

Encycl. O.

52.

33.

STAMPFEL-FELE
ANYOS ZSEB-KÖNYVTÁR.

41-42.

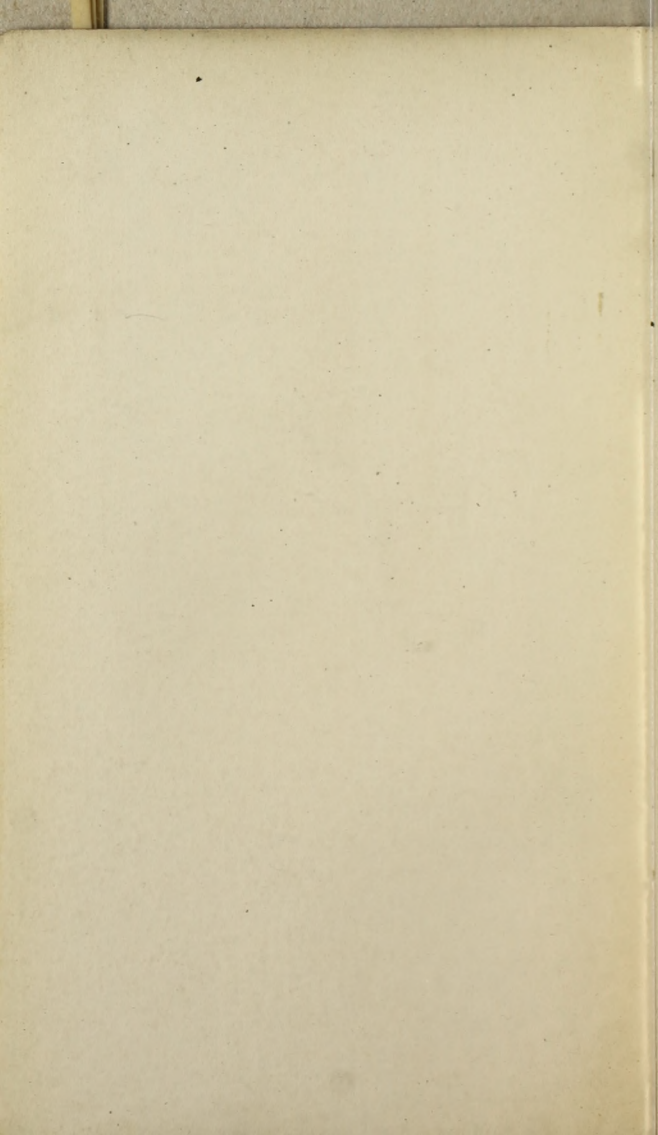
Dr. Átzel Béla

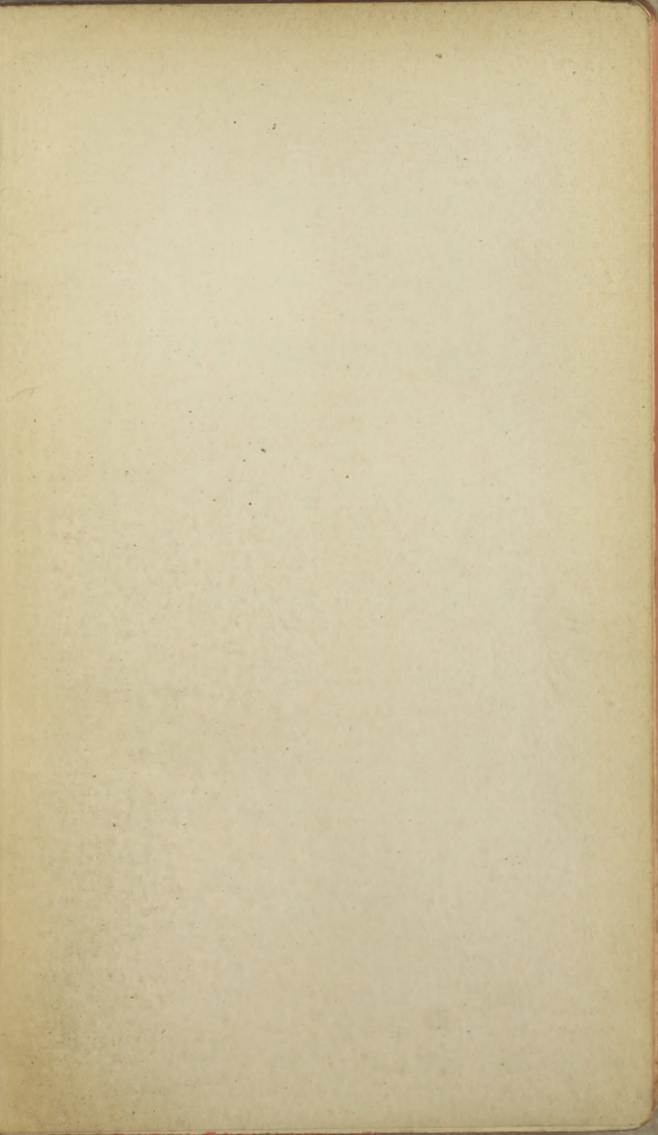
A bünvádi perrendtartás

és esküdtbíróság.

Kia 1. Kér. 26 fill.

POZSONY-BUDAPEST
KIADJA
STAMPFEL K.

M. J. J.
STAMPFEL-FÉLE

TUDOMÁNYOS ZSEB-KÖNYVTÁR.

— 41—42. —

A

BŰNVÁDI PERRENDTARTÁS

(1896 : XXXIII. t.-cz.)

KIEGÉSZÍTVE

AZ ESKÜDTBIRÓSÁGOKRÓL

(1897 : XXXIII.)

ÉS

A BŰNVÁDI PERRENDTARTÁS ÉLETBELÉPTETÉSÉRŐL

(1897 : XXXIV.)

SZÓLÓ TÖRVÉNYCZIKKEKKEL.

IRTA

DR. ATZÉL BÉLA,

A JOGTUDOMÁNYOK TUDORA, ÜGYVÉD, KIR. TÖRVÉNYSZÉKI BÍRÓ.

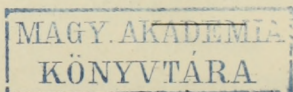

POZSONY. 1900. BUDAPEST.

STAMPFEL KÁROLY KIADÁSA.

A szerzőnek egyéb művei:

1. „A bünvádi perrendtartás magyarázata“. Birák, ügyészek s ügyvédek használatára.
2. „Útmutatás a bünvádi perrendtartás szerinti nyomozáshoz“. Közigazgatási tisztviselők számára.

A tudománycs-Zsebkönyvtár jog- és államtudományi csoportjából eddig megjelent:

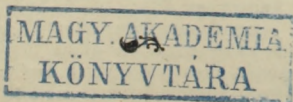
- 8. Római jog. I. Institutiók. Irta Dr. Bozóky Alajos.
- 9. Római jog. II. Pandekták. Irta Dr. Bozóky Alajos.
- 10. Katholikus Egyházjog. Irta Dr. Bozóky Alajos.
- 21. Nemzetközi jog. Irta Dr. Gratz Gusztáv.
- 31–34. Magyar magánjog. Irta Dr. Katona Mór.
- 39–40. Magyar büntetőjog. Irta Dr. Atzél Béla.
- 41–42. A bünvádi perrendtartás. Irta Dr. Atzél Béla.

Követni fogják:

Észjog, Magyar közjog, Nemzetgazdaságtan, Pénzügyi jog, Pénzügytan, Statisztika, Politika, Alkotmánytan, Protestáns Egyházjog, stb.

BEVEZETÉS.

E könyvecske az 1896. évi XXXIII. törvény-czikkbe foglalt és 1900. évi január 1-étől érvényes bűnvádi perrendtartást tárgyalja. Alig van a közel multban hozott oly törvény, melyre hazánkban égetőbb szükség volna, mint erre. Ez a törvény nem csak azért fontos, mert a bűnvádi eljárás közvetlenül érinti az állampolgárok sarkalatos egyéni jogait, becsületét, szabadságát, vagyonát és életét, — tehát felette kívánatos, hogy mindez törvényben szabályozva legyen; hanem mert ez a törvény van hivatva megszüntetni a hazánkban eddig uralkodott ama visszás állapotot, hogy az ország különböző részeiben más-más jogszabály és illetve joggyakorlat szolgált a bűnvádi eljárás alapjául. Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy dr. Plósz Sándor igazságügyminister maradandó emléket szerzett magának az által, hogy elődeinek kiváló közreműködésével alkotott eme törvény életbeléptetésénél fáradságot nem ismerve, az útban volt nem csekély akadályokat szerencsésen leküzdötte.

A „Bűnvádi Perrendtartás“ (1896. évi XXXIII. t.-cz.) vezérelvei.

A törvény kiindulási pontul általában a meghonosodott eljárást vette, ennél fogva mindazon intézményeket, elveket és szabályokat fenntartotta, a melyeket hazai joggyakorlatunk helyeseknek és czélszerűeknek igazolt. Továbbá nem kerülték ki figyelmét a törvényhozásnak ama rázkódtatás és felmerülhető zavarok sem, melyekkel az átmenetet nélkülöző radikális reform karöltve halad, ezért nem honosít meg oly intézményeket, melyek kísérlatszámba jöhetnének, hanem csakis olyanokat, amelyeket a tudomány pártol és más államok azoknak czélszerűségét már gyakorlatilag megismerték.

Ehelyütt vázlatosan előadni törekszem a bűnvádi eljárási jognak azon vezető elveit, amelyeket a bűnvádi perrendtartásról szóló törvény keresztül vitt. Fontosságánál fogva a nyomozó — és vádely kérdése előtérbe helyezendő. Ama felfogás uralma alatt, hogy a bűncselekmények nem az államnak közvetlenül, hanem a magánegyéneknek érdekét sértik, a vádely adja az irányt az eljárásnak, amelyben a felek jogegyenlőséget élveznek és minden perbeli ténykedés az ő indítványukra történik, a bizonyítékokat is ők szerzik be, míg a bíró csak a pert vezeti. Ily tisztán azonban csak addig érvényesülhet a vádely, ameddig a társadalmi élet fejletlen és az állam külső megerősítésével van elfoglalva, ezért csakis a római állam és a germán népek kezdetleges korszakában találhatjuk fel a bűnvádi eljárás ily alakzatát. Az államhatalom erősödésével karöltve jár az a meggyőződés, hogy a bűncselekmény nemcsak a magánegyénnek, hanem az államnak is közvetve sérti az érdekeit a jogrend megzavarásával. Így fejlődött a hivatalból való eljárás elve, mely szerint az állam a büntetés ellen jogosultnak érzi magát eljárni, a magán egyén kezdeményezése nélkül, sőt akarata ellenére is. De később eme eljárás az anyagi igazság kipuhatolására irányzott törekvéssel párosulva a nyomozó rendszernek lett szülőjévé, mely a XVI.

század óta a legtöbb európai állam büntető eljárásában meghonosodott. Egyedül Angolország tartotta meg a vádrendszert, de nem egészen, noha ott a vádpernek legtöbb intézményével találkozunk. A középkori intézmények eltörlésével, a XVIII. század végén, kezdett a nyomozó eljárás helyett a vádelv uralomra jutni. Első volt a francia törvényhozás az 1808. évi „code d'instruction criminelle” alkotásával, melyben a nyomozó elv az államügyészség, a nyilvános szóbeli főtárgyalás, illetőleg az esküdtszéki tárgyalás intézménye által ellensúlyoztatott, vagyis egybeolvasztva találjuk itt a vád és nyomozó rendszert, mely a későbbi vegyes rendszer alapjává vált. A francia bűnvádi eljárási törvény alapul vételével készültek csaknem az összes újabbkori bűnvádi perrendtartások, különösen az 1873. évi ausztriai és az 1877. évi német birodalmi törvények, melyekben a vádrendszert jellemző államügyészség jogai tetemesen kibővítve vannak, különösen, hogy az eljárás csak indítvány alapján tehető folyamatba a vádban megjelölt cselekményre és egyénekre, és hogy a vádat a közvádló el is ejtheti.

Az elmélet és a mai törvényhozások a nyomozó- és vádelvet következő tételekben tüntetik fel. A vizsgálat és érdemleges eljárás vádtól van feltételezve, de a vádló minősítése nem köti a bíróságot a bűneset megítélésében. A főeljárásban más bíró működik, mint az előkészítő eljárásban. A közvádló eljárását a magánvád pótolja és kiegészíti. A felek perbeli jogai egyenlők és állásuk olyan mint a polgári perben. Ez a vegyes rendszer nevezete alatt ismeretes. Ezen rendszert követi az új bűnvádi perrendtartásunk is, vagyis felhasználja úgy a nyomozó mint a vádrendszernek fontosabb intézkedéseit, de határozott túlsúlyt enged a vádrendszernek. Ezen törvény szerint a bírói eljárás csak vád alapján indítható meg. A vizsgálat csak az inkriminált személy ellen és cselekményre nézve rendelhető el; a bíróság csak a vád tárgyát képező cselekmény felett ítélkezhetik; az eljárás csak a törvényes vád létezéséig folytatható, tehát ha a jogosítottak közül senki vádat nem emelt, s a vádló a vádat elejtette: a bíróság az eljárást megszünteti.

A vádat a kir. ügyészség és a sértett mint főilletve pótmagánvádló képviseli. A vádló ura a vád-

nak (*dominus litis*), vagyis a vád felett rendelkezik, azt megváltoztathatja, sőt bizonyos feltételek alatt indokoltan el is ejtheti, a bíróság pedig a vádelejtés folytán az eljárást megszüntetni tartozik, e tekintetben a törvény a német birodalmi perrendtartás fölé emelkedett, melynek 206. §-a szerint a bíróság az államügyészség indítványa ellenére is a vádat fentartandónak mondhatja ki. A vádlott büntetése csak a vádlónak a vádlott terhére használt felelőszése esetén súlyosbítható; a felülvizsgálat csak az ítéletnek felelőszéssel megtámadott intézkedéseire szorítkozik és a vádló felelőszését visszavonhatja. A magánvádnak intézményét, a legszélesebb körben érvényesítve találjuk a törvényben, és pedig úgy a főmagánvád alakjában, mely szerint a sértett a kir. ügyész mellőzésével vádat emelhet; valamint a pótmagánvád alakjában is, mely szerint a sértett a vád képviselőjét átveheti, ha a kir. ügyészség a vádat nem vállalta el, vagy azt utóbb elejtette és ily esetekben általában a magánvádló a kir. ügyészség jogait gyakorolhatja bizonyos meghatározott korlátozások mellett. Ilyképen lehetővé van téve az, hogy a mennyiben a kir. ügyészség valamely bűncselekmény üldözését elmulasztaná, ez a cselekmény mégis a magánvád útján a bíróság elé kerüljön. A magánvád tekintetében messzemenők a törvény intézkedései; mert míg a francia eljárás csakis a káros félnek a kártérítésre nézve ad jogokat; míg a német birodalmi perrendtartás a főmagánvádat csak a becsületsértésre és testi sértésekre szorítja, a pótmagánvádat pedig teljesen kizárja; végre míg az 1873-iki osztrák bünvádi eljárás a pótmagánvádat a magánjogaikban sértettekre szorítja: addig ezen törvény szerint nemcsak bármely jogában sérelmet szenvedett, hanem bármely jogában megtámadott, vagy csak veszélyeztetett egyén is sértettnek és így magánvádra jogosítottnak tekintendő.

Az úgynevezett ügyfélegyenlőség elve azonban, mely alatt azt értik, hogy a bünvádi per folyamán a vádló és terhelt teljesen egyenlő jogokkal legyenek felruházva, a bünvádi perrendtartásban teljesen keresztülvive nincs, épúgy mint azt más bünvádi perrendtartásban sem találjuk fel. Indokolja pedig ezt ama körülmény, hogy míg a polgári per tárgya a magánjogi igény, mely felett a felek kor-

látlanul és szabadon rendelkeznek: addig a bűnperben a vizsgálat és ítélkezés tárgya a bűnösség kérdése, melynél a közhatóság beavatkozása és a bíróságnak a felek indítványain túlmenő működése nem mellőzhető. Kétségekivül áll az is, hogy az állam részéről felállított közhatóságot, a kir. ügyészséget nem lehetett pusztá ügyfélnek tekinteni; mert a közvádlónak közhatósági jellegénél fogva olyan jogai vannak, melyek a dolog természeténél fogva magán-egyéneknek nem adhatók, még akkor sem, ha a vádat képviselik, annál kevésbbé ha terheltek. Több irányban eltér a törvény az ügyfélegyenlőség elvétől a terhelt érdekében is. Nevezetesen a kir. ügyészség köteles felügyelni a terhelt jogainak érvényesíthetésére, ha szükségesnek találja, a vádlott javára is felebbezés-sel, illetőleg semmiségi panasszal élni. A bíróság által a vádlott javára elkövetett törvénysértés miatt a vádlott terhére nem lehet felebbezéssel élni. A vádló részéről bejelentett felebbezés mindig a vádlott javára is használnak tekintendő, és hogy az ítélet a nem felebbező vádlott-társak javára is megváltoztatandó, ha a felebbező vádlott javára szolgáló körülmény reájok nézve is fenforog.

A törvény értelmében a bíróság nincs kötve a vádlónak a bűncselekmény minősítése és a büntetés kiszabása tekintetében tett indítványához; mert ezek már birói teendők és ha itt is a vádló akarata volna a döntő, akkor a vádló és bíró jogköre egymástól elválasztható alig volna.

A törvény a bizonyítási anyagnak összegyűjtését sem bízta egészen a felekre, sőt az anyagi igazság érvényre juthatása érdekében kötelezi a bíróságot arra, hogy saját kezdeményezéséből is intézkedjék a szükséges bizonyítékok beszerzése és a bizonyítás felvétele iránt. Ugyanis a vizsgáló bíró indítvány bevétele nélkül köteles a tényállást kideríteni, a tettet és részt kinyomozni; úgy a bizonyítás kiegészítésére vagy ismétlése tekintetében a vádtanács, a főtárgyalás elnöke és az ítélőbíróság, valamint a másodfokú bíróság hivatalból vannak jogosítva intézkedni, nemkülönben az esküdtbírási eljárásban az esküdtek hasonló jogot gyakorolhatnak.

E törvény fenntartja a hazánkban bevált és meggyökeresedett amaz elvet, hogy a vád rendszerinti képviselője a kir. ügyészség. Ez elv mellett

harczol már a büntető jognak közjogi jellege is, mely az államot teszi a jogrend őreül, az állam pedig csak akkor felelhet meg ebbeli feladatának, ha a jogrend megsértésének üldözése végett külön közhatóságot állít fel, amint ezt a continens minden államában fel is találhatjuk. De nem minden bűncselekményre nézve illeti a kir. ügyészt a vádemelés és vádképviselő joga. Kiveszi a törvény jogköréből a sértett félnek kimélete tekintetéből azon bűncselekményeket, melyek csak magánindítványra üldözhetők, ezeknél a sértett indítványa nélkül a kir. ügyesség vádat nem emelhet. A mint azonban a magánindítványra jogosult egyén indítványát megtette, az eljárás folytatása hasonló a hivatalból üldözendő bűncselekményekéhez. Továbbá teljesen kiveszi a törvény a közvádló jogköréből a jogrendet kevésbbé sértő, magánvádra üldözendő vétségeket és kihágásokat, amelyek tekintetében első sorban és rendszerint a sértett fél mint főmagánvádló van jogositva vádat emelni és azt képviselni. Eme főmagánvád eseteiben a közvádló nemcsak az eljárás kezdeményezésére, de a vád további képviselőjére nézve is ki van zárva, kivéve ha a közérdek okából — ami csak kivételes eset — a vád képviselőjét átvenni köteles.

Nem ismeri a törvény a Gneist által különösen ajánlott, de eddig a continentális államok által el nem fogadott úgynevezett „népvád“ (*actio popularis*) intézményét, mely a kir. ügyesség visszavonulása esetén (vád nem emelés vagy vádelejtés) bármely állampolgárt feljogosít a vád emelésére, illetve fentartására.

Nem hozta be törvényünk az „együttes“ (*concurrentis*) magánvád intézményét sem; mivel a bíróság sem a bizonyítékok beszerzésére, sem a minősítés, sem a büntetés kiszabása tekintetében nincs a vádló indítványához kötve, tehát a sértettnek mint mellékmagánvádlónak fellépésére szükség nem lehet, sőt működése nehezítené a közvádlónak, a bíróságnak és a terheltnek helyzetét.

E törvény kimagasló intozménye a szóbeliség és közvetlenség. A bíró ne iratokból, hanem a perbeli tényeket közvetlenül tapasztalt, átélt személyeknek szóbeli előadásából merítse ítéletét, a bíró mintegy lássa és hallja megismételve azokat a ténye-

ket, a melyekből ítéletének indokait a közvetlen impressio alapján meghozza. Ez képezi a közvetlenségnek és szóbeliségnek lényeges jellemvonását.

Tapasztalatból tudjuk, hogy a félnek szóbeli előterjesztése, meggyőzőbb mint az írott vallomásnak felolvasása vagy kivonatos előadása; hogy a vallomás értékét csak az ítélni meg helyesen, aki annak minden szavát hallja, arczkifejezéseit látja, hogy a szemle és más ehhez hasonló bizonyítás csak a közvetlen szemlélőre van hatással. Következésképp hiányos és csonka tehát a tudomás, melyet az iratok alapján ítélni bíró a bizonyítás eredményéről felvett jegyzőkönyvekből merít. Habár a szóbeliség és közvetlenség előnye kétségtelen, mégis az előkészítő eljárásban mindenütt czélszerűen nem alkalmazható; mert nemcsak lassítaná a nyomozást és vizsgálatot, de a gyors és erélyes intézkedésben gátul szolgálna, tehát egészen szóbelivé csak az egyszerűbb ügyekben tehető az eljárás, melyekben vizsgálatnak helye nincs. Különben a főeljárás a szóbeliségnek és közvetlenségnek igazi alakja. Ezen törvény a szóbeliség és közvetlenség elvét a continentális perrendek mindegyikénél szélesebb körben érvényesíti. Az előkészítő eljárásban érvényesíti a szóbeliséget, midőn a terheltnek jogot ad, hogy a vizsgáló bíró intézkedései ellen a vádtanácsnál panaszt emelhessen, midőn a vádtanács a panaszra a feleket kihallgatja, midőn a felek a vizsgálat folyamán bármely vizsgálati cselekményre nézve indítványokat terjeszthetnek elő, midőn oly vizsgálati cselekmények teljesíttetnek, melyek a főtárgyaláson nem ismételhetők, különösen a bírói szemle, házkutatás, lefoglalás, midőn oly tanunak vagy szakértőnek kihallgatása forog szóban, aki a főtárgyaláson előreláthatólag nem jelenthet meg, mely esetben a felek és a terhelt védője a kihallgatáshoz megidézendők, és ez alkalommal kérdéseket intézhetnek és a feleletekre megjegyzéseket tehetnek, végül helyet ad a szóbeliségnek a vádalahelyező eljárásban a kifogások fölötti tárgyalás alkalmával is.

A főtárgyalásnál a törvény már a szóbeliség és közvetlenség elveit teljes mértékben alkalmazza. Ugyanis a főtárgyalás a vádlott jelenléte nélkül meg nem tartható, a felek és képviselőik minden indítványt, nyilatkozatot és perbeszédet élőszóval terjesztenek elő; a bizonyítás a felek és bíróság együttes

jelenlétében, az esküdttbíróági eljárásban pedig egy-szersmind az esküdtek jelenlétében is történik; az írásbeliség, illetve valamely bizonyító iratnak fel-olvasása csak a legszükségesebb esetekben van meg-engedve; a közvetlenség elvétől való eltérés szintén csak elkerülhetlen esetekben, vagyis akkor történhet, ha olyan tanu vagy szakértő hallgatandó meg, aki az előkészítő eljárásban kihallgatva nem volt és a fő-tárgyaláson meg nem jelenhet, továbbá ha a fő-tárgyaláson elrendelt helyszíni szemlét csak kiküldött teljesítheti, de ez esetekben is biztosítva van a felek jelenlétében tartandó szóbeli tárgyalás.

A bíróság abban a helyzetben van, hogy ítéletét ama bizonyítékok alapján hozhatja, amelyeket köz-vetlenül észlelt.

Számba veendő haladás e perrendben, hogy a felső bíróságok előtt való eljárásnál, illetőleg vala-mennyi perorvoslat elintézésénél meghonosítja a szó-beliséget.

Ugyanis a vádtanács a felfolyamodás esetén a terheltet és érdekelt feleket meghallgatja; úgy a törvényszék, mint a kir. ítélő tábla előtt folytatott feleb-bezés felülvizsgálatánál a felek, illetve képviselőik jelen lehetnek, indítványokat tehetnek és perbeszé-deket folytathatnak; kivételt képeznek ama esetek, amidőn a felebbviteli bíróságok kiegészítést rendelnek el, vagy a felebbezést visszautasítják; továbbá ha a felebbezés magánjogi igény tárgyában, bűnügyi költ-ségek vagy alaki semmiségi okok miatt adatott be. A semmiségi panasznak tárgyalásán azonban a felek képviselői felszólalhatnak.

A közvetlenséget a másodfokú bíróságok tárgya-lásain teljesen keresztül nem vitte ugyan a törvény, mindazonáltal fontos újítást hozott be a közvetlenség elvének kiterjesztésére. Nevezetesen elrendeli a másod-fokú tárgyaláson a közvetlen bizonyító eljárást, ha a felső bíróság ténybeli megállapítások végett ezt szükségesnek találja, továbbá a vádlott megidézését, ha azt a felsőbb bíróság fontosnak tartja, vagy a felmentő ítélet a vádló felebbezése folytán vizsgálandó felül. Ez esetekben a felebbviteli fő-tárgyaláson, ille-tőleg a törvényszék előtt tartott felebbviteli tárgya-láson a közvetlenség elvei a lehetőségig alkalmazandók. Ha a kir. ítélőtábla a felebbviteli eljárásban a bizonyításfelvételt kiküldött bíró vagy megbízott

járásbíróság által foganatosíttatja, ez esetekben is contradictorius tárgyalás tartatik a főtárgyalás szabályai szerint.

A nyilvánosság elvét a törvény szintén a helyes büntető igazságszolgáltatás egyik biztosítékának ismer-
vén fel, azt a főtárgyaláson és a felebbezési eljárás-
ban teljes mérvben megvalósítja, azonban az elő-
készítő eljárásban azt teljesen mellőzi. A törvényt
eme intézkedésre az vezette, hogy a nyilvánosság
veszélyeztetné az előkészítő eljárás eredményét; mert
ha a vádló nyilvánosan terjeszti elő panaszát, a bíró
nyilvánosan intézkedik, ez a terhelt tudomására jut
és megszökhetik vagy elhárítja a gyanúkokat,
bizonyítékokat. Különbözik mindegyik európai büntető
perrendtartás — az angolt kivéve — kizárja a nyil-
vánosságot az előkészítő eljárásban. Az angolországi
viszonyok pedig egészen elütők a continentális
államokétól; mert az angol békebíró vagy rendőr-
bíró nem nyomoz, nem teljesít vizsgálatot, hanem
mérlegeli a már kinyomozott, megállapított bizonyí-
tékokat, azoknak a felek által történt közvetlen meg-
vitatása után. Az angol vizsgálati eljárást tehát a
nyilvánosság nem veszélyeztetheti.

E törvény szerint a nyomozás, a vizsgálat és a
vádتانács előtti eljárás a nyilvánosság kizárásával
folyik. Ellenben a törvényszék és az esküdtbíróság
előtt tartott főtárgyaláson, a jbiróság előtti tárgya-
láson, a törvényszéknek felebbviteli tárgyalásán, a
kir. ítélő tábla előtti főtárgyaláson és a semmiségi
panasznak a kir. Curia előtti tárgyalásán a nyilvános-
ságot kötelezőnek írja elő a törvény s ezt csak a köz-
erkölcsiség és a közrend érdekében korlátozza némileg.

Az ügynevezett „ügyfél nyilvánosság“-ot a tör-
vény oly mérvben valósította meg, a melyben az hazai
viszonyaink közt az eljárás főcéljának veszélyeztetése
nélkül megvalósítható volt. Az ügyfél nyilvánosság
lényegesen különbözik az általános nyilvánosságtól;
mert az ügyfél nyilvánosság alatt az értendő, hogy
már a vizsgálat folyamán előforduló bizonyítás-
felvételnél (terhelt, tanúk, szakértők kihallgatása,
szemle) vádló, terhelt és védője jelen lehessenek és
ott indítványait, kérdéseiket és észrevételeiket
megtehessék. Ez tehát a vádlói és védői jogkörök
szabályozásának kérdését és e szerint a büntető per
szervezeti intézményét képezi. Az újabb jogi irodalom

erősen küzd ugyan az ügyfélnyilvánosság mellett, de eddigelé egy tételes bűnvádi perrendtartásban sem nyert megvalósulást; mert gyakorlati nehézségek állnak útjában a teljes ügyfélnyilvánosság behozatalának. Néha a vizsgálati cselekményt a terhelt jelenléte akadályozná, a tanukat megfélemlitené, sőt a vizsgálat megghiúsítását is vonhatná maga után. De az ügyfélnyilvánosság a vagyontalan terheltnek gyakran kárára is válhatnék, mert az távolabb helyeken fogamatossított vizsgálati cselekményeknél, — a melyeknél a kir. ügyész, a magánvádló és képviselője nem fognának elmaradni, — sem személyesen, sem képviselője jelen nem lehet és az ügyfélnyilvánosság által a védelemre kínálkozó kedvező alkalmat fel nem használhatná, míg a vádló a vád érdekében a kedvező helyzetet kiaknázná. Egyébiránt e törvény az ügyfélnyilvánosság elvét oly esetekben, melyekben nem jár az eljárás megghiúsításának veszélyével, — megvalósítani törekedett. Nevezetesen megengedi a feleknek vagy megbízottjaiknak megjelenését, a kérdések indítványok és észrevételek tevését, bírói szemlénél házkutatásnál, lefoglalásnál, iratok átkutatásánál és a szakértők kihallgatásánál, akik a főtárgyaláson meg nem jelenhetnek. Kivételt minden esetekben csak a vizsgálati cselekmények sürgős volta, vagy az eljárás célja képezhetnek. Az ügyfélnyilvánosság elvéből folyik a törvény ama rendelkezése is, hogy a felek a vizsgálati eljárás alatt a vizsgáló bírónál indítványokat tehetnek, és a vizsgáló bíró bármely intézkedése vagy mulasztása miatt panaszt emelhetnek a vádtanácsnál. A házkutatásnál és lefoglalásnál az, akinél eszközöltetik, vagy megbízottja jelen lehet, úgy ezen cselekményeknél, mint a szemlénél és a személymotozásnál két tanúnak jelen kell lenni, végül a szemlénél a terhelt ellenőrző szakértő közreműködésével is élhet.

A bűnvádi eljárási jog vezérelvei közt alig van egy olyan, melynek megvalósítására a tudomány és gyakorlat emberei egyaránt törekednek, mint a bizonyítékok szabad mérlegelésének elve. Már az 1872. évi törvényjavaslat 6. §-a kiemelte ezen elvet s bíróságaink állandó gyakorlatuk által meghonosították. Nagyon természetes tehát, hogy bűnv. perrendtartásról szóló törvény is a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvét juttatja diadalra.

A nyomozó rendszer uralma alatt a terhelt érdekeinek és a védelemnek érvényesítése lehetetlen volt. E szigor visszahatást szült, mindhangosabban kezdték követelni a jogi szakirodalomban, hogy a terhelt, míg elítélve nincs, jogaiban csak annyira korlátozható, amennyire ezt az eljárás célja megköveteli és neki a védelemre módot kell nyújtani, hogy a vád túlsúlya kiegyenlítettessék. E követelményeket az újabb törvényhozások figyelembe is vették, a terheltnek előzetes letartóztatását és vizsgálati fogságát feltételekhez kötik és ilyképen korlátozzák is. A védő működését megengedik, sőt fontos esetekben hivatalból is rendelnek védőt; mert a védelem szabadságát nem látják ellentétben a helyes igazságszolgáltatással, sőt abban találják ellensúlyozását a vád egyoldalúságának. De mert a védelemnek korlátlan szabadsága visszaélésre, sőt könnyen a vizsgálat meghiusítására nyújthat alkalmat: a törvényhozások a védelem szabadságát is korlátozzák.

Ezen bűnvádi perrendtartásnak egész rendszerében látjuk érvényesülni a terhelt érdekének és a védelem szabadságának előmozdítását. Nevezetesen: a nyomozó hatóságok és a vizsgáló bíró a terheltet rendszerint zárt idéző levélben szállítják kihallgatásra, az elővezető parancs csak kivételesen és meghatározott esetekben adható ki; az előzetes letartóztatásnak és a vizsgálati fogságnak okai a törvényben elő vannak sorolva és jobban korlátozva mint mai joggyakorlatunkban, valamint a legtöbb nyugati állam törvényeiben; az előzetes letartóztatásnak és vizsgálati fogságnak leghosszabb tartama meg van szabva; a szabadlábrahelyezés biztosíték mellett meg van engedve; a házkutatásnak, személymotozásnak, levelek, táviratok és egyéb postai küldemények lefoglalásának elrendelését és foganatosítását a törvény meghatározott korlátok közé helyezi; a terheltnek ügyfélminőségét az eljárás minden szakában érvényre emeli; az eljáró hatóságoknak és közegeknek kötelességévé teszi, hogy az enyhítő és mentő körülményeket époly gondossággal derítsék ki a nyomozás során, mint a súlyosító és terhelő körülményeket és a terheltet jogaira nézve világosítsák fel.

A törvény a terheltnek a bűnper kezdetétől, a nyomozástól, végig a bűnper befejezéseig megengedi

a védő igénybevételét és a védőnek hivatalból ki-
rendelését a mai gyakorlathoz képest több esetre
szabja meg, és a kir. ítélőtáblák előtt tartandó fő-
tárgyalásokra állandó közvédők kirendelése iránt is
intézkedik.

A védő a letartóztatott terhelttel az eljárás
minden szakában ellenőrzés nélkül érintkezhetik, úgy
a terhelt, mint védője a bűnügyi iratokat megtekint-
hetik, és eme általános rendelkezések alól a nyomo-
zást teljesítő hatóság vagy vizsgáló bíró akkor tehet
kivételt, ha a nyomozás vagy vizsgálat érdeke azt
megkívánja, de a védőnek védettjével való érte-
kezése ily esetben is meg van engedve, a nyomozás
folyamán hatósági személynek, a vizsgálat során
pedig bírói személynek jelenlétében.

A terhelt az eljárás minden szakában kérheti
az általa jelzett bizonyítékok beszerzését, e célból
a nyomozás során a járásbírósnál tehet indítványt,
a főtárgyalást megelőzőleg kérheti a vizsgálat elren-
delését és az eljárás kiegészítését. Ezekon kívül a terhelt
indítványt tehet a bizonyítás kiegészítése vagy fel-
vétele iránt a vizsgálat folyamán a főtárgyalás
határnapjának kitűzése után, a főtárgyaláson, és a
felebbviteli eljárásban. A közvetlenül főtárgyalásra
való idézés esetét kivéve a terhelt a vádirat ellen
kifogásokkal élhet; ha a vádat kizárólag magánvádló
képviseli a törvényszék előtti eljárásban, akkor a
bíróság a vádiratot, — ha terhelt kifogásokat nem
adott is be, — vizsgálat alá veszi.

A vádlott javára több érdekelt is élhet egyszerre
jogorvoslattal, úgymint: a kir. ügyész, a védő, a
vádlott házastársa vagy törvényes képviselője.

Az újra felvételt az elítélt javára a törvény
szerint elítélten kívül még többen kérhetik, neveze-
tesen az elítéltnak úgy életében, mint halála után
házastársa, törvényes képviselője és védője; az
elítéltnak halála után fel és lemenő ágbeli rokonai;
sőt a bíróság, kir. ügyészség vagy más hatóság
hivatalból is tartozik a tudomására jutott újra fel-
vétel esetének fenforgását az alapperben eljáró bíró-
sággal közölni.

Végül egészen új, eddigi bűnvádi eljárási jog-
gyakorlatunkban ismeretlen rendelkezést hoz be ezen
törvény, nevezetesen az ártatlanul letartóztatottnak
(előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság), valamint

ártatlanul szabadságvesztést vagy pénzbüntetést kiállottaknak kártalanítását.

A legfontosabb újítást a bűnvádi perrendtartásról szóló törvényben az esküdtbiróság előtti eljárásnak felvétele képezi. Eddig csak a nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények tartoztak az esküdtbiróság hatáskörébe, míg e törvény azt a rendes eljárásra is kiterjesztette. E törvény nem alkotott egészen újat, midőn a tapasztalatokban gazdag intézményt hazai viszonyainknak megfelelő módosításokkal átültette. A jogtörténetben nem találunk az esküdtszékhez hasonló intézményt, mely nemcsak Európa legnagyobb részében, de Amerikában és Keletindióban is honos. Nem térhetett ki ez elől törvényhozásunk sem mint oly intézmény behozása elől, mely a nyilvánosság, szóbeliség és közvetlenség elveit teljes mérvben felöleli.

I. RÉSZ.

I. FEJEZET.

Általános rendelkezések.

A törvény a bünvádi eljárás megindításához törvényes vádat, nyomatékos gyanúokat, a bíróság (hatóság) és az eljárás törvényességét követeli. Büntetést csak birói hatalommal felruházott hatóság szabhat ki. A vádat rendszerint a kir. ügyészség képviseli, de ha az a vád képviselőtét megtagadta, vagy a vádat elejtette, helyébe léphet a sértett mint pót-magánvádló. A csak felhatalmazás vagy kívánat alapján üldözhető bűncselekmények (BTK. 269—278. §. rágalmozás és becsületsértés) tekintetében kizárólag a kir. ügyészség a vádló, de a felhatalmazás megadása, illetve a kívánat előterjesztése előtt az eljárás a nyomozáson túl nem terjedhet. A sértett vagy jogutódja a főtárgyalás, illetve a jbirósági tárgyalás befejezéséig érvényesítheti magánjogi igényét a vádlottak ellen. Ha azonban a magánjogi igényre nézve a polg. bíróság már ítélt vagy per folyik előtte, vagy ha a magánjogi követelés a bűnv. eljárás befejezését késleltetné, ezt perorvoslat kizárásával a polg. bíróság dönti el. A magánjogi igény kizárólag a polg. bíróság előtt érvényesíthető: ha a bűncselekmény nem büntethető, a bűnv. eljárás meg nem indítható, vagy fel van függesztve, és ha az ügy büntető parancs kibocsátásával nyert befejezést.

A praejudiciális kérdések eldöntése a büntető bíró hatáskörébe tartozik, más hatóságnak ily előleges magánjogi kérdésre vonatkozó határozata a büntető bíróságra nem kötelező. Ha a magánjogi kérdés hosszabb eljárást igényel, a bünt. bíróság az érdekeltek egyikét külön eljárásra utasíthatja és az eredményt be is várhatja, de rendszerint bevárando az a házassági pernél.

A bűnvádi eljárás megindításánál a bűncselekménynek a büntető törvényekben megállapított minősítése irányadó. A BTK. 92. §. csak az ítélelathozatalnál veendő figyelembe. A tettesre szóló rendelkezések a kísérlettel és részességgel terheltekre is kiterjednek, azaz, hogy a kísérletnek és a részességnek csak az ítélelthozáskor van külön jelentősége, míg a BTK. 85. §. 2. és 3. pontjában foglalt rendelkezések (12—16 éves egyének bűncselekményei) már a bűnv. eljárás megindításánál veendők figyelembe.

Az eljáró hatóságok és közegek kötelesek a terhelő és súlyosító, valamint az enyhítő és mentő körülményeket egyenlő gondossággal beszerezni és a terheltet jogaira, valamint a megengedett perorvoslatokra nézve felvilágosítani.

Sürgős intézkedések vásár- és ünnepnapokon is elrendelendők és foganatosítandók.

A határidők csak megengedett esetekben hosszabbíthatók meg. Nem számítandó be a határidőbe az annak kezdetét képező intézkedés, cselekmény vagy esemény napja, valamint a határidő utolsó napjára eső Gergely naptár szerinti vásár- és ünnepnap.

A pénzbüntetés és pénzbírság a büntetőtörvényekben meghatározott célokra fordítandó. A be nem hajtható pénzbírság sohasem, a pénzbüntetés pedig csak az ezen törvényben megengedett esetekben változtatható át 5 koronát felül nem haladó összeg helyett 12 órai, 5—20 koronáig terjedő összeg helyett 1 napi elzárásra.

„Vádló“ alatt a kir. ügyészség, a fő- és a pótmagánvádló értendő. „Gyanúsított“ az, aki ellen feljelentés tétetett, habár még nincs kihallgatva, vagy ellene nyomozás foganatosítva. „Terhelt“ az, aki ellen a bűnvádi eljárás már folyik. „Vádlott“ az a terhelt, aki ellen vádhatározat van hozva, vagy fő tárgyalás van elrendelve. „Felek“ alatt a kir. ügyészség, a fő- és pótmagánvádló és a terhelt értendő. „Sértett“ alatt értendő az, vagy annak törvényes képviselője, és a magánindítványra jogosult is, akinek bármely jogát (tehát vagyonát is) sértette vagy veszélyeztette a bűncselekmény. „Magánfél“ az a sértett vagy jogutódja, aki a magánjogi igény érvényesítése végett a bűnvádi eljáráshoz csatlakozott. „Magánindítványra jogosult“ az a magánegyén, akinek indítványától (BTK. 110. §.) függ a bűnvádi

eljárás megindítása A „katonai“ szó a hadseregre, hadi tengerészetre, a honvédségre, népfelkelésre és a csendőrségre vonatkozik. „Fegyveres erő“ alatt a hadsereg, a hadi tengerészet, a honvédség és a népfelkelés értendő.

II. FEJEZET.

Birói hatáskör és illetékesség.

E fejezet azon szabályokat foglalja magában, melyek a megfelelő hatáskörrel felruházott bíróságok között a fenforgó ügyben a birói illetékesség eldöntésénél irányadók. A tulajdonképeni hatáskör (bíráskodási illetékesség) a bünvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényben (1897: 34.-tcz.) van szabályozva.

Az illetékességnek alapföltételét a hatáskör képezi, amennyiben csak az a bíróság van jogosítva s kötelezve valamely ügyben eljárni, amely az azon ügycsoportba tartozó bűncselekmények fölötti bíráskodásra fel van hatahazva vagyis hatáskörrel bír. Az illetékesség az egyenlő hatáskörű bíróságok közt határvonalat képez. Tehát a bíróságnak első sorban azt kell vizsgálnia, vajjon az ügyben való eljárásra hatáskörrel bír-e, másod sorban pedig azt, vajjon az egyenlő hatáskörű bíróságok között a törvény alapján őt illeti az eljárás, vagyis illetékes-e?

A sürgős nyomozási intézkedések tekintetében azonban a törvény enged a hatáskörre vonatkozó szigorú rendelkezéseiből, vagyis a sürgős nyomozási cselekményt a nem illetékes bíróság is foganatosíthatja.

Az illetékesség kérdésének eldöntésénél jelen törvény az elkövetési hely szerinti illetékesség elvét (forum delicti commissi) fogadta el s ez képez általános szabályt, míg a többi, ú. mint a lakó vagy tartózkodási hely, megelőzés, elfogatás, az összefüggés, a viszonyvád illetékességi elvek csak kivételesen alkalmazhatók. Eme rendes illetékességi elveken kívül ismeri a törvény a rendkívüli illetékesség elvét is.

Hatáskörét és illetékességét a bíróság hivatalból vizsgálja meg. Rendszerint aza bíróság illetékes, melynek területén a bűncselekmény elkövetett. Ha az elkövetés több bíróság területére, vagy több terület határára esik, vagy bizonytalan, hogy melyik bíróság

területén követtetett el a bűncselekmény: akkor az a bíróság lesz illetékes, mely a másikat megelőzte az eljárásban, kivéve ha a vádirat benyújtása előtt az elkövetés helye bizonyossá vált, mely esetben ennek bírósága folytatja az eljárást. A terhelt lakó- vagy tartózkodó helyének bírósága is illetékes lesz, ha az elkövetés helyének bíróságát megelőzte, de a kir. ügyészségnek a vádirat benyújtása előtt történt indítványára az ügy az elkövetés helyének bíróságához átteendő, sőt a magánvádlónak vagy terheltnek kérelmére is áttehető, és ezen bíróság a hozzá áttett ügyet nem utasíthatja vissza.

A tettes bírósága illetékes a részesre, az orgazdára és a bűnpártolóra, valamint ezeknek más bűncselekményeire nézve is. Ha ezek valamelyikének bűncselekménye a tettes bíróságának hatáskörét túlhaladja, az a bíróság jár el, mely illetékes volna a tettes hasonló súlyosságú bűncselekménye esetén.

Ha ugyanazon egyént több bűncselekmény terheli, az ügyek rendszerint egyesítendők és együttes ítélet hozandó. Az egyesítésre és a további eljárásra az illetékes bíróságok közül az van hivatva, melynek hatáskörét a bűncselekmények egyike sem haladja meg, ha több ilyen volna, akkor a legsúlyosabb bűncselekmény tekintetében illetékes bíróság, kétség esetén az, amely a többit megelőzte. Ha azonban esküdtbíróság elé tartozó, nem nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmény is van, akkor a további eljárásra ezen bíróság lesz illetékes.

Az elsőfokú bíróság ítéletével vagy megszüntető végzésével már ellátott bűnügy mással nem egyesíthető. Valamely törvényszékhez, mint kivételes bírósághoz, — a nyomtatvány által elkövetett és esküdtbírósághoz utalt, — továbbá a jövedéki kihágási ügyek az illetékes hatóságtól összefüggés okából nem vonhatók el. A bíróság fontos okból az ügyek egyesítését mellőzheti, illetőleg megszüntetheti és elkülönített eljárást folytathat, esetleg az ügyet más illetékes hatósághoz teszi át, amely azt vissza nem utasíthatja.

Ha a bíróság a főtárgyalás elrendelése előtt a saját hatáskörébe tartozó bűncselekményre nézve a további eljárást megszünteti, akkor a többi bűncselekményre nézve az eljárást az illetékes hatóságnak engedi át. Kölcsönös becsületsértés, rágalmazás vagy testi sértés esetében az eljárást megindított

biróság az egyk vád alapján az ügy befejezéséig illetékes lesz a másik vádra nézve is, ha hatáskörét túl nem haladja. A bíróság ily ügyeket egyesíthet, de a nyomban vizsnozt becsületsértési ügyeket egyesítenie kell és az egyik vádnak elejtése nem gátolja a másiknak folytatását. A BTK. 62. §. alapján a nyomtatvány elkobzásának és megsemmisítésének kimondására az a törvényszék illetékes, melynek vizsgáló bírása a lefoglalást elrendelte.

Külföldön elkövetett bűncselekmény tekintetében az a magyar bíróság illetékes, melynek területén a terhelt lakik vagy tartózkodik, avagy a hatóság hatalmába került. Ha a bűncselekmény külföldön vagy nyílt tengeren volt magyar hajón követtetett el: akkor illetékes lesz a magyar bírósága annak a kikötőnek, a honnan a hajó kiindult vagy a hová először érkezett, vagy az a magyar bíróság, amelynek területén a terhelt kézre került. A megelőzés dönt.

A külföldön területenkivüliséget vagy személyes mentességet élvező magyar honosnak ott elkövetett bűncselekménye felett a terhelt utolsó lakhelyének magyar bírósága, s ennek meg nem állapíthatása esetén, a budapesti bíróság illetékes. Ha a külföldi hatóság által eszközölt kiadatás esetén az illetékesség kétséges, ezt a curia határozza meg. A magyar hatóság által eszközöndő kiadatásra azon törvényszék illetékes, melynek területén a terhelt lakik vagy elfogatott. Hatásköri vagy illetékességi összeütközés fölött, ha a területén lévő járásbíróságok közt merült fel, a törvényszék, — ha ugyanazon tábla területén lévő bíróságok közt merült fel, az illető kir. ítélőtábla, — ha különböző ítélő táblák területén lévő bíróságok vagy több ítélő tábla közt merült fel, a curia határoz. A curia a felek valamelyikének vagy a bíróságnak indítványára az illetékes helyett más hasonló hatáskörű bíróságot küld ki: ha az illetékes bíróságra nézve a kizárás esete forog fenn, ha az illetékes bíróságtól vagy az esküdtektől részrehajlatlan határozat nem várható, és végre a koronaügyész indítványára akkor is, ha ezt a közbéke vagy közbiztonság érdekében szükségesnek látja. A területenkivüliséget vagy személyes mentességet élvező terhelt elleni eljárás megindítása előtt az igazságügyminiszternek jelentés teendő. Területenkivüliséget élveznek: a külföldi uralkodók, nagykövetek, nunciusok, köve-

tek, diplomatiái ügyvivők s ezeknek hivatalnokai. Személyes mentességet élveznek: a külföldi államoknak consulai és ezeknek hivatalnokai.

III. FEJEZET.

A királyi ügyészség.

A vádelv követelménye az, hogy legyen oly hatóság, amely a vád emelésére és folytatására a közérdek szempontjából hivatva van. Ilyen a kir. ügyészség, amelynek szervezetét és létét az 1871. évi XXXIII. t.-cz. szabályozza. Főelv az, hogy a kir. ügyészség a vád feltétlen ura, ki ezen vádlási jogával a közérdek és célszerűség szempontjából a törvényben részletezett kivételeken kívül, szabadon rendelkezik. A vádemelés tekintetében a „legalitás“ elve jut érvényre a törvényben, ez abban áll, hogy a bűncselekmény az állam ellen lévén irányozva, annak megtorlása állami kötelesség. Ez elvből folyólag a törvény ki is mondja, hogy a kir. ügyészségnek kötelessége a tudomására jutott, hivatalból üldözendő bűncselekményeket nyomoztatni és a közvédat képviselni. Ha a kir. ügyészség a vádló, meghallgatása nélkül a bíróság érdemlegesen nem határozhat. A kir. ügyészség mellőzheti a vádolást, ha a feljelentett cselekményt büntethetőnek vagy a szükséges bizonyítékokat beszerezhetőnek nem látja. Ily esetben azonban köteles a kir. ügyészség a feljelentést vagy magánindítványt tett sértettet a vád képviselőjének megtagadásáról indokolt határozattal értesíteni. Ez az intézkedés abban találja indokát, hogy a sértettet a közvéad megtagadása miatt felfolyamodás joga illeti meg és ő magánvádlóképen is felléphet. A kir. ügyészség — discretionális jogának folyományaként — a megtagadott vagy elejtett vádnak képviselőjét a magánvád alapján indított, illetve folytatott eljárás során felveheti és e célból az iratokat megtekintheti vagy áttételüket kérheti, mihelyt a magánvádló szorgalmazására indított eljárás oly adatokat derít ki, melyekből a bűncselekmény fenforgására lehet következtetni.

A kir. ügyészség illetékességét ama bíróság illetékessége határozza meg, amely mellé rendelve van. Sürgősség esetében azonban a nem illetékes kir.

ügyészség is köteles a területén felmerült közvádlói teendőket elvégezni és erről az illetékes kir. ügyészséget értesíteni.

Kir. ügyészségek közt felmerült illetékességi kérdésben a főügyész dönt. Ha az összeütközés több főügyészség közt, vagy több főügyészség kerületéhez tartozó kir. ügyészségek közt merül fel, az igazságügyminiszter határoz.

A vádelyv folyamányát képezi, hogy a vád felett a kir. ügyészség az eljárás későbbi szakában is szabadon rendelkezik, azt indokoltan megváltoztathatja vagy elejtheti. A vádelejtési jogát a kir. ügyész azonban csakis az ítélet meghozataláig gyakorolhatja, vagyis az ítélethozás céljából tartandó zárt ülés kezdetéig, az esküdtekhez intézett kérdések megállapításáig, a járásbiróság előtti eljárásban a tárgyalás befejezéséig és a büntető parancs kiadásáig. Ha azonban az ítélethozatal elmaradt, illetőleg a kibocsátott büntető parancs kifogás folytán hatályát veszttette: a kir. ügyészség vádelejtési joga feléled.

Az állam, a törvényhatóságok, a rendezett tanácsú városok, és a községek rendőri hatóságai és közegei kötelesek a kir. ügyészségnek hivatalos hatáskörében hozzájuk intézett utasításait, illetőleg megkereséseit teljesíteni.

A mentelmi jog felfüggesztése végett a megkeresést az illetékes bíróság a főügyész útján terjeszti az illető ház vagy bizottság elé.

IV. FEJEZET.

A magánvádló és a magánfél.

A jelen törvényben érvényre jutott vádelyv félreismerhetlen következménye a vádközegnek kizárólagos vádképviseleti joga, mely azon alapul, hogy az állam minden bűncselekmény megtartásánál érdekelve van. Vannak azonban oly bűncselekmények, melyek az államot, illetőleg a közérdeket csak távolról, vagy egyáltalán nem, — ellenben az egyén legszemélyesebb javait, közélről érintik; ez esetekben a közvetlenül sértett felet illeti a vádemelés joga. A magánvádló azonban az őt megillető jogokat csak úgy gyakorolhatja, ha ez iránti kívánságát az illetékes hatóságnál, — a törvényben meghatározott módon és időben

bejelenti és az illető hatóság e jogosultság tekintetében határozatot hoz. A magánvádnak következő főbb alkatrészei vannak: 1. a fő- (principális) magánvád, mely a sértettet oly módon illeti, hogy panaszával vagy magánindítványával közvetlenül a bírósághoz fordulhat, az ügyészség rendszerint el sem jár s a vád érvényesítése tekintetében a magánvádlót közel oly jogkör illeti, mint az ügyészt; 2. a pót- (subsidiarius) magánvád, melynek akkor van csak helye, ha az ügyészség az első sorban őt illető vádat nem emeli vagy elejti, amikor is a magánvádló az ügyészéhez hasonló jogokat gyakorol; 3. a mellékmagánvád, ama közreműködés, a melyet a sértett az ügyben eljáró ügyészség mellett gyakorol és akkor fordul elő, ha a kir. ügyészség közérdekből a magánvád képviselőtét átvette; 4. a csatlakozó magánvádló, aki a fő- vagy pótmagánvádló mellé sértettként utólag csatlakozik. A pótmagánvádlónak jogai megegyeznek a főmagánvádlóéval. Csak két különbség hozható fel. Az egyik, hogy a főmagánvádló mindig egyúttal magánindítványra jogosult, tehát vádindítványának visszavonása, ha ő az egyetlen magánindítványra jogosult, az eljárás megszüntetését eredményezi (BTK. 116. §.), mi a pótmagánvádlóról nem áll. A másik különbség az, hogy míg a főmagánvádló a vádlott bűnösségének megállapítása végett kérhet újra felvételt, addig a pótmagánvádló ettől el van zárva.

A sértett mint főmagánvádló vádat emelhet a törvényben taxative felsorolt következő bűncselekmények eseteiben: rágalmazás vétsége (BTK. 268. §.), nyomtatvány vagy képes ábrázolat általi rágalmazás vétsége (BTK. 159. §.), becsületsértés vétsége, (BTK. 261. §.), levél- és távsürgönytitok megsértésének vétsége (BTK. 327. §.), magánlak megsértésének vétsége (BTK. 332. §.), idegen ingó vagyon megrongálásának vétsége (BTK. 418. §.), idegen ingatlan vagyon jogtalan elfoglalásának vétsége (BTK. 421. §.), könnyű testi sértés vétsége (BTK. 301. §.), továbbá a KBTK. 126. és 127. §§-ai szerint minősülő tulajdon elleni kihágások, végül a védjegy bitorlás vétsége (1895: 41. t.-cz. 8—9. §§-ai).

Közérdekből, a fentebb felsorolt vétségek és kihágások eseteiben is, a kir. ügyészség a vád képviselőtét az eljárás egész folyama alatt átveheti. Ilyenkor a főmagánvádló mellékmagánvádlóvá lesz

és csak kisegítő hatáskört nyer, amelynek érvényesítése végett az iratokat megtekintheti, a kir. ügyészszel együtt értesítendő és megidézendő, s indítványokat tehet a bűnösség kimondása s az alkalmazandó büntetési tétel tárgyában.

Ha a kir. ügyészség a törvény szerint őt illető vádat megtagadta, — a felhatalmazástól vagy kívánattól függőleg üldözhető rágalmozási és becsület-sértési esetek (BTK. 269—272. §§-ai) kivételével, — a sértett mint pótmagánvádló a kir. ügyészség elutasító határozatának kézbesítésétől számított 8 nap alatt vagy átveheti a vád képviselőjét, vagy a főügyészhez folyamodhatik. Ha a főügyész nem utasítja az ügyészt a vádemelésre, a sértett (pótmagánvádló) 8 nap alatt átveheti a vád képviselőjét. Ha a kir. ügyészség elejtette a vádat, a bíróság felszólítja a jelenlevő sértettet szóval, a távollevőt pedig írásban a vád képviselőjére, amikor is a szóbeli felhívásra a sértett azonnal felelni; az írásbeli felszólításra pedig 8 nap alatt köteles írásban válaszolni, avagy válaszát jegyzőkönyvbe mondani a bíróságnál. Ha a jogosult sértettek közül pótmagánvádlóul senki sem nyilatkozott: a bíróság a bűnvádi eljárást megszünteti. Az a sértett, aki a kir. ügyész vádelejtéséről értesítést nem kapott, az elejtéstől számított 30 nap alatt jelentkezhetik pótmagánvádlóként. Ha a pótmagánvádra jogosultak közül bármelyik átvette a vád képviselőjét, a többiek értesítése, illetve nyilatkozatok bevétele nélkül, az eljárás megindítandó vagy folytatandó.

A fő- és pótmagánvádló általában a kir. ügyészség jogait gyakorolják ugyan, de nem illetik meg őket a kir. ügyészségnek közhatósági jellegéből folyó jogai, melynek a nyomozó hatóságok kötelező közreműködésének követelése, a vizsgálat mellőzése, fő tárgyalásra való közvetlen idézési indítvány, a megszüntetés esetét kivéve, a vádtanács határozatai elleni perorvoslat.

Ha a magánvád joga több sértettet illet meg, az lesz a magánvádló, aki a bíróságnál először jelentkezett, ha pedig többen jelentkeztek egyszerre, az, aki a beadványban vagy jegyzőkönyvben első helyen van megnevezve. A sértettek azonban ettől eltérőleg is megállapíthatják maguk közül a vád képviselőjét. Az egyik sértett vádja alapján megindított vagy folytatott eljáráshoz a többiek is csatlakozhatnak;

de a csatlakozás után is az a sértett marad a magánvádló, aki a vádat emelte vagy folytatta. A sértettek azonban magánvádlóul más sértettet is jelölhetnek ki. A csatlakozók csak ellenőrző és kisegítő hatáskörben mozoghatnak, minősítést és büntetést nem indítványozhatnak. A csatlakozás folytán sem a vádiratok, sem a vádbeszédek száma nem szaporítható. A bíróság határozatait csak a magánvádlóval közli, külön idézést a csatlakozók csak a főtárgyalásra kapnak. A bíróság a csatlakozókat közös meghatalmazott választására utasíthatja. Ha a magánvádló a főtárgyalás előtt elejtette a vádat, a csatlakozók szóllítandók fel a vád képviselőjére úgy mintha a kir. ügyész ejti el a vádat. Ha a főtárgyaláson ejtette el a vádat a magánvádló, akkor a jelenlevő csatlakozókat felhívja a bíróság a vád átvételére, ha pedig megidézettvén, nem jelentek meg, magánvádlói jogukról lemondottaknak fognak tekintetni. Más magánvádlónak vagy csatlakozónak fellépése által az előbbi bírói cselekményeknek valamint vádlói indítványoknak és nyilatkozatoknak hatálya változást nem szenved, így a korábban hozott bírói határozatok ellen az utóbbi magánvádló, illetőleg csatlakozók is csak ugyanazon határidő alatt élhetnek perorvoslattal mint az előző vádlónak lehetett volna.

A 16-ik életévet be nem töltött kiskorúak, valamint a gondnokság alatt állók helyett kizárólag ezeknek törvényes képviselői látják el a magánvádat, — a 16-ik életévet betöltött kiskorú helyett, valamint a vagyon ellen irányzott büncselekményekre nézve a pazarlás miatt gondnokság alatt levő sértett helyett, ezeknek törvényes képviselője is, végre polgári pert folytatni jogosított testületek, társaságok vagy egyesületek helyett azok jogi képviselői járhatnak el magánvádlóként.

A magánvádló és a csatlakozó ügyvéddel képviseltethetik, magukat a személyes megjelenésre nem kötelezett eljárási cselekményeknél. A bíróság meghagyására a magánvádló vagy a csatlakozók bármelyike ügyvédet, esetleg a kézbesítések átvételére a bíróság székhelyén lakó megbízottat tartoznak választani. Az ügyvédi képviselő mellett is megjelenhet a magánvádló és csatlakozó a bíróságnál.

A magánvádlónak és a sértettnek képviselője nem lehet az, aki a főtárgyalásra tanukép van meg-

idézve, kivéve ha a tanuzás alóli törvényes mentes-
séget igénybe veszi. Az ügyvéd a bűnv. eljárásban
az állam nyelvét köteles használni. A magánvádoló
jogai megszűnnek halálával vagy lemondással. Az
elhalálozott magánvádoló helyett, vagyon elleni bűn-
cselekmény esetén, annak örököse, egyéb bűncselek-
mény esetében pedig fel- vagy lemenő ágbeli rokona,
testvére vagy házastársa, az elhalálozástól számított
30 nap alatt bejelentheti a magánvád fenntartását.
A magánvádról történt lemondás nem vonható vissza.
Ha a szabályszerűen megidézett magánvádoló a tárgya-
lásra meg nem jelent, illetőleg magát nem képvisel-
tette — amennyiben a képviseltetés lehetséges,
vagy a megszüntetés terhe alatt kitűzött határidőt
meg nem tartotta: magánvádjáról lemondottnak
tekintendő. Az időközi 30 nap alatt az elhalt magán-
vádoló jogait, az ügyben eljáró képviselője vagy ennek
hiányában a bíróság által kirendelt ügygondnok
gyakorolja. A kir. ügyészség vádja kizárja a sértettet
a vád képviseletéből, kivéve ha a sértett mint fő-
magánvádoló vádját a kir. ügyészség közérdekből
átvette, mely esetben a sértett mint mellékmagán-
vádoló szerepel. Egyébként a sértett az eljárás minden
szakában bizonyítás felvétele vagy a bizonyításnak
kiegészítése iránt indítványokat tehet, sőt e célból
az iratokat is megtekintheti, mely joga azonban
korántsem tekinthető a vád képviseletéből folyónak;
mert a törvény a concurráló vád elvét nem fogadta el.

A magánfél magánjogi igényének érvényesítése
végett a főtárgyalás, illetőleg a járásbíróági tárgyalás
befejezéséig a bíróságnál felléphet és ez esetben
bűnvádi perjogi hatásköre az adhaesio természeténél
fogva csupán arra terjed ki, hogy abban az irány-
ban és mértékben, melyben ez a magánjogi igényé-
nek érvényesítéséhez szükségesnek mutatkozik, elő-
segítse, támogassa és kiegészítse a közvádoló tevékeny-
ségét. Ennek folytán a magánfél jogai a bizonyítékok
beszerezhetésében és beszolgáltatásában, az iratok
betekintésében, a főtárgyaláson a tanúk és szak-
értők korlátolt mérvbeni kérdezésében, indítvány-
tételben és perbeszédben foglalhatók össze.

Magánvádoló csatlakozó vagy magánfél gyanánt
fellépni kívánó sértett e szándékát köteles az eljárás
szakának megfelelőleg a kir. ügyészségnél, a rendőri
hatóságnál, a vizsgáló bírónál, a vádtanácsnál, ille-

tőleg a bíróságnál bejelenteni. Megengedett per-orvoslat használata ily bejelentésnek —, a főmagán-vádló részéről feljelentés, a vád képviselőjére való jelentkezésnek veendő. A bejelentés tárgyában a nyomozást vezető hatóság és illetőleg a bíróság határoz és a jogosulatlan jelentkezőt visszautasítja, de a nyomozást vezető hatóság határozata ellen az első fokú bíróságnál előterjesztés tehető, mely azután végérvényesen határoz.

V. FEJEZET.

A védelem.

Altalánosán elfogadott elv az, hogy a terheltnek a váddal szemben ellenbizonyítékainak megszerzését, vagyis úgy ténybeli mint jogi érveinek kifejtését meg kell engedni, és az is, hogy a perbefogott a bűnperben kiterjedtebb védelmet igényel, mint a a polgári perben. Ez alapelvek a védelemnek két irányban való kifejtésére vezettek. Az egyik irány szerint a büntető eljárásban működő összes közegeknek kötelessége a terhelt érdekeit szem előtt tartani és nemcsak az ellene, hanem a mellette szóló bizonyítékokat is puhatolni és beszerezni (materiális védelem), a másik irány szerint pedig a jogügyekben járatlan terheltnek szüksége van a szakképzett védőre (formális védelem). A védelem ily két irányú meghatározása a bűnvádi perrendtartás feladata lévén, a törvény ennek meg is felel. Így az eljárásban közreműködő minden közegnek kötelességévé tette az anyagi védelmet, az alaki védelemnek pedig annyi tért engedett, amennyi az eljárás céljának veszélyeztetése nélkül megengedhető, főelvül állítván fel a védelem szabadságát s a váddal való egyenjóságát. Az alaki védelemnek egyik fontos kérdése az, hogy a bűnpernek mely stadiumában engedhető meg a védő közreműködése? E tekintetben a törvény nagy léptekkel haladt előre, a midőn megengedi, hogy a terhelt az eljárás minden szakában, tehát már a nyomozás alatt is, élhet védő közreműködésével. Ha a terhelt e jogával nem élt, helyette törvényes képviselője, házastársa, vagy fel- vagy lemenő ágbeli rokona önállóan választhatnak védőt. A terhelt úgy a maga mint más által választott védőtől bármikor elvon-

hatja a megbízást. A fentebb nevezettek a védőválasztás jogát egymással concurrálólag nem, hanem csak subsidialiter gyakorolhatják. Több védőt a törvény csak a főtárgyaláson enged meg, anélkül azonban, hogy az által az indítványok és perbeszédék száma szaporítható volna.

Az eljáró hatóságok kötelessége a terheltet a védő igénybevételére figyelmeztetni, különösen első kihallgatásakor, a vádirat kézbesítésekor, letartóztatásakor és a vizsgálat elrendelésekor. A választott védő erről nyomban értesítendő. Védőül bejegyzett ügyvéd, egyetemi vagy jogakadémiai jogtanár választható, de kézbesítések átvételével vagy a terhelt érdekeinek valamely vizsgálati cselekménynél való képviselésével nem ügyvéd is megbízható.

A kötelező védelem lényege abból áll, hogy bizonyos esetekben a bünvádi eljárás védő nélkül nem folytatható. A kötelező védelem ennélfogva csak subsidiarius, azaz szabad tért enged a terhelt elhatározásának és csak akkor érvényesül, ha a terhelt maga nem választ védőt. A törvény a kötelező védelemnek objektív kellékeit a büncselekmény súlyából merítette, és a védőrendelésnek rendszerint csak a főtárgyaláson ad helyet, amelyen az eljárás súlypontja van és ahol szükséges, hogy a vád és védelem lehetőleg egyensúlyba hozassék. A törvény az esetek megállapításánál egyrészt a vádbeli cselekmény súlyosságára, másrészt a terhelt személyes viszonyaira volt tekintettel és pedig az eddigi joggyakorlattal összehasonlítva, sokkal kiterjedtebb mértékben, mert míg eddig csupán a főbenjáró bűnügyekben volt a hivatalból védő kirendelés alkalmazva, addig a jelen törvényben meghatározott és alább közölt esetekben a terheltnek a főtárgyaláson védőt kell igénybe vennie, és amennyiben erről a terhelt vagy hozzátartozói nem gondoskodtak, a bíróság köteles rendelni védőt: 1. ha a vádbeli cselekményre 5 évnél súlyosabb szabadságvesztés büntetést rendel a törvény; 2. ha a vádlott vagy törvényes képviselője, házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona kívánják, bármely büntett esetében; 3. ha a vádlott 16-ik életévét túl nem haladta, vagy siketnéma, vagy írni nem tudó néma; 4. ha a bíróság az ügy körülményeinél fogva czélszerűnek találja. Vádlott-társak részére közös védő csak akkor rendelhető, ha érdekeik nem ellentétesek.

A bíróság, ha az ügy körülményeinél fogva czélszerűnek találja, már a főtárgyalás előtt is, az eljárás bármely szakában rendelhet védőt. Az így kinevezett védő azonban a felsőbb bíróság előtt nem köteles eljárni. A védőkirendelés hatálytalanná válik, ha utóbb a terhelt más védőt választott, aki a védelmet elfogadta. Az ügyvédi kamara székhelyén a védőt a törvényszék elnökének megkeresésére esetről-esetre a kamara, más helyen a védők névsorába felvett ügyvédek közül a törvényszék elnöke nevezi ki. Sürgős esetekben az ügyvédi kamara székhelyén is a törvényszék elnöke rendeli ki a védőt. A kirendelt védő csak fontos okból menthető fel az ügyvédi kamara és illetve törvényszéki elnök által. A védő a főtárgyalás elhalasztását kérheti, ha a főtárgyalás napjáig terjedő időt a védelem előkészítésére rövidnek tartja.

Védőül nem rendelhető ki: 1) a sértett, a sértettnek, a terheltnek vagy vádlónak házastársa, jegyese, testvérjének házastársa, házastársának testvére, egyenes ágba rokona vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, vagy az aki a terhelttel, a sértettel vagy vádlóval örökbefogadó, nevelőszülői, gyámsági vagy gondnoksági viszonyban van vagy volt; 2) aki az ügyben mint nyomozó közeg, bíró, közbíró, vagy a sértett képviselője járt el illetőleg bármit tett, a mi terhelt érdekével ellentétlen áll. Ezen kizárási okok azonban relativek, csak a védő kirendelésére vonatkoznak, de nem a védői tiszt elvállalására is, így ha a terhelt oly védőt választ, akire nézve az okok valamelyike fenforog és ez hajlandó a védelmet elvállalni, a védelemtől el, nem tiltható. Azonban aki a főtárgyalásra tanuképván idézve, a főtárgyaláson védőként nem szerepelhet, kivéve ha a tanuzás alóli mentességet igénybe veszi.

A védő védettje érdekében az eljárás bármely szakában, különösen a nyomozás alatt is eljárhat, beadványban vagy szóval előterjesztést tehet. A törvény szerint a védőnek a letartóztatott terhelttel való érintkezése a szabály, az érintkezés tiltalma a kivétel. Ugyanis ha az eljárás célja kívánja, a nyomozó rendőri hatóság vagy vizsgáló bíró elrendelhetik, hogy a letartóztatott terhelt csak személyes jelenlétükben értekezhetik a védőjével, és hogy a védő által irt levelek átolvasás után és külön enge-

délylyel kézbesíthetők a védettnek. A rendőri hatóság ilyen intézkedése ellen a bíróságnál előterjesztés tehető. A vádirat benyújtásától s a vizsgálat befejezésétől kezdve a védő ellenőrzés nélkül érintkezhetik védettjével.

A terhelt és védője a bűnügy iratait megtekinthetik, kivéve ha ez az eljárás céljának ártana, mely esetben úgy a rendőri hatóság, mint a vizsgáló bíró az iratok megtekintését megtagadhatják, de ez esetben is megengedendő a terhelt kihallgatásáról, a szakértők nyilatkozatáról és ama bírói cselekményekről felvett jegyzőkönyvek megtekintése, amelyeknél a terhelt és védő jelenléte meg van engedve. A rendőri hatóság intézkedése ellen a bírósághoz előterjesztés tehető. A vádirat benyújtásától és a vizsgálat befejezésétől a bűnper iratainak megtekintése a terhelttől és védőjétől meg nem tagadható. A letartóztatást, illetve vizsgálati fogságot elrendelő és minden perorvoslattal megtámadható bírói határozatot a védő előtt ki kell hirdetni vagy neki írásban kézbesíteni.

VI. FEJEZET.

Bírák, jegyzőkönyvvezetők és a kir. ügyészség tagjainak kizárása és mellőzése.

Ezen fejezetben tárgyaljuk a törvényben meghatározott kizárási okokat, melyek részint hivatalból is figyelembe veendő (tulajdonképeni) és a törvényben taxative felsorolt kizáró okok, részint a fél által érvényesíthető mellőzési okok.

A bizalom megóvására, melylyel a feleknek a bűnvádi eljárásban működő hatósági személyek iránt viseltetniök kell, továbbá a bírói tekintély emelésére és az igazságszolgáltatás biztosítására felette szükséges, hogy az olyan bíró, ügyész, jegyzőkönyvvezető, kinek elfogulatlansága akár az ügysz, akár az ügyfelekhez való bizonyos viszonyánál fogva veszélyeztetve van, abban az ügyben ne gyakorolja hivatalát. Mindig elismerték ama tételeknek igazságát, hogy valamely ügyben a „judex inhabilis“ vagy a „judex suspectus“ helyét pártatlan bírónak kell elfoglalniok. Inhabilis-

nek tartották a bírót mindig saját ügyében. A „saját ügy“ alatt nem csak a bíró személyes hanem mindazon ügyeit értették, melyekben a felet rokonság, sógorság, vagy egyéb oly személyes viszony fűzi a bíróhoz, mely bizonyos érdekközösséget szül köztük. A törvény is kizárja a bűnügy elintézéséből azt a bírót és jegyzőkönyvvezetőt: 1) aki a bűncselekményt feljelentette (sértett); 2) aki a terheltnek vagy sértettnek férje, jegyese; 3) aki a vádlónak, terheltnek, sértettnek vagy képviselőjüknek, illetőleg a védőnek egyenes ágban rokona, vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, nejének fivére vagy nővérnék férje; 4) aki a terhelttel, a vádlóval, a sértettel vagy képviselőjökkel, illetve a védővel örökbefogadó vagy nevelőszülői viszonyban van, aki valamelyiköknek gyámja, gondnoka, vagy az volt; 5) aki az ügyben mint a kir. ügyész tagja, mint védő vagy mint a magánvádlónak, illetve a sértettnek képviselője, vagy mint rendőri közeg közreműködött; 6) aki az ügyben mint tanu, vagy szakértő ki volt hallgatva, amennyiben vallomása nem egyedül hivatalos úton tudomására jutott tények előadásából áll.

A ki nyomozó vagy vizsgálati cselekményt teljesített, ugyanazon ügyben a vádhatározat hozásánál és a főtárgyaláson bíró vagy jegyzőkönyvvezető nem lehet. A vádtanács előadója ugyanazon ügyben a főtárgyaláson bíróként nem szerepelhet. A vádtanács többi bírái ugyanazon ügy főtárgyalásán lehetőleg mellőzendők. A per felsőbb fokú elintézéséből ki van zárva az a bíró, a ki az alsóbb fokú elintézésnél mint vizsgáló bíró, vádtanács-tag vagy mint ítélő bíró közreműködött. A bíró és jegyzőkönyvvezető kötelesek a kizáró esetek bármelyikét hivatali főnököknek bejelenteni. A vádlónak, terheltnek vagy magánfélnek kérelmére mellőzendő az a bíró vagy jegyzőkönyvvezető, akire nézve törvényes kizáró ok — vagy elfogulatlansága ellen alapos ok forog fenn. A főtárgyalás vagy felső bírói tárgyalás megkezdése után csak a kizáró okok érvényesíthetők. A járásbíróság bírájára és hivatalnokára a törvényszéknél, különben azon bíróságnál, amelynél működnek, kérendő a mellőzés. A törvényszék elnökének vagy tanácsa tagjai többségének mellőzése tárgyában a főügyész meghallgatásával a kir. ítélő tábla, — a kir. ítélő táblánál előforduló hasonló esetben a korona-

ügyész meghallgatásával a kir. curia, — a kir. curiánál előforduló hasonló esetben a curia polgári és büntető osztályának birói tagjaiból alakult teljes ülésben határoz. A határozat a kifogásolt bíró vagy jegyzőkönyvvezető meghallgatása után hozandó. Csak az elutasító határozat ellen lehet perorvoslattal élni. Ha a bíró elfogultságot érez, az ügyben mellőzését kérheti a bíróság főnökétől. A bíróság vagy tagja ellen hivatali kötelességükre vonatkozólag elkövetett becsületsértés vagy rágalmazás, vagy ellenük kelt bűnvádi vagy fegyelmi feljelentés, az ezektől külön álló ügynek elintézésénél, — valamint ha a bíróra mint tanura oly ügyben történik hivatkozás a melyben hivatalosan szerzett tudomást, — mellőzés okául nem szolgálhat. Ha a bíróság valamennyi tagjára tanuként hivatkoznak, az elnök teljesíti a kihallgatást, s ha reá is történt hivatkozás, őt a rangsorban legidősb bíró, ezt viszont az elnök hallgatja ki tanuként.

A kir. ügyészség tagjaira ugyanazon kizárási okok vannak a törvényben megállapítva mint a bírákra, és ezeken kívül még ki van zárva a kir. ügyészség tagja akkor is, ha az ügyben korábban mint bíró, védő, vagy mint a magánvádlónak vagy sértettnek képviselője járt el. A törvény az ügyészség tagja ellen az aggályossági kifogásnak is helyt ad, amidőn feljogosítja a sértettet és terheltet, hogy a kir. ügyészségi tagnak mellőzését kérhetik, ha teljes elfogulatlansága ellen alapos okot hozhatnak fel. Ha a kir. ügyész magára nézve kizáró okot lát fenforogni, az ügyet a kir. ügyészség más tagjára bizza és a főügyésznek jelenti. Hasonló esetben a főügyész és koronaügyész is helyettesítésről gondoskodnak és azt az igazságügyminiszternek jelentik. Az ügyészségi megbizottak, kir. alügyészek, a korona- és főügyész helyettesei a kizáró okot közvetlen főnöküknek jelentik. A kir. ügyészség tagjának mellőzése a hivatali főnök-nél kérendő, aki végérvényesen határoz. A mellőzését maga kért bíró, ügyészségi tag és jegyzőkönyvvezető, a kérelem elintézéséig nem járhat el, ha ellenben más kérte, tovább is eljárhatnak, kivéve azon bírót, aki ellen törvényes kizárási ok hozatott fel, az ítélethozásban a kérelem elintézéséig részt nem vehet; mert ennek ítélkezése miatt az ítélet esetleg megsemmisíthető lenne.

VII. FEJEZET.

A bíróság határozatai és közlésök.

A bíróság ítélettel vagy végzéssel határoz. Minden határozat, melyet a törvény kifejezetten „ítélet“-nek nem nevez, végzésnek tekintendő. A „határozat“ szó fogalmi köre a legtágabb értelemben veendő, azaz nemcsak az ítéletek és végzések hanem a büntető-parancs és általában minden a büntető perben szükséges oly bírósági intézkedések értendők alatta, melyek természetöknél fogva másnak tudomására hozandók. A határozatok indokolandók, kivéve az idézőlevelet, az alárendelt hatóságnak (közegnek) szóló meghagyást és ügyviteli utasítást.

A törvény a határozatok közlésének két nemét ismeri, a) kihirdetést a jelenlevő érdekelték részére, melynek megtörténte mindig jegyzőkönyvbe — habár nem is külön — felveendő; b) a kézbesítést a távollévők részére, ami két módon történik, u. m. a hiteles kiadványnak vagy az eredeti fogalmazványnak közlésével. Az utóbbi a kir. ügyészséggel szemben alkalmazandó. Jogában áll azonban a kir. ügyészségnek bármely határozatról másolatot is kívánni.

Az idézőlevelet a törvény rendszerint a megidézendőnek rendeli kézbesíttetni, mert az idézésre való meg nem jelenés kényszereszközök alkalmazásával is össze van kötve, holott más határozat akár az értesítendő egyénnek, akár meghatalmazottjának kézbesíthető. A magánvádló ügyvédjének vagy kézbesítések átvételére meghatalmazottjának mindennemű, tehát még az idéző végzést is lehet kézbesíteni, kivéve ha ez személyes megjelenésre van kötelezve, mely esetben ez az idézőlevélben megemlítendő.

A honn nem talált egyén részére háznépe valamely teljeskorú tagjának adja át a kézbesítő a kézbesítendő iratot, ha senki honn nem volna, akkor az irat a kapura vagy ajtóra függesztendő ki s erről az érdekelt ajánlott levélben értesítendő, ezenfelül a község előljáráóságának a (főváros ker. rendőrkapitányának) is tudomására hozandó az érdekelt féllel való közlés végett, ennek elmulasztása azonban a kifüggesztés általi kézbesítés hatályát nem érinti. Az ismeretlen tartózkodású egyén részére a kézbesítés úgy történik, hogy a kézbesítendő irat a bíróság

székhelyének és az ismeretlen tartózkodású egyén illetősége helyének községházánál kifüggesztetik, és a bíróság a hivatalos, esetleg más lapban is közzé tétetheti. A bíróság területén kívül lakók részére a kézbesítés megkeresés útján —, a külföldiek részére pedig a nemzetközi szerződések és fennálló szabályok szerint történik.

VIII. FEJEZET.

A nyomozás.

I. A nyomozás célja és a teljesítésére hivatott hatóságok és közegek.

A törvény a perelőkészítő eljárásban azon elvből indul ki, hogy a bűnvádi eljárás bíró előtt csak akkor induljon meg, ha vád van, azaz a köz- vagy magánvádló kellően támogatott indítvánnyal lép fel. Az előkészítő eljárásnak két alakja van, ugymint a nyomozás és a vizsgálat, az előbbit a rendőrhatóságok, az utóbbit a vizsgáló bíró teljesítik. A nyomozás feladata az, hogy a bűncselekmények felderítésére és azok üldözésére hivatott hatóságok a vádhoz szükséges adatokat megszerezzhessék, a vizsgálaté pedig az, hogy a nyomozat eredményét kiegészítse, a személyes szabadságot közelebbről érintő és esetleg szükséges intézkedésekkel a bírót felruházza, a súlyosabb és bonyolultabb bűncselekmények esetén a bizonyítási anyagot önállóan összegyűjtse, a tényállást tisztába hozza s így az ügyet a főtárgyalásra előkészítse.

Mínthogy azonban gyakran a nyomozás is kellő tájékozást nyújt a főtárgyalás megtarthatására, a törvény megengedi a vádlónak, hogy a vizsgálat mellőzésével közvetlenül a főtárgyalás kitűzését indítványozza. Miből következik, hogy a bűnvádi eljárás eme két alakja közt inkább csak garanciális különbség van, mert a nyomozás a vizsgálatot némely kivételekkel pótolhatja.

A nyomozás alatt értjük azoknak az adatoknak kipuhatólását és megállapítását, melyek a vád emeléséhez vagy mellőzéséhez, a vádlónak szükségesek. Habár a törvény a nyomozás és vizsgálat közt bizonyos határvonalakat állított fel: ebből nem követ-

kezik, mintha a nyomozáshoz más joghatályt fűzne, mint a vizsgálathoz. Ellenkezőleg, valamint az egyik ügy a másik is csak a vádló tájékoztatására szolgál, s ha a kellő információt a vádló fel tudja találni a nyomozás anyagában, egészen felesleges a vizsgálat.

A nyomozást rendszerint a kir. ügyészség, ha pedig a vádat kizárólag főmagánvádló képviseli, az illetékes rendőri hatóság rendeli el. A kir. ügyészség minden közhatóságtól felvilágosításokat és értesítéseket kívánhat, a nyomozást vagy egyes nyomozó cselekmények teljesítését a rendőri hatóságokra és közegekre bízhatja, a nyomozás menetét irányítja, a nyomozó hatóságok eljárását ellenőrzi.

A rendőri hatóságok és közegek kötelesek a nyomozást teljesíteni s minden lényeges intézkedésről, s annak eredményéről a kir. ügyészséget értesíteni. Rendőri hatóságok alatt értendők: az államnak, törvényhatóságoknak, rendezett tanácsú városoknak és községeknek rendőri hatáskörrel bíró hatóságai, hivatalai, valamint ezeknek vezetői és önálló intézkedésre jogosított tagjai, nevezetesen a községi előljáróságok is. Rendőri közegek: a felsorolt hatóságoknak alárendelt hivatalnokok, az állami, törvényhatósági, városi és községi rendőrök, valamint a csendőrségnek altisztjei és legénysége.

A kir. ügyészség egyes nyomozó cselekmények teljesítése végett a járásbírókhoz is intézhet megkeresést.

II. A feljelentés és a magánindítvány megtétele és a felhatalmazás megadása.

Az összes hatóságok és hatósági közegek (ide értve a bíróságot és tagjait is) kötelesek a hivatali hatáskörüikben tudomásukra jutott, hivatalból üldözendő bűncselekményeket a birtokukba került bizonyító tárgyaknak áttételével a kir. ügyészségnél feljelenteni, valamint a bűnjelek megőrzéséről gondoskodni. Ha valaki elhalálozásánál természetellenesség jelenségei mutatkoznak, vagy ismeretlen hulla találtatott, a rendőri hatóságok kötelesek erről a kir. ügyészségnek vagy a legközelebbi járásbírósnak jelentést tenni, amikor is a holttest csak ezen hatóságok valamelyikének engedélyével temethető el.

Hivatalból üldözendő minden bűncselekményt bárki írásban vagy szóval az illetékes kir. ügyészségnél feljelenthet, de más kir. ügyészség, főügyészség, rendőri hatóság és bíróság is köteles elfogadni a feljelentést, amelyet azután az illetékes kir. ügyészséghez átesz. Ugyanezen hatóságoknál tehető a magánindítvány oly bűncselekmények esetében, melyek miatt a büntető törvények értelmében csak magánindítványra van helye az eljárásnak. A hiányosan szerkesztett írásbeli magánindítvány rövid úton esetleg a magánvádoló kihallgatásával pótlendő. A magánindítvány hatályát nem érinti a bűncselekmény téves minősítése.

A felhatalmazás alapján üldözhető bűncselekmények tekintetében a felhatalmazás akár a kir. ügyészséghez, akár az igazságügyminiszterhez intézett hivatalos iratban vagy külön írásbeli nyilatkozatban adható meg. A BTK. 271. §-ban előirt felhatalmazást vagy a 272. §-ban jelzett kívánatot az igazságügyminiszter a kir. ügyészséggel rendeletileg közli.

A kir. ügyész a beérkezett feljelentéseket és magánindítványokat megvizsgálván, azok alapján vagy elrendeli a nyomozást, ha ezt szükségesnek találja, vagyis amikor a feljelentés anyagából alapos tájékozást nem bír szerezni arra nézve, hogy megindítható-e az eljárás vagy sem, avagy pedig a feljelentés kellő információt nyújtván, a további nyomozás feleslegesnek mutatkozik, amikor is a kir. ügyészség vagy megtagadja a vád képviselőtét vagy a bíróság elé indítványt terjeszt a vizsgálat, avagy vád alá helyezés, illetve a főtárgyaiás kitűzése iránt. Ha a kir. ügyészség nem illetékes, a feljelentést (magánindítványt) az illetékes közvádolóhoz vagy más hatósághoz teszi át.

III. A nyomozás menete.

A kir. ügyészség a tudomására jutott, hivatalból üldözendő bűncselekményeket nyomoztatja és az ismeretlen tettesek kipuhatólása iránt intézkedik.

A rendőri hatóságok és közegek kötelesek a nem magánindítványra üldözendő bűncselekményeket felhívás nélkül, hivatalból is nyomozni, de tartoznak erről a kir. ügyészséget értesíteni. A rendőrhatalóság ez után is folytatja a nyomozást, a tettesek meg-

szökését megakadályozza és sürgős esetben a szükséges bírói cselekmény teljesítése végett a legközelebbi járásbírósgot keresi meg. A törvényszéki vizsgáló bíró a nála beadott feljelentést azonnal közli a kir. ügyészszéggel, és ennek indítványa előtt csak halaszthatlan nyomozó cselekményeket teljesíthet. A járásbírósg a nála tett feljelentés alapján a sürgős nyomozó cselekmények teljesítése után, a felvett jegyzőkönyveket átteszi haladéktalanul a kir. ügyészszéghöz, amely azután a nyomozás kiegészítése vagy ismételése iránt intézkedhetik. Letartóztatás esetén a járásbírósg 48 óra alatt köteles az iratokat áttenni a kir. ügyészhez, aki szintén ennyi idő alatt a letartóztatást vagy megszüntetni, vagy a letartóztatás iránti határozathozás végett az iratokat a vizsgáló bíróhoz áttenni tartozik.

A nyomozást teljesítő rendőri hatóság, a vizsgálatnak a terhelt és tanu megidézését s kihallgatását tárgyazó intézkedései (X. és XIII. fejezet) alkalmazása mellett megidézhet és eskü kivétele nélkül kihallgathat mindenkit jegyzőkönyvileg, aki valamely ténykörülményről tudomással bírhat. Minthogy a nyomozásnak ugyanazon eszközei vannak mint a vizsgálatnak, a törvény a nyomozó eljárás menetét külön nem szabályozza, hanem csak oly rendelkezéseket vett fel, melyek vagy eltérést jelentenek, vagy szorosan a nyomozás keretéhez tartoznak.

A nyomozó hatóság a nyomozás színhelyén levő egyéneket visszatarthatja a nyomozás befejezéséig, az ellenszegülőket 24 órai tartamra le is tartóztathatja, kivéve a félnek vagy sértettnek ügyvédjét, a szakértőket, a bírósági tanukat és a katonai személyeket, akiket csak távozásra kötelezhet.

Ha a kir. ügyészszég vagy rendőri hatóság a nyomozás folyama alatt valamely tanunak eskü alatti kihallgatását, megbüntetését vagy vallomásra kényszerítését, szakértőnek megbüntetését, a szemlét, lefoglalást, személymotosztást, házkutatást vagy az előzetes letartóztatást látja szükségesnek, ezeket rendszerint a vizsgáló bírónál vagy a járásbírósgnál indítványozza.

A tanuk megesketését, a tanuk vagy szakértők megbüntetését és vallomásra, illetve nyilatkozatra kényszerítését, a lefoglalt tárgy kiadására szorítást, a lefoglalt postai küldemény felbontását kivéve, a

többi fentebb felsorolt cselekményeket halaszthatlan szükség esetén a rendőri hatóság is foganatosíthatja, de ez ellen az illetékes első fokú bíróságnál előterjesztés tehető. A felvett jegyzőkönyveket a rendőri hatóság a vizsgáló bírónak bemutatja, aki azokat megvizsgálja, szükség esetén a szemle, házkutatás és személymotoszás körüli eljárást kiegészítheti, az előzetes letartóztatás és lefoglalás fölött pedig határoz.

A főmagánvádló a nyomozás teljesítését a rendőri hatóságnál kérheti, mely azt vagy teljesíti vagy megtagadja, de határozata ellen perorvoslat nincs. A nyomozás befejezése után az összes iratok a vizsgáló bíróhoz teendők át. Ha a rendőri hatóság a nyomozást megtagadta, vagy a tényállás tisztázásához bírói cselekmény szükséges, a főmagánvádló csak a vizsgálat elrendelését kérheti. A pótmagánvádló minden esetben csak a vizsgálat elrendelését indítványozhatja. A nyomozás feladata nemcsak a terhelő, hanem a mentő körülményeket is kideríteni és különösen azon bizonyítékokat megszerezni, melyek megsemmisülhetnek. A gyanúsított kérelmére egyes nyomozó cselekményeket a járásbíróság is elrendelhet és foganatosíthat.

A nyomozás megszüntetendő, ha: 1. bűncselekmény nem forog fenn; 2. az eljárás folytatásához szükséges magánindítvány nem tétetett vagy az visszavonott, a felhatalmazás vagy kívánat hiányzik; 3. a további eljárástól bizonyítékok hiánya vagy azok megszerzésének rendkívül nehézsége miatt eredmény nem várható. A nyomozást megszünteti vagy befejezi a kir. ügyészség, illetve főmagánvád esetében a rendőri hatóság. A kir. ügyészség akkor is elrendelheti a nyomozás befejezését, ha a járásbíróság járt el. A nyomozás megszüntetése vagy befejezése tárgyában hozott határozat perorvoslattal meg nem támadható. Attétel esetében a letartóztatott gyanúsított az illetékes hatósághoz átkiserendő. A nyomozás megszüntetéséről úgy a gyanúsított, mint a feljelentést tett sértett értesítendő.

IX. FEJEZET.

A vizsgálat.

E fejezetben a vizsgálat célját, a vizsgáló bíró szerepkörét a vizsgálat feltételeit, módozatait tárgyaljuk. Az eljárás ezen stadiumában csupán a vizsgálat célja által korlátolt ügyfélnyilvánosságot is keresztül viszi a törvény az által, hogy a feleknek bizonyos eljárási cselekményeknél részvételt biztosít és nem a kötelező, hanem facultativ vizsgáló bírói rendszert hozza be, vagyis a vizsgálatot meghatározott esetekben mellőzhetőnek mondja ki.

I. A vizsgálat célja és elrendelése.

A vizsgálat a vádló és a vádtanács tájékoztatására szolgál, ennélfogva annak megállapítása képezi a vizsgáló bíró feladatát, vajjon van-e bűncselekmény, és kötelessége összegyűjteni azokat az adatokat, melyek a terhelt ellen vagy mellette bizonyítékul szolgálnak. Ezen adatok gyűjtése azonban csak addig terjedhet, ameddig a főtárgyalás elrendelhetése vagy az eljárás megszüntetése céljából szükséges. Vizsgálatnak kell megelőznie a főtárgyalást: 1. halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmények esetében; 2. öt évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő cselekmények esetében, kivéve a tettenkapás és beismerés eseteit; 3. ugyanezen kivételek mellett a törvényszék elé utalt más bűncselekmények eseteiben: ha a kir. ügyészség indítványozza, ha a vádat egyedül magánvádló képviseli, ha a terhelt oly körülményekre hivatkozik, amelyek a védelem előkészítése végett szükségesek, végre ha a vádtanács más okból szükségesnek látja.

Hogy a magánvádló által képviselt ügyekben a vizsgálat mindig kötelező, abban leli indokát, hogy a magánvádlónak nincs annyi elfogulatlansága, hogy a vizsgálat kívánatos voltát vagy mellőzhetését az ő belátásától lehetne függővé tenni, másrészt az általa vagy kérelmére a rendőri hatóság által teljesített nyomozás ritkán lesz oly alapos, hogy a vizsgálat mellőzhető lenne.

A vizsgálat elrendelése rendszerint a vizsgáló bírónál indítványozandó. Az indítványban meg kell

jelölni a bűncselekményt, a terhelt személyét és a vizsgálat elrendelésének okait. A feljelentés, a nyomozás iratai és a bizonyító tárgyak az indítványhoz csatolandók. Ha a vizsgálatot jogosított vádló, vagy kellő indokolással a terhelt kérte és a vádbeli cselekmény büntethető, — a vizsg. bíró elrendeli a vizsgálatot; ellenkező esetben és ha magát illetéktelennek tartja, elutasítja az indítványt. A vizsgálatot elrendelő határozat a vádlóval, a magánféllel és a terhelttel közlendő. A törvény a tettazonosság követelményének megfelelően azt rendeli, hogy tárgyilag csak az indítványban megjelölt tett, alanyilag pedig csak az ugyanott megjelölt személy ellen rendelhető el a vizsgálat. Ha a vizsgálat annak folyama alatt más tetre vagy más egyén ellen is kiterjesztendőnek mutatkozik, a vizsgáló bíró ezt hivatalból eszközli, de azután köteles az iratokat indítvány végett a vádlónak bemutatni. Felfolyamodás alapján a vádtanács által hozott vizsgálatot elrendelő végzés ellen perorvoslatnak nincs helye. A vizsgálatnak a fegyveres erő vagy a csendőrség tényleges szolgálatában levő tagja ellen, állami, törvényhatósági, községi vagy felekezeti szolgálatban álló vagy az egyházi rendhez tartozó egyén ellen, végre vasuti, gőzhajózási vagy bányavállalatnál alkalmazott ellen való elrendeléséről az illető feljebbvaló hatóság, ügyvéd vagy közjegyző ellen való elrendeléséről pedig fegyelmi hatóságuk értesítendő és a jogerős határozat velük közlendő.

II. A vizsgálatot teljesítő bírák és a vádtanács.

A vizsgálatot a vizsgálóbíró rendszerint székhelyén, a szükséghez és célszerűséghez képest azonban azonkívül is, sőt a vádtanács határozata alapján más törvényszék területén is teljesíti, a székhelyén levő járásbíróság területén kívül foganatosítandó vizsgálati cselekmények teljesítése iránt az ottani vizsgálóbíró vagy járásbírószágot, egyes intézkedések végett a rendőri hatóságokat megkeresheti. Ezen hatóságok a megkeresésnek eleget terni, sőt az összefüggő más sürgős cselekvényt is teljesíteni, esetleg az illetékes hatósághoz áttenni tartoznak. A vádtanács a vizsgálat teljesítését fontos okból, vagy túlnyomó célszerűségi tekinteteből a székhelyén

kivül levő járásbiróságra bízhatja, de a megbízást bármikor visszavonhatja. A törvénynek a vizsgálóbíróra vonatkozó intézkedései a járásbiróságnak vizsgálatot teljesítő bírójára is vonatkoznak.

A vizsgáló bíró kétségei eloszlatása végett a vádtanácsból utasítást kérhet. A vizsgálatok menetére a vádtanács felügyel és utasításai a vizsgáló bírákra kötelezők. A vádló, a terhelt és a magánfél a vizsgáló bíró minden intézkedése vagy mulasztása ellen a vádtanácsnál panaszt emelhet. A vizsgáló bírónál beadott vagy jegyzőkönyvbe mondott panasz 24 óra alatt a vádtanácsnak bemutatandó. A fogva levő terhelt ily panaszáról a vizsgáló bírón kívül a kir. ügyész is vehet fel jegyzőket. A vádtanács az érdekelteknek meghallgatása, illetve nyilatkozatuk bekívánása után a panasz felett végérvényesen határoz. A vádtanácsot ellenőrző hatáskör illeti meg a vizsgáló bírák fölött, miből folyólag a vizsgáló bíró köteles a vizsgálatok állásáról a vádtanácsnak havonként szóbeli jelentést tenni, jbirósági vizsgáló bíró pedig ugyane jelentést írásban beküldeni. A vádtanács zárt ülésekben tanácskozik, és ott a kir. ügyészség képviselője is — a vádtanács meghívása folytán — jelen lenni tartozik.

III. A vizsgálat menete.

A vizsgáló bíró a vizsgálat folyamában indítvány bevétele nélkül is köteles azon intézkedéseket megtenni, amelyek a tényállás megállapítására és a terhelt kinyomozására szükségesek. A nyomozás cselekményei csak akkor ismétlődnek, ha hízagosak, homályosak vagy a főtárgyaláson valószínűleg fel nem vehető bizonyítékokra vonatkoznak. A bűncselekmény által hátrahagyott nyomokat a vizsgáló bíró — ha még meg nem történt — szemlével vagy más módon megállapítja, a megszökött terheltnek kézrekerítése, a bizonyításra alkalmas tárgyaknak őrizetbe vétele iránt intézkedik, nemkülömben a terheltet, azután a sértettet, tanukat és a szakértőket hallgatja ki.

A felek a vizsgálat alatt indítványokat tehetnek. A kir. ügyészség a vizsg. iratoknak hozzá áttételét kívánhatja és azokat, valamint a magánvádló is bármikor megtekinthetik. A terhelt kihallgatásakor vagy más alkalommal is, a vizsgálat állásáról értesítendő, kivéve, ha ez a közlés a vizsgálat célját veszélyez-

tetné. Minden vizsgálati cselekményről jegyzkkvezető alkalmazásával jegyzkv. veendő fel, mely a kihallgatott és közreműködött egyének előtt felolvasandó és szükség esetén általuk értett nyelven megértelmezendő. A jegyzkv minden ívét a kihallgatott és a közreműködött egyének aláírják, illetve kézjegyükkel látják el, mely utóbbi esetben a nevet a jegyzkv-vezető írja oda s ennek megtörténtét megjegyzi. A jegyzőkönyvben mit sem szabad vakarni, a törölt szavaknak olvashatóknak kell maradniok, a törlést s közbeszúrást a jegyzkv. végén meg kell említeni. A vádtanács, a törvszék és a felsőbb fokú bíróság a vizsgáló bírót, meghallgatása után, a jegyzkvek mikénti vezetésére vonatkozó szabályok megszegése miatt 100 koronáig terjedhető rendbirsággal büntetheti. A vizsgáló bíró is fel van jogosítva arra, hogy a vizsgálat színhelyén levőknek — a kir. ügyészség tagját és a jegyzőkönyvvezetőt kivéve — az onnan való távozást megtilthatja, vagy őket bizonyos helyiségbe utasíthaja a vizsgálat befejeztéig, s e tilalom ellen vétőket letartóztathaja, de e letartóztatás mint elővigyázati rendszabály a birói cselekmény befejezésével és legkésőbb 24 óra alatt megszüntetendő. A vizsgálatnál a vizs. bíró megintése után is sértő vagy durva magaviseletet tanusító egyéneket 100 koronáig terjedhető, elzárásra átváltoztatható pénzbüntetéssel büntethet, sőt el is távolíttathat. A fogva levő terhelt ellen fegyelmi büntetés alkalmazandó. A kir. ügyész és jegyzkkvvezető ellen fegyelmi hatóságuknál teendő jelentés. Az ügyvéd, szakértő, a bírósági tanu ellen 100 koronáig terjedhető pénz-birság állapítható meg. A katonákat a vizs. bíró rendreutasítja, esetleg megbüntetés végett a legközelebbi katonai hatóságot keresi meg.

A vádló és a védő a terheltnek és a tanuknak kihallgatásánál, a terhelt pedig a tanuk kihallgatásánál nem lehetnek jelen, ellenben ugy a vádló mint a terhelt és védője megidézendők oly tanunak vagy szakértőnek kihallgatására, aki a főtárgyalásra előre láthatólag nem fog megjelenni, amikor is indítványokat tehetnek és kérdéseket intézhetnek. A birói szemle, házkutatás, lefoglalás, iratok átkutatása és a szakértők kihallgatása lehetőleg a vádló, terhelt és védője jelenlétében foganatosítandó, amiről ezek a sürgősség esetét kivéve, előre értesítendők, de idézés

nélkül is megjelenhetnek. A fogva levő terheltet a jelzett birói cselekményekben csak akkor szabad más községbe kísértetni, ha önmaga kívánja vagy a szemle sikeréhez szükséges; joga van azonban a kérdéses birói cselekményeknél magát megbizottal képviseltetni. Ha a főtárgyaláson meg nem jelenhető tanu vagy szakértő kihallgatásánál a fogva levő terheltnek megbizottja nincs, részére hivatalból rendelendő védő, akinek költségeit esetleg az államkinestár viseli. Ha valamely tanuról feltehető, hogy a terhelt jelenlétében nem tesz a valósággal megegyező nyilatkozatot, a vizsgáló bíró terheltet eltávolíttathatja, de köteles vele a tanu vallomását közölni és észrevételeit jegyzőkönyvbe venni.

IV. A vizsgálat megszüntetése és befejezése.

A vizsgálatot megszüntetni köteles a vizsg. bíró, ha a vádló a vádat elejtette és a vád képviselőt a meghatározott idő alatt jogosított sértett át nem vette. Egyéb esetekben csak a vádtanács vagy az ítélő bíróság szüntetheti meg a vizsgálatot. A megszüntetésnél a felek végzéssel értesítendőek, a fogoly terhelt pedig nyomban szabadon bocsátandó. Ha a vizsg. bíró a vizsgálatot befejezettnek vagy tovább nem folytathatónak tartja, erről a feleket indítványaik előterjesztése végett értesíti, és a magánvádlót a vádiratnak vagy vizsgálat kiegészítési indítványnak 15 nap alatti benyújtására figyelmezteti, az iratokat pedig a kir. ügyészséghez átteszi, a felek 15 nap alatt a vizsgálat folytatását kérhetik, amihez, ha a vizsg. bíró hozzá nem járul, a vádtanács határoz. A kir. ügyész tehát vagy vádiratot ad be, vagy eláll a vádtól illetve megszüntetést indítványoz vagy a vizsgálat kiegészítése végett az iratokat a vizsg. bírósághoz küldi vissza, mely utóbbi esetben a vizsgáló bíró, ha az ügyésszel egyet nem ért, indokolt előterjesztést tesz a vádtanácsához. A vádtanács a vizsgálat befejezését, kiegészítését, felfüggesztését vagy az ügy áttételét kimondó végzést a vádlóval közli. Ezekközt csak az eljárást felfüggesztő vagy áttételt rendelő végzés ellen van felfolyamodás.

X. EEJEZET.

*A terheltnek hatóság elé rendelése és kihallgatása.***I. Idézőlevél és elővezető parancs.**

A hatóságok a gyanúsítottat, terheltet, vádlottat rendszerint csak a szükséges értesítést tartalmazó zárt idézőlevéllel megidézik. A tényleges szolgálatban álló katona vagy csendőr, rendőr és pénzügyőr terhelt gyanánt rendszerint illetékes felebbvaló hatósága útján idézendő meg, de az utóbbinak egyidejű értesítése mellett, sürgős esetben, közvetlenül is megidézhető. Más közszolgalatban állók, vagy olyan magánvállalatbeli alkalmazottak, akiknek helyettesítése a közérdek szempontjából szükséges, feljebbvalójuknak egyidejű értesítése mellett, közvetlenül idézendők.

Elővezető parancsot kell kiadni, ha: 1. az előzetes letartóztatásnak törvényes oka forog fenn; 2. a szabályszerűen megidézett terhelt nem jelent meg és elmaradását ki nem mentette. Ha az idézés a kapura kifüggesztés által történt, elővezető parancs csak akkor bocsátható ki terhelt ellen, ha az ajánlott levélbeli értesítés kezéhez jutott. Az elővezető parancs írásban adandó ki, és abban meg kell jelölni az elővezetendő terheltet, a terhére rótt bűncselekményt és az elővezetés elrendelésének okát; kiteendő abban még az elővezetést elrendelő biróság, annak pecsétje s aláírása. Az elővezető parancs kézbesítője köteles a terheltet, kényszereszközökkel esetleg hatalom igénybevételével is előállítani. A tényleges katona vagy csendőr elővezetettése iránt feljebbvaló hatósága keresendő meg.

II. A terhelt kihallgatása.

Mindegyik terhelt külön és előszóval hallgatandó ki; de megengedhető, hogy a terhelt bonyolult ügyben írásbeli feljegyzéseit is megtekintse. A kihallgatást két birósági tanu jelenlétében kell teljesíteni: ha a terhelt kéri, vagy ha a királyi ügyészség, vagy

a rendőri hatóság, illetve a vizsgáló bíró szükségesnek találja. Tényleges katonai vagy csendőrségi személyek bírósági tanuk nem lehetnek. Az első kihallgatásakor a terhelttől személyes viszonyait kell megkérdezni, azután a terhére rótt bűncselekményt elébe tartani, és ha kívánja, részletes vallomástételre és a javára szolgáló ténykörülményeknek előadására neki alkalom adandó. Ha ártatlanságának megállapítására vagy cselekmények enyhítésére alkalmas bizonyítéokra hivatkozik, azok megszerzendők. Ha a terhelt vádtárgyát nem képező cselekményt ismer be: ezen vallomása külön jegyzőkönyvben az ügyészséggel közlendő. Ha a terhelt ártatlannak vallja magát, de a vádra nézve nem kíván részletesebben nyilatkozni, további kérdések mellőzendők. Ekkor, valamint ha egyáltalán, vagy bizonyos kérdésekre nem akar felelni, vagy ha siketnek, némának, tompaelméjűnek vagy elmebetegnek tettei magát, és a hatóság a tettetésről meggyőződött: arra kell figyelmeztetni őt, hogy ezáltal a védelem eszközeitől fosztja meg magát. A terheltnek vallomása vagy beismerése céljából tilos ígéretet, biztatást, ámitást, fenyegetést, erőszakot vagy kényszert használni, avagy éjjeli kihallgatással vagy más módon célzatosan kifárasztani. Nem szabad a terheltre homályos, kétértelmű, fogásos vagy útmutató kérdést intézni. Lehetőleg kerülendő oly kérdés, mely csak a terhelt feleletével megállapítandó ténykörülményt foglal magában. A részest, orgazdát és bűnpártolót a kérdésben csak akkor szabad megnevezni, ha a terheltet ezek megnevezésére megengedett módon nem lehetett bírni.

A bűncselekménnyel összefüggésben álló vagy bizonyítéku szolgálható tárgyak leírására terhelt felszólítandó, azután azok neki felismerés végett felmutatandók. Ha a terhelt utóbb eltérőleg vall előbbi valóságától, különösen ha beismerését visszavonja, az ok tőle megkérdezendő. A terheltnek más terhelttel való szembesítése a nyomozás és vizsgálat alatt is megtörténhetik, ha egymástól eltérő vallomást tettek és az ellenmondást nem lehet másképpen tisztába hozni, vagy előre láthatólag a főtárgyaláson a szembesítés nem fog megtörténhetni, végre ha a terhelt ezt kívánja. A terhelt beismerése mellett is beszerzendők a terhelő bizonyítékok, de ha a teljesen

kimerítő beismerést az eljárás egyéb adatai is támogatják, a további nyomozás vagy vizsgálat a vádló indítványától függ. Ugyanis lehető óvatossággal kell mérlegelni a beismerés értékét, mert sok és különféle ok bírhatja rá a tettest hamis beismerésre, így élet-úntság, önfeláldozás, más bűncselekmény eltitkolásának czélzata és anyagi jutalom gyakran voltak rugói a beismerésnek. Ha a kihallgatást foganatósító hatósági közeg a terhelt nyelvében nem teljesen jártas, előlegesen megeskhetendő tolmácsot kell használnia. Az olvasni tudó süket terhelthez a kérdések írásban intézendők; az írástudó néma pedig a feleleteket írásban adja meg vagy önmaga írja jegyzőkönyvbe. Ha a kihallgatás ilyképen nem történhetik, alkalmas tolmács használandó.

XI. FEJEZET.

Előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság.

A tiszta vádrendszer követelménye az volna, hogy míg jogerős bírói ítélet bűnösnek nem mondta az állampolgárt, az személyes szabadságától megfosztható ne legyen. De mert a büntettek az állam és társadalom érdekeit egyaránt sértik és ezeknek védekezniök kell ellenök, az egyes egyén érdekének a magasabb közérdek előtt háttérbe kell szorulnia. Azért nincs is oly tételes jog, mely meg nem engedné, a büntetendő cselekmény gyanújával terhelt egyén személyes szabadságától való megfosztását. Csak arra irányul a törekvés, hogy ez a kényszerérintézkedés a legszűkebb határok közé szoríttassék. A szükségesség elve uralkodik ezen bűnvádi perrendtartásban is. Nincs kötelezővé téve sem az előzetes letartóztatás, sem a vizsgálati fogság, egyetlen büntetendő cselekmény esetében sem, és nincs kivéve a biztosíték melletti szabadlábrahelyezés kedvezménye alól a legsúlyosabb büntett sem. Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság közt lényeges különbséget látunk abban, hogy az előbbit terhelt kihallgatása és elővezetési parancs nélkül is, míg az utóbbit csak a terhelt kihallgatása után lehet

elrendelni. Továbbá, hogy az előzetes letartóztatást elrendelheti a rendőrhatalóság is, holott a vizsgálati fogságot csak a bíró.

I. Előzetes letartóztatás.

Előzetesen letartóztatható a terhelt: 1) ha tetten kapatott; 2) ha megszökött, vagy elrejtőzött, vagy szökésre előkészületeket tett, vagy megszökésétől tartani lehet, mert állandó lakhelye vagy keresete nincs, vagy mert ismeretlen és magát igazolni nem tudja; 3) ha a terhelt tettestársát, részt, orgazdát, bűnpártolót vagy tanut hamis vallomásra bírni, — vagy a bűncselekmény nyomait megsemmisíteni, megváltoztatni vagy elrejtteni törekedett vagy törekszik; 4) ha alaposan lehet tartani attól, hogy a nem magyar honos terhelt a hatóság idézésére nem fog megjelenni; 5) ha a terhelt az eljárás alatt újabb büntettet vagy vétségeket követett el, vagy ilyenekkel fenyegetőzött. A 3. pontban felsorolt esetek a „collusio” csoportját képezik. A tettenkapáshoz tartozik, ha a szemtanu vagy ez által figyelmeztetett egyén a tettest vagy részt elfogta vagy üzőbe vette. A tettenkapottat bárki elfoghatja, de tartozik őt a legközelebbi hatóságnak átadni vagy jelentést tenni. Az előzetes letartóztatást elrendelő hatóságnak individualizálni kell az eseteket, vagyis azt kell beható, lelkiismeretes vizsgálat tárgyává tenni, hogy azok az okok, melyek a szökés veszélyének vélelmezésére alkalmasak, az illető esetben, a tettes vagy részes speciális viszonyainak figyelembe vétele mellett, ezt a vélelmét alapossá teszik-e vagy sem. Csak igenlő esetben van helye az előzetes letartóztatásnak. Sokan a vádper szellemével össze nem egyeztethetőnek, következőkép a modern perrendben mellőzendőnek vélik a collusio esetei miatti letartóztatást. Mindazáltal az újabb tételes jogok, ha megszorítják is az eseteket, a teljes mellőzésig nem mernek elmenni, mert félnek, hogy ezzel sok esetben a valóság felderítését kockáztatnák.

Az előzetes letartóztatást rendszerint a vizsgálóbíró, esetleg a vádtanács, vagy az ítélő bíróság, ha a késedelem veszélylyel jár, a járásbíró vagy rendőri hatóság is, írásos határozattal rendelik el. A határozat írásba foglalása és a terheltnek kézbe-

rendszerint csak a nyomozás befejezéséig és legfeljebb 15 napig tarthat, amit azonban a vádtanács a kir. ügyészség indokolt előterjesztésére ugyanannyi nappal meghosszabbíthat, de ezen idő lejártával, ha sem vádirat beadva, sem vizsg. fogság elrendelve nem lett, a letartóztatott azonnal szabad lábra helyezendő.

II. Vizsgálati fogság.

A vizsgálati fogság azon terhelt ellen rendelhető el, aki kihallgatása után is büntett vagy vétség nyomatékos gyanuja alatt marad és aki ellen a tettenkapás kivételével, az előzetes letartóztatásnak egy vagy több oka forog fenn. Ha a vizsgáló bíró a halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény esetében a vizsg. fogságnak elrendelését mellőzendőnek tartja, a vádtanácsnak indokolt előterjesztést tesz, mely a terheltnek szabadlábon hagyását megengedheti. A csak felhatalmazásra vagy kívánatra üldözhető vétségek esetében a felhatalmazás megadása vagy a kívánat előterjesztése előtt, előzetes letartóztatásnak csak akkor van helye, ha a terhelt nem magyar honos és alaposan tarthatni attól, hogy idézésre nem jelenik meg. Előzetes letartóztatás, és vizsgálati fogság, a kizárólag pénzbüntetéssel büntetendő vétségek esetében nem rendelhető el. Más csekély súlyú büncselekmény esetében, különösen ha az előzetes vagy vizsg. fogság az előreláthatólag megállapítandó szabadságvesztés-büntetésnél hosszabb ideig tartana, előzetes, vagy vizsgálati fogság csak az esetben rendelhető el, ha a terhelt az eljárás alatt újabb büntettet vagy vétségeket követett el, vagy ha büntett vagy vétség elkövetésével fenyegetőzött. A vizsgálati fogságot első sorban a vizsgáló bíró, azután a vádtanács vagy az ítélő bíróság rendelheti el. Az írott határozatnak a terhelt személyes viszonyait, a vizsg. fogság elrendelésének törvényes okát és az ennek alapjául szolgáló ténykörülmenyeket kell tartalmaznia. Ezen határozat a terheltnek sürgősen kihirdetendő és ha nincs jelen, elfogatása iránt elővezető parancs kiadásával intézkedés teendő. A katonai bíróság hatóságának alávetett egyének vizsgálati fogsága tekintetében ugyanazon szabályok

szerint kell eljárni, mint azoknak előzetes letartóztatása tekintetében.

A vádтанács köteles az előzetes letartóztatás, illetve a vizsg. fogság elrendelése elleni felfolyamodás fölött 2 nap alatt határozni vagy a felek meghallgatására határnapot kitűzni és azon dönteni, de a bíróságnál fogva levő terhelt csak akkor kísérhető a vádtanács elé, ha ennek székhelyén védője nincs. A vádtanács végzése ellen a kir. ítélőtáblához lehet felfolyamodni, a hová csak a szükséges iratok vagy másolatai terjesztetnek fel.

III. Az előzetesen letartóztatottak és a vizsgálati foglyok elhelyezése és a velők való bánásmód.

A törvény abból kiindulva, hogy az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság nem büntetés, hanem csak tisztán praeventiv intézkedés, és célja kizárólag az, hogy az illető a külvilággal ne érintkezhesék, elrendeli, hogy úgy az előzetes, mint a vizsgálati fogság a legnagyobb kimélettel veendő foganatba és lehetőleg mindegyik egyén elkülönítve, vagy legalább a férfiak és nők, rovt és rovatlan, fiatal és idősebb foglyok, ugyanazon büncselekmény részesei, a műveltebb foglyok, továbbá az előzetes és vizsgálati foglyok a jogerősen elítéltektől elkülönítve külön-külön helyiségekbe zárassanak.

Különös tekintetre méltó kivételes esetekben a vádtanács megengedheti, hogy a terhelt az előzetes vagy vizsg. fogság egy része vagy egész tartama alatt az általa előlegezendő költségek mellett lakásán őriztessék. Az előzetes és vizsg. foglyokkal szemben csak a fogvatartás céljára nélkülözhetlen kényszer és megszorítás alkalmazható. Az előzetes és vizsgálati foglyok levélváltásait, hozzájuk érkező küldeményeket és náluk tehető látogatásokat a vizsg. bíró ellenőrzi, s illetve engedélyezi, de azon ügyekben, amelyekben a vizsgálat még nincs elrendelve, ez az ellenőrzés és felügyelet a kir. ügyészt, illetve járásbírói illeti. Az előzetes és vizsg. fogoly magát saját költségén élelmezheti, saját ruháit s ágyneműit használhatja, sőt foglalkozását is űzheti, ha ez a fogházi renddel nem ellenkezik.

Az előzetes és vizsg. fogolyra bilincset csak akkor lehet alkalmazni, ha ellentállt vagy megszöke-

sétől alaposan tarthatni, a fogházban pedig csak akkor, ha rakonczátlankodott, öngyilkosságot kísérelt meg, vagy szökés szándékát árulta el.

IV. Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság megszüntetése.

Az előzetes letartóztatást és vizsg. fogságot azonnal meg kell szüntetni, mihelyt a kir. ügyészség a vádat elejtette és mihelyt az elrendelés oka megszűnt. Ha a törvényszék megszüntető határozatot vagy felmentő ítéletet hozott, a letartóztatott terheltnek azonnali szabad lábra helyezését is elrendelni köteles, de a törvényszék rendkívül nyomós okból fogva tarthatja a terheltet a kir. ítélő tábla határozatának leérkezétségéig, ha a kir. ügyész a szabad lábra helyezés ellen is perorvoslatot jelentett be. A szabad lábra helyezendő elmebeteg terheltet a közigazgatási hatósághoz kell kísérni.

A vizsg. bíró által szökés vagy szökés gyanúja miatt elrendelt vizsg. fogság rendszerint 3 hónapig tarthat, de a vádtanács a határidőt nyomós okok alapján kétszerezegyhónappal meghosszabbíthatja. Egyéb okokból elrendelt vizsg. fogság tartama rendszerint egy hónapot túl nem haladhat, és csak kivételesen hosszabbíthatja azt meg két ízben egy-egy hónappal a vádtanács; de a felek kérelmére a vádtanács a megjelölt határidők lejárta előtt is köteles határozni a vizsg. fogság kérdésében.

A vizsg. bíró rendszerint megszüntetheti az általa elrendelt vagy fentartott előzetes és vizsgálati fogságot, de ha ez a letartóztatás a kir. ügyészség indítványára történt, és annak meghosszabbítható tartama le nem járt, a kir. ügyészség hozzájárulása nélkül a fogoly szabadon nem bocsátható, hanem ez esetben a vádtanács dönt. Halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekménynyel terheltnek szabad lábra helyezését pedig csak a vádtanács rendelheti el.

A szabad lábra helyezett, előzetesen letartóztatott vagy vizsg. foglyot a vizsg. bíró vagy az eljáró bíróság az eljárás jogerős befejezéséig, nyomós okból, megjelölt tartózkodási helyre kötelezheti, mely meghagyásnak megszegése a letartóztatást vonhatja maga után.

A megszökhetés meggátolása okából előzetes vagy vizsgálati fogságba helyezett egyént szabad lábra kell helyezni, ha maga vagy helyette más megfelelő biztosítékot tesz le és ez által megszökésétől tartani nem lehet. A biztosíték készpénzben, óvadékképes értékpapírokban vagy jelzálogilag biztosított pénzfizetést kötelező nyilatkozatban állhat. A biztosíték összegét a vádtanács vagy az ítélőbiróság határozza meg. A szabadlábra helyezés ellen a kir. ügyészség felfolyamodással élhet, ami a szabadon bocsátást felfüggeszti. Ha a szabadon levő terhelt szökést kísérelt meg, ha idézésre történt elmaradását elfogadható módon ki nem mentette, vagy ha ellene a vizsg. fogság újabb oka merült fel: ismét letartóztatható és az előbbi két esetben a letett biztosíték első sorban a sértett kártalanítására és a bűnügyi költségek fedezésére fordítatik, a fenmaradt összeg az állampénztárba kerül. A biztosíték felszabadul és a letevőnek visszaadatik, ha a terheltet ugyanazon bűncselekmény miatt letartóztatják, vagy az előzetes, illetve vizsg. fogságot rendelő határozat hatályon kívül helyezettett, vagy az eljárás jogerős megszüntető vagy felmentő határozattal befejezést nyer, vagy az elítélt megkezdte büntetését, vagy csak pénzbüntetésre ítéltetett vagy büntethetősége megszűnt.

XII. FEJEZET.

Lefoglalás, házkutatás és személymotozás.

A büntető törvényhozás egyik főfeladata az egyéni szabadságjogokat minél tökéletesebben megvalósítani. Ez okból már a büntető törvénykönyv is oly rendelkezéseket tartalmaz, melyek a szabadságjogok (házjog, személyes szabadság, levél- és táviradatitok) védelmére szolgálnak.

Ezen törvény is gondoskodott az egyéni jogok kellő védelméről, de mivel még sem téveszthette szem előtt azt sem, hogy a büntető igazságszolgáltatás a közérdeket is szolgálja, amely pedig nem ritkán ellentétbe jut az egyéni jogokkal, arról is gondoskodott, hogy ezen ellentét kiegyenlítése mellett az egyéni jogok a polgárok közérdekével az összeütközést elkerüljék.

Ezen szempontok vezérelték a törvényhozót, a midőn az ezen fejezetben tárgyalt eljárási cselekmények elrendelésére és foganstosítására jogosított hatóságokat, és az eljárás feltételeit, valamint annak módját pontosan meghatározta.

I. Lefoglalás.

A lefoglalás a biztosításnak az az eszköze, melylyel a hatóság a tárgyakat bünvádi eljárás czéljára rendelkezés alá veszi és felhasználja. A BTK. 61. §. szerint elkobzandó vagy a bünvádi eljárásban bizonyításra felhasználható tárgyak lefoglalandók és bírói őrizet alá veendőek. A lefoglalást írott határozatba kell foglalni, ha másnak birtokában vagy birlalatában van az illető tárgy. A hivatali titkot képező iratok és egyéb tárgyak az illető hatóságnál hagyandók. Ha az elkobzandó tárgyakat a birlaló vagy birtokos ki nem adja és azok házkutatás útján sem szerezhetők meg, pénzbüntetés terhe alatt felhivandó a kiadásra, ha ez eredménytelen maradt, a pénzbüntetés kiszabandó és további vonakodás után le is tartóztatható, és pedig kihágás miatt legfeljebb 6 hétig, büntett és vétség miatt 6 hónapig, de megszűnik a letartóztatás, mihelyt a tárgy lefoglalása sikerült. Ha az elkobzandó tárgyat katonai személy vonakodik kiadni, erre a feljebbvaló katonai hatóság által szoritandó.

A büntett vagy csupán pénzbüntetéssel büntendő vétség miatt bünvádi eljárás alatt álló terheltnek, a tőle származó és hozzá intézett levelei, táviratai és egyéb küldeményei lefoglalhatók a posta- és táviró hivataloknál és egyéb szállító intézeteknél. A terhelt és hozzátartozói, és az utóbbiak közt váltott levelek, beleegyezésük nélkül, csak bűnrészesség, bűnpártolás és orgazdaság gyanuja alapján foglalhatók le, hasonlóképen a terhelt és védő közt váltott levelek, ez utóbbinak engedélye nélkül csak akkor foglalhatók le, ha a védő is bűnössége miatt vizsgálat alatt áll.

II. Házkutatás és személymotozás.

Büntett vagy nem csupán pénzbüntetéssel büntendő vétség gyanujával terheltnek háza, lakása, más helyisége és bennök talált tárgyak átkutathatók

a tettes, részes, vagy bizonyíték felfedezése végett. Másoknál a házkutatás 4 esetben rendelkezhető el: 1. ha a bűncselekmény ott követtetett el; 2. ha a terhelt oda menekült; 3. ha igen nyomatékos tények valószínűvé teszik ott a tettesnek, részesnek vagy bizonyító tárgynak megtalálását; 4. ha a ház (lakás) birlalója rendőri felügyelet alatt áll. A koreszmák, csárdák, kéjházak és a tiltott szerencsejáték üzésére, valamint büntettesek rejtekhelyéül szolgáló nyilvános helyiségek még kihágás esetében is, bírói határozat nélkül, bármikor átkutathatók. A személymotozás a büntett vagy fogházzal büntetendő vétség miatt terheltéken és valamely bizonyító tárgyat rejtegető egyéneken eszközölhető. De a terheltnek hozzátartozói és védője ellen a személymotozás csak akkor foganatosítható, ha őket részesség, orgazdaság vagy bűnpártolás nyomatékos gyanúja terheli és illetve a védő ellen már vizsgálat van elrendelve.

III. A lefoglalás, a házkutatás és személymotozás elrendelése.

A lefoglalás a BTK. szerint elkobzandó oly tárgyak esetében, a melyek valakinek birlalatában vagy birtokában vannak, a házkutatás és személymotozás pedig mindig írásbeli határozattal rendelendő el. Erre pedig jogosult a vizsgáló bíró, sürgős esetben a járásbíróság és a levelek, táviratok és egyéb küldemények lefoglalását kivéve, a nyomozó rendőri hatóság is. A bíróságok intézkedései ellen a vádtanácsnál, a rendőri hatóság ellen pedig az illetékes első fokú bíróságnál tehető előterjesztés.

A levelek, táviratok és egyéb küldemények lefoglalását a vizsgáló bíró vagy a bíróság a lefoglalandó tárgy megjelölését tartalmazó írásbeli határozatnak az illető hivatallal vagy intézettel való közlése által vagy személyesen eszközli. A lefoglalás távirat vagy távbeszélő útján is történhetik, de az írásbeli határozat pótlendő. A lefoglalást sürgős esetben a kir. ügyészség is elrendelheti, de ha 3 nap alatt a vizsg. bíró határozatát nem közli az illető hivatallal vagy intézettel, a lefoglalás hatályát veszti. A közhatóság őrizete alatt lévő tárgy vagy okirat megtekintése végett oda megkeresés intézendő.

IV. A lefoglalás, házkutatás és személymotozás foganatosítása.

A vizsg. bíró és a jbiróság az általuk elrendelt lefoglalást, házkutatást vagy személymotozást maguk foganatosítják, de szükség esetében a rendőri hatóságokkal és közegekkel is eszközölthetnek. Házkutatást a rendőri közeg bírói határozat nélkül is teljesíthet: 1. tettenkapás esetén; 2. a közönségnek nyitva álló helyiségben, vagy a hol tiltott szerencsejátékot üznek, illetve hová a büntettek elrejtőzni szoktak; 3. ha arra a megszökött fogoly kézrekerítése céljából van szükség; 4. ha segélykiáltásra jelenik meg; 5. ha a házzal vagy helyiséggel rendelkező kívánja; 6. ha ez utóbbi rendőri felügyelet alatt áll, vagy szokásos büntettes, vagy letartóztatása el van rendelve. A lefoglalás és házkutatás annak, aki ellen e cselekmények elrendelve vannak, vagy megbízottjának jelenétében foganatosítandók. Ezen cselekményeknél és a személymotozásnál is legalább két tanúnak jelen kell lenni, akik azonban katonák vagy esendőrök nem lehetnek. Ha az érdekelt távol van és megbízottja sincs jelen, teljeskorú családtagjai vagy szomszédjai közül képviselő rendelendő, aki ugyanazon jogokat gyakorolja, amelyeket a képviselt gyakorolhatna. Az ezen cselekmények foganatosítását elrendelő határozat az érdekeltnek vagy megbízottjának, esetleg képviselőjének a foganatosítás előtt kihirdetendő, a felvett jegyzőkönyvbe a lefolyt tárgyak felsorolandók, azután tartókba helyezendők és hivatalos — valamint az érdekeltnek pecsétjével lezárandók. A lefoglalt leveleket, táviratokat és küldeményeket a póstán vagy szállítóintézetben csak a vizsg. bíró vagy a kir. ügyészségnek vagy az eljáró bíróságnak megbízott tagja veheti át és a lefoglalásról az összes érdekelt felek értesítendők. A felbontás két tanu és lehetőleg a feladó és címzett jelenlétében történik és a közömbös tartalmú küldemények visszaadatnak. A már nem szükséges tárgyak annak, akitől lefoglaltattak, visszaadatnak illetve az elvitelre jogosított erre felszóllítatik, és ha az elvitelt a záros határidő alatt elmulasztja, a lefoglalt tárgyak bírói árverésen eladhatók és azok vételára letétileg kezeltetik. A romlandó és költséges fentartásu tárgyak azonnal eladhatók. A felmerült tulajdon-igények

felett az ítélő bíróság határoz, esetleg az érdekeltek a polgári bírósághoz utasítandók. A házkutatás rendszerint reggeli 6 órától esti 9 óráig foganatosítható, de a koresmákban, csárdákban, kéjházakban és egyéb nyilvános helyiségekben, továbbá tettenkapás, fogoly kézrekerítése, segélykiáltás esetében, nemkülömben rendőri felügyelet alatt álló, és szokásos büntetéseknél a házkutatás éjjel is foganatosítható. A házkutatás és személymotozás csak akkor teljesíthető, ha az illető a keresett tárgy vagy személy előadására eredménytelenül felszólíttatott. Nők megmotozásánál tanuképen csak nők alkalmazhatók. Helyiségek vagy készülékek feltörése vagy a záruk felnyitása csak akkor eszközölhető ha a tulajdonos vagy megbízottja nincs jelen, vagy felnyitni vonakodik. Ha az eljárásra ugyan nem vonatkozó, de más, hivatalból üldözendő bűncselekményre való tárgy kerül kézre, ez szintén lefoglalandó és a kir. ügyészséghez átteendő, a honnan ha 8 nap alatt a bűnvádi eljárás iránt indítvány nem tétetik, a lefoglalt tárgy visszaadandó. A házkutatás eredménytelenségéről az érdekeltnek kívánságára bizonyítvány adandó.

XIII. FEJEZET.

A tanuk.

I. A tanuk idézése és a tanuzás kötelessége.

Tanukép megidézendő mindaz és köteles megjelenni, a ki a bűncselekményről közvetlen tudomással bír. A ki idézőlevéllel történt megidézés daczára indokolatlanul meg nem jelent, elővezethető és az okozott költség megtérítésére kötelezendő, ezenkívül 600 koronáig terjedhető és elzárásra átváltoztatható pénzbüntetéssel büntetendő és ismételt esetben újra kiszabható. Ha a tanu a vallomástételt vagy az eskü letételét törvényes ok nélkül megtagadta, az okozott költség megfizetésére kötelezendő és 1000 koronáig terjedhető, elzárásra is átváltoztatható pénzbüntetéssel büntetendő. A büntetés eredménytelensége után a tanu letartóztatható az eljárás befejeztéig, illetve a vallomás mellőzhetéséig, ami azonban kihágás esetében 6 hetet, büntett vagy vétségi esetében 6 hónapot meg nem haladhat. A

pénzbüntetést és fogvatartást csak a vizsgálóbíró, írásbíró vagy ítélőbíró alkalmazhatja. A katonák, csendőrök, rendőrök és pénzügyőrök rendszerint feljebbvaló hatóságuk útján, de sürgős esetben közvetlenül is idéztetnek. A köz- vagy magánszolgálatban a közérdek szempontjából helyettesítendő egyének tanukép megidézéséről feljebbvalójuk értesítendő. Ha katonai egyén idézésre meg nem jelent, vagy a vallomástételt és esküt megtagadja, a szükséges kényszereszközökről az erről értesítendő katonai hatóság gondoskodik. A területenkívüliséget vagy személyes mentességet élvezők kihallgatására nézve a nemzetközi jog, illetve az államszerződések szabályai és a fenálló gyakorlat irányadók. Lakásukon hallgatatandók ki az uralkodóház tagjai és azok, akik aggodoruk vagy súlyos betegségük miatt meg nem jelenhetnek. Az uralkodóház tagjait tartózkodási helyükhöz képest a curia, az ítélőtábla, vagy a törvényszék elnöke hallgatja ki. A vizsgálat folyamán a tanukat a vizsgálóbíró hallgatja ki, vagy megkeresett bíróság által hallgattatja ki. A Horvát-Szlavonországban vagy Ausztriában lakó tanu kihallgatása végett az ottani bíróság keresendő meg, a külföldön tartózkodó tanuk kihallgatására nézve pedig a fenálló jogszabályok irányadók.

II. A tanuságtétel akadályai.

A törvény a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvéből levonta annak okszerű következményét és nem állít fel apriori képtelen tanuk osztályát. A törvény nem ismer tulajdonképen kizáró okot, mert azon okok, amelyeket a tanumentesség eseteitől elkülönítve jelöl meg, csak a titoktartás és az általános tanukötelesség közötti összeütközés elkerülését célozzák. Így tanu gyanánt, semmiség terhe alatt ki nem hallgatható: a lelkesz arra, amit gyónásban vagy egyházi titoktartás kötelessége alatt tudott meg; a védő arra, amit terhelt vele közölt; és a közszolgálatban levő vagy abból kilépett egyén, ha titoktartási kötelessége alól felmentést nem nyert. A bíróság a felmentésért a feljebbvaló hatóságot hvtból keresi meg. A miniszterekre, horvátbánsra és legfőbb állami számszék elnökeire nézve a felmentést a király adja.

III. Mentesség a tanuságtétel kötelessége alól.

A terheltnek hozzátartozói (fel- és lemenőági rokonok, oldalrokonok, sógorok, házastárs, jegyes) és az ügyvéd, közjegyző, orvos, gyógyszerész, szülésznő és segédjeik arra, amit hivatásukkal járó titoktartás mellett tudtak meg: a tanuzás kötelessége alól mentesek és ha vallanak is, esküre nem kötelezhetők. Erre a bíró tartozik tanukat figyelmeztetni. Ha a tanu több terhelt közül csak egy ellenében bír tanuzási mentességgel, a többiek ellen a vallomást csak akkor tagadhatja meg, ha az el nem különíthető. Megtagadhatja a tanu vallomását, mely reá vagy hozzátartozójára jelentékeny kárt vagy szégyent hozna, aminek valószínűvétele eskü által történhetik.

IV. A kihallgatás.

A tanuk kihallgatása egyenkint, és a még ki nem hallgatott tanuk jelen nem létében történik. A kihallgatás előtt figyelmeztetni kell a tanut az igazvallomásra és esküre. Azután kikérdezendők személyes viszonyai, és hogy van-e kára, megjegyzendő azonban, hogy a tanu előéletére vonatkozó kérdést a törvény nem írja elő, miért is arra a tanu, hogy volt-e büntetve, nem köteles válaszolni. A tanunak alkalom adandó, hogy mindazt, amit az ügyről tud, összefüggőleg adja elő. A kihallgatás befejezte után a jelen levő felek, illetve képviselők pótkérdések feltevését indíthatják a főtárgyaláson előre láthatólag meg nem jelenhető tanuk kihallgatásánál. A törvénybe ütköző vagy jelentéktelen kérdések feltevése megtagadható. A tanu élőszóval tartozik ugyan felelni, de megengedhető, hogy szükség esetén feljegyzéseit is megtekinthesse.

Mielőtt valamely személynek vagy tárgynak azonossága megtekintés által megállapíttatik (recognitio), a tanu azok ismertető jeleinek leírására szólítandó fel. A nyomok megállapításánál a tanu a helyszínére vezethető.

A szembesítés rendszerint a főtárgyalásra hagyandó, csak kivételesen, ha terhelt és tanu vagy a tanuk egymás közt eltérőleg vallanak, s az ellenmondás másként el nem oszlatható, vagy ha alaposan attól tarthatni, hogy a szembesítés a főtárgyaláson

meg nem történhetik: ez a nyomozás és vizsgálat alatt is eszközölhető. A hozzátartozók a terhelttel, csak ennek kívánságára szembeesithetők.

A kihallgatást úgy kell vezetni, hogy a tanu mindenre, amire nézve vallomása szükséges, egyszerre hallgattassék ki. Ez ellen feltűnően vétő vizsgáló bíró rendbirsággal büntethető s a tanu kívánságára kárpótlásban is marasztalható. A tanuk kihallgatásánál ugyanazon szabályok irányadók, mint a terhelt kihallgatásánál.

V. A tanuk vallomásának megerősítése.

A törvény az utóeskü rendszerét fogadta el, vagyis hogy a tanu a kihallgatása után tesz esküt vallomására, amikor már tudja, mire esküszik és esetleg helyreigazitásokkal élhet, és amikor meg lehet itélni szükséges s szabad-e a tanut esküre bocsátani. Az eddigi gyakorlattól eltérőleg a törvény úgy rendeli, hogy a tanuk a főtárgyaláson nem együttesen, hanem egyenkint esketendőék meg és hogy a szokásos figyelmeztetés minden egyes tanuhoz az eskü kivétele előtt külön intézendő. A nyomozás vagy vizsgálat során kivételesen már megesketett tanu a főtárgyaláson tett vallomását a letett esküre való hivatkozással erősíti meg. Az eskü rendszerint előszóval, az esküminta utánmondása és a jobb kéznek szíven tartása mellett, teendő le. A némák és siketnémák, ha írni és olvasni tudnak, az esküt szövegének aláírásával teszik le, a siket tanuk pedig a velők közlött eskűszöveget felolvassák. Ha pedig a siketek, a némák írni és olvasni nem tudnak, előlegesen megesketett tolmács közreműködésével, jelbeszéddel eskűsznek.

Akinek az eskü vallási meggyőződésével ellenkezik, az eskü helyett ünnepélyes fogadalmat tehet, mely így kezdődik: „Becsületemre és lelkiismeretemre fogadom.”

A nyomozás és vizsgálat alatt a tanu csak akkor eskethető meg: 1. ha életveszélyesen beteg; 2. ha alaposan tarthatni attól, hogy a főtárgyaláson meg nem jelenhet; 3. ha a felek a megesketést fontos okból kéri, pl. igen fontos ok, ha a vádló vádjának fenntartását, elejtését, vagy a vizsgálati fogság megszüntetése vagy elrendelése iránti indítványát egy tanu megesketésétől teszi függővé.

A tanu megesketése mellőzendő: 1. ha ellene gyanu forog fenn az iránt, hogy a bűncselekményt maga követte el, vagy annak részese, illetőleg bűnpártolója vagy orgazdája; 2. ha hamis tanuzás vagy hamis eskü miatt el volt ítélve; 3. ha kihallgatásakor életkorának 14-ik évét be nem töltötte; 4. ha testi vagy elmebeli fogyatkozásban szenved; 5. ha terhelttel ellenségeskedésben állt; 6. ha vallomása valamely lényeges körülményre nézve valótlannak bizonyult és tévedés nem mutatható ki.

Az eskütételtől elzárható az a tanu is: 1. aki a terheltnek a tanuzás kötelessége alól a törvény szerint mentes és esküre nem is kötelezhető hozzátartozója; 2. aki vallomásának lényegére nézve ingadozást tanúsít; 3. aki nyerészkedési vágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt vizsgálat vagy vád alatt áll, vagy elítélve lett. A sértett, ha magánvádoló, a bíróság belátása szerint megeskethető.

VI. A tanuk díjazása.

A tanu útiköltségét és ha 8 vagy több kilométernyi távolságról idéztetik, állásához mért ellátási díjat is követelhet, a napi vagy heti bérből élők ezenfelül még elmaradt keresetük kárpótlását is igényelhetik. A magánvádoló részére mi sem jár, a sértett pedig csak akkor igényelheti költségét, ha tanukép idéztetett. Ezen igények a kihallgatáskor vagy ettől számított 2 nap alatt jelentendők be. A tényleges katonai, csendőri, rendőri és pénzügyőri személyeknek tanudíjairól külön szabályok rendelkeznek.

XIV. FEJEZET.

Birói szemle és szakértők.

I. Általános rendelkezések.

Ha a bűnügyre nézve lényeges ténykörülmény megállapítására vagy felderítésére személyes megfigyelés szükséges: birói szemlét kell tartani, amelyi nél szükség esetén szakértők is alkalmazandók. Birói szemle tulajdonképen csak az, amit bíró teljesít, habár sürgős esetekben a rendőri hatóság is teljesíthet szemlét, ennek bizonyító ereje a bíró

belátásától függ: miért is a rendőri hatóságnak lehetőleg a szemle mellőzésével a talált állapot változatlanul hagyásáról kell gondoskodnia.

A szemlén talált állapot megállapítandó és a jegyzőkönyvben kimerítően leírandó, ha szükséges, vázlatok, rajzok vagy fényképek készítenők. A szemle foganatosításánál két, nem katonai személynek tanuként kell jelen lennie. Szakértőül a bíróság rendes szakértői közül kettő, fontos esetenél több is alkalmaztatik, kisebb jelentőségű körülménynél vagy ha több nem található, egy szakértő is elégséges. A rendes szakértők csak aggály, akadályoztatás, sürgősség vagy szakértelem hiányának okából mellőzhetők. Szükség esetén a rendes szakértőkön kívül külön szakértelemmel bírók is alkalmazandók.

A törvény az eddigi jogunkban ismeretlen intézményt, az ugynevezett ellenőrző szakértő közreműködését honosítja meg. Ugyanis különös szakértelemet igénylő kérdések eldöntéséhez a terhelt vagy terheltek saját költségükön ellenőrző szakértő által közreműködhetnek, aki a terheltek érdekét megóalmazhatja, a szemlénél észrevételeit a jegyzőkönyvben előterjesztheti. A szakértőkre vonatkozó kizárási okok a tanuk kihallgatását és megesketését kizáró okokkal azonosak. Ezekon kívül kizárvák még azok: 1. akik a terhelttel vagy sértettel rokonsági vagy sógorsági viszonyban vannak; 2. akik ellen a büncselekmény elkövetett vagy megkíséreltetett; 3. akikre, vagy hozzátartozóira a vélemény folytán jelentékeny kár vagy szégyen háramolna; 4. akik hivatásukkal járó titoktartás kötelezettsége mellett szereztek a vélemény tárgyát képező körülményről tudomást.

A szakértők nevei a felekkel, illetve képviselőjükkel az idéző végzésben vagy jelentkezésük alkalomával közöltetnek. A szemle megkezdése előtt a felek kifogásaikat megtehetik, de a kifogásolt szakértő csak akkor mellőzendő, ha az abból származó késelelem nem hátrányos. A szemle megkezdése után csak a kizáró okok képezhetnek kifogást, amikor is más szakértő alkalmazandó. A törvény bizonyos feltételek mellett kötelezővé teszi a szakértői közreműködést. Nevezetesen kötelesek közreműködni: 1. azok, a kik a bíróság rendes szakértői; 2. akik a szakmát keresetképen gyakorolják és ellenök kizáró

ok fenn nem forog. Kivételesen mégis felmenthetők a szakértők, ha a véleményadásra kellően képeseknek nem érzik vagy más nyomós okot hozhatnak fel, és sürgősség fen nem forog.

A meg nem jelent, úgyszintén az eskü letételét vagy véleményadást törvényes ok nélkül megtagadó, vagy véleményét elő nem terjesztő szakértőt a bíróság pénzbüntetésben és az okozott költségek megfizetésében marasztalja, ami ellen felfolyainodással élhet. A katonai szakértők elleni kényszerintézkedések alkalmazása felebbvaló hatóságuknak van fentartva.

A szakértő a szemle megkezdése előtt esküt tesz arra, hogy véleményét részrehajlatlanul, legjobb tudása és lelkiismerete szerint fogja előadni. A már esküt tett állandó szakértőket a bíró figyelmezteti letett esküjökre. A szakértőknek a szükséges felvilágosítások az iratokból megadhatók, sőt új tanúk vagy a már kihallgatottak újból kihallgathatók és a szakértők hozzájuk közvetlenül kérdéseket intézhetnek. A szemlét rendszerint a vizsgáló bíró vezeti, megjelöli a szakértői megvizsgálás tárgyát és megállapítja a kérdéseket, melyeken kívül a felek, illetve képviselőik is indítványozhatnak kérdéseket. A szemle tárgyát rendszerint a vizsgáló bíró jelenlétében kell megvizsgálni, de nélküle is megtörténhetik, különösen ha a vizsgálat hosszabb megfigyelést vagy kísérletezést igényel. Ily esetben és a midőn a vizsgálás a tárgyat megsemmisíti vagy megváltoztatja a tárgynak csak egy része engedtetik át a szakértőknek, a fennmaradt rész a bíróság őrizete alatt marad. A leletet nyomban a jegyzőkönyvbe kell venni, a szakértők véleménye azonban később írásban is benyújtható. Ha a szakértők ténybeli megállapításai eltérők, vagy a lelet határozatlan, homályos, ellentétes, ha a szakértők újabb kihallgatásával a kétségek el nem oszthatók, más szakértőkkel új szemle tartandó. Ha a szakértők véleményében ellenmondások, helytelen következtetések, vagy hiányok mutatkoznak, a szakértők ezeket felvilágosítani tartoznak, esetleg más szakértők véleménye szerzendő be. Orvosi vagy vegyészeti kérdésekben a törvényszéki orvos, illetve országos bírósági vegyész véleménye, szükség esetén az igazságügyi orvosi tanács felülvéleménve is beszerzendő és ez a bíróságnak szintén tartozik felvilágosítást vagy pótvéleményt adni.

II. Halottszemle és bonczolás. Gyermekölés, mérgezés, testi sértés és elmezavar megállapítása.

A halottszemle és bonczolás célja a BTK-be ütköző ölés tényálladékanak és ama mozzanatoknak megállapítása, melyek a büntethetőség megítélésére szükségesek. Ezek csak akkor foganasítandók, ha gyanu támad, hogy valakinek halálát büntett vagy vétség okozta. Az esetleg már eltemetett hulla kiásandó, ha a szemlétől és bonczolástól eredmény várható. A holttest azonossága a bonczolás előtt megállapítandó, ismeretlen holttestről lehetőleg fénykép készítendő. A halottszemlére és bonczolásra két orvos alkalmazandó, akik közt azon orvos, aki az elhunytat betegségében kezelte, nem lehet. A szakértők tartoznak kimondani véleményükben, hogy mi volt a halálnak közvetlen oka és azt az okot mi idézte elő, a sérülésekről, hogy mily eszközzel, mikor ejtettek, melyik idézte elő a halált, avagy oly más ok folytán állott-e be a halál, mely a sérülés nélkül és akkor vagy később bekövetkezett volna? Lövés esetében meghatározandó, hogy mily méretű löveggel, mily irányból és távolságból történt a lövés. Gyermekölés gyanuja esetében megállapítandó, hogy a gyermek újszülött és élve született, érett és életképes volt-e? Ha mérgezés gyanuja forog fenn, a vegyész vizsgálatot rendszerint az országos bírósági vegyész teljesíti, mely esetben a hullarészek az előírt módon csomagolandók és szállítandók Budapestre. Testisértés esetében a véleményben a gyógyulás időtartama is meghatározandó. A hatósági orvos által kiállított látlelet a testi sértés minőségének és gyógytartamának megállapítására bizonyítékul bírói szemle nélkül is elfogadható, egyébként egy vagy több orvos alkalmazásával szemle foganasítandó.

Ha gyanuok merül fel arra nézve, hogy a terhelt beszámíthatóságát kizáró vagy korlátozó elmezavarban vagy öntudatlanságban szenved, illetve a bűn cselekmény elkövetésekor szenvedett: a megfigyelés két orvos által teljesítendő. A vádtanács vagy ítélőbíróság bármelyik megfigyelő orvosnak vagy félnek indítványára a vádló és védő meghallgatása után a terheltnek további megfigyelés végett, e célra rendelt állami intézetbe szállítását rendelheti el. A szabadon

levő terhelt csak akkor szállítható ily intézetbe, ha megfigyelése másképen nem történhetik. Az intézeti megfigyelés 2 hónapot vehet igénybe, hosszabb időt a vádtanács vagy ítélőbíróság csak újabb határozattal engedhet.

III. Pénz-, közhitelpapir- és bélyeghamisítás megállapítása.

A pénz-, közhitelpapir- és bélyeghamisítás megállapítása végett a hamisítványok ama hatósághoz küldendőek, mely azokat kibocsátotta, és ettől véleményt kell kérni arra nézve is, hogy a hamisítás valószínűleg miképpen követtetett el. Az osztr. magyar bank pénz- és papirhamisítványai a bank bpesti igazgatóságához, a külföldi ily hamisítványok és hamisított bélyegek az igazságügyminiszterhez küldendőek fel, vélemény megszerzése végett. A magánosok által kibocsátott hitelpapírok meghamisítása (BTK. 210. §.) esetében szakértői szemle tartandó.

IV. Az írás azonosságának vizsgálata.

A legnehezebb feladatok egyike az írás azonosságát biztosan megállapítani. Már maga az a körülmény, hogy az ember írása nemcsak különböző időszakokban, de egyazon időszakban is a testi és lelki állapotokhoz képest változó lehet, az azonosságnak összehasonlítása alapján való megállapítását igen csalékonyná teszi. A törvény elrendeli, hogy a szakértők az összehasonlításra kétségtelenül valódi iratot használjanak, és hogy lehetőleg az összehasonlítandó iratok egy időből valók legyenek. A terhelt próbairásra is felhívható ugyan, de kényszer erre nem alkalmazható.

V. Csalárd és vétkes bukás megállapítása.

A csalárd vagy vétkes bukás esetében a szakértők működése a vád alapjául felhozott körülmények megállapítására terjed ki, a bukások egyes eseteire adandó szakértői vélemények tárgyát a BTK. 414. és 416. §§-ban foglalt rendelkezések szabják meg.

VI. Eljárás gyújtogatás és kárt okozó egyéb bűncselekmények eseteiben.

Gyújtogatás esetében ki kell deríteni: a gyújtás módját, a tűz gerjesztésére használt anyagot, a gyújtás helyét és idejét, továbbá hogy nem volt-e előrelátható a tűz továbbterjedése vagy emberélet veszélyeztetése és a kár nagysága. A mások személyét vagy vagyonát veszélyeztető egyéb bűncselekmények esetében meghatározandó az elkövetés módja és eszköze, az okozott kár, vagy elmaradt haszon, és az emberek életére vagy egészségére bekövetkezett veszély. Ha a sértett kárát túl magasra becsülte, más mód hiányában, a tényleges kár nagysága tanuk, illetve szakértők kihallgatásával állapítandó meg, különösen akkor, ha a kár összege a cselekmény minősítésére is szolgál.

XV. FEJEZET.

A vádirat, a kifogások és az ezekre vonatkozó eljárás.

A bűnvádi perrendtartásról szóló törvény az eddigi joggyakorlattól és illetőleg az Erdélyben érvényes 1853. évi osztrák büntető perrendtartás rendelkezéseitől eltérőleg a facultativ vádrendszert fogadta el. E rendszer a vádelvet követvén, a vádlóra bizza a vádemelés jogát, és a bíró beavatkozását csak akkor tartja indokoltnak, ha a vád kérdése a felek közt vitássá vált. Feltaláljuk e rendszernél a kötelező vádhatározat előnyeként tekintett azon elvet is, hogy az állampolgárok nélkül a vádlottak padjára ne hurezoltassék. Mert a vádhatározatot a magát ártatlannak érző terhelt mindig kieszközölheti, holott amidőn a terhelt önmaga elismeri a vádirat tartalmát, — még egy bírói határozat hozatala, feleslegesnek s a terhelt érdeke ellen valónak mutatkozik. Lényeges előnye tehát a facultativ rendszernek az eljárás gyorsítása. A vádtanács eljárására nézve a törvény az ügyfélnyilvánosság elvét érvényesíti az által, hogy megad a terheltnek minden eszközt és módot arra, hogy kifogásait czélszerűen használhassa

I. A kir. ügyészség részéről képviselt vádesetében.

Esküdtbíróság vagy törvényszék hatásköréhez tartozó bűncselekmény esetében, ha a vizsgálat mel-

lőztetett, a kir. ügyészség a nyomozás befejeztével, köteles a vádiratot az ügy irataival együtt a vádtanácsnál benyújtani. Ha vizsgálat tartatott, ennek befejezésétől számított 15 nap alatt — amennyiben kiegészítés nem indítványoztatott — a kir. ügyészség a vádiratot a vizsgáló bírónál benyújtja vagy a vád elejtését közli. A vizsgálat kiegészítése iránti indítvány elutasítása esetén a vádirat beadásának határideje a vádtanács végzésének kézbesítésétől számítandó. A vádiratnak tartalmaznia kell: a terhelt nevét, a vádbeli bűncselekménynek megjelölését, a nyomozás, illetve vizsgálat adataiból merített tényállást a bizonyítékok megjelölésével és a főtárgyalásra illetékes bíróság megnevezését. Az előzetes letartóztatás vagy vizsg. fogság elrendelése, fentartása vagy megszüntetése iránt is köteles a kir. ügyészség nyilatkozni a vádiratban. A vádirathoz csatolandó a megidézendő tanúk és szakértők, valamint a főtárgyalásra beszerzendő bizonyítékok jegyzéke. A vádiratot annyi példányban kell beadni, hogy mindegyik terheltnek egy-egy példány jusson, és az iratoknál is egy példány maradjon. A vádtanács elnöke, illetve a vizsg. bíró a benyújtott vádiratban indítványozott előz. letartóztatás, illetve vizsg. fogság elrendelése vagy megszüntetése tekintetében határoz anélkül, hogy a vádirat törvényszerűségének vizsgálatába bocsátkoznék. Azután a vádirat a terheltnek vagy kívánságára védőjének — a főtárgyalásra való közvetlen idézés esetét kivéve — oly értesítés mellett kézbesítetik, hogy az ellen 8 nap alatt kifogással élhet. Ha a terheltnek előz. letartóztatása, illetve vizsg. fogsága a vádiratban rendeltetik el, akkor a vádirat neki csak elfogatásakor kézbesítendő, amikor a terhelt a letartóztatás elleni kifogását a vizsg. bírónál, illetve a vádtanács elnökénél jegyzőkönyvbe mondhatja vagy írásban beadhatja. Kifogást tehet a bíróság illetékessége, az előz. illetve vizsg. fogság elrendelése, a vád bizonyítékai és következtetései ellen, továbbá indítványt tehet a nyomozás vagy vizsgálat kiegészítése, illetve a vizsgálat elrendelése iránt. A vádtanács elnöke a kifogás tárgyalására határnapot tűz ki, az ülésre a terhelt és védője megjelenhetnek, de a vádtanács a terheltet szükség esetén személyes megjelenésre is kötelezheti. Az ülésen a felek szóbeli előterjesztéseket tehetnek, a vádtanács tagjai a terhelthez kérdéseket

intézhetnek. A vádtanács a tárgyalás befejezése után végzéssel határoz, amelyben az ügy felvilágosítása végett elrendelheti a nyomozást, illetve a vizsgálat kiegészítését vagy ennek teljesítését, ha pedig az esküdt-bíróság vagy törvényszék hatáskörrel vagy illetékes-séggel nem bír, az ügyet az illetékes bírósághoz utasítja.

A vádtanács végzésével elutasítja a vádiratot és az eljárást megszünteti: 1) ha a vádbeli cselekmény nem bűncselekmény, vagy már ítélet tárgyát képezte; 2) ha a terhelt halála, kegyelem vagy elévülés következtében eljárásnak nincs helye; 3) ha a terhelt gyógyíthatlan elmebeteg vagy a cselekmény elkövetésekor 12 ik életévét túl nem haladta; 4) ha a felhatalmazás, kívánat, vagy magánindítvány hiányzik; 5) ha a jogosultak mindnyájan a vádat elejtették, illetve azt kellő időben át nem vették; 6) ha a terhelt bizonyítékok nem elégségesek.

A vádtanács felfüggeszti a bűnvádi eljárást: 1) ha a bűnvádi ügy elintézésére lényeges előleges kérdésnek a polg. bíróság vagy más hatóság által eldöntése bevárando; 2) ha a területenkivüliség és személyes mentességre nézve az igazságügyminiszter dönt; 3) ha a terhelt mentelmi jogának felfüggesztése szükséges; 4) ha a terhelt elmebeteg és a vádtanács a szakértői megfigyelést mondja ki. Ha a vádtanács a kifogások következtében sem kiegészítő intézkedést nem tesz, sem más bírósághoz nem utasítja az ügyet, sem megszüntető vagy felfüggesztő végzést nem hoz: akkor vádalá helyező végzésnek van helye, a melyben a vádtanács a vádló minősítéséhez nincs kötve, enyhébben és súlyosabban is minősítheti a cselekményt, de más tett miatt, mint a melyre a vád szól, vagy más személy ellen, mint aki vádolva volt, vádhatározat nem hozható. A vád alá helyező végzésnek kellékei azonosak a vádiratéval, de ezenkívül a vádtanács bíráinak nevei is befoglalandók. A vádtanács a terheltnek további fogvatartása vagy szabadlábra helyezése iránt is határoz, sőt a szabadon volt terheltnek letartóztatását is elrendelheti. Az előz. letartóztatás, illetve vizsg. fogság a vádelejtés, a letartóztatási ok megszűnése és a biztosítékadás esetein kívül még megszüntethető, ha a vádlottra 5 évi szabadságvesztésnél súlyosabb főbüntetés nem lesz szabható.

Ha a terhelt a vádirat ellen kifogást nem tett,

az ügyiratok a törvényszékhez vagy esküdtbíróshoz tételnek át, mely a terhelt további fogvatartása vagy szabadlábra helyezése tekintetében határoz. Ha a törvényszék vagy esküdtbíróshoz magát illetékesnek tartja, és a vádiratot sem el nem utasítja, sem az eljárást meg nem szünteti, vagy fel nem függeszti: a főtárgyalásra határnapot tűz ki. A kir. ügyészség, és a sértett a vádtanácsnak a nyomozás vagy vizsgálat kiegészítését, az ügy áttételét, a vádirat elutasítását, az eljárás felfüggesztését, a terhelt vád alá helyezését és letartóztatását elrendelő határozata ellen, a törvényszéknek vagy esküdtbíróshoz pedig csak az eljárást megszüntető, felfüggesztő vagy áttételt rendelő végzése ellen élhet felfolyamodással. A terhelt és javára perorvoslatra jogosultak, u. m. a kir. ügyész, a terhelt házastársa, törvényes képviselője, védője és örököse az előbb felsorolt végzések közül csak az előzetes letartóztatást, illetve vizsg. fogságot és az eljárás felfüggesztését tárgyazó végzések ellen élhetnek felfolyamodással. A felfolyamodással megtámadott ügy iratai a kir. ítélőtáblához terjesztetnek fel, a hol a felfolyamodás zárt ülésben intéztetik el és mindazon végzéseket hozhatja, melyek a vádtanács, a törvényszék és az esküdtbíróshoz hatáskörébe esnek. Ezen végzéseket az első fokú bíróság a feleknek kézbesíti, a fogva levő terheltnek pedig kihirdeti. A kir. ítélőtábla ezen végzései ellen felfolyamodásnak, valamint a vád alá helyező végzés jogerőre emelkedése, a főtárgyalás elrendelése után a bíróság illetéktelensége miatt az ügy áttételének nincs helye. A kir. ügyészség a vád alá helyezés vagy a főtárgyalás kitűzése után is elejtheti vádját, de köteles ezt az eljáró bíróságnál bejelenteni, mely azután a sértettet a vád képviselőjére felhívja.

II. Eljárás, ha a vádat a magánvádló képviseli.

A magánvádló a vizsgálat befejezésétől számított 15 nap alatt köteles vádiratát a vizsg. bírónál benyújtani vagy a vizsgálat kiegészítését indítványozni, ellenesetben vádjától elállottnak tekintetik. A kir. ügyészség vádeljete után a sértettek figyelmeztetnek, hogy 8 nap alatt a vizsgálat elrendelését, illetve kiegészítését indítványozhatják, avagy a vád képviselőjét átvehetik, esetleg a kir. ügyész vádiratát

magukévá tehetik. A magánvádoló által szerkesztendő vádiratnak kellékei azonosak a közvádolóéval. A fentebbi határidők eredménytelen lejárta után az iratok a vádtanács elé terjesztetnek, mely az eljárást megszünteti. A magánvádoló vádiratának beadása és a kifogások tárgyalása tekintetében az eljárás olyan mint a közvádoló vádiratánál, azon eltéréssel, hogy a magánvádolónak a tárgyalásról való igazolatlan elmaradása, illetve nem képviseltetése, a vád elejtésének tekintetik. Ha a terhelt a magánvádoló vádirata ellen kifogást nem adott be a törvényes határidőben: a vádtanács zárt ülésben hozza végzését az eljárás kiegészítése, áttétele, megszüntetése, függőben tartása, vádalahelyezés, és az előz. vagy vizsg. fogság tárgyában. A vádtanácsnak áttételt, megszüntetést vagy felfüggesztést rendelő határozata ellen a magánvádoló és csatlakozók élhetnek felfolyamodással. A terhelt perorvoslati joga ugyanolyan, mint a kir. ügyész vádképviselőténél.

XVI. FEJEZET.

Közvetlen idézés a főtárgyalásra.

A közvetlen idézés a törvény által elfogadott elvek szerint abban áll, hogy a meghatározott és az ezen fejezetben tárgyalt feltételek fenforgása esetén a kir. ügyészség a vizsgálat mellőzésével beterjeszti a törvényszékhez vádiratát és ez a kifogásolási eljárás mellőzésével a közvetlen idézés el- vagy el nem rendelése tárgyában határoz.

A közvetlen idézést a főtárgyalásra rendszerint a kir. ügyészség indítványozhatja a törvényszékhez vagy esküdtbíróshoz beterjesztendő vádiratban, csak összefüggés esetén tehet ilyen indítványt a pótmagánvádoló is. A főtárgyalásra közvetlen idézésnek a tettenkapás és a bíróság előtti beismerés mellett 5 évet meg nem haladó szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény esetében van helye. Az egyesített bűnügyeknél e feltételek mindegyik bűncselekménynél és terheltnél megkívántatnak. A közvetlen idézés esetében a vádirat elleni és illetékességi kifogásoknak nincs helye. Ha a közvetlen idézés feltételei hiányoznak, az első fokú bíróság a vád alá helyezési eljárást rendeli el a közvetlen idézés helyett, de a vizsgálat teljesítését, vagy kiegészítését

az eljárás megszüntetését, vagy felfüggesztését vagy az ügynek áttételét is elrendelheti. A közvetlen idézés iránti indítványra hozott határozatok ellen — kivéve az eljárást megszüntető, felfüggesztő vagy áttételt rendelő végzéseket, — külön jogorvoslatnak nincs helye, csupán az ítélet elleni felebbezéssel lehet orvoslást keresni. A közvetlen főtárgyalásra szóló idézőlevél a vádirattal és végzéssel együtt kézbesítetik a feleknek. Ha a bíróság az egyesített ügyek valamelyikére nézve az eljárás megszüntetését, a másikára közvetlen idézést rendelt, de felfolyamodással lett megtámadva: akkor a főtárgyalás kitűzésére vonatkozó intézkedés hatályon kívül helyeztetik és az együttes elintézés mellőztetik.

XVII. FEJEZET.

A főtárgyalás előkészítése.

A főtárgyalás előkészítése végett az iratok a főtárgyalási elnöknek adatnak át, aki a törvényszéki fogházba szállított vádlottat kihallgatja arra nézve, vajjon nem kíván-e új bizonyítékot előhozni, a vádra nézve újra nyilatkozni vagy védőt választani. Ha a szabadon levő vádlottnak kihallgatását látja szükségesnek, ezt megidézheti vagy kihallgattathatja. A törvény által előírt esetekben a főtárgy. elnök, védő kirendeléséről intézkedik, kitűzi a főtárgyalás határnapját, arra a védőt a feleket, sértettet és képviselőiket, úgy a vádiratban vagy vádhatározatban felsorolt tanukat és szakértőket megidézi. A vádlott idézőlevelének kézbesítése és a főtárgyalás napja közt legalább 8 napi időköznek kell esnie, aminek meg nem tartása, ha a vádlott által kifogásoltatott, a főtárgyalás elhalasztását vonja maga után. Az idéző levélben figyelmeztetni kell a magánvádlót, a sértettet és a csatlakozót a meg nem jelenés vagy nem képviseltetés következményeire. A sértett személyes megjelenésre kötelezhető, ha lényeges körülményre lesz kihallgatandó. A főtárgy. elnök intézkedik a bíróság összeállításáról, esetleg tolmács kirendeléséről is. Ha még ki nem hallgatott tanu vagy szakértő a főtárgyalásra nem fog megjelenhetni, a főtárgy. elnök ezeknek kiküldött vagy megkeresett bíró általi kihallgatását rendelheti el.

A felek a főtárgyalás előtt legkésőbb n'gy

nappal indítványt tehetnek az elnöknel a bizonyítékok kiegészítése vagy új bizonyítékok beszerzése iránt, megjelölhetik a főtárgyalásra megidézendő úi tanukat és szakértőket. A megidézés elmaradhat, ha a tanuk és szakértők csak lényegtelen körülményre nyilatkozhatnak vagy a reájuk hivatkozás az ügy késleltetése végett történt. Külömben az elnök a főtárgyalásra új tanukat és szakértőket hivatalból is megidézhet. A vádalahelyezés után teljesített új vizsgálati cselekmények folytán a vádló jogosítva van vagy a főtárgyaláson lépni fel a megváltozott váddal vagy a vádirat visszavonásával újabb vádiratot nyújtani be a főtárgyalás megkezdése előtt, ez utóbbi esetben a vádhatározat, illetve a főtárgyalást kitűző végzés hatályon kívül helyezettik és az új vádirat alapján történik a további eljárás. A főtárgyalást, megkezdése előtt, az elnök fontos okból elhalaszthatja. A főtárgyalás rendszerint az első fokú bíróság székhelyén tartandó, de az igazságügyminiszter annak más helyen tartását megengedheti. A főtárgyalás elnökének és az első fokú bíróságnak a főtárgyalás kitűzése és előkészítése tárgyában tett intézkedései ellen felfolyamodásnak nincs helye.

XVIII. FEJEZET.

Főtárgyalás a törvényszék előtt.

A törvény az eljárás súlypontját — mint az elnevezés is jelzi — a főtárgyalásra helyezi, és mindazt a mi ezt megelőzte, előkészítő eljárásnak tekinti. Itt megvalósítva látjuk a közvetlenség, nyilvánosság és szóbeliség elvét. Az egész tárgyalás az ítélelhozásra hivatott személyek folytonos jelenlétében megy végbe, mindaz, amire az ítélet alapittatik élő szó útján jut a bíróság elé. A bíróság tanácskozását kivéve, minden a nagy közönség jelenlétében történik. A vád és védelem úgy van szereve, hogy a felek oly tényezői a pernek, akik aztán befolyást gyakorolnak az ügy menetére és feladatuk teljesítésében egyenlő szabályok alatt állanak.

I. A nyilvánosság és a rend fentartása.

A főtárgyalás rendszerint nyilvános, a hozott bírói határozatok nyilvánosan hirdettetnek ki. Ha a

tárgyalás nyilvánossága a közrendet vagy a köz-
 erkölcsiséget veszélyeztetné, a bíróság az egész
 főtárgyalásra vagy egy részére zárt ülést rendelhet
 el, mely esetben mindenik vádlott és sértett részéről
 választott két-két bizalmi férfi lehet jelen. A fel nem
 nőttek és a hely méltóságának meg nem felelő meg-
 jelenésűek, valamint a bottal vagy fegyverrel ellátottak
 a teremből kizáratnak, kivéve azokat, akik a fegyvert
 állásuknál fogva viselik. A főtárgyalás vezetése az
 elnököt illeti, aki minden oly indítvány felett határoz,
 melynek elintézése nem a törvényszékhez tartozik.
 Az elnök ügyel a rendre és arra, hogy a tárgyalás,
 oda nem tartozó körülmények bizonyításával, ne
 hosszabbíttassék. A kihallgatásnál mindenki állva
 tartozik beszélni, kivéve a ki az elnöktől az ülésre
 engedélyt nyert. A tárgyalás rendjét zavaró hallgatót
 az elnök rendre utasítja, a teremből kiutasíthatja,
 szükség esetén kivezettetheti sőt az egész termet is
 kiüríttetheti, az ellenszegülőt pedig letartóztathatja
 és 8 napig terjedhető elzárással büntetheti. Az illetlen
 vagy durva magaviseletet tanusító vagy sértegető
 vádlottat, magánvádlót, tanut, szakértőt vagy sértettet
 az elnök rendre utasítja és az engedetleneket 200
 koronáig terjedhető, elzárásra átváltoztatható pénz-
 büntetéssel büntetheti, a fogva levő vádlottat fegyel-
 mileg bünteti. Az ismételten durván viselkedő vád-
 lottat a törvényszék elnöke a teremből kivezettetheti és
 őrizet alá helyezheti, de a távollétében folytatott
 tárgyalás folyamán felmerült lényeges körülmények
 vele közlendők. A tárgyalást zavaró katonát az elnök
 rendre utasítja, a teremből el is távolíttathatja, de
 megbüntetése végett a katonai hatóságot keresi meg.
 Ha az eljáró ügyvéd követ el rendzavarást, az elnök
 rendre utasítja, súlyosabb esetben a bíróság őt 200
 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntetheti, sőt
 helyette más ügyvédet is rendelhet és addig a tár-
 gyalást ennek költségére félbeszakíthatja vagy
 elnapolhatja. A rendzavaró ügyészégi tagot az elnök
 figyelmezteti, eredmény hiányában az ülés félbe-
 szakítandó és a közvádló közvetlen felebbvalója más
 közvádló kirendelése végett keresendő meg. A főtár-
 gyaláson hozott közbeszóló határozatok ellen nincs
 jogorvoslat, de a pénzbüntetést, pénzbírságot vagy
 a főtárgyalási költségben történt marasztalást meg-
 állapító végzések ellen felolyamodásnak van helye.

II. A főtárgyalás megnyitása, az idézettek jelenlétének megállapítása és a vádlott kihallgatása.

A főtárgyalást az ügy rövid megjelölésével az elnök nyitja meg, a hallgatóságot szabályszerű viseltetire figyelmezteti és gondoskodik a biztonságról, kihallgatja a bilincs nélkül előállítandó vádlottat személyes viszonyai felől, azután megállapítja, hogy a megidézettek közül kik jelentek meg, amire a tanukat és szakértőket a részökre kijelölt helyiségbe való távozásra szóllítja fel, ugyanily elbánás alá eshetik a tanuként kihallgatandó magánvádló és sértett is. Ha a megidézettek mind nem jelentek meg, a törvényszék vagy nyomban vagy később, a főtárgyalás elnapolása iránt határoz. A vádlott jelenléte nélkül a főtárgyalás meg nem tartható, a kir. ügyészség pedig csak a főmagánvád esetében lehet távol. Ugyanazon ügyben az ügyészséget annak több tagja is képviselheti. A köteles védelmet elmulasztó ügyvéd helyett az elnök a jelenlevő ügyvédek közül jelentkezőt rendeli ki, esetleg a főtárgyalást a mulasztó ügyvéd költségére félbeszakítja vagy elnapolja. Ha a meg nem jelent vagy eltávozott vádlott, tanu vagy szakértő gyorsan előállítható, az az elnök őket azonnalelővezettetheti, illetve a tényleges katonai személyeket felettes hatóságuk útján előállíttathatja s addig a főtárgyalást félbeszakítja. A tanuknak és szakértőknek a teremből történt eltávózása után felolvasandó a vádhatározatnak rendelkező része vagy ennek nem léteben a vádiratnak csak a terhelt nevét, és a vád tárgyává tett bűncselekményt tartalmazó része, az indokok mellőzésével. Azután az elnök a vádlottakat egyenkint kihallgatja, megkérdezi tőlük, hogy megértették-e a vádat, szükség esetén azt megmagyarázza, majd megkérdezi őket, hogy bűnösségüket elismerik-e vagy nem, anélkül, hogy vallomásuk vagy beismerésük kieszközlése végett ígéretet, biztatást, homályos vagy fogásos kérdést alkalmazni szabad volna. A tagadó vádlott a tényállást elbeszélheti, a bizonyítékokra észrevételeit megteheti, az előző eljárásban mellőzött indítványait ismételheti és új bizonyításfelvételt is indítványozhat. A vádlotthoz az elnökön kívül senki sem (a szavazó bíró sem) intézhet, még közvetve sem, kérdéseket. Az elnök a főtárgyaláson előbbi

vallomásától eltérőleg vallott vádlottól az eltérés okát megkérdezi, és úgy ez esetben, valamint ha a vádlott egyáltalában nem akar vallani, az előbbi vallomásáról felvett jegyzőkönyvet felolvastathatja. Ha több vádlottnak ugyanama körülményre vonatkozó vallomása egymástól eltérő, egymással szembesítendő. Minden okirat felolvasása, vádlott-társ, tanu vagy szakértő vallomása után, a vádlott észrevételt tehet és a főtárgyalás alatt is értekezhetik védőjével.

III. Bizonyító eljárás.

A vádlott kihallgatása után következik a bizonyítás a felek jelenlétében és pedig rendszerint a vád bizonyítékai veendőik előbb elő és csak utána a védelemé. A főtárgyalásra megidézett valamely tanu vagy szakértő kihallgatása, úgy egyéb bizonyíték felvétele mellőzhető, ha a felek ebből beléegyeztek vagy a bíróság ezt feleslegesnek tartja. Új bizonyíték megszerzésére jogosítva van az elnök és a törvényszék, míg ily indítvány elutasítására és oly új bizonyíték felvételére, mely a főtárgyalást 24 órán túl félbeszakítja, kizárólag a törvényszék van hivatva. A főtárgyaláson elrendelt szemlét a felek értesítése mellett vagy az egész törvényszék vagy egy kiküldött tagja teljesíti. A tanukat és szakértőket az elnök hallgatja ki. De az elnök engedélyétől függetlenül a bírák, a vádló, illetve képviselője, a vádlott, a védő és a magánfél vagy ennek képviselője közvetlenül intézhetnek kérdéseket a tanukhoz és szakértőkhöz. Az elnök az ügygyel össze nem függő, útmutató, vagy másnak becsületét sértő, vagy törvény szerint nem bizonyítható körülményre vonatkozó kérdések feltevését, illetve a választ megtiltani köteles. A homályos vagy értelmetlen kérdezés esetében az elnök maga teheti fel a kérdést. Az ügytől független, sértő, részrehajló vagy bizonyítani tiltott körülményre vonatkozólag nyilatkozatot tevő tanut vagy szakértőt az elnök félbeszakítja és a kérdésre adandó feleletre szorítja. A védő és a vádló megegyezésével a tanukat és a szakértőket a felek képviselői hallgatják ki, de megengedheti ezt a törvényszék akkor is, ha nincs védő, de a vádlott maga is elég értelmes a kihallgatás teljesítésére. Ily esetekben a vád tanuihoz, illetve szakértőihez először

a vádló, a védelem. tanuihoz és szakértőihez először a vádlott, illetve képviselőik intézik a kérdéseket, mire az ellenfél is tehet kérdéseket. Ezután a magánfél vagy képviselője kérdez. Az elnök és a bíróság tagjai úgy a kérdezés befejeztével, mint bármelyik felelet után kérdezhetnek. A bíróság azonban a felek általi kihallgatást megszüntetheti, mihelyt észreveszi, hogy a kérdező a kérdések tevéséhez nem ért, vagy ha a magánvádló vagy a vádlott, illetve képviselőik, figyelmeztetés után is, tiltott kérdéseket tesznek. A még ki nem hallgatott tanu és szakértő nem lehet jelen a bizonyító eljárásnál, ha azonban az eljárás céljának megfelel, a szakértő, a vádlott és tanuk vallomásait meghallgathatja. A kihallgatott tanuk és szakértők csak az elnök tudtával távozhhatnak a teremből, aki őket ismét behivathatja és kihallgathatja. Valamely lényeges körülményre nézve eltérő vallomást tett vádlott és tanuk szembesítendőek az elnök által, és ugyanő mutatja fel az azonosítandó tárgyakat is. Az elnök a vádlottat eltávolíthatja a teremből, ha attól tarthatni, hogy a tanu vagy vádlott-társ az ő jelenlétében a valóságnak megfelelő vallomást nem tenne, de az ily vallomást a vádlottal utólag közölni, sőt kívánatára a kihallgatást jelenlétében ismételni is kell.

Mindenik tanu megesketése tárgyában, kihallgatása és a felek indítványa után, a bíróság külön határoz, a megesketést azonban későbbre is hagyhatja. A megesketés mellőzendő azon esetekben, amelyekben a törvény kötelezőleg tiltja a tanunak esküre bocsátását és amelyekben a bíróság belátásától függ az eskütételtől elzárás* és akkor, ha azt a felek egyike sem kívánja. A megelőző eljárásban ki nem hallgatott és a főtárgyalásra meg nem jelenhetett tanut és szakértőt a bíróság egy kiküldött tagja vagy megkeresett bíróság által hallgattatja ki és akadály nem léteben meg is esketteti. A bűncselekményre vonatkozó okiratok és a bírói cselekményekről felvett jegyzőkönyvek felolvasandók. A szakértőknek vagy ellenőrző szakértőknek véleményei közül felolvashatók: 1) a súlyos testi sértés büntett, vagy vétségéről hatósági orvos által kiállított vélemény; 2) az igazságügyi orvosi tanács, az országos bírósági

* Lsd felsorolva ezen eseteket a XIII. fejezet V. részében.

vegyész, illetve más felülvéleményező hatóság vagy testület által adott vélemény; 3) a tárgyalásra meg nem jelenhetett szakértő véleménye. A tanu és bűntárs vallomásáról felvett jegyzőkönyvek csak akkor olvashatók fel, ha: a) a területenkivüliség és személyes mentesség jogát élvezik; b) ha uralkodóház tagjai; c) ha aggkorúak vagy hosszú idő óta betegeskedők; d) ha a tanuságtételt a főtárgyaláson törvényes jogosultság nélkül megtagadták; e) ha meghaltak vagy beszámíthatlan állapotba jutottak; f) ha tartózkodási helyük ismeretlen vagy megjelenésük nagy nehézséggel vagy költséggel járna, végre g) ha a tettestárs (részes) már el van ítélve.

IV. A felek perbeszédei.

A bizonyítás felvétele után a felek és a sértett a bizonyítás kiegészítését indítványozhatják. Ha ez nem történt, vagy megtagadtatott, az elnök a bizonyító eljárást befejezettnek nyilvánítja s a közbádlót vádbeszédének, utána a főmagánvádlót, ezután a magánfelet, végre a vádlottat és védőjét szóbeli előterjesztéseikre hívja fel. A vádlónak joga van a védőbeszédre válaszolni, de az utolsó szó a vádlottat és védőjét illeti, és a védő mellett is megkérdezendő a vádlott, hogy nem akar-e védelmére szót emelni. A vádló a kiszabandó büntetés mennyisége iránt nem nyilatkozik. A távollevő sértettnek vagy magánfélnek magánjogi igénye iránt a felolvasandó iratokból a kir. ügyész nyilatkozik. Ha a vádló a vádlottat elítélhetőnek nem tartja, a vádat elejti. Ha a bizonyító eljárás után a vádló szerint a vádlott a vádbeli cselekménytől különböző bűncselekményben mutatkozik bűnösnek, vagy őt az összbüntetés alkalmazására alapul szolgáló más bűncselekmény is terheli: előterjeszti a megváltozott tényállásra alapított vádindítványát vagy a főtárgyalás félbeszakítását, illetve elnapolását indítványozza. Ha a vádló a bizonyító eljárás alapján a vádbeli cselekmény tényálladékat az esküdtbíráóság hatáskörébe tartozónak véli: az ügynek oda áttételét indítványozza. Védő hiányában az elnök megmagyarázza a vádlottnak a vád megváltoztatását és megkérdezi őt, illetve védőjét, nem óhajtják-e a főtárgyalás félbeszakítását, illetve elnapolását, amit a bíróság csak akkor tagadhat meg,

ha az a védelem érdekébe nem ütközik. Ez elvből következik a törvény azon rendelkezése is, hogy ha a vádbeli cselekményen kívül új bűncselekmény miatt is emeltetett vád, a vádlott részéről tett elnapolási indítványnak helyt kell adni, vagy az eljárást az új bűncselekményre nézve külön választani. Az elnapolás vagy félbeszakítás iránti indítvány megtagadása, illetve az új főtárgyalás megtartása után, a bíróság a megváltozott vád felett is ítél, a vád alá helyezési eljárás mellőzésével. Ellenkező esetben az illetékes bírósághoz teszi át, vagy a főtárgyalás félbeszakítása, illetve elnapolása mellett vizsgálatot rendel. Ha az ügy az esküdtbírósághoz tetetett át, a vádló indítványát, esetleg új vádiratát oda terjeszti be. A közrendet, az erkölcsiséget vagy másnak becsületét sértő kifejezéseket tartalmazó perbeszédet az elnök félbeszakíthatja. Szükség esetén az elnök a perbeszédnek tartalmát röviden megmagyarázhatja a vádlottnak.

V. Az ítélet vagy határozat hozása és kihirdetése.

A perbeszédnek befejezése után a bíróság vagy visszavonul más helyiségbe vagy kiürittetí a főtárgyalási termet, de a vádlottat mindkét esetben eltávolíthatja. A határozathozatalban csak az egész főtárgyaláson jelen volt bíró vehet részt.

A bíróság közbenszóló határozattal az eljárás kiegészítését rendelheti el. Ha a vádló elejtette a vádat s a feljelentő, valamint igényüket bejelentett sértettek, idézés daczára meg nem jelentek, vagy ha a megjelent sértettek egyike sem vette át a vád képviselőt, vagy ha a vádlott elhalálozott: a bíróság végzéssel megszünteti az eljárást, míg ez eseteken kívül az ügy érdemében ítéletet hoz. Az ítéletet a bíróság csak a főtárgyaláson előadott bizonyítékokra és azoknak egyenkint és egybefüggésekben való mérlegelésére alapíthatja és a vádlottat vagy felmenti vagy bűnösnek mondja ki, de a bizonyítékok elégtelensége vagy meg nem állapíthatása miatti felmentésnek nincs helye. A bíróság csak oly cselekmény fölött mondhat ítéletet, amely miatt vád emeltetett; de sem a minősítés, sem a büntetés kiszabása tekintetében a vádló indítványához kötve nincs. Mindazáltal, ha a bíróság véleménye szerint a vádbelinél

súlyosabb bűncselekmény tényálladéka állapítható meg, vagy oly minősítés alkalmazható, mely más irányú védelmet igényel: a felek meghallgatandók, a vádlott pedig védelme érdekében a főtárgyalás elnapolását esetleg a vizsgálat elrendelését kérheti. A bíróság az elnapolást köteles elrendelni, ha a vádbeli cselekményt olyként látja súlyosabban minősíthetőnek, hogy halálbüntetés vagy életfogytig tartó fegyház volna megállapítandó, vagy ha az elnapolást a védelem érdeke szükségli.

Felmentő ítélet hozandó: 1) ha a vádbeli tett nem bűncselekmény, vagy ha az ugyan, de már ítélet tárgyát képezte; 2) ha a vádbeli bűncselekmény, vagy hogy azt a vádlott követte el, nincs bebizonyítva; 3) ha a bűnv. eljárás megindítását vagy a beszámíthatóságot kizáró vagy a büntetethetőséget megszüntető ok forog fenn; 4) ha a vádhoz szükséges felhatalmazás, kivánat vagy magánindítvány hiányzik, illetve az visszavonatot.

Az ítéletnek tartalmaznia kell: 1) Ő felsége a király nevében való kijelentést; 2) az eljáró bíróság megnevezését, az ítélethozás helyét és napját, annak felemlítését, hogy nyilvános vagy zárt főtárgyalás volt-e, és hogy a vád és védelem meg volt-e hallgatva; 3) az ítélőbíráknak, a köz- vagy magánvád-lónak esetleg képviselőjének, a védőnek és jegyző-könyvvezetőnek nevét; 4) a vádlott nevét; 5) a vádlott személyes viszonyait; 6) a vádhatározatban illetve vádiratban megjelölt bűncselekményt; 7) a vádlottnak elítélését vagy felmentését; 8) a bűnügyi költségekre vonatkozó rendelkezést és 9) az indokolást. Az elítélés esetében az ítélet rendelkező részének még tartalmaznia kell: a) azon bűncselekménynek megjelölését, amelyben a bíróság a vádlottat bűnösnek találta; b) a bűncselekménynek törvény szerinti minősítését, c) a kiszabott büntetést; d) pénzbüntetés esetén a vagylagos szabadságvesztés büntetést is; e) az előzet. letartóztatás vagy vizsg. fogság beszámítását vagy be nem számítását, a BTK. 61. §. szerinti elkobzást vagy megsemmisítést és a magán-jogi igény megállapítását tartalmazó rendelkezést; f) a bűnügyi költségekre vonatkozó rendelkezést. A 1) 4) 7) és 9) valamint a) b) és c) pontok alatti rendelkezések megszegése, semmisségi okot képez. Az ítélet indokolásában ki kell fejteni, hogy a

biróság mely tényeket és mily okokból tart be- vagy be nem bizonyítottaknak, és előadandók a jogi kérdések eldöntésénél és egyes indítványok fölötti határozatnál irányt adott okok, valamint a súlyosító és enyhítő körülmények.

Az ítélet a tárgyalás befejezése után rendszerint azonnal és nyilvánosan kihirdetendő oly módon, hogy annak írásba foglalt rendelkező része valamint az indokolás lényege felolvasandó, de fontos és bonyolódott esetekben, valamint ha valamelyik bíró ellen érdekeltségi kifogás emeltetett, az ítélet hirdetés 8 napig elnapolható. Az ítélethirdetésre meg nem jelent vádlott elővezettetik, vagy az ítélet neki kiküldött vagy megkeresett bíró által kihirdetetik. Felmentő vagy csekélyebb súlyú ítélet a vádlottnak kézbesíthető. Az ítélet kihirdetése után az elnök előbb a vádlót, azután a vádlottat kikérdezi áziránt, hogy kívánnak-e perorvoslattal élni. A nyilatkozatok után a törvényszék a vádlottnak fogvatartása vagy szabadon bocsátása iránt határoz. Hivatalvesztést és polgári jogok felfüggesztését kiírandó jogerős ítélet a törvényhatósággal, a véderő törvénybe ütköző bűncselekményre vonatkozó ítélet a katonai hatósággal is közlendő.

VI. Jegyzőkönyv.

A főtárgyalásról jegyzőkönyv vezetetik, amely az abban szereplő hivatalos és magánszemélyek neveit a főtárgyalás helyét és keltét, annak nyilvános vagy zárt minőségét, a főtárgyalás egész menetének és minden lényeges alakiságnak leírását, a feleknek indítványát, és az elnöknek vagy bíróságnak határozatát, — foglalja magában. Fontos ügyekben a bíróság a főtárgyalást gyorsírással jegyeztetheti, de ezt más ügyben is a felek kérelmére és költségére engedélyezheti. A tanácskozásról és szavazásról külön jegyzőkönyv vezetendő, és ebből csak a határozat vétetik be a főtárgyalási jegyzőkönyvbe. A felek a főtárgyalási jegyzőkönyvet megtekinthetik s lemásolhatják és annak kiegészítését és helyesbítését is kérhetik. A jegyzőkönyv, mely a főtárgyaláson történeteket bizonyítja, az elnök, jegyző, és esetleg tolmács által irandó alá. Ha a felek a jegyzőkönyv tartalmát, az ügy lényeges körülményére nézve kifogásolják, a felsőbb bíróság az ellenbizonyítást megengedheti.

A főtárgyalás alatt a teremben bűncselekményt elkövetett egyént a közvádló indítványára a bíróság nyomban letartóztathatja és ellene a rendes eljárás mellőzésével a törvényszék, ha hatáskörét túl nem haladja, az elintézés alatti ügy félbeszakításával vagy befejezése után, főtárgyalást tarthat és határozatot hozhat a tényleges katonai személy is ily esetben letartóztatható és feljebbvaló katonai hatóságának átadható. Midőn valamely tanunak hamis vallomását nyomós adatok támogatják, az elnök letartóztathatja és a vallomásáról felvett jegyzőkönyvet a kir. ügyészséggel közli. Ugyanily esetben a katonai tanu vallomási jegyzőkönyve a felettes katonai hatóságához teendő át, ő maga pedig, ha letartóztatott, oda át-kisérendő. Ily esetekben a főtárgyalás félbeszakítható esetleg elnapolható.

A főtárgyalásnak újabb határnap kitűzése nélkül bizonytalan időre abbanhagyását elnapolásnak, a meghatározott időre abbanhagyását félbeszakításnak különbözteti meg a törvény. A főtárgyalás a törvényszék ugyanazon tanácsa előtt 8 napon belül ismételés nélkül, azontúl pedig elülről kezdve folytatattatik, és az ismételés ilyenkor csak úgy mellőzhető, ha egy hónapnál több idő el nem mult és az ismételést a bíróság egyik tagja sem kívánja. A 24 óránál tovább nem tartó félbeszakítást az elnök, a többit a bíróság rendeli el.

A főtárgyalás még a következő esetekben is félbeszakítandó illetve elnapolandó: 1) ha a vádlott védekezése előtt megbetegszik és fel nem menthető; 2) ha a védő megbetegszik és azonnal nem helyettesíthető; 3) ha valamely tanu vagy szakértő betegség miatt lényeges nyilatkozatát nem bírja megtenni; 4) ha bíróság új bizonyíték megszerzését vagy a védelem előkészítését látja szükségesnek; 5) ha az ügyész a vádat elejtette, a pótmagánvád érvényesíthetése végett; 6) el nem hárítható akadály esetén. Végül félbeszakítható pihenés végett is a főtárgyalás.

II. RÉSZ.

XIX. FEJEZET.

Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt.

Legfontosabb ujitást e törvényben az esküdtbiróság előtti eljárásnak felvétele képezi. Eddig csak a nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények tartoztak az esküdtbiróság hatáskörébe, míg e törvény azt a rendes eljárásra is alkalmazza. E törvény nem esett az utánzás hibájába, habár nem is alkotott egészen újat, midőn a tapasztalatokban gazdag intézményt hazai viszonyainknak megfelelő módosításokkal átültette.

I. Az esküdtbiróság előtt tartandó főtárgyalás előkészítése.

A törvényszék előtt lefolyó főtárgyalásra nézve előadott szabályok általában az esküdtbiróság előtti eljárásnál is érvényesek. Ezek közül a törvényszékre, illetve elnökére vonatkozó rendelkezések az esküdtbiróság biróitagjaira, illetve elnökére is alkalmazandók. Az esküdtbiróság megalakulása előtt ennek teendőit a székhelyén levő törvényszék végzi. Az esküdtbiróság elnöke a főtárgyalás alatt az esküdteket a szükséges útmutatással és figyelmeztetéssel látja el. Az esküdtbiróság elnöke az ülőszakra a szolgálati lajstromban levő 30 esküdtet a főtárgyalásra megidézi, a 10 helyettes esküdtet pedig a főtárgyalások idejében lehetőleg otthon tartózkodásra felhívja, hogy szükség esetén behívhatók legyenek. Az esküdtbiróság rendes ülőszakában mindazon ügyek elbírálandók, amelyekben a vádhatározat az ülőszak első napja előtt már meghozva, vagy a főtárgyalás elrendelve volt. A vádlott és vádló beleegyezésével a folyó ülőszak alatt is elrendelhető az esküdtbirósági főtárgyalás, viszont a felek kérelmére valamely ügy

főtárgyalása más ülősszakra is elhalasztható. Az esküdtbíróóság birói tagjainak és a berendelt esküdteknek névjegyzéke legalább 3 nappal a főtárgyalás előtt a fogva levő vádlottnak kézbesítettik, a szabadon levő vádlott pedig azt a törvényszéknél tekintheti meg. A később megidézett esküdtek nevei a vádlottal a főtárgyalás megkezdése előtt közlendők.

II. Az esküdtszék megalakítása.

Az esküdtszék, a főtárgyalás megnyitása és a vádlottnak általános kihallgatása után, mindig nyilvános ülésben és rendszerint minden ügyre külön alakíttatik meg, ami úgy történik, hogy az elnök megállapítja a megjelent esküdtek számát, ha ezek 26-nál kevesebben vannak, a hiányzó számot a helyettes esküdtek közül idézi be, akiket később elbocsát, ha az esküdtek huszonhatnál többen megjelentek. Mihelyt 26 esküdt jelen van, az elnök kérdést intéz semmiség terhe alatt a felekhez, a magánfélhez és az esküdtekhez, hogy nincs-e olyan az esküdtek közt: akire nézve kizáró ok forog fenn, aki a vádlottnak elítéltetésétől vagy felmentésétől hasznót vagy kárt várhat; aki ez ügyben tanu- vagy szakértőként szerepelt, illetve most megidéztve van; aki ez ügyben mint esküdt, vádló, védő, vagy a sértettnek képviselője működött; aki magyarul nem tud; aki testi vagy szellemi fogyatkozása miatt, vagy mert bűnvádi eljárás, csőd vagy gondnokság alatt van, az esküdtek jegyzékébe nem lett volna felvehető. Az ilyenek esküdtekként nem működhetnek az illető ügyben, sőt az utóbbi két csoportba tartozók az esküdtek lajstromából is töröltetnek. Ha az ily módon történt kizárás által a megmaradt esküdtek 24-nél kevesebben lennének, az esküdtszék csak úgy alakítható meg, ha ebbe a visszautasításra jogosult felek beleegyeznek és az esküdteknek a törvény szerint szükséges száma meg van, ellen esetben a helyettes-esküdték behívása által egészítettetik ki a hiányzó szám. Ezután az elnök által kijelölt bíró mindegyik nem kifogásolt esküdtnak külön papírszeletre írt nevét felolvassa és az urnába helyezi, ezek közül e felek annyit utasíthatnak vissza, a hánynyal 12-nél és a pótesküdték számánál több van az urnában. A visszautasítható esküdtek egyik

felét a vádló, a másikat s illetve páratlan számnál egygyel többet a vádlott utasíthat vissza. Több vádlott ezt együttesen és illetve váltakozó sorrendben gyakorolhatja. A visszautasítást a felek képviselőikre is bízhatják. Az esküdtek kisorsolását az elnök úgy hajtja végre, hogy az urnában levő papírszeleteket egyenkint kihúzza, a rajta levő nevet felolvassa és megkérdezi a feleket, hogy az illető esküdtet elfogadják-e? Erre a vádló és utána a vádlott „elfogadom” vagy „visszautasítom” szóval indokolás nélkül tartozik nyilatkozni, aminek elmulasztása elfogadásnak vétetik. Mihelyt az elnök mindkét fél által elfogadott 12 esküdt nevét kihúzta, vagy a visszautasítási jog kimerítése után a tizenkettőből hiányzó esküdtek neveit kihúzta: az esküdtszék megalakítottnak mondja ki. Ha a főtárgyalás előre láthatólag hosszú időre fog terjedni, az elnök egy vagy több pótesküdtet is sorsolhat ki a tizenkettőn felül.

A kifogás folytán mellőzött, a visszautasított vagy a ki nem sorsolt esküdtek (az akkor kitörölteket kivéve), egyéb rendelkezés hiányában, kötelesek az ülészak végéig a főtárgyalások alatt a bírósági épületben tartózkodni. Az esküdtek és pótesküdtetek tartoznak az egész főtárgyaláson jelen lenni. A betegség vagy más fontos okból távozni kénytelen esküdteket az elnök felmenti és helyökbe a pótesküdtetek lépnek. Ha pótesküdtetek kisorsolva nem lettek vagy nem elegendők, az esküdtek kisorsolása folytatandó, esetleg az esküdtszék a helyettes esküdtek behívása által kiegészítettik, ilyenkor a felek a kifogásolási és a még ki nem meritett visszautasítási jogukat érvényesíthetik. Ily esetekben azonban a főtárgyalás előlről kezdendő.

Az esküdtszék megalakulása után az elnök nyilvános ülésben az esküdteket és pótesküdtetek, semmiség terhe alatt, a törvényben előírt formában megesketi, illetve tőlük a fogadalmat kiveszi.

III. Bizonyító eljárás, a kérdések feltevése és az esküdtek határozata.

Az eskü letevése után az esküdtek elfoglalván helyeiket, megkezdődik az ügy tárgyalása, amelyen az elnök gondoskodik arról, hogy a bírák és esküdtek

a vallomásokat és felolvasott iratokat megértsék, mely célból esetleg megesketett tolmácsot alkalmaz. Az esküdtek a bírákhoz hasonlóan intézhetnek kérdéseket a tanukhoz és szakértőkhöz, és a bizonyító eljárás kiegészítését is indítványozhatják, mi fölött a bíróság határoz. Ha a főtárgyalás folyamán kiderül, hogy elévülés, királyi kegyelem, vádlott korhiánya, vagy már jogerős ítélet forog fenn, vagy ha a vádlott meghalt, ha a vádló elejtette a vádat, vagy ha a magánvád emeléséhez a törvényes kellék hiányzik: akkor a bíróság az esküdtek meghallgatása nélkül az ügyet megszüntető végzéssel vagy felmentő ítélettel befejezi. Egyébként pedig a bizonyító eljárásnak befejezése után a kir. ügyész, illetve a magánvádló vagy képviselője felteszi az esküdtekhez intézendő kérdéseket, amelyek írásba foglaltatván, az elnök azokat felolvastatja, és a vádlottnak s az esküdteknek kiadhatja, illetve kérésükre kiadni köteles. Ezután a főtárgyalás is félbeszakítandó, ha a vádlott, védője vagy valamelyik esküdt ezt kívánják, a kérdések megfontolhatása végett. Ugyanezek a kérdéseket kifogásolhatják, kiigazításukat vagy megváltoztatásukat vagy újabb kérdések feltevését indítványozhatják, amire a bíróság határoz és megállapítja a felolvasandó kérdéseket, a melyeket úgy kell feltenni, hogy azokra csupán „igen“ vagy „nem“ szóval lehessen felelni: Ha a vádlott vagy bűncselekmény több, a kérdéseket mindegyikére nézve külön csoportokban kell feltenni. A főkérdés az, hogy bűnös-e vádlott a vádbeli bűncselekményben. Ez okból a főkérdésbe a tett elkövetésének ideje, helye, tárgya, módja s azok a körülmények is felveendőek, amelyek a tett azonosságát kétségen felül helyezik. Továbbá a főkérdésnek és a vádnak egymást nemcsak a tett, hanem a cselekmény minősítésének azonossága tekintetében is földniök kell akként, hogy a főkérdés felölelje mindazt, ami a vádba foglalva van. Oly akotó elemek, melyek vitatott jogi fogalmakat tartalmaznak, a melyek tekintetében a felek eltérő indítványokkal léptek fel, a főkérdésbe szintén felveendőek, pl. a hatóság elleni erőszaknál, az erőszakos nemi közöszlésnél, a rablásnál, a fenyegetés. A tényállás és bűnösség kérdésének együttesen a főkérdésbe foglalása azért is szükséges, nehogy az esküdtek elkülönített kérdésekben „igen“-nel válaszolhassanak arra.

a kérdésre, hogy a bűncselekményt a vádlott követte-e el, és a másik kérdésre azt jelentsék ki, hogy a vádlott nem bűnös.

Ha a bizonyító eljárás alatt a vádbeli tényállás változott, annak megfelelő külön kérdést is kell feltenni. Az oly kérdés, melynél fogva a cselekmény súlyosabb minősítés alá esik a vádbelinél, csak a vádlott beleegyezésével tehető fel, még pedig a fő kérdés előtt. Ha a vádlott belé nem egyezett, vagy a vádbeli cselekménynek megváltozott minősítése a védelemnek új irányban való előkészítését igényli, a főtárgyalás elnapoltatik. Külön főkérdést kell feltenni, ha a bizonyító eljárás alatt a vádbeli bűncselekményen kívül még más, az összbüntetés kiszabására alapul szolgáló bűncselekmény tényálladéka merült fel. Ez a külön főkérdés is azonban csak a vádlott hozzájárulásával tehető fel, ellenesetben az újabb bűncselekményre nézve az eljárás különválasztandó lesz.

A beszámíthatóságot kizáró okok (öntudatlan állapot, ellenállhatatlan erő, jogos védelem, végszükség, tévedés) szintén a bűnösség kérdését illetően, ha azokat a felek érvényesítették vagy a bíróság vagy valamelyik esküdt felhozta, a főkérdésbe akként foglalandók be, hogy a főkérdésre adott igenlő válasz kizárja fenforgásukat. Ha azonban a befoglalás a főkérdést terjedelmessé vagy bonyolulttá tenné: a beszámítást kizáró ok külön kérdésbe is foglalható. Az általános enyhítő és súlyosító körülmények (BTK. 90—92. §§.) tekintetében, melyeknek megállapítása a bíróság hatáskörébe tartozik, — valamint aziránt, hogy volt-e már vádlott büntetve, — az esküdtekhez kérdés nem intézhető. A bűncselekmény elkövetésekor 16-ik évét be nem töltött vádlott érdekében külön kérdést kell feltenni arra nézve, hogy a cselekmény bűnösségének felismerésére szükséges belátása volt-e. Külön kérdésnek feltevése vagy a beszámíthatóságára vonatkozó kérdésnek a főkérdésbe foglalása iránti indítvány csak törvényes okból utasítható el. A kérdések megállapítása után következnek a feleknek a bűnösség kérdésére vonatkozó előterjesztései és indítványai. Ezután az elnök az esetleg újra vagy módosítva megállapított kérdéseket aláírja és ismét felolvastatja, ezt követőleg útmutatást ad az esküdteknek feladatukról és működésük köréről, megmagyarázva nekik egyéniségükhöz

mért előadással, a törvény jogi kifejezéseit, a jogi fogalmakat, hogy nehézség nélkül alkalmazhassák a törvényt a konkrét tetre, végül a feltett kérdéseket. Az elnök fejtegetései nem tehetők fel-szólalás tárgyává ugyan, de a jogi kérdésekre vonatkozó része, bármelyik fél kívánatára, jegyzőkönyvbe veendő.

Miután az elnök befejezte fejtegetéseit, átadja a legidősebb esküdtnak a kérdéseket, a felolvasott okiratokat, a felmutatott bűnjeleket és az esküdt-kisor-solási jegyzéket, amire az esküdtek visszavonulnak a tanácskozó terembe, a vádlott a fő tárgyalási teremből eltávolíttatik. Az esküdtek határozatuk meghozatala előtt a tanácskozó teremből nem távozhata és elnöki engedély nélkül másokkal nem érintkezhetnek. Ezen szabályt megszegő esküdtet pénzbírsággal, más elzárással büntethet és illetve a katonai személyt feljeleníti a bíróság.

Az esküdtek a visszavonuláskor mindenekelőtt a legidősebbnek elnöklete alatt szavazattöbbséggel főnököt választanak maguk közül, egyenlő szavazatok esetén, az idősebbik a főnök, aki a tanácskozást és szavazást vezeti. Az esküdtek többsége bármely jogi kérdés bővebb felvilágosítását kérheti, amit az elnök az esküdteknek az ülésteremben a felek jelenlétében megad. Ha az esküdtek többsége a kérdések megváltoztatását vagy kiegészítését, esetleg új kérdés feltevését óhajtja: erre nézve a felek meghallgatása után határozat hozatik, amire az esküdtek ismét visszavonulnak a tanácskozó termükbe. A tanácskozás befejezése után a főnök a kérdéseket a feltevés sorrendjében szavazás alá bocsátja, az esküdtek a kisorolás sorrendjében élő szóval „igen“ vagy „nem“-el szavaznak, utoljára a főnök is kijeleníti szavazatát. Bármely esküdt kívánatára a szavás titkos. A szavazásnál a kérdést részekre is lehet osztani. A főnök a szavazás eredményét a kérdéseket tartalmazó iratra, a kérdések mellé feljegyzi és aláírja. Az esküdtek oly határozatához, mely a vádlottat bűnösnek mondja ki, vagy minősítő, illetőleg súlyosító okok fenforgását állapítja meg: legalább 8 szavazat, vagyis a szavazatok kétharmada szükséges. Minden más esetben a szótöbbség dönt, ha pedig a szavazatok egyenlően oszlanak meg, az válik határozattá, a mi a vádlottra nézve kedvezőbb. A főkérdésre „nem“-mel szavazott

esküdtek a további szavazásoktól tartózkodhatnak és szavazataik a vádlottra kedvezőbbekhez számíttatnak. A szavazás befejezése után az esküdtek visszatérvén a tárgyaló terembe, az elnök az ülést újra megnyitja, amikor is az esküdtek főnöke a vádlott távollétében, törvényes kijelentés mellett felolvassa a kérdéseket a reájuk adott válaszokkal (verdict). Oly határozatoknál, a melyekhez a szavazatok $\frac{2}{3}$ -ada szükséges, a főnök kijelenti azt is, hogy ezen határozat „hétnél több” szavazattal hozott.

IV. A további eljárás és az ítélethozás.

Ha a bíróság az esküdtek határozatát alakilag szabálytalannak vagy valamely kérdés lényegére nézve homályosnak, hézagosnak vagy ellentmondónak találja, vagy ha egyes esküdtek állítása szerint a kihirdetett határozat nem híven tünteti fel az esküdtek határozatát: helyesbítő eljárást rendelhet el, a melynek folyamán az esküdtek újra visszavonulnak és a kérdések megváltoztatása vagy kiegészítése mellett vagy e nélkül is, határozatukat kijavítják vagy kiegészítik. Ha az esküdtek ragaszkodnak hozott határozatukhoz, a helyesbítő eljárás helyett a bíróság az ügyet az esküdttbírósnak következő ülősszakára utasítja, ami ellen a felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van. Ha az esküdtszék a vádlottat bűnösnek mondta ki, de a bíróságnak minden tagja arról van meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegében tévedtek, a bíróság a további eljárás felfüggesztése mellett az ügyet a legközelebbi ülősszak esküdttbírósa elé utasítja. Ily határozat azonban csak hivatalból hozható s ellene perorvoslat nincs. Ha az eljárás több vádlott vagy több büncselekmény miatt foly: az új esküdttbírósnak elé csak az a vádlott, illetve büncselekmény utasítandó, akire, illetve amelyre nézve az ítélet téves. Az új esküdtszék határozata alapján a bíróság már köteles ítéletet hozni, de nem állapíthat meg a korábbi esküdtszék határozatához képest súlyosabb büntetést. Ha helyesbítő eljárásnak szüksége nincs, az elnök a vádlottnak kihirdeti az esküdtek végleges határozatát, az esküdtszék téves határozata esetében pedig a bíróságnak az eljárást felfüggesztő határozatát. Ha az esküdtek a vádlottat nem bűnösnek mondták ki, vagy beszámítást kizáró

okot láttak fenforogni, a bíróság azonnal felmentő ítéletet hoz, ha pedig bűnösnek nyilvánították vádlottat, a vádló előterjeszti indítványát az alkalmazandó büntetési tételre nézve, utána a sértett nyilatkozhatik magánjogi igényére nézve, végül a vádlott és védője szólalhatnak fel, mire a bíróság ítélethozatal végett visszavonul. Ha a törvény az esküdtek által megállapított cselekményre nem szab büntetést, vagy ha az esküdtek oly okot fogadtak el valónak, amely a büntethetőséget kizárja, illetve megszünteti: a bíróság a vádlottat felmenti. Az ítélet rendelkező részének az esküdtekhez intézett kérdéseket a feleletekkel, az indokolásnak pedig az esküdtek határozatát is kell tartalmaznia. Az esküdttörvényszéki főtárgyalás nem napolható el vagy szakítható félbe többé, mielőtt az esküdtek tanácskozássra visszavonultak. Félbeszakítás vagy elnapolás esetében az esküdtek lakásukra távozhathatnak, de egy napnál hosszabb idő után az esküdtszék újra alakítandó és a főtárgyalás elülről kezdendő.

Az esküdttörvényszéki főtárgyalás jegyzőkönyvének egyéb főtárgyalási jegyzk. mellékéin kívül tartalmaznia kell: az esküdtszék megalakítását, az esküdtek neveit, megeskütését, a vádló kérdéseit, ezekre vonatkozó indítványokat s birói határozatokat, a helyesbítő eljárás vázlatát, a bíróság felfüggesztő határozatának vagy ítéletének rendelkező részét.

XX. FEJEZET.

Perorvoslatok és kijavítás.

I. Felfolyamodás.

Végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye, kivéve, ahol ezt a törvény kifejezetten kizárja. Kétfokú felfolyamodás csak a vádtanácsnak előz. letartóztatást, illetve vizsg. fogságot elrendelő vagy fenntartó és a vizsg. elrendelése iránti indítványt elutasító végzései ellen használható. A vizsg. bírónak és a vádtanács elnökének végzéseit a vádtanács, — a vádtanácsnak, a törvényszéknek, az esküdttörvényszéknek és a kir. ítélőtábla által kiküldött bírónak vagy megbízott járásbíróságnak végzéseit a kir. ítélőtábla, — a kir. ítélőtábla végzéseit a Curia vizsgálja felül.

Felfolyamodással élhetnek: a terhelt, annak házastársa, védője, törvényes képviselője, a vádló, a sértett, a tanúk, a szakértők és akikre az illető végzés vonatkozik. A végzés kihirdetésekor, illetve a kézbesítéstől számított 8 nap alatt jelentendő be a felfolyamodás, amely ellen a felfolyamodó ellenfele ellenészrevételeket adhat be. Úgy a vádтанács, mint az ítélőtábla és a Curia a felfolyamodást zárt ülésben intézik el, de felvilágosítást és az iratok kiegészítését kívánhatják az eljáró bíróságtól. A felülvizsgáló bíróság a végzést — ha erre törvényes alap van — megváltoztatja, illetve megsemmisíti, ellenesetben a felfolyamodást elutasítja. A felfolyamodásnak általában felfüggesztő hatálya nincs, kivéve ahol a törvény ezen szabálytól kifejezetten eltér, de a végzést hozott bíróság a felfolyamodás elintézéséig felfüggesztheti a foganatosítást. Egyébként a felebbezésre vonatkozó rendelkezések a felfolyamodásra is érvényesek.

II. Felebbezés.

A) Általános rendelkezések.

A törvényszéknek elsőfokú ítélete felebbezhető a kir. ítélőtáblához. Nincs helye felebbezésnek: 1) az esküdttbíró ítélete ellen, 2) a törvényszéknek, a bíróság vagy közigazg. hatóság hatáskörébe utalt büncselekményre nézve hozott ítélete ellen, 3) a törvényszéknek másodfokú ítélete ellen. A felebbezéssel a semmiségi okok miatt is kereshető orvoslás, vagyis külön semmiségi panasz a felebbezés mellett nincs. Felebbezéssel élhetnek: a kir. ügyész, a fő- és pótmagánvádló, a vádlott vagy helyette törvényes képviselője vagy házastársa, a védő, a sértett és jogutódja, végre a vádlott örököse a magánjogi igények tekintetében.

Alaki semmiségi okok a következők: 1) ha a bíróság nem volt törvényesen alakítva; 2) ha a törvény által kizárt bíró működött; 3) ha az egész fő tárgyaláson jelen nem volt bíró is ítélkezett; 4) ha a bíróság hatáskörét túllépte, vagy hatásköréhez tartozó ügyet elutasított; 5) ha a bíróság a törvény által tiltott szabálytalanságot vagy mulasztást követett el; 6) ha a fő tárgyalás mellőzhetlen egyén jelenléte nélkül tartatott meg; 7) ha a nyilvánosság törvényes ok nélkül záratott ki; 8) ha a törvény által

tiltott irat olvastatott fel a főtárgyaláson; 9) ha a bíróság a felebbezőnek indítványát a főtárgyaláson határozat nélkül hagyta, vagy törvényellenes közben szóló határozatot hozott; 10) ha az ítélet rendelkező része érthetlen, vagy az indokolás ellentmondó; 11) ha az ítélet nélkülözi a vádat vagy azt nem meríti ki. Az 5) 8) és 9) pont alatti semmiségi okok nem érvényesíthetők, ha az ítéletre nem voltak befolyással. Az 1) 3) 4) 6) 10) és 11) (vádhiánya) pontok alatti semmiségi okok hvtból veendők figyelembe.

Anyagi semmiségi okok a következők: 1) ha a bíróság a büntetőtörvények rendelkezéseit nem alkalmazta vagy tévesen alkalmazta a bűncselekmény tényálladáka, minősítése, a beszámíthatóság, a bünv. eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró okok tekintetében; 2) ha a bíróság a büntetés kiszabásánál a törvényes rendelkezéseket nem tartotta meg; 3) ha a bíróság a BTK. 92. §-át, illetve a BTK. 21. §-át tévesen alkalmazta vagy nem alkalmazta a feltételek fenforgása daczára. Ezen semmiségi esetek azonban hivatalból csak akkor veendők figyelembe, ha a vádlott sérelmére voltak. A vádlott javára szolgáló eljárási szabály megsértése, ennek terhére nem felebbezhető.

A fölülvizsgálat csak az ítéletnek a felebbezéssel megtámadott intézkedésére szorítkozik. A vádló felebbezése a vádlott javára is szolgál és a vádlott büntetése csak a vádlónak felebbezése folytán súlyosbítható, nemkülönben a felebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, a nem felebbezett vádlott társ javára is — ha ilyen fenforog — az ítélet megváltoztatandó.

A felebbezést az ítélet kihirdetésekor kell szóval vagy írásban bejelenteni, ha az ítélet kézbesítve lett, ettől számított 8 nap a felebbezési határidő. A vádlott örököse a kihirdetéstől fogva 8 nap alatt felebbezhet. Az indokolás a felebbezés bejelentésétől, illetve az ítélet kézbesítésétől számított 8 nap alatt indokolható, de a vádlottnak vagy védőjének kérelmére a felebbezés bejelentésekor megengedhető, hogy az indokolást csak az ítélet kézbesítésétől számított 8 nap alatt nyújthassa be. Az elkésett, a törvényben kizárt vagy a nem jogosított egyén által benyújtott felebbezést a törvényszék visszautasítja. Ezen visszautasítás ellen felfolyamodásnak van helye. A bejelentéskor meg-

jelölendő az ítéletnek intézkedése és a semmiségi ok, amelyek miatt a felebbezés használtatik, az írásbeli felebbezés eme hiányára a felebbezőt a törvényszék 3 nap alatti pótlásra hívja fel. A felebbezésről értesítendő ellenfél a felebbezést úgy a törvényszéknél mint az ítélő táblánál megtekintheti és ellenészrevételeit benyújthatja. A felek és a sértett a felebbviteli bíróság előtt új bizonyítékokat érvényesíthetnek és pedig a felebbezésben, az ellenészrevételekben, külön beadványban, sőt a felebbviteli főtárgyaláson is. A lényegtelen, a nehezen eszközölhető vagy gyanús új bizonyítékok felvételét az ítélő tábla megtagadja. A bejelentő a felebbviteli főtárgyalás zárt üléseig visszavonhatja felebbezését, a vádlott a házastársa felebbezését is visszavonhatja. A vádlott javára bejelentett felebbezés azonban csak annak beleegyezésével vonható vissza. A felebbezési határidő lejártá előtt visszavont felebbezés a határidő lejártáig ismét bejelenthető. Az összes felebbezések visszavonása után még hivatalból való felülvizsgálatnak sincs helye. A felebbezés az ítélet felebbezett részének jogerőre emelkedését felfüggeszti. A felebbezési határidő leteltével az összes iratok a kir. ítélő táblához felterjesztetnek. Ha az ítélet egyedül a kir. ügyészség részéről lett felebbezve, vagy a többi felebbezések visszavonása után egyedül a kir. ügyészség maradt felebbezőnek, a törvényszék, illetve a kir. ítélő tábla az iratokat a kir. főügyészhez küldi, aki a felebbezést visszavonhatja, és úgy erről, mint a felebbezés fenntartásáról való értesítés mellett az iratokat a törvényszékhez, illetve ítélőtáblához visszaküldi.

B) Eljárás a kir. ítélőtábla előtt.

A kir. ítélőtábla a hozzá felebbezett ügyeket vagy ülésen kívül, vagy tanácsülésben vagy főtárgyaláson intézi el. A tanácsülés némi korlátozással nyilvános, de előleges kitűzés és idézés nélkül tartható meg. A tanácsülésben való eljárás az előadó előterjesztése és az ügyiratok alapján történik, a felek és képviselőik nem szólhatnak fel.

Ha a kir. ítélőtábla a bizonyítást vagy a tényállás megállapítását hiányosnak találja, végzésileg intézkedik a bizonyítékoknak a felebbviteli főtárgyaláson vagy kiküldés, illetve meghagyás útján

leendő felvételéről, illetve megszerzéséről. A kir. ítélő tábla a bizonyítás felvételére saját bíróját, vagy az eljárt tvszék bíróját küldi ki, esetleg azzal járásbírásgot bíz meg, a csekélyebb jelentőségű kiegészítést a törvényszék útján eszközöltheti. Ha a kir. ítélőtábla alaki semmiségi okot lát fenforogni, az ítéletet a semmiségi okot képező cselekményt követő eljárással együtt megsemmisíti, és a szükségesnek mutakozó új eljárásra a területén lévő valamely törvényszéket bíz meg. Ha a kir. ítélőtábla a felebbezést alaposnak, de az ügyet érdemben elbírálhatónak találja, azt a főtárgyalásra utasítja. Az ítélet részben is megsemmisíthető, ha az összefüggés nélküli részekre elválasztható és a semmiség nem mindannyi részre terjed ki. Ha a kir. ítélőtábla érdemben nem határoz, a törvényszéket utasítja, hogy a megsemmisített ítélet helyett újabb ítéletet hozzon, illetve újabb főtárgyalást tartson vagy a hiányt pótolja. A tanácsülésben hozott határozatok nem felebbezhetők. A bizonyítás kiegészítése a törvényszék, a kiküldött bíró és a megbízott járásbírásg előtt a főtárgyalásra előirt szabályok szerint történik.

A kir. ítélőtábla főtárgyaláson vizsgálja fölül mindazon ügyeket, amelyek sem ülésen kívül nem intézhetők el, sem tanácsülésbe nem tartoznak.

A kir. ítélőtábla a közvédőt és a főügyészséget az ülőszakban tárgyalandó ügyek jegyzékével, a hivatalból kirendelt külön védőt idézőlevéllel, a többi érdekelteket a kir. ítélőtábla hirdető tábláján kifüggesztett jegyzéken és a határnapot közlő ajánlott levélben idézi meg a főtárgyalásra. Az ügyvédi kamara havonként előre mindegyik büntető tanács ülőszakára a közvédőket kirendeli, akiknek megbízása ugyanazon büntető tanács heti ülőszakában tartandó összes főtárgyalásra és valamennyi vádlottra — kivéve akinek külön védője van — kiterjed.

A főtárgyaláson a főügyészség képviselőjének és a közvédőnek jelen kell lennie. A főügyész jelenlétére csak akkor nincs szükség, ha a vádat magánvádló képviseli, a közvédő akkor mellőzhető, ha a vádlottnak külön védője van. A magánvádló, a szabadon levő vádlott, a vádlottnak felebbező házastársa vagy törvényes képviselője és a magánfél a főtárgyaláson személyesen megjelenhetnek, arra ügy-

védet küldhetnek s ott személyesen is felszólalhatnak. A fogva levő vádlott rendszerint nem vezettetik elő a főtárgyalásra, kivéve a szükség esetét, és ha a törvényszék felmentő ítélete a vádló felebbezése alapján vizsgálta felül, mely utóbbi esetben a szabadon lévő vádlott megidézetik. Ellenben a vádlottnak jelen kell lenni oly felebbviteli főtárgyaláson, amelyen bizonyítás vétetik fel.

Ha a kir. ítélőtábla elrendeli, hogy felebbviteli főtárgyaláson a vádlottnak kihallgatása vagy bizonyítás felvétele teljesíttessék, a feleket, tanukat és szakértőket megidézi, a fogva lévő vádlottat előállítja. A főtárgyalást a kir. ítélőtábla székhelyén kívül is tarthatja kerületén belül oly helyen, ahol a bizonyítás felvétel könnyebben történhetik. A vádló, a vádlott és a magánfél, valamint képviselőik a főtárgyalási határnap kitűzése után az iratokat az ítélőtáblánál megtekinthetik.

A felebbviteli főtárgyalás a törvényszéki főtárgyalás szabályai szerint folytattatik azon lényeges eltérésekkel, hogy itt ritkán vétetik fel az egész bizonyítás, és hogy a másodfokú bíróság tulajdonképpen felülvizsgálatot teljesít, tevékenysége tehát nemcsak a tényállásnak, hanem az első bíróság megállapításának bírálatára is kiterjed. A bizonyítás felvétel nélküli tárgyalásnál az előadó az ügy állását a felülvizsgálat alapjául szolgáló ténybeli és eljárási mozzanatok megjelölésével adja elő, kiemeli az ítélet megtámadott részét és a perorvoslatot támogató okokat, felolvassa az I. fokú bíróság ítéletét, esetleg egyes iratokat, amire azután az elnök, a tanácsstagok és a felek felvilágosítást és egyes iratok felolvasását kívánhatják. A bizonyítás felvétel, vagy a vádlott kihallgatása mellett tartandó főtárgyaláson a kir. ítélőtábla megállapítja a megidézetteket és határoz az iránt, vajjon az elmaradt megidézettek nélkül megtartható-e a főtárgyalás, amely a törvényszék ítéletének, esetleg a felebbezések és ellenészrevételek felolvasásával kezdődik, amit az ügy előadása követ. Utána felolvasható a meg nem idézett vádlott, tanu vagy szakértő vallomása. Egész bizonyítás ismételése esetén az ügy előadása elmarad és a vádlott kihallgatása a bizonyítás felvétellel nyomban a felolvasások után következik. Ha csak a vádlott hallgatandó ki, vagy egyes bizonyíték veendő fel, ez az ügy előadása után

történik. A fél által új bizonyíték gyanánt hivatkozott tanu azonnal kihallgatható a főtárgyaláson, de csak a vádlott jelenlétében. Az ügy előadása, illetve a bizonyító eljárás befejezése után a felebbező felek, illetve képviselőik a felebbezés okait fejtik ki, amire az ellenfél válaszolhat. A még szükségesnek mutatkozó kihallgatások és felolvasás után a tanács zárt ülésben határoz. Alaki vagy anyagi semmiségi ok miatti felebbezés esetében a kir. ítélőtábla az ítélet vagy részének megsemmisítése mellett — ha az ügyet érdemben is elbírálhatónak találja — megfelelő ítéletet hoz, az érdemleges felülvizsgálat egyéb eseteiben pedig az ítélet nem felebbezett részét érintetlenül hagyja, felebbezett részét helybenhagyja vagy megváltoztatja. Az egyedül a vádló által felebbezett ítéletet, a vádlott távollétében ennek terhére a tábla nem változtathatja meg. Ha vádlott az elsőfokú ítélet hozatala után meghalt, a tábla az ítéletet hatályon kívül helyezi és az eljárást megszünteti, de a nem felebbezett marasztaló ítéletnek magánjogi intézkedését felülvizsgálhatja.

C) Eljárás a felebbezés elintézése után.

A kir. ítélőtábla — ha a semmiségi panaszra jogosultak a felebbviteli főtárgyaláson mind jelen vagy képviselve nem voltak, — határozatának kiadványát és az ügy iratait a törvényszéknek küldi meg, ez azután a határozatot a felebbviteli főtárgyaláson jelen nem volt vádlónak és sértettnek kézbesítetteti, a vádlottnak pedig kihirdeti és a felebbviteli főtárgyaláson bejelentett semmiségi panaszról a feleket értesíti.

III. Semmiségi panasz.

Semmiségi panasznak a kir. curiához a következő, felebbezéssel meg nem támadható ítéletek és végzések ellen van helye: 1) az esküdtbiróságnak az indítvány hiánya vagy a bűnvádi eljárást kizáró okok fenforgása miatt hozott felmentő ítélete ellen, az esküdteknek a „nem bűnös“-t kimondó vagy beszámítást kizáró okot megállapító verdictje alapján — és az esküdtbiróságnak a bűnösséget kimondó s büntetést alkalmazó ítélete ellen; 2) a törvényszéknek oly ítélete ellen, melylyel a vádlottat egyedül oly

bűncselekményben mondta ki bűnösnek, illetve oly bűncselekmény vádja alól mentette fel, mely jbiróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva; 3) a kir. ítélőtáblának a főtárgyalás alatt elkövetett bűncselekmény esetén hozott ítélete vagy perdöntő végzése ellen; 4) a kir. ítélőtáblának másodfokú ítélete ellen; 5) a törvényszéknek a járásbiróságtól felebbezett ügyekben hozott másodfokú ítélete ellen; 6) összbüntetést kiszabó első bírósági ítélet ellen.

Az esküdttbíróság ítélete ellen a törvényben meghatározott alaki és anyagi semmiségi okokon kívül, még a következő alaki semmiségi okok alapján van helye a semmiségi panasznak: 1) ha az esküdtszék nem volt szabályszerűen alakítva; 2) ha az esküdtek valamelyike nem volt jelen az egész főtárgyaláson; 3) ha a határozat hozásában olyan esküdt vett részt, aki ellen kizáró ok forog fenn; 4) ha a kérdések az esküdtekhez nem szabályszerűen lettek feltéve; 5) ha az elnöknek az esküdtek részére tartott jogi fejtegetései nem voltak helyesek vagy világosak; 6) ha az esküdtek határozata homályos, hiányos vagy önmagának ellentmondó. A vádlott és vádló a 4) 5) vagy 6) pontban felsorolt semmiségi okokat csak akkor érvényesíthetik, ha azok reájuk nézve sérelmesek.

Ugy alaki mint anyagi semmiségi okok miatt semmiségi panasz használható: 1) a törvényszéknek oly ítélete ellen, amelylyel egyedül a jbiróság vagy a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalt bűncselekmény miatt ítéltetett vagy mentetett fel a vádlott; 2) a kir. ítélőtáblának a főtárgyalás alatt elkövetett bűncselekmény esetén hozott ítélete vagy perdöntő végzése ellen; 3) a kir. ítélőtáblának másodfokú ítélete ellen, kivéve a felebbezésben fel nem hozott vagy a tábla által figyelembe nem vett alaki semmiségi okot, mely miatt a semmiségi panasz már nem érvényesíthető; 4) a törvényszéknek szabadságvesztéssel büntetendő vétség miatt hozott másodfokú ítélete ellen.

A Curia hivatalból figyelembe vehető semmiségi ok alapján sem intézkedhetik, ha a semmiségi panaszt vissza kell utasítani, mert általában nincs helye vagy az nem érvényesíthető.

Semmiségi panasszal élhetnek: a főügyész, a közvédő, a vádlott vagy helyette házastársa esetleg

törvényes képviselője, a védő, a fő- és pótmagánvádló, de ez utóbbiak csak akkor, ha a másodbírósnál is képviselték a vádat. A semmiségi panasznál is a felebbezésre vonatkozó rendelkezések alkalmazandók, tehát a semmiségi panasz is szóval és írásban jelenthető be, kiegészíthető, megújítható és indokolható, ellenészrevételek is beadhatók mint a felebbezésnél, de új bizonyíték felhozása a semmitő eljárás természeténél fogva, ki van zárva. A semmiségi panaszban tüzetesen megjelölendő a semmiségi ok, különben az visszautasíttatik. A semmiségi panasz a vádlott beleegyezésével visszavonható. Felfüggesztő hatálylyal is bír a semmiségi panasz, azonban a bíróság a felmentett vádlottat a kir. ügyészség semmiségi panaszában is, szabadlábra helyezheti.

A kir. ítélőtáblának első fokú ítélete vagy érdemleges végzése elleni semmiségi panasz, valamint a kir. ítélőtábla főtárgyalásán jelen voltak által a II-od fokú ítélet ellen használt semmiségi panasz az ítélőtáblánál és minden más esetben az első fokú bíróságnál jelentendő be. A kizárt, vagy elkésetten, vagy nem jogosult egyén által használt semmiségi panaszt, a bíróság, amelynél bejelentették, — visszautasítja, ez eseten kívül az iratokat a curiához felterjeszti.

A semmiségi panasz elintézésére vonatkozó curiai eljárás hasonló a felebbezés elintézésére vonatkozó táblai eljáráshoz, azzal a különbséggel, hogy itt bizonyítással tartandó főtárgyalás nincs, mert a Curia ténykérdéssel nem foglalkozik. Ülésen kívül csak előkészítő intézkedések tehetők, u. m. az iratok kiegészítése, az alsó bíróság felvilágosító jelentése és az ügyeknek tárgyalásra utasítása iránt. A tanácsülés a táblánál előírt szabályok szerint (nyilvánossággal, az ügy előadásánál, zárt tanácskozással) tartatik. Tanácsülésbe tartozik oly semmiségi panasznak visszautasítása, amelyet, mint elkésettet, kizártat, vagy nem jogosult személytől eredőt, vagy a curia korábbi határozatával már felülvizsgáltat, vagy a semmiségi ok megjelölése nélkül használtat, az alsó bíróság nem utasított vissza. Tárgyalásra kerülnek azon ügyek, melyek ülésen kívül el nem intézhetők, és a tanácsülésbe nem tartoznak. A tárgyalási határnapról a vádlott és magánvádló csak úgy értesíttetnek külön, ha Budapesten lakó meghívottat jelentettek be, aki

az idézést részükre átveszi, de a tárgyaláson ők maguk nem, hanem csak ügyvédjeik szólalhatnak fel. A tárgyaláson a koronaügyésznek vagy helyettesének jelen kell lennie, a vádlott kihallgatásának vagy bizonyítás felvételnek nincs helye, miértis a fogva levő vádlott nem kísérhető a curiához. Az ügy előadása és a felek előterjesztései oly módon történnek, mint a felebbviteli főtárgyaláson, kivéve, hogy a vádlott és magánvádló helyett csak ügyvédjeik emelhetnek szót.

A curia ténykérdésben nem ítél, hanem az esküdt-bíróság, a törvényszék és az ítélőtábla felebbezett ítéletében megállapított tényeket valóknak fogadja el. Minthogy azonban előfordulhat, hogy az alsó bíróságok (törvényszék, tábla, esküdtbíróság) egyes tényeket, melyek az anyagi törvény alkalmazására lényegesek, nem állapítottak meg vagy mellőztek, ily esetekben jogosítva van a curia, az alsó bíróság ítéletének megsemmisítésére és új eljárás elrendelésére. Az alaptalan semmiségi panaszt a curia elutasítja, ellenben ha alaki semmiségi okok valamelyike forog fenn, az alsóbb fokú bíróság vagy mindkét bíróság ítéletét, vagy ennek részét megsemmisíti és a szabálytalanság pótlását az illető bíróságnak meghagyja. Ha anyagi törvénynek megsértése forog fenn, az alsó vagy mindkét alsóbb fokú bíróságnak ítéletét egészben vagy részben megsemmisíti és új ítéletet hoz. Ha a curia az ítéletet csupán a vádlott érdekében használt vagy hivatalból figyelembe vett semmiségi ok folytán semmisítette meg, az eddiginél súlyosabb büntetést nem állapíthat meg. A bíróság köteles lehetőleg a curia megállapításait az újabb eljárásra, illetve ítélete alapjául elfogadni. A curiai tárgyalást az elnök a törvényszéki főtárgyalásra előírt szabályok szerint vezeti, amelyek a határozat hozására és kihirdetésére nézve is megfelelően alkalmazandók. Az ítélet, illetőleg végzés kihirdetése és a tárgyalási jegyzék elkészítése után, a curia az ügyiratokat az I-fokú bírósághoz küldi meg.

IV. Perorvoslat a jogegység érdekében.

A koronaügyész bármely törvénytsértő határozat vagy intézkedés ellen, amíg a curia érdemileg nem intézkedett, a jogegység érdekében közvetlenül a

curiánál perorvoslattal élhet. A curia ezen perorvoslat felett a koronaügyész közreműködésével megtartott nyilvános ülésen határoz és vagy kimondja, hogy a megtámadott határozat vagy intézkedés a törvényt megsértette, vagy az alaptalan perorvoslatot elutasítja. Ezen határozat a felekre nem bir ugyan hatálylyal, de a törvény megsértésével elítélt vádlottat a Curia felmentheti vagy büntetését enyhítheti, ha pedig az eljáró bíróság hatáskörrel nem birt, az ítélet megsemmisítésével az ügyet az illetékes hatósághoz teszi át.

V. Kijavítás.

A birói határozatokba becsúszott név-, szám- és más efféle nyilvánvaló hibákat az elkövetett bíróság az érdekelt fél kérelmére vagy hivatalból is kijavíthatja és ugyanezt teheti az eredeti szövegtől eltérő kiadványnyal is.

XXI. FEJEZET.

Újrafelvétel.

Habár a jogbiztonság érdeke megköveteli azt, hogy a büntető bíróságoknak perorvoslatokkal meg nem támadható ügydöntő határozatai többé megváltoztathatók ne legyenek: mégis az anyagi igazsággal össze nem egyeztethető, hogy a bár jogerőre emelkedett birói határozat, ha későbbben merőben tévesnek, valótlan megállapításból kiindulónak, vagy épen bűnös úton létrejöttek bizonyul, — megdönthető ne legyen. Ez okokból minden büntető perjog megengedi az ügynek újabb birói tárgyalását, vagyis az újrafelvételt.

Bűnvádi perrendtartásunk részint az előrebecsúzott okoknál fogva, részint az érvényben levő gyakorlatra támaszkodva, szintén felvette az újrafelvételt a rendkívüli perorvoslatok közé. De főelvül állítja fel azt, hogy az újrafelvételnek csak akkor van helye, ha az ítélet hibája a rendes perorvoslatokkal már ki nem javítható, de az ítélet csak az utólag felmerült tények vagy bizonyítékok miatt vált megbízhatatlanná.

Az a nyomozás, illetőleg vizsgálat, amely a magánvádló jogosult indítványának, illetőleg a felhatal-

mazásnak vagy kívánatnak hiánya, a tettes vagy részes mentelmi joga, ki nem tudhatása vagy távolléte miatt, vagy a bizonyíték megszerzésének nehézsége miatt szüntettetett meg: az elévülés beállta előtt, a vádló indítványára újabb határozat nélkül folytatható, ha az eljárás folytatását gátló körülmény megszűnt. Ha más ok miatt volt az eljárás jogerősen megszüntetve: az újra felvételt az elévülés idején belül csak új terhelő bizonyíték alapján és egyedül a kir. ügyészség vagy főmagánvádló indítványára rendelheti el az alapper bírósága, szükség esetén a felhozott új bizonyítéknak kiküldött bíró által való felvétele után.

Ítélettel befejezett ügyben újrafelvételnek az elítélt javára csak az ítéletnek jogerőre emelkedése után, a következő feltételek mellett van helye: 1) ha az elítélt terhére oly hamis bizonyíték használtatott, mely az ítéletre befolyással lehetett; 2) ha az ítélő-bíróság tagja, vagy a vizsgáló bíró, vagy valamelyik esküdt meg volt vesztegetve vagy kötelességét a büntető törvénybe ütköző más módon megszegte, és ezek a bűncselekmények az ítéletre befolyással lehettek; 3) ha oly új tény vagy bizonyíték hozatik fel, mely magában vagy összefüggésben az eddigiekkel, az elítéltnak nembűnösségét vagy enyhébb büntetést tesz valószínűvé; 4) ha ugyanarra a bűncselekményre nézve több ítéletet hoztak és nyilvánvaló, hogy ugyanazon egyént ismételten ítélték el, vagy hogy egy vagy több vádlott ártatlan vagy cselekménye a törvény enyhébb intézkedése alá esik. Ily feltételek mellett az újrafelvételt indítványozhatja: 1) az elítélt, a büntetés kiállása után is; 2) az elítéltnak életében és halála után is, törvényes képviselője, házastársa vagy védője; 3) az elítéltnak halála után fel- és lemenő ágbeli rokonai; 4) az újrafelvétel indítványozására a bíróság által hivatalból kinevezett különvédő. Ha a bíróság, kir. ügyészség vagy más hatóság valamely oly körülményről nyer tudomást, amelynek alapján az elítélt javára újra felvétel volna érvényesíthető: köteles az alapper bíróságát és ez viszont az érdekeltet erről értesíteni, akik, ha az újrafelvételt kérni elmulasztják, a bíróság védőt rendel az újrafelvétel indítványozására.

A felmentett, illetve elítélt vádlott terhére csak

a kir. ügyészség vagy főmagánvádló kérheti az ítélet jogerőre emelkedése után és az elévülési időn belül az újrafelvételt, ha ugyanazon feltételek valamelyike forog fenn, amelyek alapján az elítélt javára az újra felvételnek helye van, feltéve természetesen, hogy azon ténykörülmények a vádlottra nézve kedvező ítéletre befolyással lehettek vagy a felmentett vádlottnak elítélését vagy az elítéltre nézve a büntető törvények súlyosabb rendelkezésének alkalmazását valószínűvé teszik. Ez utóbbi czélból azonban az újrafelvétel csak a következő esetekben rendelhető el: 1) ha az új bizonyíték szerint az elítéltet halállal vagy életfogytiglani fegyházzal büntetendő cselekmény terheli; 2) ha 5 évi, vagy ennél, hosszabb fegyházbüntetéssel büntetendő cselekmény látszik fenforogni és mégis 5 évi szabadságvesztést meg nem haladó büntetést maga után vonó cselekmény miatt lett vádlott elítélve; 3) ha büntett látszik fenforogni és vádlott csak vétség vagy kihágás miatt ítéltetett el. A hamis bizonyíték vagy megvesztegetés alapján indítandó újrafelvételi eljáráshoz szükséges, hogy ezen bűncselekmények jogerős ítélettel megállapítva legyenek, vagy hogy a bűnvádi eljárás nem bizonyíték hiánya, hanem más ok miatt nem volt folyamatba tehető, illetve ítélettel befejezhető.

Az újrafelvétel kérdésében rendszerint az alapper bírósága, az esküdtbíróság által elintézett ügyben a mellette levő törvényszék határoz, a büntettnak mutakozó cselekmény tárgyában pedig az a törvényszék illetékes, amelynek területén az ítéltetett jbiróság vagy közigazg. hatóság van.

Az újra felvételi indítvány vagy annak elrendelése az ítélet végrehajtását nem akadályozza és félbe nem szakítja, kivéve, ha az újrafelvétel a vádlott javára indítványoztatván, vagy újrafelvételi ok a vádlott javára a bíróságnak tudomására jutván, az ítélet hatályon kívül helyezése alaposan várható.

A bíróság egyszerűen visszautasítja az olyan újrafelvétel iránti indítványt, mely a törvényes kellékeknek nem felel meg. Ha nincs ok az újrafelvétel visszautasítására, a bíróság a hivatkozott bizonyítékok megszerzését a vizsg. birónak meghagyja, aki a befejezett vizsgálat iratait a kir. ügyészséghez teszi át. Ez indítványát a bíróság elé terjeszti, mely azután az újrafelvételt a vizsgálat eredményé-

hez képest vagy visszautasítja, vagy nyilvános tárgyalást tűz ki, amelyre az indítványozó felet és ellenfelét megidézi. Hasonló módon jár el a bíróság akkor is, ha az indítványnyal egyszerre a bizonyíték bemutatattatik vagy bizonyítást nem igénylő tényre történik hivatkozás. A felek közül csak a kir. ügyészség jelenléte szükséges a tárgyaláson. A tárgyaláson az előadó előadását az indítványozó előterjesztése követi, amire az ellenfél válaszolhat. A bíróság zárt ülésben végzéssel határoz az újrafelvétel megtagadása vagy elrendelése fölött. Az újrafelvételnek helytadó végzésben új főtárgyalás is elrendelendő, kivéve az esküdttbírószág elé tartozó ügyben csak akkor, ha oly kérdés döntendő el, melynél az esküdtek határoznak. A főtárgyalás mellőzésével a bemutatott vagy a vizsg. bíró által beszerzett bizonyítékok alapján érdemben határoz a bíróság: ha az elítélt életben nincs, vagy ha a beszerzett bizonyíték kellő alapot nyújt az elítéltnak felmentésére vagy büntetésének leszállítására és a főtárgyalástól úgy a kir. ügyészség, mint az elítélt is eláll. A felmentett vagy elítélt terhére elrendelt újrafelvételnél a bíróság az előzetes vagy vizsg. fogság tárgyában is határoz. Ez ellen csak a terhelt vagy helyette jogosított élhet felfolyamodással, míg az elítélt javára szóló újrafelvétel ellen nincs perorvoslat. Az új főtárgyalás a rendes főtárgyalásra előirt szabályok szerint megy végbe azon eltéréssel, hogy az elhalálozott magánfél helyett örökösei idéztetnek, azoknak, akik már ki nem hallgathatók, előbbi vallomásai felolvashatók, csak az a bizonyítás veendő fel (kivéve az esküdttbírósgot), mely az újrafelvételi indítványnak és az ítélet megtámadott részének alapul szolgál és az ügy előbbi elintézésénél részt vett bírák lehetőleg mellőzendők. Az új ítéletben a bíróság az előbbi ítéletet hatályában fentartja, vagy egészben, illetve részben hatályon kívül helyezi, és az utóbbi esetben az ítélet jogerőre emelkedéséig a büntetés félbeszakítását, illetve felfüggesztését rendelheti el. A kiállott büntetést az új büntetésbe be kell számítani. A felmentett vagy elítélt terhére elrendelt újrafelvételnél is hozható felmentő vagy enyhébb ítélet. Perorvoslat ugyanaz, mint más ítélet ellen.

XXII. FEJEZET.

Igazolás.

Az igazolás újabbkori fejlődése a bűnvádi per-jognak. A polgári perrendtartás analogiája szerint a felek és a sértett a határidők vétlen elmulasztását — amennyiben az ügy elintézésére lényeges befolyással volt — a bűnvádi perben is kimenthetik és így annak jogmegszüntető hatását elháríthatják, kivéve az ítélőtábla előtt tartott felebbviteli főtárgyalás határnapját, melynek elmulasztása miatt igazolás nincs.

A bűnvádi eljárás egyik főkövetelménye a gyorsaság, a bűnpert lehető rövid és meg nem hosszabbítható határidőkhöz köti. Daczára ennek a határidők ily megváltozhatlansága, különösen ha megtartásuk leküzdhetlen akadályokba ütközik, néha nem csak méltatlanság, de a bűnvádi per helyes eldöntését is kétségesse teszi. Ezen szigorú formalismus következményeinek elhárítására szolgál az igazolás, melyet törvényünk a bűnv. perrendtartás rendszerébe illesztett.

Az igazolás iránti indokolt kérelem az akadály megszűnte után 8 nap alatt azon bíróságnál nyújtandó, illetve jelentendő be, amelynél a határnap vagy teljesítés elmulasztatott. Az elmulasztott beadvány ugyancsak az igazolási kérelemhez csatolandó. A perorvoslat bejelentésének elmulasztása miatti igazolási kérelemhez mellékelt perorvoslati beadvány az illetékes felsőbb fokú bírósághoz terjesztetik fel. Ha a mulasztás okai valószínűkké vannak téve és a mulasztás az ügy elintézésére lényeges befolyással birt: a bíróság az igazolásnak helyt ad, ellenesetben a kérelmet megtagadja, az előbbi esetben egyúttal a mulasztás pótlása iránt intézkedik, esetleg érdemben határoz.

Az igazolásnak helytadó — valamint az igazolást a nyomozás és vizsgálat folyamán megtagadó végzés ellen nincs felfolyamodás, de a terhelt ez utóbbi esetben a vádirat elleni kifogásban előterjesztheti mulasztásának pótolhatása iránti kérelmét, amit a vádtanács megengedhet. Az igazolás iránti kérelemnek nincs halasztó hatálya, azonban a bíróság fontos okból az eljárást, illetve a határozatok végrehajtását ideiglenesen felfüggesztheti.

XXIII. FEJEZET.

Eljárás az ismeretlenek, a távollevők és a szökevények ellen.

Büntett vagy vétség miatt a nyomozás akkor sem mellőzhető, ha a tettes illetve részes ismeretlen vagy távol van. Azon terhelt, akinek tartózkodási helye nem volt kipuhatolható és előzetes letartóztatásba sem helyezhető: a hivatalos, esetleg más lapban is, háromszori hirdetés útján hivandó fel megjelenésre vagy tartózkodási helyének bejelentésére. Ha a terheltnek tartózkodóhelye ismeretlen vagy megszökött és előzetes letartóztatásának feltétele fenforog, vagy hirlapi idézése eredménytelen maradt: elfogatása iránt a körülményekhez képest, házkutatással, megkeresés útján, kézrekerítésének elrendelésével, vagy nyomozólevél kibocsátásával kell intézkedni. A kézrekerítéshez, — mely csak büntett vagy fogházzal büntethető vétség miatt történhet — a bíróság, kir. ügyészség vagy rendőri hatóság hivatalos közeget küld ki a terheltnek kinyomozása és letartóztatása végett. Nyomozó levelet a vádtanács, sürgős esetben a vizsg. bíró csak büntett miatt alaposan terhelt egyén ellen bocsáthat ki. Ha azonban vétséggel terhelt egyénnek előállításra szükséges, akkor annak személyleírása a hatóságokkal köröztetik feltalálhatás végett. Az ok megszűnésével úgy a nyomozólevél mint a körözés visszavonandó. Ha Magyarországon büntettet vagy vétséget elkövetett külföldi az eljárás alatt nem itt tartózkodik, kiadatása, illetőleg átkísértetése iránt az intézkedések megteendők, ha saját hazájában tartózkodik, a kir. ügyészség a főügyész útján az igazságügyminisztertől utasítást kér. A bíróság elé nem állítható távollevő ellen sem vád alá helyezésnek, sem főtárgyalásnak, sem ítélelhozásnak nincs helye. Ha a távollevőnek elfogatása vagy kiadatása iránti intézkedés eredménytelen maradt is, a nyomozás illetve vizsgálat azért befejezendő, s más védő hiányában részére hivatalból nevezendő védő. A nyomozás illetve vizsgálat befejeztével a további eljárás a távollevő terhelt előállításáig megszüntetendő, a bűnügyi költségek megállapítandók, és úgy ezek mint a magánjogi igények erejéig a

terhelt vagyonára bűnügyi zárlat illetve biztosítási végrehajtás rendelhető el. Egy vagy több terheltársnak elő nem állíthatása nem akadályozza a többi ellen a bűnvádi eljárás befejezését, azonban az eljárás rövid időre elhalasztható, ha a távollevő előállítása remélhető és fontosnak mutatkozik.

XXIV. FEJEZET.

Eljárás a kiadás iránti ügyekben.

A kiadatási eljárásnak akkor van helye, amikor külföldön tartózkodó egyént oly bűncselekmény terhel, mely miatt belföldi bíróságnak kellene eljárni, vagy ha belföldön tartózkodó egyén ellen, külföldi hatóság kíván büntető ítéletet hozni, illetőleg kiszéközölni vagy foganatosíttatni. Mind a kettő a bűnvádi perrel kapcsolatos és a bíróságok feladata. Épen azért a törvény úgy ezek alaki feltételeit, mint magát az eljárást szabályozza. Ellenben a kiadás iránti jogra vonatkozó anyagi természetű rendelkezések, különösen: a kiadatásnak anyagi feltételei és a kiadott egyén jogállásának szabályozása, már a bűnvádi perrendtartás keretébe nem tartozik.

A közbüntetések kölcsönös kiadatása tárgyában nemzetközi szerződés létezik Magyarország és a következő államok közt: 1. Svéd-Norvégország, 2. Olaszország, 3. Montenegro, 4. Nagy-Britannia, 5. Oroszország, 6. Német-Alföld, 7. Belgium, 8. Szerbia, 9. Luxemburg, 10. Brazília, 11. Manaco, 12. Franciaország, és 13. Északamerikai Egyesült Államok közt. Tényleges viszonyossági állapot van Magyarország és 1. Németbirodalom, 2. Románia és 3. Ausztria közt. Ez utóbbival a viszonyosság legszélesebb körű, mert kiterjed valamennyi, még a politikai természetű bűntettekre és vétségekre is.

A kiadás feltételeire és az eljárásra nézve a nemzetközi szerződések s ezek hiányában a fennálló viszonyosság az irányadók. Amennyiben ezek eltérőleg nem rendelkeznek, a kiadás iránti ügyekben ezen törvény rendelkezései szerint kell eljárni. Nevezetesen ha a külföldön tartózkodó terhelt ellen a kiadás feltételei fenforognak, az illetékes bíróság elfogató parancsot vagy nyomozó levelet bocsát ki,

a vádhatározatnak vagy ítéletnek jogerőre emelkedését pedig bevárja, esetleg előbb is elfogató parancsot ad ki és a kiadatás iránt határoz. A kiadatás eszközlése végett az igazságügyminiszterhez teendő jelentéséhez a távollevő személyleírását, az elfogató parancsnak, nyomozólevélnek, jogerős vádhatározatnak hiteles kiadványát csatolja. Ezek egyikének tartalmaznia kell a bűncselekmény tüzetes megjelölését, a BTK. megfelelő §§-nak idézését és szövegét.

Ha külföldi hatóság intéz megkeresést kiadatás iránt, és mellékli a nyomozólevelet, az elfogató parancsot, a vádhatározatot, az ítéletet vagy az ezeknek megfelelő más határozatot, — ha a kiadatásnak helye van — a kiadatni kért egyén letartóztatandó, ami ellen perorvoslat nincs és biztosíték mellett sem hagyható szabad lábon. Sürgős esetben alakszerű kiadatási megkeresés nélkül is le kell tartóztatni a terheltet, ha a külföldi hatóság a belföldi hatóságot az elfogató parancsról értesítette, de ismét szabadon bocsátandó, ha az alakszerű megkeresés a letartóztatástól számított egy hó, 6 hét és illetve 3 hó alatt nem érkezett meg a szerint, amint a megkereső állam határos, vagy más európai állam, vagy Európán kívüli állam. Az illetékes törvényszék sürgősen kinyomoztatja, hogy fenforognak-e a kiadatás feltételei, azután a kir. ügyészség és a terhelt meghallgatása után az ügy iratait az igazságügyminiszterhez terjeszti fel, a ki a kiadatás és esetleg a szabad lábra helyezés iránt határoz.

XXV. FEJEZET.

Eljárás a BTK. 62. §-a esetében.

A BTK. 62. §-ában meghatározott azon esetben, amelyben a bűnvádi eljárás senki ellen sem indítható meg, a kir. ügyészség, vagy a magánvádló a nyomtatvány, irat vagy képes ábrázolat, illetve minták vagy lemezek elkobzásának és megsemmisítésének bírói kimondását az illetékes törvényszéknél kéri. A törvényszék erre főtárgyalást tűz ki, s megidézi az elkobzandó és megsemmisítendő tárgyakra igényvel bírókat is, akik a vádlott jogait gyakorolják s magukat ügyvéddel is képviseltethetik. Az ismeretlenek részére hivatalból rendeltetik védő. De meg nem jele-

nésük az eljárást és ítélethozást nem akadályozza. Az ítélet csak az elkobzásra és megsemmisítésre, valamint a költségek megállapítására szorítkozik, és a kir. ítélő táblához felelbevezhető. A jogerős ítélet valamennyi bírósággal és a belügyminiszterrel közlendő. Bármely bíróság, kir. ügyészség vagy rendőri hatóság lefoglalhatja, illetve megsemmisítheti az ítéletben elkobzandónak illetve megsemmisítendőnek kimondott tárgyat.

XXVI. FEJEZET.

A bűnügyi költségek.

Bűnügyi költségek alatt értendők a nyomozástól kezdve a büntetés végrehajtásának befejezéséig az államkincstárból előlegezett, továbbá a magánvádlónak, képviselőjének és a védőnek díjai és kiadásai. Az ítéletben és egyéb büntető határozatokban ki kell mondani, hogy a bűnügyi költségeket ki tartozik viselni, illetve megtéríteni. A bűnügyi költségeket az elítélt vádlott köteles megtéríteni, de ha több bűncselekmény miatt állott bűnvádi eljárás alatt, külön választhatás esetén csak azon bűncselekményre vonatkozó költségeket viseli, amely miatt elítéltetett. Az ítélet jogerőre emelkedése után elhalt vádlottra kimért bűnügyi költségek a hagyatéék erejéig örökösöitől hajtandók be. Több elítélt közül mindenik külön téríti meg az előzetes vagy vizsg. fogságának, védelmének, büntetése végrehajtásának és csakis általa elkövetett hibák, illetve mulasztások költségeit, míg a többi bűnügyi költségeket a vádlott-társak egyetemlegesen tartoznak megtéríteni, kivéve ha a bíróság méltányosságból ezen költségeket is fejenként állapítja meg. Az el nem ítélés esetében felmerült bűnügyi költségeket, kivéve a magánvádló és terhelt részéről felmerülteket, — az államkincstár viseli. Az egyedül magánvád alapján megindított, vagy a magánindítvány visszavonása miatt megszüntetett eljárás költségeit a magánvádló, illetve a magánindítványra jogosult köteles megtéríteni, a kik ha többen vannak, egyetemlegesen felelősek, a mennyiben a bíróság az arányt meg nem állapította. Az a vádlott aki felmentetett, vagy aki ellen az eljárás megszüntetett, csak a védelmével járt és vétkes mulasztásával okozott

költségekben marasztalható. A tudva hamis vagy feltűnően gondatlan feljelentés alapján megindított eljárás költségeiben a feljelentőt kell marasztalni. A visszavont vagy nyilván alaptalan perorvoslat vagy újra felvétel alapján teljesített eljárás költségeit a perorvoslatot használó, — az igazolási eljárás költségeit az azt kérő, tartozik viselni. A feleket vagy a sértettet képviselt ügyvéd, díjainak és költségeinek a képviselt ellenében való megállapítását kérheti az első fokú bíróságtól.

XXVII. FEJEZET.

A magánjogi igény érvényesítése és biztosítása.

A bűnselekményből származó kárt a büntető törvény helyes alkalmazása végett kell megállapítani. Ha a bíróság az eljárást megszünteti vagy a vádlottat felmenti, a magánfelet értesíti arról, hogy magánjogi igényéről ez okból nem határozott.

Ha a bíróság meggyőződik, hogy a terhelteknél lefoglalt dolog a sértettnek tulajdona vagy ennek birtokából, illetve birlalatából jogtalanul vétetett el: elrendeli, hogy ez a tárgy az ítélet jogerőre emelkedése után kiadassék, de a terhelt beleegyezésével már a vizsgálat, illetve nyomozás alatt is kiadható a sértettnek, ha a tárgyra bizonyíték gyanánt nincs szükség. Az ilyen tárgy visszaadása iránt támasztott igény polgári perre utasítandó: ha az igénylő igényét igazolni nem bírja, vagy ha a tárgy jogszerű módon jutott jóhiszemű birtokosa kezébe, vagy ha a dologra többen támasztanak igényt. Ha a dolog természetben vissza nem adható, vagy ha a sértett a bűnselekményből származott kárnak, sérelemnek vagy elmaradt haszonnak megtérítését kéri és sem a jogosultság, sem a jogosult személye iránt kétség nincs, a kártérítés összege pedig biztosan megállapítható: a büntető bíróság megítéli a kártérítést. Ha a vádlott bűnössége valamely vele kötött jogügyletnek teljes vagy részleges érvénytelenségét vonja maga után; a büntető bíróság, ha erre biztos alap van, a jogügyletet — kivéve a házassági viszonyt — egészben vagy részben érvénytelennek nyilvánítja és az ebből folyó jogkövetkezmények iránt is határoz. A sértett a

jogerős büntető ítéletben foglalton túlmenő vagy elutasított magánjogi igényével a polgári bírósághoz fordulhat.

Ha kétségtelen, hogy kártérítéssel tartozik a nyomatékos gyanu alapján terhelt és tartani lehet attól, hogy vagyonának elidegenítése vagy elrejtése a kártérítést megghiúsítja: ingóságaira a valószínű kárösszeg erejéig bűnügyi zárlatot rendelhet el, rendszerint a vizsg. bíró, és sürgős esetben a nyomozó rendőri hatóság is, a sértettnek kérelme vagy a kir. ügyészség, illetve nyomozást teljesítő rendőri hatóság tagjának megkeresése alapján vagy hivatalból is. A zárlat foganatosításánál, szükség esetén becsüsök segélyével a zár alá vett tárgyak értéke a jegyzőkönyvben kitüntetendő, egyebekben a lefoglalásra vonatkozó rendelkezések megfelelően alkalmazandók. A zárlatnak nincs zálogjogi hatálya és hivatalból feloldandó, ha elrendelésének oka megszűnt vagy ha a magánfél 30 nap alatt hitosítási végrehajtást nem kért.

Ha a bűnügyi zárlat elrendelésének fentebb jelzett feltételei megvannak, vagy veszély forog fenn, a magánfél kérelmére az eljárás szakához képest a vizsg. bíró, vádtanács, vagy bíróság a terheltnek ingó és ingatlan vagyonára biztosítási végrehajtást rendelhet el. A biztosítási végrehajtás foganatosítása végett a végrehajtási törvény szerint illetékes polgári bíróság, illetve telekkönyvi hatóság kerestetik meg. A bünt. eljárás megszüntetése vagy a vádlott felmentése esetén a végrehajtás feloldása hivatalból rendelendő és foganatosítandó. Egyebekben a végrehajtási törvény rendelkezései szerint történik az eljárás.

XXVIII. FEJEZET.

Végrehajtás.

I. Általános rendelkezés.

Csak a jogerős ítélet hajtható végre. Az ítélet, mely ellen perorvoslat egyáltalában nem, vagy csak a jogegység érdekében használható, meghozásával, — más ítélet pedig akkor emelkedik jogerőre, midőn a jogosítottak elmulasztották, illetőleg visszavonták a perorvoslatot, vagy a bíróság azt visszautasította. A bűn-

tető határozat végrehajthatóságát a bíróság elnöke a kiadványon bizonyítja. A jogerős határozat a kir. ügyészségnek és a károsnak kiadatik.

Ha a büntető határozat értelmezése, különösen a büntetés számítása kétséges: a határozatot hozott bíróságtól felvilágosítás kérendő.

II. Halálbüntetés végrehajtása és az ezt megelőző eljárás.

A halálbüntetés csak a meg nem kegyelmezés után hajtható végre. Ha az esküdtbíróság a vádlottat halálra ítélte, az elnök az ítélet kihirdetése után megkérdezi az elítéltet, hogy kíván-e kegyelemért folyamodni. Ezután közvetlenül az esküdtbíróság bírói tanácsa a kir. ügyész meghallgatása után indokolt véleményt nyilvánít a megkegyelmezés és a halálbüntetést helyettesítő büntetés iránt. Ezenkívül a védőt is felszólítja, hogy 3 nap alatt kegyelmi folyamodványt nyújtson be. Az ügynek összes iratai a kegyelmi kérvénnyel a curiához terjesztendők fel, ahol a koronaügyész meghallgatásával szintén vélemény nyilvánítatik, és ez az összes iratokkal az igazságügyminiszterhez terjesztetik fel, aki a királyhoz intézi a felterjesztést, de nincs kötve a bíróságok véleményéhez. Az első fokú bíróság előbb a curiának semmiségi panaszt elvető határozatát, azután a kegyelmi kérvényre vonatkozó királyi elhatározást az elítéltnak, kir. ügyészségnek és védőnek kihirdeti, amikor is az elítélt mellé lelkésze rendelendő és őt a hivatalos személyeken kívül csak hozzátartozói, védője és az általa óhajtottak látogathatják meg.

Elmebetegnek vagy teherben levő nőnek felgyógyulásuk előtt sem a curia határozata, sem a királyi elhatározás nem közölhető, sem rajtuk a halálbüntetés nem hajtható végre. A halálbüntetés a kihirdetést követő nap reggelén zárt helyen hajtandó végre. A végrehajtásnál a kir. ügyész v. helyettese, a törvényszék részéről kiküldött bíró és jegyzőkönyvvezető, a helybeli közigazgatási hatóság egyik főbb tisztviselője, a fogházfelügyelő, a lelkész és két orvos, jelen kell hogy legyen. Az elítéltnak rokonai és védője a végrehajtás helyére bocsátandók, de a kir. ügyész más férfiaknak is a helyi viszonyokhoz képest megengedheti a jelenlétet. Több kivégzésnél egyik-

nek a másikat látnia nem szabad. A végrehajtásnál a bíró által felvett és a hivatalosan jelen voltak által aláírandó jegyzőkönyvben a végrehajtás egész lefolyását és különösen a bekövetkezett halál időpontját kell kitüntetni. A holttest a rokonoknak eltemetése végett kiadható.

III. Szabadságvesztés-büntetés végrehajtása.

A bíróság a jogerősen szabadságvesztésre ítéltet az ítélet kihirdetése után nyomban a kir. ügyészségnek adja át. Ha azonban az ítélet kézbesítettik vagy az elítélt elő nem állítható: a további eljárás a kir. ügyészséget illeti. A szabadságvesztés-büntetésből le kell vonni az ítéletben kitöltöttnek mondott időt. Az előz. vagy vizsg. fogságnak be- vagy be nem számítása iránt — ha az ítélet erről nem intézkedik — az első fokú bíróság utólag határoz. Ezen kívül beszámítandó még az előz. vagy vizsg. fogságban töltött időből: az elítélt által perorvoslattal meg nem támadott ítélet kihirdetésétől, a perorvoslat visszavonásától, a perorvoslat jogerős visszautasításától, és az ítélet keltétől ha ellene perorvoslat egyáltalán nem, vagy csak a jogegység érdekében volt használható, — a büntetés-végrehajtás megkezdéséig letelt idő. Ha a pénzbüntetésnek vagylagos szabadságvesztés-büntetésre való átváltoztatásáról az ítélet nem intézkedik: erről az első fokú bíróság utólag végzéssel határoz, mely ellen a felfolyamodás felfüggesztő hatályú.

A jogerős ítéletben megállapított szabadságvesztés-büntetés rendszerint azonnal végrehajtandó. A perorvoslattal nem élt vagy csak a büntetés mértéke miatt felebbezett vádlott büntetését az ítélet jogerőre emelkedése előtt is megkezdheti. Az elítéltről a jogerős ítélet kihirdetésekor, illetve a büntetés megkezdésekor a törvényszék írásbeli értesítést ad a kir. ügyészségnek. A még nem jogerős ítéletben kiszabott büntetés lejártakor is az elítélt nyomban szabadon bocsátandó.

Az elmebetegségben vagy életveszélyes betegségben szenvedő, szabadlábon levő elítéltnak büntetés-végrehajtása felgyógyulásáig elhalasztandó. A ragályos betegségben szenvedőnek vagy oly terhes nőnek, aki a büntetés tartama alatt szülne, büntetése szintén elhalasztható.

Elzárás- és egy évet meg nem haladó tartamú fogház vagy börtönbüntetés végrehajtásának megkezdése egy ízben legfeljebb két hónapra elhalasztható, ha a büntetés azonnali megkezdése az elítéltnak vagy családjának súlyos sérelmet okozna és szökésétől tartani nem kell. Hat hónapnál nem hosszabb szabadságvesztés büntetésre ítélt tényleges katonai szolgálatban levő elítélt büntetése a katonai hatóság megkeresésére, a szolgálat leteltéig elhalasztható. A halasztás iránti kérelem a büntetés megkezdése előtt terjesztendő elő, ami fölött a kir. ügyészség, illetve az igazságügyminiszter határoz. A kérelem a végrehajtás megkezdését nem függeszti fel és nem szakítja félbe. Az igazságügyminiszter különös tekintet érdemlő esetben két évet meg nem haladó, bármely szabadságvesztés büntetés végrehajtására, esetleg biztosíték kívánása mellett több ízben és két hónapnál hosszabb tartamú halasztást is adhat. Az államfogház-büntetés végrehajtásának elhalasztását csak az igazságügyminiszter engedélyezheti. A büntetés elhalasztására jogosított hatóság megengedheti, hogy az elítélt az elzárás- vagy 1 évnél rövidebb tartamú fogház- vagy börtönbüntetést ne az első bíróság székhelyén, hanem másutt lévő fogházban, illetve börtönben töltse ki. A büntetés végrehajtásának félbeszakítását, az újra felvétel és igazolás eseteit kivéve, csak az igazságügyminiszter engedheti meg fontos okból. A halálbüntetés esetét kivéve, a kegyelmi kérvény közvetlenül az igazságügyminiszterhez terjesztendő fel, de ennek felfüggesztő hatálya nincs, hanem csakis az igazságügyminiszter rendelheti el a büntetés végrehajtásának a kegyelmi kérvény elintézéséig való elhalasztását vagy félbeszakítását. A szabadlábon lévő elítéltet a kir. ügyészség a büntetés megkezdésére megidézi, és ha meg nem jelent vagy megszökésétől kell tartani, elővezető- vagy elfogatóparancsot, ha megszökött vagy elrejtőzött, nyomozólevelet bocsáthat ki. A tényleges katonai szolgálatban álló elítélt büntetése végrehajtására a felettes katonai hatóság keresendő meg. A letartóztató intézetből megszökött elítélt ellen az intézeti igazgató, kir. ügyész vagy járásbíró nyomozólevelet bocsáthat ki. A büntetés végrehajtása alatt a kórházban töltött idő a büntetésbe beszámítandó, kivéve ha az elítélt színlelte vagy maga idézte elő a betegséget. A be nem

számítás tekintetében az elítélt illetékes törvényszéke határoz.

IV. Jogerős ítéletekkel megállapított több szabadságvesztés büntetés végrehajtása.

Ha ugyanaza vádlott különböző jogerős ítéletekkel több szabadságvesztés büntetésre ítéltetett, a büntetések utólag összbüntetésbe foglalandók, illetve egyesítendők. Az összbüntetés kiszabását a kir. ügyészség v. az elítélt indítványozza. Ha a külön ítéletekben kiszabott büntetések tartama együttvéve két évet meghalad, vagy ha az elítélt a bíróság székhelyén kívül van fogva, részére hivatalból védő rendelendő. Az eljárásra az az esküdtbíróság (bírói tagjai), illetve az a törvényszék vagy járásbíróság illetékes, melynek ítéletet vagy reáhozott felsőbb fokú ítélet szabta ki a legsúlyosabb büntetést, kétség esetén a legutóbb kelt ítélet bírósága jár el. A bíróság nyilvános tárgyalásra hatánapot tűz ki, ahol is az ítéletek felolvasása után a kir. ügyész indítványoz, az elítélt és védője válaszolhatnak, amire a büntetések tartama és súlyossága szerint hozatik az ítélet, mely ellen csak a büntetés kiszabása és némely semmiségi ok miatt lehet a curiához semmiségi panaszszal élni.

V. Végrehajtás a pénzbüntetés és a magánjogi igény tekintetében.

A pénzbüntetés végrehajtása az igazságügy-miniszter által kiadandó rendelettel szabályoztatik.

A büntető bíróság által megítélt magánjogi igény, a magánvád és a védelem költségei tekintetében a végrehajtást a jogerős büntető határozat alapján a polgári bíróság rendeli el.

XXIX. FEJEZET.

Eljárás a járásbíróság előtt.

A bűnvádi perrendtartásról szóló törvény a járásbíróság előtti eljárásról szóló rendelkezéseiben a most érvényben levő szabályrendeletet vette alapul. Lényeges újítást benne csak a külön közvádlo, a büntető parancs és a felebbvitel képez. Némi eltérés

mutatkozik ettől, egyes rendelkezéseiben is, mert az itt következő rendelkezések a törvény többi rendelkezéseivel összhangzásba voltak hozandók.

A törvény abból a szempontból indulván ki, hogy a törvényszéki és járásbíróági eljárás nem csak az alapelvekben, hanem a részleges határozatokban is szükségképpen érintkező pontokkal bír: tehát azon rendelkezéseket, melyek mindkét eljárásban egyaránt követendők, általános alakba öntötte. A törvényszéki eljárást előre bocsátván, a járásbíróági eljárásra vonatkozó részében (fejezet) csak azokat a rendelkezéseket vette fel, amelyekben amattól eltér.

I. Általános rendelkezések.

A megelőző fejezeteknek a törvényszék előtti eljárást tartalmazó rendelkezései a járásbíróág hatáskörébe utalt bűnvádi ügyekben is alkalmazandók, az amattól eltérő szabályokat ezen fejezetben soroljuk elő.

A közvádat a járásbíróág előtt rendszerint ügyészségi megbízott képviseli. A terhelt letartóztatása alatt ellenőrzés nélkül érintkezhetik védőjével. Hivatalból védő nem rendeltetik. A terheltnek védőjeként és a sértett meghatalmazottjaként ezeknek férfi hozzátartozójuk, és ügyvédjelölt is eljárhat. A szülő gyermekét, a férj feleségét, a gyám vagy gondnok gyámoltját, illetve gondnokoltját külön meghatalmazás nélkül is képviselheti és magánvádra üldözendő bűncselekmények miatt vádat is emelhet. Úgy a járásbíróág mint az ügyészségi megbízott a magánügyéneknek szóval előadott nyilatkozatáról, illetve kérelméről jegyzőkönyvet vesz fel.

II. Az eljárás megindítása.

A feljelentést vagy vádindítványt az illetékes járásbíróágnál kell ugyan tenni, azonban azt más kir. bíróságok, a kir. ügyészség, a rendőri hatóságok és közegek is kötelesek elfogadni és az illetékes járásbíróághoz áttenni. A sértett, illetőleg törvényes képviselője, és a sértett nő férje részéről tett feljelentés vádindítványnak tekintendő és a törvény által az eljárás megindításához követelt magánindítványt pótolja. A járásbíróág a nála tett vagy hozzá érkezett feljelentést vagy vádindítványt az ügyészségi megbízottal közli, de teljesíti a bűnjelek meg-

őrzése, a terhelt szökésének megakadályozása, illetve letartóztatása következtében sürgőssé vált intézkedéseket, úgymint a szemléket és tanukihallgatásokat.

Az ügyészségi megbizott a hivatalból üldözendő bűncselekmények tárgyában vádat emelhet a sértett vagy a hatóság feljelentése nélkül is. Ha az ügyészségi megbizott a vád képviselőt nem vállalja el, erről a feljelentés és csatolmányai megküldése mellett értesíti a járásbírószágot, mely esetben a járásbírószág az eljárást a magánérdekeltek feljelentése alapján teszi folyamatba. Más esetben az ügyészségi megbizott a feljelentések és indítványok alapján a járásbírószágnál megfelelő indítványt tesz.

Ha az eljárást a magánvádra jogosultak egyike sem kívánja, vagy a bűncselekmény nem büntethető, vagy ha a magánindítvány hiányzik: a járásbírószág a bünv. eljárás megindítását, a vádló, illetve feljelentő értesítése mellett, megtagadja. Ha az ügy más bíróság vagy hatóság hatáskörébe vagy illetékességéhez tartozik, az iratok oda átteendőek, a terhelt pedig átkisérendő. Ez azonban nem történhetik meg, ha a törvényszék vagy felsőbb bíróság a járásbírószágot mondta ki illetékesnek. Amennyiben sem az eljárás mellőzése, sem az ügy áttételére ok nincs, a járásbírószág a bünv. eljárást megindítja. A nyomozás csak a legszükségesebbre szorítkozik s azt az eljáró bíró teljesíti vagy teljesítetteti. Vizsgálatnak nincs helye. Az eljárás a tárgyalási határrap kitűzésével van megindítva, ami ellen perorvoslat nincs. Tárgyalás előtt csak az átkisért terhelt és a szóbeli feljelentést tevő sértett hallgattatnak ki. A tárgyalásra a terhelt, védője, az ügyészségi megbizott, esetleg kir. ügyészség, a sértett, magánfél, tanuk és szakértők idéztetnek meg. Ha a sértett nem főmagánvádlóként szerepel és a kir. ügyészség a vádat képviseli, csak szükség esetén idézendő a tárgyalásra. A terhelt, a magánvádló és a sértett személyes megjelenésre is kötelezhető. Az idézésben a felek felszólítatnak, hogy be nem jelentett tanuikat és egyéb bizonyítékaikat hozzák magukkal vagy jókor jelentsék be. A kihágással vagy pénz-büntetéssel büntethető vétség miatt terhelt figyelmeztetik, hogy maga helyett védőt is küldhet és a tárgyalás távollétében is meg fog tartatni, egyéb bűncselekménnyel terhelt pedig arra figyelmeztetik, hogy elmaradása esetén elő fog vezetettetni. A magán-

vádló azzal idéztetik, hogy sem meg nem jelenése, sem képviseltetése esetén, vádjától elállottnak fog tekintetni. A magánfélnek tudomására hozatik, hogy elmaradása, illetőleg nem képviseltetése esetén magánjogi igényét előterjesztett kérelme alapján bírálja meg. A sértett azzal értesítettik a tárgyalás napjáról, hogy meg nem jelenése, illetőleg nem képviseltetése esetén az fog vélelmezteni, hogy a közvádló által esetleg elejtendő vádnak képviselétét nem veszi át.

Ha a felek a járásbírósnál egyszerre megjelennek, a tárgyalás a terhelt beleegyezésével minden előző eljárás és idézés nélkül is megtartható. Mégis tettenkapás és beismerés esetén kívül, a terhelt kívánságára ez a tárgyalás, a vád tisztázása után a terhelt bizonyítékainak beszerzése végett félbeszakítandó.

Ha a feljelentést hatóság, közhivatalnok vagy hatósági közeg hivatalos eljárása közben szerzett közvetlen tapasztalata alapján teszi és különben nem aggályos, tárgya pedig csak kihágás vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség, amelyre a bíró 200 koronánál magasabb összeget nem vél kiszabhatónak: a közvádlónak indítványára büntető parancsot bocsáthat ki a terhelt ellen. A jelzett bűncselekmények miatt a magán egyén által tett feljelentés vagy vádindítvány esetében, amennyiben a terhelt bűnössége bizonyítékkal valószínűvé van téve s a vád alapos: a közvádló indítványára a büntető parancs szintén kibocsátható.

A büntető parancs előleges tárgyalás nélkül szab büntetést a terheltre és magában foglalja a terhelt és feljelentő (sértett) nevén kívül a vádbeli éselekmény rövid leírását, a bizonyítékok felsorolását, a pénzbüntetés és vagylagos szabadságvesztés büntetés meghatározását, a törvény vagy rendelet idézését, a tárgyalás kitűzésének eseteit és azt, hogy a büntető parancs elfogadása esetén a pénzbüntetés lefizetésére halasztás vagy részletfizetési engedély kérhető a járásbíróstól.

A büntető parancsot a bíróság székhelyén ennek, — egyebütt a városokban ezeknek alkalmas közegei, a nagy és kis községekben a jegyzők kézbesítik személyesen és megmagyarázzák a terheltnek.

Ha a terhelt a pénzbüntetést a kitűzött határidőben le nem fizette, sem halasztást vagy részlet-

fizetési engedélyt nem kért, vagy a terhelt a tárgyalást kérte: a bíróság a tárgyalásra határnapot tűz ki, a melyre ha a terhelt vagy védője, illetve képviselője indokolatlanul meg nem jelenik: a bíróság a büntető parancs végrehajthatóságát kimondja. Ellenben a felek megjelenése esetén a tárgyalás a rendes szabályok szerint megtartatik.

III. A terhelt személyére vonatkozó intézkedések.

A terhelt ellen sem nyomozólevél, sem személy-leírásának körözése nem bocsátható ki, hanem tartózkodó helye kipuhatolandó. Vizsgálati fogság szintén nem rendelhető el, és előzetes letartóztatás is csak akkor, ha a szabadságvesztéssel büntetendő terhelt megszökött vagy megszökni készült, vagy külföldi, vagy újabb büntetést vagy vétséget követett el, illetve azzal fenyegetőzik, de ez esetekben nyomatékos gyanu vagy elítélés elleni felelbezés kívántatik. A tényleges katonai személy előzetes letartóztatásba nem helyezhető.

Az előzetes letartóztatás kihágás miatt 48 óráig, vétség miatt 8 napig tarthat és előbb is megszüntetendő, ha a terhelt vagy helyette más valaki biztosítékot tesz le, vagy a terhelt gazdája, munkaadója vagy más megbízható, feddhetlen egyén kezességet vállal érte. Ha a terhelt idézésre nem jelen meg, az elfogatásának s elővezetésének költségeiben a kezes marasztaltatik. A felmentett terhelt azonnal szabadon bocsátandó és az előzetes letartóztatás egész tartama a büntetésbe betudandó. Az előzetes letartóztatás tekintetében a vizsgáló bíró hatásköre az ítélő bírót illeti, aki a biztosíték vagy kezesség elfogadhatósága felett is határoz.

IV. A tárgyalás.

A hivatalból üldözendő vétségi vagy kihágási ügyben a tárgyalás az ügyészégi megbízott jelenléte nélkül nem tartható meg. Ha a vádat nem a közvádoló képviseli, a járásbíróság megszüntető végzést hoz, amikor a kitűzött órára sem a fő- vagy pótmagánvádoló, illetve sértett, sem meghatalmazottjuk indokolatlanul meg nem jelentek, a vádra jogosultak közül pedig vagy senki nincs jelen vagy a vádat átvenni nem hajlandó. A megszüntető végzés ellen

csak igazolással lehet élni. A bíró azonban a megszüntető végzés daczára a tárgyalást a később jelentkező sértett kívánatára megtarthatja, ha a többi idézettek még el nem távoztak.

Ha a szabadságvesztéssel büntethető vétség miatt vagy személyes megjelenési kötelezettséggel idézett terhelt igazolatlanul elmarad, a bíróság elővezetteti. A kihágás vagy pénzbüntetéssel büntetendő vétség miatt terheltnek megjelenése nélkül is megtarthatja a tárgyalást a bíró, mely esetben az ítélet a vádlottnak kézbesítendő. De ezen ítélet ellen a vádlott igazolással élhet, aminek ha hely adatik, új tárgyalás tartandó, amelyre ha a vádlott vagy képviselője ismét nem jelent meg, a korábbi ítélet hatályban marad.

Minden ügy lehetőleg egy tárgyalással fejezendő be. A tárgyalás a vád előterjesztésével kezdődik, amire a terhelt nyilatkozik. Ezután a bizonyítás vétetik fel, amit a vádbeszéd követ és reá a vádlott és védője védekeznek. Erre a bíró meghozza és kihirdeti az ítéletet, ami csak kivételesen halasztható el 24 órára. A törvényszék előtti főtárgyalásra vonatkozó szabályok a járásbírói tárgyalásnál is megfelelően alkalmaztatnak. Az elnök és törvényszék teendőit a tárgyaló bíró teljesíti. Rágalmazás vagy becsületsértés miatt folyó ügyben a felek egyező kérelmére a nyilvánosság mindig kizárandó. A végzések ellen a perorvoslat nyomban bejelentendő. A védőnek távolléte egyáltalában, a terheltté pedig a kihágás vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség esetében, a tárgyalást nem gátolja. Sürgősség vagy lényeges könnyítés esetében a tárgyalás a tett vagy a szemle színhelyén is megtartható. Szükség esetén a tanúnak kihallgatása megkeresés útján vagy lakásán is eszközölhető. A tárgyaláson nem teljesíthető szemle vagy szakértői vizsgálat, a tárgyaláson kívül is foganatosítandók. A tárgyaláson kívül teljesítendő bírói cselekményeknél a bíró az általános szabályok szerint jár el, kivéve, hogy az elmebeteg terheltet nem szállíthatja az e célra szolgáló intézetbe, csak a terhelt birtokában levő okiratokat kutathatja, a továbbított leveleket és táviratokat le nem foglalhatja. Jegyzőkönyv csak a bizonyítékul szolgáló cselekményről vétetik fel, különben rövid feljegyzések tétetnek.

A járásbiróság határozatait a törvényszék vizsgálja felül és a felebbezhető végzések ellen egy fokú felfolyamodásnak van helye. A törvényszéki eljárásnak a felebbezésre és felfolyamodásra vonatkozó szabályai megfelelően alkalmazandók a járásbiróságnál azon eltéréssel, hogy a felfolyamodás a járásbiróságnál nyújtandó be és hogy az elkésett, határozatlan, nem jogosult által használt, vagy törvény szerint kizárt felfolyamodást a járásbiróság utasítja vissza.

A járásbiróság ítélete ellen — a büntetés kiszabása és némely alaki semmiségi okok miatt használható semmiségi panasz kivételével — csak felebbezésnek és a jogegység érdekében megengedett perorvoslatnak van helye. Felebbezéssel lehet élni az ítélet rendelkező része, a semmiségi okok és az ítélet indokolása miatt. A büntetés mértéke tekintetében ki van zárva a felebbezés; a vádlott terhére általában, kivéve ha a BTK. 92. §-a illetve a KBTK. 21. §-a nyert alkalmazást —, a vádlott javára pedig akkor, ha 50 koronánál nem nagyobb fő- és mellékbüntetésre ítéltetett. A felebbezést az ítélet kihirdetésekor kell bejelenteni vagy az ítélet kézbesítésétől számított 8 nap alatt a járásbiróságnál írásban vagy szóval bejelenteni. Felebbezésre jogosultak: a vádlott, annak házastársa, törvényes képviselője, örököse és védője, a magánvádló, a sértett és ennek örököse, végül az ügyészégi megbízott. Ugyanezek a felebbezést vissza is vonhatják. A felebbezés oka mindig megjelölendő és erre a felebbező pótlólag kötelezendő, és ha meg nem felelt, felebbezése visszautasíttatik. Ha a felebbezés írásban volt bejelentve vagy indokolva, a felebbezésről értesítendő a felebbező ellenfele, aki ellenészrevételeket nyújthat be a járásbiróságnál vagy a törvényszéknél. A felebbező és ellenfele új bizonyítékokat jelenthetnek be a törvényszéki tárgyaláshoz. Ha a vádlott meghallgatása nélkül hozott ítélet ellen felebbezés jelentett be és egyuttal határnap elmulasztása miatt igazolás is kéretett, először az igazolás megtagadása esetén terjesztetik fel a másodfokú bírósághoz. A felebbezett ítélet nem hajtható végre, kivéve ha a vádlott megnyugodott vagy csak a büntetés mértékére nézve felebbezett. Az elkésett, határozatlan, jogosulatlan egyén részéről használt vagy a törvény

szerint kizárt felebbezést a járásbiróság visszautasítja, ellenesetben a felebbezést az iratokkal a törvényszékhez felterjeszti, illetőleg ha az ítélet ellen csak az ügyészségi megbízott felebbezett a vádlott terhére, a kir. ügyésznek küldi meg, s ha ez a felebbezéshez hozzájárult, az iratokat a törvényszékhez teszi át, különben, ha t. i. a felebbezést visszavonja, az iratokat a járásbirósághoz küldi vissza.

A törvényszék mint felebbviteli bíróság tanácsülésben vagy felebbviteli tárgyaláson határoz. A tanácsülés tárgya lehet: 1) a felebbezés visszautasítása, 2) a felebbezési ok kikérdezésének elrendelése, 3) az iratoknak az illetékes hatósághoz áttétele, 4) a felterjesztés hiányainak a járásbiróság általi pótlása iránt intézkedés, 5) a bizonyíték pótlásának vagy kiegészítésének elrendelése, 6) az ítéletnek és eljárásnak alaki szabálytalanság miatt megsemmisítése vagy e miatt használt alaptalan felebbezés elutasítása, 7) felebbviteli tárgyalás elrendelése, 8) az egyedül közbenszóló végzés, a büntetés kiszabása, az eljárás költségei vagy a magánjogi igény tárgyában felebbezett ügyek érdemlegesen elintézése. Felebbviteli tárgyalást a törvényszék azon esetekben alkalmaz, melyekben a felebbezett ügy a tanácsülésben el nem intézhető. Ezen esetek főleg a bűnösség és a minősítés, valamint az első fokú bíróság ténybeli megállapításai ellen irányzott felebbezés-kor merülnek fel. A felebbviteli tárgyalás elrendelésekor a törvényszék egyszersmind elhatározza, hogy a bizonyítás az egész vagy mely ténybeli megállapításokra terjed ki, mely bizonyítás lesz felveendő és kik lesznek idézendők. A tárgyalás határnapját az elnök tűzi ki és arra azok, akiknek megjelenése szükséges, elővezetés terhe alatt idéztetnek. A kir. ügyésznek a felebbv. tárgyaláson jelen kell lennie, kivéve a csak magánvádra üldözhető vétségek és kihágások eseteinél, ha a közvádló közérdekből a vád képviselőtét át nem vette. A tárgyalási elnök az elmaradt, személyes megjelenésre kötelezetteket elővezeteti, esetleg újra idézteti a tárgyalás elnapolása mellett vagy a nélkül. Maga a felebbviteli tárgyalás a törvényszéki főtárgyalásra nézve megállapított rendben és alakiség szerint foly. Ha az egész bizonyító eljárás a felebbv. tárgyaláson ismétlődő, a vádirat, illetve vádhatározat helyett az ítélet, és ha a felebbező fél,

illetve ellenfele nem jelent meg és képviselőt sem küldött, a felebbezés és ellenészrevételek is felolvasandók. A bizonyító eljárás mellőzése vagy csak részleges ismételése esetén a felebbv. tárgyaláson az ügy előadását a járásbirósági tárgyalási jegyzkv. és egyéb iratok felolvasása, a megjelent vádlott kihallgatása és a bizonyítás felvétele követi, aminek bevégeztével a kir. ügyész előadja indítványát, utána a felek, a magánfél vagy képviselőik szólalhatnak fel. Az első felszólalás a felebbezőt, az utolsó válasz a vádlottat és védőjét illeti. A tárgyalás eredménye alapján a törvényszék, ha oly intézkedések szüksége merül fel, melyek egyébként tanácsülésbe tartoznak, azokat végzéssel elrendeli, különben ítéletet hoz. E mellett az ítélőtábla részére felállított szabályokat követi azon eltéréssel, hogy ha a járásbíróság hatáskörét meghaladó ügyben ítélt, az ítélet megsemmisítése mellett, a törvényszék, ha hatásköre megengedi és a tényállás tisztázott, a vád aláhelyezési eljárás mellőzésével első fokú ítéletet is hozhat, ellenkező esetben az ügyet az illetékes bírósághoz teszi át, vizsgálatot vagy egyes vizsg. cselekményeket rendel el.

A törvényszéknek mint II-od fokú bíróságnak végzése ellen felfolyamodás nincs, oly ítélete ellen pedig, mely csak kihágásról vagy csupán pénzbüntetéssel büntethető vétségről szól, a jogegység érdekében használható perorvoslat. A szabadságvesztéssel büntetendő vétségre vonatkozó II-od fokú ítélete ellen a vádlott és védője az ítélet kihirdetésekor vagy a kézbesítéstől 8 nap alatt semmiségi panaszt jelenthet be. A vádló semmiségi panaszt csak akkor használhat, ha a törvényszék a cselekményt büntett helyett vétségnek vagy kihágásnak minősítette.

VI. Vegyes rendelkezések.

Újra felvétel a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyeknél is van és az különbözteti meg a törvényszék részére előírt szabályokat a járásbíróságtól, hogy ez az előzetes eljárás mellőzésével, tárgyaláson tartozik az újra felvételi ügyeket elintézni, vizsgálatnak és előzetes tárgyalásnak itt nincs helye.

A járásbíróság saját ítéletének végrehajtását maga foganatosítja és az ügyész. megbízott meghallgatása után a büntetés megkezdésére 2 havi halasztást adhat.

A járásbiróság, ha előtte vétség miatt vádolt vagy elítélt Ausztriában vagy másutt külföldön tartózkodik és előz. letartóztatására, illetve kiadására a feltételek megvannak, elfogató parancsot bocsát ki és az iratokat a kir. ügyészség útján az igazságügyminiszterhez terjeszti fel. Ha pedig külföldi hatóság kéri a vétséggel terhelt egyénnek kiadását, a járásbiróság a honosság megállapítása után az ügy iratait a kir. ügyészségnek küldi meg.

XXX. FEJEZET.

Eljárás nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmény esetében.

A nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények eseteiben, az eddigi eljárás hazánkban nem egyöntetű, azt az ország különböző részeiben más-más törvények és illetőleg rendeletek szabályozzák. Okadatolt volt tehát az eljárást egyöntetűvé tenni és a különféle eljárások által szült bizonytalanságot megszüntetni. A bűnvádi perrendtartásról szóló törvény az ezen eljárásra vonatkozó rendelkezéseket is bevonta körébe és olyképen hozta összhangzásba a törvény többi rendelkezéseivel, hogy amaz eljárást is, — különös jellege daczára, — a rendes eljárás alapjaira fektetvén, kimondotta, hogy a perrendtartás rendelkezései általában a nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények eseteiben is alkalmaztassanak az ezen fejezetben tárgyalt eltérésekkel.

A nyomtatvány útján elkövetett büntett vagy vétség miatt indított eljárásra az a sajtóbíróság illetékes, melynek területén a nyomtatvány készült, ha ez a helyismeretlen vagy Magyarországon kívül fekszik, az asajtóbíróság, melynek területén a felelős egyén lakik vagy tartózkodik.

Ha mindez ki nem tudható, az a sajtóbíróság lesz illetékes, melynek területén a vádbeli nyomtatványt forgalomba hozták. Több illetékes sajtóbíróság közt a megelőzés dönt; de a vádirat benyújtása előtt az ügyet át kell engedni a nyomtatvány készültének helye szerint illetékes sajtóbíróságnak, mely azt vissza nem utasíthatja. A közvádló teendőit a sajtóbíróság székhelyén lévő kir. ügyészség végzi. A főtárgyalást vizsgálat előzi meg, amit bármelyik tör-

vényszék vizsgál. bírása elrendelhet és teljesíthet, ha a nyomtatvány az ő területén nyomtatott vagy a felelős egyén ott lakik vagy tartózkodik, de köteles erről az illetékes sajtóbírság vádtanácsát értesíteni, mely a vizsgálat folytatására nézve intézkedik. A vádbeli nyomtatvány az indítványhoz csatolandó vagy tüzetesen megjelölendő és inkriminált részei idézendők. A büntettet vagy vétséget tartalmazó nyomtatvány csak a vádló indítványára foglalható le. A lefoglalás elrendelésére és foganatosítására az illetékes vizsgál. bíró vagy sajtóbírság, sürgős esetben bármely vizsgál. bíró vagy jbiróság is jogosítva van. Lefoglalhatók pedig a forgalomba hozott, a postának vagy szállítónak átadott, a szerkesztőnél, kiadónál, a nyomdásznál vagy más egyénél lévő nyomtatványok, minták, metszetek, sokszorosító készülékek. Ha a vádló 8 nap alatt nem tett indítványt a vizsgálat elrendelése iránt, vagy vádját elejtette a lefoglalt nyomtatványok és sokszorosító készülékek kiadandók. A vizsgál. bíró és vádló közt a vizsgálat folytatása vagy kiegészítése tekintetében felmerült nézeteltérés, úgy az eljárás megszüntetése, illetve a főtárgyalás elrendelése vagy vádhatározat tárgyában az illetékes sajtóbírság vádtanácsa határoz. A vádiratra nézve az általános szabályok megfelelően alkalmaztatnak. A vádirat benyújtása határidejének elmúltával a vizsgál. bíró az ügy iratait az illetékes sajtóbírság vádtanácsához beterjeszti, amely a vádiratot a terhelttel közli, aki kifogásaiban megnevezheti a felelősségre vonható személyt. Közvetlen idézés csak a nyomtatvány szerzője ellen rendelhető el. A főtárgyalás esküdttbírság előtt tartatik a már ismertetett szabályok szerint. Az esküdtekhez intézendő főkérdésben a vádhelei sajtóközlemény a vádirat szavaira való utalással, és hogy a vádlott milyen minőségben (szerző, kiadó stb.) felelős, megemlítendő. A ítéletben a nyomtatvánnyról a BTK. 61. és 62. §§. értelmében kell intézkedni. Elkülöníthetés esetében a lefoglalt nyomtatványnak csak az inkriminált részei kobozhatók el és semmisíthetők meg.

A jelen fejezet rendelkezései azonban nem alkalmaztatnak: 1) az olyan nyomtatvány elkobzásánál és megsemmisítésénél, mely miatt a bűnv. eljárás senki ellen sem indítható meg, az ily esetben a XV. fejezet rendelkezései irányadók; 2) a sajtótörvény szabályainak megsértése (1848: XVIII. tcz. 30. 35.

38. 40. 41. 44. §§.) által elkövetett vétségekre és kihágásokra, amelyek nem a nyomtatvány tartalma miatt büntetendők s most sem tartoznak az esküdtbíróság hatáskörébe. Ez esetben — habár a bűncselekmény nyomtatvány útján lett is elkövetve — a bűnv. perrendtartás általános szabályai alkalmazandók.

XXXI. FEJEZET.

Kártalanítás az ártatlanul szenvedett előzetes le- tartóztatás, vizsgálati fogság és büntetés esetében.

Kártalanításra igénye van az elszenvedett előzetes vagy vizsgálati fogságért annak, aki jogerősen felmentetett, vagy aki irányában az eljárás jogerősen megszüntetett, ha a vádbeli cselekményt nem ő követte el, vagy az elkövetve egyáltalában nem volt, vagy elkövette ugyan, de a törvény értelmében az nem büntetendő. De nem igényelhet kártalanítást az: aki megszökött vagy szökni megkísérlette; aki hamisan jelentette föl önmagát vagy hamis beismerést tett; és aki a tett nyomait elsimitani vagy más hamis vallomásra birni törekedett.

A jogerős ítélet alapján szabadságvesztést vagy pénzbüntetést szenvedettnek kártalanításra igénye van: ha újrafelvétel folytán felmentetett vagy büntetése leszállított. De kártalanítási igényét elveszti az: 1) aki hamis önfeljelentést vagy beismerést tett; 2) aki tudva elhallgatta az újra felvett eljárásban alkalmazott bizonyítékokat; 3) aki az alsó fokú marasztaló ítélet ellen nem élt perorvoslattal; 4) aki szabadságvesztésbüntetését az ítélet jogerőre emelkedése előtt kezdte meg. Az állam által adandó kártalanítási igény kiterjed: a megfelelő készpénzbeli kárpótlásra, az elítélt által kifizetett pénzbüntetés és bűnügyi költség összegére, a tőle elkobzott tárgyak értékére és a letartóztatás alatt végzett munkának kiérdemelt tiszta jövedelmére. Ezenfelül a kártalanítási határozat a hivatalos, esetleg a bíróság székhelyén megjelenő lapban és az elítélt lakhelyének hatóságával közlendő. Ezen kártalanítási igényt azonban a jogerős megszüntető határozat v. felmentő ítélet kihirdetése, illetve kézbesítése napjától számítva 6 hó alatt kell érvényesíteni, különben megszűnik. A kártalanításra jogosultnak elhalálozása esetén tőle

tartást követelni jogosultak a kártalanítást igényelhetik és e célból a néhai által már megindított eljárást folytathatják, vagy amennyiben a határidő még le nem járt az elhalálozás napjától számított 6 hó alatt az eljárás megindítását kérhetik.

Ha halálbüntetést szenvedett egyén a jogerős határozat szerint felmentendő volt volna, a tartásra kötelezett és erre reászorult hozzátartozói megfelelő készpénzbeli kárpótlást kaphatnak. A vonatkozó határozat közzététele azonban csak az ő kérelmükre történik.

A kártalanítási eljárás a bűnvádi eljárást megszüntető végzésnek vagy felmentő ítéletnek jogerőre emelkedése után azon törvényszéknél kérhető, mely eljárta, illetve amelynek területéhez az első fokban eljárta járásbiróság tartozik. Az eljárás megindításával a bíróság a szükséges adatokat hivatalból nyomozza. A jogosultat nyilatkozatra, a kir. ügyészséget véleményre hívja fel, tanukat és szakértőket eskü alatt kihallgathat. A nyomozás befejezéséről a törvényszék értesíti a jogosultat azzal, hogy 8 nap alatt kívánságát szóval vagy írásban közölheti. Azután a törvényszék az összes iratokat, végleges határozathozatal végett felterjeszti a curiához, mely ha a kártalanítást megadja, az iratokat az igazságügyminiszterhez teszi át a kártalanítási összeg megállapítása végett.

Az államnak visszkereseti joga van a kártalanítási összeg erejéig azok ellen, akiknek cselekménye vagy mulasztása a kártalanításra okul szolgált, a bíró, bírósági hivatalnok vagy kir. ügyészség tagja ellen azonban csak akkor, ha jogerősen meg van állapítva, hogy őket fegyelmi vétség vagy bűncselekmény terhelte.

Teljes kárpótlással tartozik az elítéltnak az, aki hamis váddal vagy hamis tanuzással, úgyszintén azon közhivatalnok, aki hivatali büntett vagy vétség elkövetésével másnak ártatlanul történt elítélését vagy előzetes, illetve vizsgálati fogságát okozta, ha a kártalanításra való igény meg van állapítva és a kár az állam által adott kártalanítási összeget túlhaladja. Ebben az esetben a kártalanításra jogosult kárpótlás helyett 2000 koronáig terjedhető sérelemdíjat követelhet, amelynek összegét a bíróság belátása szerint határozza meg.

Az esküdtbiróságok.

(1897. évi XXXIII. t.-cz.)

B E V E Z E T É S.

Az esküdtbiróságokról szóló törvény kiegészítő részét képezi a bünvádi perrendtartásnak. Miután a bünvádi perrendtartásról szóló törvényben az esküdtbiróságok hatásköre nemcsak a sajtó útján elkövetett büntetendő cselekményekre terjed ki, hanem hatáskörébe utasíttatnak a legsúlyosabb büntettek is, ennek szükségszerű folyománya volt, hogy az esküdtbiróságok szervezete külön törvény által szabályoztatott. Ámbár az 1848.: XVIII. t.-cz. 17. §-a alapján 1867. évi május 17-én 307. sz. a., illetőleg az erdélyi részekre nézve 1871. május 14-én kibocsátott szabályrendelet az esküdtbiróságok szervezetéről is intézkedik, mindazonáltal eltekintve attól, hogy ily szervezeti törvény az igazságügy keretében alaptörvény, s így rendeletileg nem szabályozható: az esküdtbiróságok szervezetéről azért is külön törvényt kellett alkotni, mert az 1867. évi szervezeti szabályzat hiányos, elavult, és csupán a sajtó útján elkövetett büncselekményekre illetékes esküdtbiróságok szervezéséről rendelkezik.

I. Az esküdtbiróság alkotó elemei.

1. §. Minden törvényszéknél, melynek büntető hatásköre van, esküdtbiróság szerveztetik. Az esküdtbiróság az elnökkel együtt három birói tagból és tizenkét esküdtből áll.

Jegyzet. Minden esküdtbiróság területén legalább 480 esküdtképes polgárnak kell lenni, nehogy a polgárok túlterhelteessenek és csak minden második évben legyenek kötelesek teljesíteni esküdtszéki szolgálatot. Az egyes törvényszékeknél működő esküdtbiróságok által letárgyalandó bűnügyek számához képest 2—8 ülőszék fog tartatni évenként.

A mi a bűnösség kérdésében döntő esküdtek számát illeti, a törvény a nálunk kipróbált és Európa minden nagyobb állama által is elfogadott rendszert

magáévá tette, mely mellett a verdikt teljességére nézve is megvan a szükséges biztosíték s a polgárok sem lesznek túlságosan megterhelve.

2. §. Az esküdtbiróság elnökét és annak helyettesét a kir. ítélőtábla elnöke jelöli ki.

Elnökké rendszerint a kir. törvényszék elnökét kell kijelölni; de kijelölhetők a kir. ítélőtábla birái, valamint ama törvényszék birái is, melynél az esküdtbiróság alakíttatik. Az esküdtbiróság elnökének helyettesét a törvényszék birái közül kell kijelölni.

A kijelölés egy évre történik és legkésőbb december 31-ig a hivatalos lapban és a kir. törvényszék hirdetménytábláján közzéteendő.

Az elnöknek és helyettesének akadályoztatása esetében, a helyettesítés iránt, ha annak sürgős szüksége forog fenn, esetről-esetre a törvényszék elnöke intézkedik.

Jegyzet. Az esküdtbirósági tárgyalások vezetése széles látókört, alapos jogismeretet, tapintatot és erélyt föltételez. Ez okból kellett a törvénynek úgy intézkedni, hogy a törvényszék elnökén kívül a törvényszék vagy kerületbeli kir. ítélőtábla birái közül is kijelölhető az esküdtbiróság elnöke.

A törvény ama rendszere, mely szerint az esküdtbiróság elnökévé kir. ítélőtáblai bíró is kijelölhető, nem áll ellentétben az 1869. : IV. t.-cz. 15. §-a által biztosított birói áthelyezhetlenséggel. Mert ha vidéki törvényszékhez rendeltetnek is ki ítélőtáblai bírák, ez nem áthelyezés, hanem kiküldetés, mivel ideiglenes természetű és csak addig tart, míg az esküdtbiróság ülésezik, melynek befejeztével az elnöklő bíró visszatér székhelyére, — az ülőszakot megelőző teendőket pedig többnyire az elnökhelyettes fogja ellátni.

3. §. Az esküdtbirósághoz két bírót és két helyettes bírót, szintén egy évre a kir. törvényszék elnöke jelöl ki, a vezetése alatt levő kir. törvényszék birái, vagy a törvényszék székhelyén működő kir. járásbírák sorából.

Esküdtbiróság tagja albíró nem lehet.

II. Esküdtképesség.

4. §. Esküdt csak az a magyar honos férfi lehet, aki az alaplajstrom egybeállításának évében életkorának legalább huszonhatodik évét betöltötte és az

állam hivatalos nyelvét, Fiumében pedig az olasz nyelvet érti, azon írni és olvasni tud, ha vagy:

1) évenként legalább húsz korona egyenes állami adót köteles fizetni, a mennyiben pedig időleges adómentességet élvez, húsz korona egyenes állami adónak megfelelő értékű vagyonnal bír, vagy

2) köztisztviselő, lelkész, a magyar tudományos akadémia tagja, tudor, okleveles: tanár, ügyvéd, mérnök, építész, hajóskapitány, gazdász, gyógyszerész, vegyész, erdész, bányász, tanító, sebész, állatorvos, továbbá az, aki a felsőbb művészeti vagy más felsőbb szakiskolát elvégezte, végül aki a középiskolai záróvizsgát letette.

Jegyzet. A törvény ama rendelkezése, hogy az esküdt az állam hivatalos nyelvét értse, új elvet nem sanctionál, hanem csakis folyománya a mostani törvényes állapotnak, mely szerint a bíróságok hivatalos nyelve kizárólag a magyar (1848: 44. tcz. 13. §).

Hogy a törvény az írás és olvasás tudását is megköveteli az esküdtektől, ezzel azt akarja elérni, hogy egyrészt intelligensebb elemek jussanak az alaplajstromokba, másrészt ne vétessenek be oda olyanok, akik a társadalom legalsóbb rétegéhez tartoznak. A vagyoni censust is azért vette fel a törvény az esküdtképesség meghatározásánál, hogy oly elemek ne kerüljenek be az alaplajstromokba, melyeket esküdtbírói tiszttel felruházni aggályos volna. Másrészt a vagyoni census az értelmiség emelkedésére is biztosítékot nyújt, de nincs is culturállam, Német-s Franciaországon kívül, mely a vagyoni censust mellőzte volna. A törvény azonban az 1898: XVIII. tcz. alapján kiadott sajtórendtartást követve, a vagyoni census mellett az értelmi censzust is felállította, amelynek alapján a meghatározott életkor s a magyar nyelv tudása mellett jutnak be a polgárok a lajstromokba, tekintet nélkül arra, hogy mennyi adót fizetnek. Ambár a gyakorlatban előre láthatólag úgy lesz, hogy a kik a kívánt értelmi kvalifikációval bírnak, azok fizetnek is 20 korona egyenes állami adót.

III. Kizáró okok.

5. §. Az esküdtek jegyzékébe nem vehető fel:

1) a ki nyereségvágyból elkövetett bűntett vagy vétség miatt jogerősen szabadságvesztés-büntetésre volt elítélve;

2) a ki hivatalvesztésre vagy politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésére van ítélve (1878. évi V. tcz. 56. §.), az ítéletben megállapított időtartam alatt;

3) a ki szabadságvesztés-büntetés végrehajtása alatt áll, vagy feltételes szabadságon van;

4) aki ellen büntett vagy fogházzal büntetendő vétség miatt vizsgálat, közvetlen idézés, vagy főtárgyalás (bűnv. perrendt. 268. §.) van elrendelve, vagy a ki vád alá van helyezve;

5) a ki csőd alatt áll, gondnokság alá van helyezve, vagy a kinek kiskorúsága meg van hosszabbítva;

6) a ki testi vagy szellemi fogyatkozás miatt az esküdt kötelességeit teljesíteni nem képes.

Nincs oly jogállam, mely az esküdtképeség elvont meghatározásánál megállott volna, hanem felállította a kizáró okokat, melyek fenforgása esetén, a lajstromokba nem vehetők fel azok, akik egyébként esküdtképeséssel bírnak. A külföldi törvények megkülönböztetik az abszolút és relatív kizáró okokat. Az elhatároló vonalat abban keresték, hogy az abszolút kizáró okok közé azokat vették fel, melyek főképp diffamáló természetűek, a relatív kizáró okok csoportjába pedig azokat sorolták, melyek a kor vagy polgári állás miatt teszik szükségessé azt, hogy az egyébként esküdtképes polgár a lajstromból kihagyassék.

6. §. Továbbá nem vehető fel az esküdtek jegyzékébe:

1) a miniszter, a fiumei kormányzó, a főispán, s Budapesten a főpolgármester;

2) a tényleges szolgálatban levő bíró vagy ügyész;

3) a fegyveres erőnek tartós tényleges szolgálatban álló tagja (1898. VI. tcz. 2. §.); a szabadságolt havi díjas és az ideiglenesen szabadságolt legénység;

4) a rendőri hatóság tagja vagy közege (bűnvádi perrendt. 85. §.);

5) a pénzügyőrség tagja;

6) a napszámos vagy a szolga.

Jegyzet. Törvényünk nem tesz különbséget az abszolút és relatív kizáró okok közt, azzal indokolván ezt, hogy az abszolút és relatív okok közt való megkülönböztetés semmi létjogosultsággal nem bír, mert sem az egyik sem a másik csoportba tartozók nem vétetnek fel a névjegyzékbe: következésképen tárgytalan az abszolút és relatív okok közt megkülönböztetést

tenni. Mindazáltal ha azokat az okokat szemügyre vesszük, melyek miatt a névjegyzékből való kihagyást a törvény előírja, azt találjuk, hogy itt mégis két csoportba kell az eseteket sorolni, az egyikbe azok tartoznak, melyek többé-kevésbé diffamáló jellegűek, a másikba pedig azok, melyek a viselt állásnál fogva teszik szükségessé a lajstromokból való kihagyást. Ugyhogya míg az első csoportba tartozók azért hagyandók ki, mert megbízhatlanok, az utóbbiak azért, mert oly állást viselnek, mely inkompatibilis az esküdtszolgálattal.

IV. Mentőokok

7. §. Az esküdtszéki szolgálattól mentes:

1) az országgyűlés képviselő házának, a főrendiháznak vagy a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságnak tagja, az ülésszak tartamára;

2) a lelkész;

3) a fegyveres erőnek az esküdtek névjegyzékébe felvett az a tagja, aki ideiglenes tényleges szolgálatot teljesít a behívás tartama alatt;

4) a gyakorló orvos;

5) a gyógyszerész a kinek segéde nincs;

6) a néptanító;

7) a póstánál, a távirdánál, a vasútnál és a gőzhajózásnál alkalmazott egyének;

8) aki életkorának 70-ik évét betöltötte;

9) aki az év folyamán valamely ülésszakban szolgálatot teljesített, a folyó és a következő évben.

Jegyzet. A törvény a kizáró okoktól úgy technikailag, mint anyagilag is megkülönbözteti a mentő-okokat. Habár végeredményben sem az, aki az esküdtek közül ki van zárva, sem az, akit mentesség illet, esküdttbírói tisztet nem gyakorol, mindazáltal e két intézkedés közt több lényeges különbség van. Ugyanis az, akire nézve a kizárás fenforog, az esküdtek jegyzékébe nem vehető fel, csakis akkor, ha a kizárás tekintetében kétség merült fel; ellenben azok, akiket mentesség illet, a jegyzékekbe mindig felveendők. A kizáró okokat továbbá hivatalból kell figyelembe venni; a mentő-okot ellenben csak praecusiv határidőhöz kötött kérelem folytán. Tehát ha az, akit a mentesség joga megillet, kérelmét e tárgyban nem

terjesztette elő vagy ha elkésetten kérte, esküdtbirói tisztet teljesít, amelyre pénzbirdsággal szorítható. Ellenben, ha a lajstomba oly egyén vétetett volna fel, aki az esküdtbirói szolgálatból ki van zárva, azt évközben is ki kell a lajstromból törölni, sőt ha a határozatban olyan esküdt vett részt, akire nézve a bűnvádi perrendtartás szerint kizáró ok forog fenn, az semmiségi eset.

A „szolgálat teljesítése“ alatt itt nem a szoros, hanem a tágabb értelemben vett esküdtbirói működést kell érteni, mely értelmezés mellett mentességi joga van annak az esküdtnak is, aki nem működött ugyan mint esküdtbíró, de azért az ülőszak tartama alatt a főtárgyalások folyamán az ülőszak végéig a bíróság épületében tartózkodott vagy mint helyettes esküdt otthon készenlétben volt.

8. §. Az igazságügyminiszter évről-évre elrendelheti, hogy a 7. §. 9. pontja alapján mentesség igénybe vehető ne legyen, oly törvényszék területén, amelynél másképp esküdtbírótság nem szervezhető.

V. Lajstromok összeállítása. Alapljajstrom.

9. §. Városokban a polgármester, községekben a bíró, Budapesten a kerületi előljáró, a városi törvényhatósági bizottságnak, illetőleg városi vagy községi képviselőtestületnek, a székes fővárosban pedig a kerületi választmányának (1893: XXXIII. tez. 29. §-a) két kiküldöttjével, — akiknek egyike községekben mindig a községi, illetőleg körjegyző, — mint összeíró bizottság köteles minden év május havában egybeállítani azoknak a városukban, illetőleg községükben, kerületükben lakó összes férfiaknak névjegyzékét, akik a törvény értelmében esküdtek lehetnek és annak kizáró rendelkezései alá nem esnek.

Azt, akire nézve a kizárás tekintetében kétség merül fel, vagy aki az esküdtszéki szolgálattól mentes (7. §.) a kizárás, illetőleg mentesség okának feltüntetésével a névjegyzékbe fel kell venni.

A névjegyzéknek tartalmaznia kell folyó szám alatt és betűrendben a neveket, a bejegyzett egyén korának, végzett iskoláinak, polgári állásának vagy foglalkozásának, lakóhelyének tüzetes adatait; azt, hogy mennyi egyenes állami adót köteles fizetni, hogy az országban használatban levő nyelvek közül

melyiket beszéli, melyiket használja túlnyomóan, melyik az anyanyelve, továbbá lehetőleg azt is, hogy a névjegyzékben előforduló egyének melyikéhez áll a 19 §-ban meghatározott rokonsági viszonyban. E névjegyzéket, melyet két példányban kell kiállítani, a bizottság elnöke és jegyzője aláírja.

Ez a névjegyzék az esküdtek alaplajstroma.

Jegyzet. A lajstromok összeállítása tekintetében a külföldi törvények egymástól lényegesen különböznek, mindazonáltal a lajstromok bifurcatióját minden törvényben feltaláljuk, mely szerint élesen el van különítve az alaplajstromok összeállítása az évi lajstromok egybeállításától. Törvényünk rendszere legközelebb áll az osztrák törvény rendszeréhez, mely szerint az alaplajstromok elkészítése a közigazgatási hatóságok alsó fokára van bízva, amelyik legközelebb áll a néphez s azzal közvetlenül érintkezik.

10. §. A polgármester, a községi bíró, illetőleg a kerületi előljáró június hó első napja előtt a helyi szokás szerint közhírré teszi, hogy az alaplajstromot a helyhatóság hivatalos helyiségében június első napjától kezdve tizenöt napon át bárki megtekintheti, továbbá, hogy akár alkalmas egyénnek kihagyása, akár nem alkalmasnak bejegyzése miatt e tizenöt nap alatt bárki felszólalhat és hogy a felszólalásokra, melyek a hivatalos helyiségben közszemlére lesznek kitéve, nyolcz nap alatt bárki észrevételeket tehet. A felszólalásokat és az észrevételeket a polgármesternél, a községi bírónál, illetőleg a kerületi előljárónál írásban kell beadni, vagy szóval kell előterjeszteni. A szóval tett felszólalásokat és észrevételeket jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Jegyzet. A törvény az actio popularis mintájára felállítja a felszólalás intézményét, melynek értelmében akár alkalmas egyénnek kihagyása, akár nem alkalmasnak bejegyzése miatt bárki felszólalhat és a felszólalásokra bárki észrevételeket tehet.

A felszólalás joga nincs sem esküdtképességhez, sem korhoz, sem nemhez kötve; mert a cél az, hogy a lehető legkiterjedtebb mértékben gyakorolható legyen. A mit így az apa helyett annak felesége, fia, vagy leánya is megtehet.

A törvényben nincs rendelkezés arról, hogy mi történjék az elkésztett beadott felszólalásokkal és észrevételekkel: következésképen ha a felszólalás és

észrevétel a kiszabott határidő után adatik is be, azt visszautasítani nem lehet.

A törvény rendszere szerint a felszólalás vagy észrevétel beadható nemcsak az alaplajstrom egybeállítására hivatott bizottságnál, hanem a törvényszéknél is; mert ezek arra valók, hogy a hiányos adatok kiigazíttassanak, már pedig a bizottságoknak s a törvényszéknek kötelessége minden bárhonnán és bármikor érkező adatot felhasználni a lajstrom kiigazítására.

11. §. A községi bíró az alaplajstrom mindkét példányát, a felszólalásokkal és észrevételekkel együtt, szükségesnek mutakozó megjegyzései kíséretében, július hó 15-ik napjáig a községre nézve illetékes főszolgabíróhoz terjeszti be.

A főszolgabíró vagy helyettese az alaplajstromokat átvizsgálja, a hiányosokat pótlás végett visszaküldi, a késedelmes községi bírót az iratok betérjesztésére felhívja, s ha ez siker nélkül történt, arra 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal szorítja.

12. §. A főszolgabíró, polgármester és kerületi előljáró az alaplajstrom egyik példányát saját levéltárában megőrzi, másik példányát pedig a felszólalásokkal, észrevételekkel és azok mellékleteivel együtt szeptber 1-ső napjáig annak a kir. törvényszéknek elnökéhez küldi be, melynél az esküdtbiróság szervezve van.

Együttal felvilágosító nyilatkozatot tesz a felszólalásokban és észrevételekben felhozott oly adatokra is, melyeknek valódisága vagy valótlanúsága az iratokból nem tűnik ki.

13. §. Ha az alaplajstrom szeptember hó első napjáig be nem érkezett, a törvényszék elnöke az igazságügyminiszternek jelentést tesz, aki a lajstrom összeállítása iránt saját hatáskörében intézkedik, esetleg elrendelheti hogy az a késedelmes tisztviselő költségére állíttassék össze.

VI. Felszólalások elintézése.

14. §. A kir. törvényszéknél november havában bizottság ül össze. Ennek elnöke a törvényszék elnöke, tagjai: egy bíró és három bizalmi férfiú, a kiket az elnök a törvényhatóság által a 18. §. értelmében megválasztott bizalmi férfiak közül hív meg. Ezeken

kívül a törvényszék elnöke, ha szükségesnek találja, a kerület, a város, vagy járás közigazgatási főtisztviselőjét felvilágosító nyilatkozattétel végett a bizottság ülésére szintén meghívja.

A bizottság mindenekelőtt vizsgálat alá veszi a felszólalásokat és az ezekre tett észrevételeket. E tárgyban hozott határozatát jegyzőkönyvbe veszi, ennek alapján az alaplajstromokra záradékot vezet, melyben felsorolja azokat, akiknek felvételét vagy kihagyását elhatározta. A jegyzőkönyvet és a záradékot az elnök és a jegyző írják alá.

Jegyzet. A külföldi törvények a felszólalások elbírálására és az évi lajstromok összeállítására nézve két rendszert követnek. Az egyik szerint a bizottság kizárólag birákból, a másik szerint pedig birákból és bizalmi férfiakból áll. Törvényünk az osztrák és francia törvényeket követve elvben, a vegyes bizottság rendszerét honosítja meg.

A kerület, város vagy járás főtisztviselőjének nyilatkozata csupán votum informativum gyanánt szolgál a bizottságnak, ugyanazért a nevezett tisztviselő szavazati joggal sem bír.

VII. Évi lajstromok (fő- és helyettes lajstrom) összeállítása.

15. §. A bizottság a felszólalások elintézése után az alaplajstromokból kiválasztja az esküdbírósághoz a következő évre szükséges esküdteket és helyettes esküdteket. Ezek számát mindenik esküdtbíróság kerületére nézve az igazságügyi miniszter állapítja meg.

Az esküdteket első sorban azok közül kell kiválasztani, kik nem köztisztviselők.

A helyettes esküdteket a helyben vagy a közel vidéken lakó egyének közül kell kiválasztani.

Jegyzet. Minthogy azok, akik az alaplajstromba felvétetnek, nem bírnak mindannyian azokkal az egyéni tulajdonságokkal, melyek az esküdszéki szolgálathoz szükségesek: ez okból az alaplajstromot gondosan meg kell rostálni, nagy körültekintéssel kell eljárni azon egyének kiválasztásánál, kikre a bíraskodást reá lehet bízni. Ez pedig csak úgy lesz keresztül vihető, ha az alaplajstromba felvett polgárok, mielőtt a szolgálati lajstrom egybeállítatnék, individualis vizsgálat alá vettetnek.

A törvény nem ad útmutatást a bizottságnak arra nézve, hogy kiket válasszon ki az alaplajstromból; mert bármilyen legyen is az útmutatás, az szükségkép lesújtó kritikát gyakorol azokra, akik az évi lajstromokba nem vétetnek fel. Ezt elkerülendő a törvény a bizottság belátására bízta a kiválasztást.

16. §. A bizottság zárt ülésben, szavazattöbbséggel, végérvényesen határoz.

17. §. A kiválasztot tesküdtek betűsoros rendben külön lajstromba (főlajstrom), a helyettes esküdtek szintén külön lajstromba (helyettes lajstrom) irandók. Ezek az évi lajstromok a bizottság összes tagjainak aláírása, a hivatalos pecséttel való ellátás és kinyomatás után, a királyi tábla elnökének, a kir. főügyésznek, az erküdtbiróság kerületében működő kir. ügyészségeknek, ügyvédi kamaráknak, polgármestereknek, községi biráknak és kerületi előljáróknak megküldendők.

A polgármesterek, a községi birák és a kerületi előljárók kötelesek a felmerült halálesetekről, lakóhelyváltoztatásokról, és azokról a körülményekről, melyek miatt az évi lajstromba felvett egyének valamelyike az esküdtek jegyzékébe fel nem vehető (4., 5. és 6. §§) a törvényszék elnökének haladék nélkül jelentést tenni. Az elnöknel az évi lajstromokba felvett egyének közül azok is kérhetik a szolgálat alól való felmentésüket, akiknek erre a 7. §. szerint igényük van. Az évi lajstromok helyesbitése iránt a kir. törvényszék elnöke végérvényesen határoz, s a helyesbitéseket az aláírásával és hivatalos pecsétjével ellátandó záradékokban részletesen felsorolja.

Jegyzet. Hogy az évi lajstromokba csak oly egyének vétessenek fel, kik azon tulajdonságokkal bírnak, melyek hivatottá teszik őket az esküdtszéki tiszt teljesítésére, a törvény három megismerési forrásról gondoskodott: első az alaplajstrom s a betérjesztő jelentés, második a bizalmi férfiak személy-ösmerete, harmadikul pedig a kerület, város vagy járás közigazgatási főtisztviselője fog szolgálni, akit felvilágosító nyilatkozattétel végett az elnök a bizottság ülésére meghívhat.

18. §. A 14. és 15. §§-ok értelmében működő bizottsághoz a törvényhatóság bizottsága egy évi időtartamra saját kebeléből tizenkét bizalmi férfit választ és ezek jegyzékét október végéig azon tör-

vényszék elnökéhez teszi át, amelynél az esküdt-bíróság szervezve van.

Ha egy esküdtbíróság területén két törvényhatóság van, minden törvényhatóság hat-hat, ha pedig kettőnél több van, mindegyik négy-négy bizalmi férfit választ.

Ha egy törvényhatóság területén több esküdt-bíróság van, a bizalmi férfiakat mindegyik esküdt-bíróshoz ez a törvényhatóság választja.

Köztisztviselő bizalmi férfi nem lehet.

Az elnök a törvénytörvény szék helyén kívül lakó bizalmi férfiaknak és a közigazgatási főtisztviselőknek, kérelmekre, napdíjat és útiköltséget állapít meg, ami a bűnügyi átalányt terheli.

A szabályszerűleg meghívott bizalmi férfit, aki a bizottság ülésére pontosan nem jelenik meg, az elnök 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal bünteti, a meg nem jelent közigazgatási tisztviselőt pedig felettes hatóságánál jelenti.

Jegyzet. Jóllehet csak 3 bizalmi férfi vehet részt a bizottságban, a törvény 12 bizalmi férfi választását írja elő, mert gondoskodni kellett oly esetekre is, midőn a megidézett bizalmi férfi a megjelenésben akadályozva lesz. Miután pedig előfordulhat az is, hogy több bizalmi férfi egyidejűleg akadályozva lesz, erre tekintettel szükség volt 12 bizalmi férfi választását előírni.

A közhivatalnokot azért zárja ki a törvény a bizalmi férfiak sorából, hogy a bizalmi férfiak tisztét a független polgárok teljesítsék s a bizottság működése egyoldalúvá ne váljék.

VIII. Szolgálati lajstrom.

19. §. Minden ülés szak megkezdése előtt legalább 15 de legfeljebb 30 nappal a kir. törvénytörvény nyilvános ülést tart, melyben az elnökön kívül két bíró vesz részt. Erre az ülésre a kir. ügyészséget meg kell hívni, az ügyvédi kamarát pedig az ülés határnapjáról azzal kell értesíteni, hogy magát megbízott által képviseltetheti. A törvénytörvény az ülésben az évi lajstromból harmincz esküdtet és tiz helyettes esküdtet sorsol ki.

E célból az elnök által kijelölt bíró a főlajstromba bejegyezve levő mindenik esküdtnek külön

papírszeletre írt nevét felolvassa és a törvényszék asztalán levő urnába helyezi; a szolgálatot teendő esküdteknek kisorsolása után pedig ugyanaz a bíró a helyettes lajstromba bejegyezve levő mindenik helyettes esküdtnak szintén külön papírszeletre írt nevét olvassa fel és helyezi az urnába. A sorsot az elnök húzza. A kisorsolt esküdtek jegyzéke a szolgálati lajstrom.

A kisorsolás nem terjed ki azokra az esküdtekre, és helyettes esküdtekre, akik az őket megillető mentességet a sorsolás megkezdéséig érvényesítették. Az elkésztett előterjesztett kérelem alapján az esküdtszéki szolgálat alól csak akkor adható felmentés, ha a mentességi ok az említett időpont után merült fel.

Ugyanabba a szolgálati lajstromba együttesen fel nem vehetők:

1) a fel- vagy lemenő ágbani rokonusok vagy sógorok;

2) az oldalrokonok unokatestvérig bezárólag;

3) azok, akik egymással örökbefogadó szülői és örökbefogadott gyermeki viszonyban állanak;

4) akiknek egyike a másik nejének fitestvére vagy nőtestvérének férje.

Az e pontok alá eső egyének közül az, akinek nevét az elnök előbb húzta ki az urnából, a szolgálati lajstromba felveendő, a folytatólag kisorsolt másik vagy többi, ki nem sorsoltnak tekintendő.

A sorshuzásról jegyzőkönyvet kell fölvenni.

20. §. Ha a későbbi ülészak szolgálati lajstromának egybeállítása idejében az évi lajstromokban már oly kevés név maradt fenn, hogy a főlajstromban ötvennél, a helyettes lajstromban tizenöttnél kevesebb név fordul elő: a kir. törvényszék az évi lajstromokat, mielőtt a szolgálati lajstrom egybeállításához fogna, az alaplajstromokból az említett számokig kiegészíti. (15., 16., 17. §§.)

21. §. A kir. törvényszék a szolgálati lajstromot az esküdtbírószág elnökének megküldi, aki az ülészak megkezdéséig felmerült, illetőleg érvényesített kizáró és mentő okok fölött végérvényesen határoz, s ha a kisorsolt harmincz esküdt közül valamelyik kizáratik vagy szolgálat alól felmentetik: a szolgálati lajstromot a helyettes esküdtek szolgálati lajstromából a sorshuzás rendje szerint kiegészíti.

Jegyzet. A bűnvádi perrendtartás szerint a szolgálati lajstrom helyesbitése az esküdtbiróság ügykörébe tartozik. Hogy a bűnvádi perrendtartás jelzett intézkedése oly értelmezést ne nyerjen, hogy ezt a teendőt az esküdtbiróság magalakulása előtt a törvényszéknek kell végezni, melynek birtokában a szolgálati lajstrom már nincs is; s hogy a helyesbitést minden felmerülhető kifogás és óvás nélkül az erre legilletékesebb egyén t. i. az esküdtbiróság elnöke teljesítse, aki előtt a lajstrom fekszik s a kinek abból az idézéseket meg kell tennie: a törvény ez iránt megfelelően intézkedett.

IX. Az esküdtek költségei.

22. §. Az esküdtbiróság elnöke az esküdteknek megfelelő napi díjat, a nem helyben lakóknak úti költségeket is állapít meg.

Ezt kérni kell, még pedig az ülősszak berekesztéséig. Az elkésztett előterjesztett kérelem figyelembe nem vehető.

Az ekként megállapított költség a bűnügyi átalányt terheli.

Jegyzet. A törvény ezen rendelkezése, azt jelenti, hogy a bűnösnek ítélt vádlott, eltérőleg a bűnvádi perrendtartás rendelkezésétől, ezt megtéríteni nem tartozik, aminek indoka a jelzett költség jogi természetében rejlik.

X. Rendbirságok.

23. §. A megidézett esküdt, a ki az esküdtbiróság idézésére az idézésben kitett idő után jelenik meg, kétszáz koronáig terjedhető pénzbírsággal büntethető.

24. §. Tíz koronától ötszáz koronáig terjedhető pénzbírsággal büntetendő az az esküdt, aki idézésre meg nem jelent, vagy az ülősszak befejezése előtt az elnök engedelmével nélkül eltávozott.

Ismétlés esetében a büntetést ugyanabban az ülősszakban újra kell alkalmazni és az ezer koronáig felemelhető.

Az esküdt, aki elmaradása vagy eltávozása okából az év folyamán szolgálatot nem teljesített, a következő év évi lajstromába felveendő.

25. §. Az esküdtet a 23. és 24. §§-ban említett büntetés alól fel kell menteni, ha elmaradását vagy távozását az ülőszak folyamán vagy a határozat kézbesítésétől számítva nyolcz nap alatt alapos okkal kimentette.

26. §. Azt az esküdtet, aki valótlannak bizonyult mentő okot hozott fel, vagy a bűnvádi perrendtartás értelmében hozzá intézett kérdésre a fenforgó kizáró okot szándékosan be nem jelenti, eskünek vagy a a helyét pótló fogadásnak letevését, vagy a törvényben meghatározott más köteletségének teljesítését, az elnök figyelmeztetése daczára megtagadja, ötven koronától ezer koronáig terjedhető pénzbírsággal kell büntetni.

27. §. Ha a 24. és 26. §-okban körülírt köteleességszegés miatt a főtárgyalást ismételni vagy elnapolni kellett, a köteleességszegő esküdtet az ebből származó költségben is el kell marasztalni.

Ha az esküdt a kiszabott pénzbírság alól felmentetik, azt a költség viselésének terhe alól is fel kell menteni.

28. §. A bíróság a 23., 24. és 26. §-okban meghatározott büntetések alkalmazása, a 23. és 24. §-ok alapján kiszabottak elengedése vagy leszállítása, továbbá a költségben való marasztalás tárgyában az előterjesztett bizonyítékok alapján s ha az illető esküdt jelen van, ennek meghallgatása után határoz.

Végzése ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye, mely felfüggesztő hatálylyal bír. (Bűnv. perrendts. 378. §.)

XI. Esküdtbíróági rendes ülőszakok.

29. §. Az esküdtbíróágok rendes ülőszakainak számát és idejét az igazságügyiminiszter állapítja meg.

30. §. Az esküdtbíróág elnöke úgy osztja be a tárgyalandó ügyeket, hogy az ülőszak 15 napnál tovább ne tartson.

Ha mindazáltal valamely főtárgyalás az esküdtek közreműködésével már kezdetét vette, a szolgálatot tevő esküdtek és helyettes esküdtek az ügy letárgyalásáig közreműködni kötelesek, még abban az esetben is, ha a tárgyalás a szolgálati éven túlterjed.

31. §. Az esküdtbíróág elnöke minden ülőszak végén az utolsó ügy fölvétele előtt kérdést intéz az

esküdtekhez az iránt, vajjon az őket megillető menteséget igénybe kívánják-e venni.

A tett nyilatkozatokat a szolgálatot teljesített esküdtek névjegyzékével együtt a kir. törvényszék elnökével közölni kell.

XII. Esküdttörvényszéki rendkívüli ülészek.

32. §. A tárgyalandó ügyek száma, fontossága vagy nagy terjedelme okából a kir. ítélőtábla büntető tanácsa, a kir. főügyész indítványára, rendkívüli ülészek tartását rendelheti el.

A kir. törvényszék ezekre az ülésekre a szolgálati lajstromot a 19. §. értelmében állítja össze.

XIII. Esküdttörvényszék székhelyén kívüli főtárgyalás.

33. §. Ha az igazságügyminiszter a bünvádi perrendtartás 291. és 337. §-ai értelmében a főtárgyalásnak az esküdttörvényszék székhelyén kívül való tartását rendelte el, a kir. törvényszék új helyettes lajstromot állít egybe. Ebben az esetben a helyettes esküdteket lehetőleg azok közül kell kisorsolni, a kik azon helyen laknak, a hol az esküdttörvényszék ülését tartja.

XIV. Esküdttörvényszéki kerületek.

34. §. Az igazságügyminiszter elrendelheti, hogy ugyanazon királyi tábla területén levő több határos kir. törvényszék területe egy esküdttörvényszéki kerületté alakíttassék. Ebben az esetben kijelöli azt a törvényszéket, melynél az esküdttörvényszék üléseit tartja.

A kijelölt törvényszék és elnöke végzik azokat a teendőket, melyeket ezen törvény és a bünvádi perrendtartás előír. Az igazságügyminiszter ezen intézkedéséről az országgyűlésnek évenként indokolt jelentést köteles tenni.

Királyi ítélőtábla székhelyén levő törvényszék más esküdttörvényszékhez nem csatolható.

XV. Pénzbírságok hováfordítása.

35. §. Az e törvény alapján kiszabott pénzbírságok ugyanazokra a célokra fordítandók, amelyekre a büntető törvénykönyvek alapján megállapított pénzbüntetések rendelve vannak.

XVI. Átmeneti intézkedések.

36. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy e törvény életbe lépésének évében a 2., 9., 10., 11., 12., 13., 14. és 18. §-okban foglalt határidőket a belügyminiszterrel egyetértőleg a szükséghez képest állapítsa meg.

37. §. A jelen törvény életbe lépésének napját az igazságügyi miniszter rendelettel állapítja meg. A jelen törvény végrehajtásával az igazságügyi és belügyi miniszterek bizatnak meg, akik megfelelően intézkednek az iránt, hogy a bünvádi perrendtartás életbe lépése napjáig az esküdtbíróságok kerületei megalakítva, az esküdtek lajstromai elkészítve s az esküdtbíróságok birói tagjai kijelölve legyenek.

A bűnvádi perrendtartás életbeléptetése.

(1897. évi XXXIV. törvényezikk.)

I. A bűnvádi perrendtartás életbelépésének ideje, hatálya a terület tekintetében és szabályainak alkalmazhatósága.

1. A bűnvádi perrendtartás életbelépésének ideje.

1. §. A bűnvádi perrendtartás és az esküdtbíróságokról szóló törvény az igazságügyminiszter által rendelettel megállapítandó napon, legkésőbb azonban 1900. évi január hó 1-én lépnek életbe.

2. Hatály terület tekintetében.

2. §. A bűnvádi perrendtartásnak, az esküdtbíróságokról rendelkező törvénynek és ezen törvénynek hatálya a magyar állam egész területére kiterjed, Horvát-Szlavonországok kivételével.

3. A bűnvádi perrendtartás szabályainak alkalmazása tárgyi tekintetben.

3. §. A bűnvádi perrendtartás életbelépésének napjától kezdve a királyi bíróságok hatáskörébe utasított büntettek, vétségek és kihágások miatt megindítandó bűnvádi eljárásban a bűnvádi perrendtartás szabályait kell alkalmazni.

Jegyzet. A törvény ezen rendelkezéséből folyik, hogy a bűnvádi perrendtartás nem nyerhet alkalmazást:

a) A közigazgatási hatóságok elé utalt kihágások eseteiben, egyes különleges, például mezőrendőri, iparügyi kihágások eseteiben pedig a különleges szabályok maradnak továbbra is hatályban.

b) Ama büntetendő cselekmények miatt indítandó eljárás során, melyeket alkotmányunk, illetőleg külön törvényeknek specialis rendelkezései vagy más jogszabályok kivesznek a kir. bíróságok hatásköréből. E csoportba tartoznak például, a magyar felelős miniszterium alakításáról szóló 1848. évi III. t.-ez. 32—34.

§§-aiban körülírt külön eljárás, melyet az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 6. §-a kifejezetten fentartott, továbbá a fegyveres erőnek és a csendőrségnek tagjai által tartós vagy ideiglenes szolgálatuk vagy szökésben létük tartama alatt elkövetett büntetendő cselekmények, melyek az 1889. évi VI. t.-cz. 62. §-nak harmadik bekezdése értelmében a katonai bíróságok, illetőleg az 1881. évi III. t.-cz. 8. §-a értelmében a m. kir. honvédbíróságok hatáskörébe tartoznak; a nemzetközi jog szabályai értelmében területenkivüliséget élvező egyének által elkövetett büntetendő cselekmények (1878. évi V. t.-cz. 5. §-nak utolsó bekezdése); végre a consulsági személyzet tagjai, nevezetesen: a főconsulok, consulok, alconsulok és consulsági ügynökök által, — amennyiben a nevezettek az illető külföldi államok alattvalói, — elkövetett azon bűntettek, amelyeket a nemzetközi szerződések, illetőleg a fennálló gyakorlat kivesznek a büntető bíróságok hatásköréből.

c) Maga a bűnvádi perrendtartás kizárja szabályainak a jövedéki kihágások miatt indított ügyekben való alkalmazhatóságát.

d) Számos tételes törvényünk a polgári, illetőleg kereskedelmi bíróságok hatáskörébe utal egyes büntető természetű ügyeket, más törvények pedig abból a célból jogosítják fel a kir. bíróságokat kényszerítő rendszabályok alkalmazására, hogy a törvényen alapuló valamely perjogi köteleesség teljesítését vagy a bírói eljárásnak törvényes menetét biztosítsák.

Rendbüntetés alkalmazásának jogával ruházzák fel a polgári bíróságokat az 1868. évi 54. tcz. 206. §-a; pénzbüntetés 300 frtig, behajthatlanság esetében minden 5 frt. helyett egy napi fogság; a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877. évi XXII. tcz. 17., 37., 39. és 50. §§-ai, és a sommás eljárásról szóló 1893. évi XVIII. tcz. 93. §-a.

Ellenben az előbb említett csoportba tartoznak különösen az 1875. évi XXXVII. tcz. (kereskedelmi törvény) 218—222 §-aiban, a záloglevelek biztosításáról szóló 1876. évi XXXVI. tcz. 32—34. §-aiban, s a szerzői jogról szóló 1884. évi XVI. tcz. 19., 25. és 26. §§-aiban, végre a magyar földhitelintézet által kibocsátott vízszabályozási és talajjavítási záloglevelek tekintetében az 1889. XXX. tcz. 3. §-nak utolsó bekezdésében foglalt határozatok. Egészen különleges

rendelkezéseket tartalmaz az ügyvédi rendtartás 44., 46. és 48 §§-aiban felsorolt kötelességszegések miatt az ügyvéd ellen emelt panaszok tárgyában az 1874. évi XXXIV. tcz. 66. §-a.

e) Az államhivatalnokok és egyéb köztisztviselők ellen indított fegyelmi eljárás, — melyet egyébként is külön törvények szabályoznak.

4. Az új hatásköri szabályok és a bűnvádi perrendtartás alkalmazása már folyamatban levő ügyekre nézve.

4. §. A már megindított eljárást is a 15., 16., 17. és 18. §§-okban meghatározott bíróságok előtt és a bűnvádi perrendtartás szabályai szerint kell folytatni.

Az eddig illetékes bíróságok előtt és az eddigi eljárási szabályok szerint kell azonban eljárni azokban az ügyekben, amelyekben a bűnvádi perrendtartás életbelépése napját megelőzőleg a főtárgyalás, illetőleg a járásbírósnál a tárgyalás már ki volt tűzve.

A bűnvádi perrendtartás életbe lépése előtt még jogerőre nem emelkedett közvetlen idézést vagy vád alá helyezést rendelő végzés ellen a felebbvitel és annak elintézése az eddigi szabályok szerint történik. A további eljárásban azonban a bűnvádi perrendtartás szabályait kell alkalmazni.

Jegyzet. E rendelkezések összhangzásban állnak az általános perjogi elvekkel. A korábbi hatásköri és eljárási szabályok szerint teljesített perjogi cselekmények hatályban maradnak, csak a bűnper folytatása történik az új szabályok szerint. Azt pedig, hogy mikor tekintendő az eljárás „megindított-“nak, az eddigi jogszabályok szerint kell megítélni.

5. A bűnvádi perrendtartás alkalmazása az újra felvett ügyek tekintetében.

5. §. Ha valamely újra felvételi ügyben a főtárgyalás, illetőleg a járásbírósnál a tárgyalás a bűnvádi perrendtartás életbe lépése napján már ki volt tűzve, az eljárást az eddig illetékes bíróságok előtt és az eddigi eljárási szabályok szerint kell befejezni.

Az eddigi jogszabályok szerint befejezett ügyekben az újrafelvétel megengedhetőségének feltételeit a bűnvádi perrendtartás rendelkezései szerint, ha

pedig a korábbi jogszabályok a terheltre nézve kedvezőbbek, az utóbbiak szerint kell megítélni.

6. Büntetések végrehajtása.

6. §. A büntetéseket a bűnvádi perrendtartás életbe lépésének napjától kezdve a bűnvádi perrendtartás szabályai szerint kell végrehajtani.

Jegyzet. Ezen szabályt akként kell értelmezni, hogy ha a szabadságvesztés büntetés végrehajtása már meg is van kezdve, a hátralevő részt a bűnvádi perrendtartás rendelkezéseihez képest kell végrehajtani.

A bűnvádi perrendtartás hatályba léptének napja után az összbüntetés meghatározásának, illetőleg a büntetések egyesítésének akkor is a bűnvádi perrendtartás értelmében kell történnie, ha azok az ítéletek, amelyekben kiszabott büntetések összbüntetésbe foglalandók, illetőleg egyesítendők, még az életbelépés napja előtt jogerőre emelkedtek.

Halálbüntetésre elítéltnak kegyelemre ajánlása nem tartozik a büntetés végrehajtásának keretébe, tehát a bűnvádi perrendtartás szabályai ezen okból sem alkalmazhatók akkor, ha a halálbüntetést megállapító ítélet még a bűnvádi perrendtartás életbelépte előtt emelkedett jogerőre.

II. A büntető bíróságok belső ügymenetele és szervezeti rendelkezések.

1. A büntető bíróságok összeállítása.

7. §. Büntető ügyekben: a kir. járásbíróság mint egyes bíróság jár el.

A kir. törvényszék háromtagú, a kir. ítélőtábla öttagú tanácsban határoz.

A kir. Curia, ha a jogegység érdekében használt perorvoslat felett dönt, továbbá, ha az esküdtbírságnak vagy a kir. ítélőtáblának határozata ellen használt semmiségi panaszt vizsgálja felül, héttagú tanácsban; minden más esethen öttagú tanácsban határoz.

2. Vádtanács megalakítása.

8. §. A kir. törvényszék vádtanácsa az elnökből és két bíróból áll.

A kir. törvényszék elnöke minden év november havának végén meghatározza, hogy a következő évben a királyi törvényszék birái közül ki lesz a vádtanács elnöke s kik lesznek tagjai; egyúttal előre kirendel egy helyettes elnököt s egy helyettes bírót.

Ha az év folyamán az utóbbiak is akadályozva vannak, a további helyettesítés iránt esetről-esetre a királyi törvényszék elnöke intézkedik.

3. Ügyészégi megbizottak.

A helyes büntető igazságszolgáltatásnak legfőbb biztosítéka a vádrendszer. Ehhez képest nem tarthatta fenn a bűnvádi perrendtartás a jelenlegi járásbirósági eljárásnak azt a visszás szerkezetét, mely szerint a járásbiróság pusztá feljelentés alapján, tehát vád nélkül is megindíthatja az eljárást (1880. évi 2265/J. M. E. számú utasítás 2. §.); továbbá hogy a kir. ügyész a vádat, az ügynevezett „A“ táblázat alapján rendszerint nagyon fogyatékosan és kevés eredménynyel képviselhetvén, az eljáró bíró rendszerint egyesíti magában a vádló, védő, vizsgálóbíró és ítélőbíró teendőit, önmaga gyűjti a vád és védelem szempontjából jelentőséggel bíró adatokat és a hivatalból üldözendő vétségek és kihágások eseteiben rendszerint végzi a közvádló teendőit is.

Minthogy az ilyen eljárás nem biztosítja sem az anyagi igazság kiderítését, sem az egyéni szabadságot, sem a törvénynek helyes és igazságos alkalmazását: a bűnvádi perrendtartás az egyes bírói eljárás szabályozásánál is keresztülvitte a vádrendszert, mihez képest a magánvád esetein kívül a járásbiróság előtt rendszerint ügyészégi megbizott jár el a vád képviselőjében.

9. §. Ügyészégi megbizott az lehet, aki az 1883. évi I. törvényczikk 1. §-ának a) és b) pontjaiban meghatározott általános minősítéssel bír, a jogi tanfolyamot valamely hazai jogi tanintézetben bevégezte s az állam nyelvét szóban és írásban bírja.

Ügyészégi megbizottúl a fenti minősítéssel bíró köztisztviselő, továbbá gyakorló ügyvéd is kirendelhető.

Jegyzet. Franciaországban a rendőri bíróság mellett a közvádló teendőit a bíróság székhelyén alkalmazott rendőri biztos (commisaire de police) végzi.

Jegyzet. Az osztrák büntető perrendtartás szerint az államügyészség teendőit a járásbiróságoknál az államügyészség hivatalnokai, a közigazgatási és rendőri hatóságoknak erre kijelölt hivatalnokai vagy külön államügyészi tisztek (Funktionäre) végzik.

A német birói szervezeti törvény szerint a járásbiróságoknál (Schöffén) járásbirósági ügyészek (Amtsanwälte) vannak alkalmazva, a végből tehát rendes államhivatalnoki állások vannak rendszeresítve.

10. §. Az ügyészségi megbizottat az igazságügy-miniszter rendeli ki és tőle a megbízást bármikor elvonhatja.

11. §. Az ügyészségi megbizottnak rendes fizetés nem jár; azonban az államkincstárból megfelelő díjazásban részesül.

E díjazás részleteit az igazságügyiminiszter állapítja meg.

12. §. Az ügyészségi megbizott ebben a minőségében közvetlenül annak a királyi ügyésznek van alárendelve, akinek kerületébe a kirendelése szól.

13. §. Az ügyészségi megbizottra nézve ez az alkalmaztatása rendes fegyelmi hatóságának jogkörén nem változtat.

14. §. Az ügyészségi megbizottak teendőit a kir. főügyész és helyettese, kir. ügyész és kir. alügyész is végezhetik.

III. Büntetőbiróságok hatásköre.

1. *Esküdtbiróságok hatásköre.*

15. §. Esküdtbiróságok előtt tartandó meg a főtárgyalás:

I. Az 1878. évi V. t.-cz.-ben meghatározott büntettek miatt, ha a vád tárgya:

1) felségsértés a 126. és 127. §-ok eseteiben, továbbá a 130. §. 2. s a 134. §. első bekezdése esetében, végre a 131. §. első bekezdésének 2. és 3. bekezdésének 2. eseteiben;

2) király bántalmazása a 139. §-ban körülírt eseteiben;

3) hűtlenség a 142. §. esetében, továbbá a 143. §. első bekezdése szerint és a 144. §. 1) 3) 4) 5) és 6) pontjai szerint büntetendő esetekben, valamint

a 144. §. 8) pontja esetében, amennyiben ez a most említett §. 1) 3) 4) 5) és 6) pontjaira vonatkozik, végre a 148. §. 2., s a 149. §. eseteiben;

4) lázadás a 152—156. §§-okban meghatározott esetekben, amennyiben a törvény 5 évnél hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetést állapít meg, továbbá ezen büntettekre vonatkozólag a 151. §. eseteiben;

5) személyes szabadság elleni büntett a 195. §. 3. bekezdése szerint büntetendő 2. esetben;

6) gyilkosság a 278. §-ban foglalt esetben;

7) szándékos emberölés a 279. és 280. §§-ok szerint, továbbá a 281. §. 1. és 3. bekezdése szerint büntetendő esetekben, végre a 283. §. 2. bekezdésének 2. és a 299. §. első eseteiben;

8) kitétel vagy elhagyás a 287. §-ok 3. bekezdésének 2. esetében;

9) halált okozó súlyos testi sértés a 306. §. szerint és a 309. §. 2. bekezdése szerint büntetendő esetekben;

10) közegészség elleni büntett a 315. §-ban foglalt esetekben;

11) gyermekrablás a 318. és 319. §§. eseteiben, továbbá szöktetés a 320. §. 2-ik bekezdésének esetében;

12) személyes szabadság megsértése a 324. és 325. §§-ok szerint büntetendő esetekben;

13) rablás a 344., 345. és 349. §§-ok eseteiben;

14) gyűjtogatás a 422., 423. és 424. §§-ok eseteiben;

15) vízáradás okozása a 431. §-a szerint büntetendő esetekben;

16) közveszélyű megrongálás a 435. §. eseteiben és közveszélyű cselekmény a 436. §. szerint öt éven felüli vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő, továbbá a 444. §-ban meghatározott esetekben;

17) megvesztegetés a 469. §. esetében;

18) végre nyilvános felhívás a 171. §. első bekezdésének azon eseteiben, melyekben a felhívás a fentebbi pontok szerint esküdtbíróság elé utalt valamely büntett elkövetésére irányul.

II. Nyomtatvány útján (1878. évi V. t.-cz. 63. §.) elkövetett büntettek vagy vétségek, úgyszintén a törvényben megállapított és nyomtatvány útján elkövetett kihágások eseteiben, kivéve a 16. §-ban és a 17. §. 2. pontjában felvett eseteket.

Az I. pont 1) 2) 3) és 4) pontjaiban foglalt büntettek, valamint a II. pontban felsorolt büntettek és vétségek eseteiben a királyi ítélőtáblák székhelyén működő esküdtbiróságok járnak el, melyeknek kivételes, illetőleg sajtóbírószági területköre a székhelyen levő királyi ítélőtábla kerületére terjed ki.

2. Hatáskör a nyomtatvány útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés vétségek esetében.

16. §. A nyomtatvány útján elkövetett és az 1878. évi V. t.-cz. 259. és 261. §§. szerint büntetendő rágalmazás és becsületsértés a kir. törvényszék hatásköréhez tartozik.

Ha azonban a rágalmazás vagy becsületsértés az 1878. évi V. t.-cz. 262. és 461. §§.-aiban meghatározott személyek vagy nyilvános számadásra kötelezett vállalat igazgatója és tisztviselője ellen, vagy közmegebiztatásban eljáró ellen, és pedig az utóbbinak hivatalos tetteire vonatkozólag volt elkövetve, az esküdtbiróság ítél.

Azokban az esetekben, melyekben az 1878. évi V. t.-cz. 264. §-a a valódiság bizonyítását kizárja, a nyomtatvány útján elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés mindig a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik.

Jegyzet. Az eredeti törvényjavaslat 16. §-a a magánegyenek ellen sajtó útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés vétségek összes eseteit a törvényszékek hatáskörébe utalta. A javaslat ezen rendelkezése már a képviselőház igazságügyi bizottságának tárgyalásánál nagy ellenzésre talált és heves vitát idézett elő. A bizottság ellenzéki tagjai minden sajtó útján elkövetett vétséget s így a rágalmazást és becsületsértést is az esküdtbiróságok hatáskörébe óhajtották vonni. Végre hosszas és szenvedélyes vita után az igazságügyminiszter, — nehogy a képviselőházban az ellenszék obstrukciója által a törvény létrejöttelét kockáztassa tegye, — compromissumot kötött az ellenzéki pártokkal, aminek eredménye volt a jelen törvény 16. §-nak második bekezdésébe engedményként foglalt kivételes intézkedés, a nyomtatvány útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés vétségeknek a törvényszéki hatáskörbe tartozó esetei alól.

3. A kir. törvényszékek hatásköre.

17. §. A királyi törvényszékek hatásköréhez tartoznak:

1) azok a büntettek, melyek a 15. §. szerint az esküdttbíróságok hatásköréhez utasítva nincsenek;

2) az esküdttbírósnak bűnösséget megállapító ítéletével már sújtott elmeművek (1848. évi XVIII. t.-cz. 27. §.) újra közlése vagy árulása által elkövetett büntettek, vétségek és kihágások;

3) az 1878. évi V. törvénycikk 258., 260., 261. és 262. §§-aiban meghatározott vétségeknek azok az esetei, melyekben az eljárás a büntetőtörvénykönyv 269—272. §§-ai értelmében hivatalból indítandó meg;

4) azok a vétségek, melyek a 18. §. szerint a királyi járásbíróságok hatásköréhez utasítva nincsenek.

Az 1878. évi V. t.-cz. második részének I., II., III., IV. és XI. fejezetében körülírt büntettek és vétségek, amennyiben ezen §. értelmében a királyi törvényszékek elé vannak utasítva, a királyi ítélőtáblák székhelyén levő királyi törvényszékeknek, Budapesten a budapesti királyi büntető törvényszéknek kivételes hatáskörébe tartoznak.

A budapesti királyi büntető törvényszéknek az 1887. évi XXVI. törvénycikk 4. §-ban, illetőleg az 1895. évi XLIV. törvénycikk 1. §-ban megállapított kizárólagos hatásköre érintetlen marad.

Jegyzet. Az 1) pont értelmében a törvényszékek hatásköréhez tartoznak a következő büntettek: alkotmány, törvény, hatóságok, hatósági közegek elleni izgatás (BTK. 173. §.), — családi állás elleni büntettek (BTK. 254., 255. és 256. §§.), — csalárd bukás (BTK. 414., 415. §§.), — csalás (BTK. 380., 381., 382., 385., 386. és 387. §§.), — csábítás (BTK. 247. §.) —, erős felindulásban elkövetett szándékos emberölés a BTK. 281. §. 2. bek. szerint büntetendő esetekben, a BTK. 283. §. második bekezdésének első és a BTK. 299. §. 2-dik bek. eseteiben, — erőszakos nemi közösülés (BTK. 232. §.), — fegyveres erő elleni büntettek (BTK. 452., 453., 454., 455., 456. §§.), felségsértés a BTK. 130. §. 1. s a 134. §. 2 ik bek. esetében, és a 131. §. első és második bekezdésének első eseteiben, — foglyok megszöktetése (BTK. 447., 448. §§.), — gyermek vagy más személy kitétele vagy elhagyása (BTK. 287. §.) a 3-ik bekezdés 2-ik esetét kivéve, —

gyermekölés (BTK. 284. §.), — gyermekrablás a BTK. 317. §. esetében, — gyilkosságra szövetség (BTK. 288. §.), — gyújtogatásra szövetség (BTK. 428. §.), — hamis tanuzás és hamis eskü (BTK. 213., 215., 216., 217., 219., 220., 222. §§.), — hamis vád (227. §.), — hatóságok, országgyűlési tagok, hatósági közegek elleni erőszak (BTK. 163., 165., 168. §§.), — hivatali hatalommal való visszaélés (BTK. 472., 476., 477., 478. §§.), — hivatali kötelesség megtagadása (BTK. 481. §.), — hivatali sikkasztás büntett (BTK. 462., 463. §§.), hűtlen kezelés (BTK. 363. §.), — hűtlenség a BTK. 143. §. 2. bekezdése szerint, a 144. §. 2. bekezdése szerint, a 144. §. 2.) 7) pontjai szerint büntetendő esetekben, valamint a 144. §. 8. pontja esetében, a mennyiben az a most említett §. 1) 3) 4) 5) és 6) pontjaira nem vonatkozik, végre a 148. §. 1-ső pontja esetében, — kettős házasság (BTK. 251., 252. §§.), — a királyi ház bántalmazása és megsértése (BTK. 141. §.), — lázadás a BTK. 153—155. §§. eseteiben, a törvény 5 évnél nem hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetést állapít meg, továbbá ezen büntetésekre vonatkozólag felhívás a 158. §. bekezdése esetében, végre a 156., 157. és 161. §§. szerint büntetendő büntettek, — leányszöktetés a BTK. 320. §. 1-ső bek. esetében, — lopás (BTK. 334., 336., 337., 338. §§.), — magánlak megsértés magánszemélyek által (BTK. 330., 331. §§.), — magánosok elleni erőszak. (BTK. 175. 176. §§.). — magzatelhajtás (BTK. 285., 286. §§.), — más vagyonának megrongálása (BTK. 419. §.), — megfertőztetés (BTK. 236. §.), — megvesztegetés (BTK. 467., 468., 469. §§.), — nőrablás (BTK. 321. §.), — okirathamisítás (BTK. 391—398., 400., 402—405. §§.), — orgazdaság (BTK. 370—372. §§.), — párviadal (BTK. 298., 299. §§.), — pénzhamisítás (BTK. 203., 204., 206., 207. §§.), — rablás a BTK. 346. §. esetében, — sikkasztás (BTK. 356., 357., 359. §§.), — személyes szabadság megsértése közhivatalnok által (BTK. 195. §.), ezen §. 3-ik bekezdése szerint büntetendő második eset kivételével, — személyes szabadság megsértése magánszemélyek által a BTK. 323. §. szerint büntetendő esetekben, — szemérem elleni büntett (BTK. 245. §.), — szemérem elleni erőszak (BTK. 233. §.), — természet elleni fajtalanság (BTK. 242. §.), — súlyos

testi sértés (BTK. 301—309. §§.), — ügyvédi büntettek (BTK. 482., 483. §§.), — vallás és ennek szabad gyakorlata elleni büntett (BTK. 192. §.), — közveszélyű megrongálás és cselekmény a BTK. 434. §. esetében, és a BTK. 436. §. szerint büntetendő esetben, ha a büntetés 5 évet meg nem haladó fegyház, — választási jog elleni büntettek (BTK. 179—181. §.), vérfertőztetés (BTK. 243., 244. §§.), — vízáradás okozása a BTK. 429. és 430. §§. szerint büntetendő esetekben, — végre zsarolás (BTK. 353. §.).

A 4. pont alapján a törvényszékek hatáskörébe tartoznak a következő vétségek:

alkotmány, törvény, hatóságok, hatósági közegek elleni izgatásnak a BTK. 171. és 172. §§-ban meghatározott esetei, — a bűnpártolásnak a BTK. 376. §-ban meghatározott esete, valamint a 374. és 375. §§. szerinti vétségeknek azon esetei, melyekben a bűnpártolás a törvényszék hatásköréhez utalt valamely büncselekményre vonatkozik. — családi állás ellen elkövetett vétség (BTK. 257. §.), — emberölés vétsége (BTK. 290., 291. §§.), — fegyveres erő elleni vétségek (BTK. 449., 450., 451., 452., 453., 454., 457. §§.), — felségsértésnek a BTK. 135. §. szerinti esetei, — fogoly megszöktetés gondatlanságból BTK. 448. §.), — hamis tanuzásnak és hamis eskünek a BTK. 221. §. szerinti esete, és a 222. §. szerint büntetendő hamis tanuzásra vagy hamis esküre csábítás vétségnek azon esetei, melyekre a törvényben főbüntetésül 6 hónapot meghaladó fogház van megállapítva, — hamis vád vétségének esetei (BTK. 227., 229., 230. §§.), — hatóság elleni erőszakra irányzott szövetség (BTK. 170. §.), — határjel hamisítás (BTK. 407. §.), — házjog megsértése közhivatalnok által (BTK. 199. §.), — hivatali hatalommal való visszaélésnek a BTK. 473., 475. és 480. §§-ban meghatározott esetei, — a hivatali sikkasztásnak a BTK. 464. §. szerinti esete, — hivatali titok elárulása (BTK. 479. §.), — hivatali visszaélés (BTK. 471. §.), — hűtlen kezelésnek a BTK. 361. §. szerinti esete, — kettős házasságnak a BTK. 253. §. szerinti esete, — a király megsértése (BTK. 140. §.) és a királyi ház tagjának megsértése (BTK. 141. §.), — közegészség elleni vétségnek a BTK. 316. §. szerinti esete, — a lázadás a BTK. 153., 156. és 158. §§-ban meghatározott esetei, — leányszöktetés (BTK. 320. §.), —

levéltitok megsértése közhivatalnok által (BTK. 200. §.), — más vagyonának megrongálása a BTK. 420. §. szerinti esetben, és a 418. §-ban meghatározott eset amennyiben — tekintet nélkül a kiszabandó pénzbüntetésre, — egy évi időtartamot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete forog fenn, megvesztegetés a BTK. 465. és 470. §§. eseteiben, — okirathamisítás vétségnek a BTK. 400., 402., 404., 405. és 406. §§-ban meghatározott esetei, — orgazdaságnak a BTK. 370. §. második bekezdése szerinti vétsége — amennyiben zsarolás vétséggel van kapcsolatban, — a párviadal vétségnek a BTK. 298. §. szerinti esetei, — a pénzhamisításnak a BTK. 204., 205., 206., 207. és 209. §§. szerinti vétségei, — sikkasztás a BTK. 356. és 359. §§. eseteiben, — személyes szabadság megsértése közhivatalnok által a BTK. 193., 194., 195. és 196. §§. eseteiben, — személyes szabadság megsértése magánszemélyek által a BTK. 323. §. eseteiben, — távirdatitok megsértése közhivatalnok által (BTK. 201. §.), gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértés (BTK. 310. §.), — ügyvédi vétségek (BTK. 482., 483., §§.), — tűzvészokozás (BTK. 425. §.) ha a főbüntetés egy évi fogházat meghalad, — vaspályák, hajók és távirdák megrongálása, s egyéb közveszélyű cselekmények a BTK. 437., 438., 439. és 445. §§. eseteiben, — választási jog elleni vétségek (BTK. 178., 182., 184., 185., 186., 187. §§.), — vérfertőztetés (BTK. 243. §.), — vétkes bukás (BTK. 416. §.), — vízáradás okozása (BTK. 432. §.), — zsarolás (BTK. 350., 351. §.).

Ezen törvény 17. §-nak 5-ik bekezdése szerint a BTK. I. II. III. IV. és XI. fejezeteiben körülírt büntettek és vétségek közül a királyi ítélőtáblák székhelyén levő törvényszékek kivételes hatáskörébe tartoznak: felségsértés (BTK. 130. §. 1. és 134. §. 2. bekezdés és a 131. §. 1. és 2. bekezdés első esete) — hűtlenség a BTK. 143. §. 2. bekezdése 144. §. 2 és 7 pontjai, 144. §. 8. p. amennyiben ez az 1., 3., 4—6 pontokra nem vonatkozik, és a 148. §. 1. pont, — király, királyi ház tagjának bántalmazása és megsértése (BTK. 140., 141. §.), lázadás a BTK. 153—155. §. és 158. §§. eseteiben (5 évnél nem hosszabb szabadságvesztés büntetés mellett), ezen büntettek felhívás (RTK. 158. §.

2. bek.), a BTK. 156., 157. és 161. §§-ban meghatározott büntettek, és pénzhamisítás (BTK. 203., 204., 206., 207. §§).

4. A járásbiróságok hatásköre.

18. §. A királyi járásbiróságok hatáskörébe tartoznak a következő:

A) Vétségek.

1848. XVIII. t.-cz. 30. §. Az időszaki lapnak a törvényben előírt feltételek nélkül kiadása, — 1848: XVIII. t.-cz. 38. §. sajtórendőri vétség. A büntettekről és vétségekről szóló (1878: V. t.-cz.) törvénykönyvben foglalt vétségek közül: 174. §. büntett vagy vétség és bűntevő nyilvánvaló feldicsérése, — 177. §. magánosok elleni erőszak, — 190. §. istenkáromlás és vallásháborítás, — 191. §. vallás elleni vétség, — 192. §. 1. bek. vallás elleni vétség (szertartást végző lelkész megtámadása), — 196. §. személyes szabadság megsértése, — 197. §. szem. szabadság megsértése, — 209. §. hamis pénz kiadása, — 214. §. hamis tanúzás kihágási ügyben, — 222. §. hamis tanúzásra reábirás, — 226. §. igaz vallomás visszavonása, — 241. §. természet elleni fajtalanság, — 246. §. házasságtörés, — 248. §. szemérem elleni vétség, — 249. §. szemérmert sértő cselekmény nyilvánvaló elkövetése, — 258. §. rágalmazás, — 260. §. hatóság előtti rágalmazás, — 261. §. becsületsértés, — 262. §. nyilvános rágalmazás és becsületsértés, — 273. §. holtak elleni rágalmazás és becsületsértés, — 293. §. párbajra kihívás, — 294. §. párbaj vétség a segédekre és a kiegyezést megakadályozókra, — 295. §. párbajra buzdítás, el nem fogadása miatt megvetéssel fenyegetés, — 296. §. párbajra való fegyveres kiállítás vétsége, — 301. §. könnyű és súlyos testi sértés, — 314. §. élelmi szerek meghamisítása, — 316. §. 1. bek. zársértés ragály esetén, — 323. §. 1. bek. személyes szabadság jogtalan korlátozása, — 327. §. levél- és távsürgönytitok megsértése magánszemélyek által, — 328. §. titok tiltott felfedezése, — 332. §. magánlak megsértése, — 333. §. lopás, — 358. §. sikkasztás, — 359. §. sikkasztásnak tekintendő vétség, — 360. §. zártörés, — 365. §. talált dolog jogtalan elsajátítása, — 367. §. jogtalan megtartás, — 368. §. jogtalan

elvétel, — 370. §. orgazdaság, — 374. bűnpártolás, — 375. bűnpártolás, — 379. §. csalás, — 384. §. hitelezési csalás, — 386. §. hitelező kijátszása végrehajtás meghiusítása által, — 387. §. csalárd bukás csőd ki nem mondás esetén, — 408. §. hamis orvosi bizonyítvány kiadása, — 409. §. orvosi bizonyítvány koholása és meghamisítása, — 410. §. hamis orvosi bizonyítvány használata, — 411. §. hamis erkölcsi és vagyoni bizonyítvány kiadása, — 418. §. ingó vagyon rongálás, ha egy évet meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának nincs helye, — 421. §. ingatlan vagyon elfoglalás és megrongálás, — 425. §. tűzvészokozás, — 440. §. távirókészülék megrongálása, — 443. §. közveszélyű cselekmény elkövetése, — 446. §. marhavész terjedése ellen kiadott szabályok megszegése, — 448. §. 2. bek. gondatlanságból elkövetett fogolyszöktetés, — 480. §. hivatali kötelesség megtagadása. Továbbá a 440. és 441. §§-ban úgy az 1888: 31. t.-cz. 12. §-ban körülírt, távbeszélők és villamos jelzők megrongálása, — 1890: 21. t.-cz. 6. §. behívási parancs elleni engedetlenségre csábítás, — 1891: 41. t.-cz. 1. §. országos határjel megrongálása vagy megsemmisítése, — 1891: 41. t.-cz. 3. §. törvényhatósági és községi határjel megrongálása vagy megsemmisítése, — 1891: 41. t.-cz. 4. §. hatósági földmérési jelek megrongálása vagy megsemmisítése.

B) Kihágások.

a) Az 1879. évi 40. t.-cz. (kihágási büntető-törvénykönyv) §§-aiba foglalt következő kihágások:

33. §. vár vagy más erősség tervének tilos elkészítése, közzététele vagy megszerzése által elkövetett kihágás, — 34. §. fegyver, lőszer tiltott készítése megszerzése és forgalomba hozatala, — 35. §. ezen tárgyakra vonatkozó rendeletek megszegése, — 36. §. tiltott zászló, czímer vagy jelvény használata, — 37. §. zászló- vagy címersértés, — 38. §. államellenes tankönyvek és tanszerek használata, — 39. §. másnak pénzbüntetése fedezése végett gyűjtésre felhívás, — 40. §. hamis vészjelzés vagy vész hír bejelentése, — 41. §. veszélyes fenyegetés, — 42. §. hatóság iránti engedetlenség, — 46. §. hatósági közeg megsértése, — 48. §. tiltott hirdetés közzététele, —

51. §. vallási tisztelet tárgyainak megsértése, — 52. §. ünnep- és vasárnap megzavárása, — 53. §. kiskorú egyénnek más vallásfelekezetbe való tiltott felvétele, — 54. §. temetés megakadályozása, — 55. §. pénzhamisítás, — 56. §. pénzhamisítás, alkalmas eszközök használatával, — 57. §. értékpapír és bélyeg hamisítás, — 59. §. pénzhez vagy értékpapírhoz hasonló tárgyak készítése; forgalomba hozatala, — 60. §. családi állás elleni kihágás, — 71. §. útlevél hamisítás, alkalmazás, segélynyújtás céljából, — 79. §. csalárd szemfényvesztés, — 87. §. szerencsejáték vállalata által elkövetve, — 88. §. szerencsejátékban részvétel, — 89. §. szerencsejátékokra helyiség átadás, — 92. §. kuruzslás és gyógyszerek tilos eladása, — 93. §. orvosi, szülész, gyógyszerész segély megtagadása, — 94. §. az előbbi kihágás hatósági orvos, szülésznő által elkövetve, — 95. §. ugyanaz a kihágás ugyanazok által járvány idején elkövetve, — 96. §. az előbbi kihágás magángyógyyszerész által járvány idején elkövetve, — 97. §. állatorvosi segély megtagadása vagy elhalasztása, — 98. §. előbbi kihágás járvány idején elkövetve, — 108. §. mérgek és mérges szerek készítésére vonatkozó szabályok megsértése, — 111. §. gőz- vagy más gépekre s vaspályákra nézve kiadott életbiztonsági szabályok megszegése, — 114. §. gőzhajó, gőzkomp, gőzsikló és lóvasút közlekedésére vonatkozó szabályok megszegése, — 126. §. élelmi vagy élvezeti cikk eltulajdonítása, — 127. §. ingóság jogtalan használata, ingatlan rongálása, termékeinek felhasználása, — 128. §. hatósági árverés eredményének csökkentésére összejátszás, — 129. §. gyanus dolog megszerzése, — 131. §. tulajdon elleni kihágás, — 132. §. megszerzett gyanus dolognak fel nem jelentése, — 133. §. zár- vagy helyiség felnyitása, vagy kulcskészítés gyanus személyeknek, — 134. §. kulcsnak lenyomat után készítése gyanus körülmények közt, — 135. §. általános kulcsnak gyanus személy részére átadása vagy gondatlan őrzése.

b) Egyéb törvényekbe ütköző következő kiágások:

1848: XVIII. t.-cz. 30. §. köteles lappéldány beszoigáltatásának elmulasztása, — 1848: 18. t.-cz. 35. §. esküdtszéki marasztaló ítélet közzétételének elmulasztása, — 1848. 18. t.-cz. 41. §. a nyomda-

tulajdonos nevének és lakásának ki nem tétele által elkövetett sajtó rendőri kihágás, — 1848: 18. t.-cz. 44. §. ilyen nyomtatványnak árulása által elkövetett sajtórendőri kihágás, — 1874: 33. t.-cz. 93. §. választási kihágás, — 1874: 33. t.-cz. 94. §. választók névjegyzékébe hamis adatok beszoigáltatása, — 1874: 34. t.-cz. 39. §. zugirászat, — 1881: 14. t.-cz. 23. §. kézi zálogüzletre vonatkozó szabályok megszegése, — 1881: 14. t.-cz. 24. §. kézi zálog üzlet engedély nélküli folytatása, — 1881: 39. t.-cz. 15. §. feltalált műemlék feljelentésének elmulasztása, — 1881.: 39. t.-cz. 16. §. műemlék megrongálása vagy megsemmisítése, — 1883: 25. t.-cz. 17. és 18. §§. hitelezési ügylet tiltott módon való biztosítása, — 1883: 25. t.-cz. 24. §. koresmai tartozás tiltott biztosítása, — 1883: 31. t.-cz. 14. §. részletügyletre vonatkozó szabályok megszegése, — 1888: 12. t.-cz. 2., 4. és 8. §§. tenger alatti kábel védelmére vonatkozó szabályok megsértése, — 1888. 31. t.-cz. 11. §. táviró, távbeszélő és egyéb villamos készülékek felállítására vonatkozó szabályok megszegése, — 1889: 6. t.-cz. 44. §. 2. 3. bekezdés ujonczállítás elől való megszökés, — 1896: 6. t.-cz. 50. §. tiltott nősülés által elkövetett véderő elleni kihágás, — 1896: 6. t.-cz. 61. §. engedély nélküli nősülés által elkövetett véderő elleni kihágás, — 1894: 31. t.-cz. 123. §. 2. bekezdése, házassági törvénybe ütköző kihágás, — 1894: 33. t.-cz. 80 §. anyakönyvi kihágás késedelmes bejelentés által, — 1894: 33. t.-cz. 82. §. hamis bejelentés által elkövetett anyakönyvi kihágás, — 1894: 33. t.-cz. 83. §. az anyakönyvbe bejegyzettől eltérő név viselése által elkövetett anyakönyvi kihágás, — 1894: 33. t.-cz. 94. §. felekezeti anyakönyvvezető által kivonat megtagadása, — 1895: 37. t.-cz. 49. §. szabadalom bitorlása, — 1895: 41. t.-cz. 8. és 9. §§. védjegybitorlás, — 1897: 37. t.-cz. 2. §. bélyeghamisítás által elkövetett kihágás, — 1897: 41. t.-cz. 12. §. nyomdaterméknek tudományos célra szolgáló köteles példányai beszoigáltatásának elmulasztása.

A BTK. 418. §-ába ütköző ingóvagyron rongálás vétsége esetében, amennyiben egy évi időtartamot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik kiszabandónak: a járásbiróság az iratokat további eljárás végett az illetékes törvényszékhez teszi át. Az áttétel miatt

perorvoslat nem használható és a törvényszék, — a nélkül, hogy a büntetés kiszabása tekintetében kórlátolva lenne, az ügyben eljárni köteles. Ez a rendelkezés a bünvádi perrendtartás 527. §-a 3-ik bekezdésének szabályát nem érinti.

A 3. §-ban foglalt rendelkezés a jelen §-ban a kir. járásbiróságok hatáskörébe utasított vétségek és kihágások miatt megindítandó bünvádi eljárásra is kiterjed.

5. Közigazgatási hatóságok hatásköre.

19. §. A közig. hatóságok hatáskörébe tartoznak:

- 1) 1879: 40. t.-cz. következő §§-aiba foglalt kihágások: 43. §. hamis név és állás bemondása hatóság előtt, — 44. §. illetéktelenül közhivatalnok vagy katonára gyanánt szereplés, — 45. §. meg nem illető czim, rangfokozat vagy rendjelviselés, — 47. §. hatósági hirdetmény megrongálása, — 49. §. bejelentés nélkül vagy tiltott fáklyásmenet rendezése, — 50. §. tilalom ellenére kivilágítás, — 61. §. fegyvertartási tilalom megszegése, — 62. §. csavargás, — 63. §. ismételt csavargás, — 64. §. csavargás megakadályozásának elmulasztása szülők és gyámok részéről, — 66. §. engedély nélküli koldulás, — 67. §. ismételt koldulás, — 68. §. koldulás súlyosabb esetei, — 70. §. hatóságilag tiltott visszatérés, — 72. §. valótlán név bemondása a szállodában, 73. §. vendéglősök mulasztása a vendégek bejegyzése körül, — 74. §. záróra megszegése, — 75. §. verekedés — 76. §. nyilvános mulatságnak engedély nélkül rendezése, — 77. §. jogosítvány nélkül színi előadás tartása, — 78. §. nyilvános ünnepélyek alkalmával hatósági intézkedés megszegése, — 80. §. nyilvánosan felállított emlékszobrok bemocskolása, — 81. §. hatósági szabályoknak kéjnök általi megszegése, — 82. §. a gyógy- és fürdőintézetekben előirt szabályok megszegése, — 83. §. szemérmet sértő módon fürdés, — 84. §. nyilvános helyen részegség, — 85. §. lerészegítés nyilvános helyiségben, — 86. §. állatkinzás, — 99. §. járványos vagy ragályos betegség esetén orvosi segély igénybe vételének s bejelentésének elmulasztása, — 100. és 101. §§. ragályos vagy járványos beteg szállítása után a szállítási eszköz fertőtlenítésének elmulasztása, — 102. és 103. veszélyes betegségbe esett állat ártalmatlanná tételének s a köteles bejelentésnek elmu-

lasztása, — 104. §. az emberi élelemre levágandó állatokra vonatkozó szabályok megszegése, — 105. §. a kút, vízvezeték vagy forrás vizének megrontása, — 106. §. ragályos vagy bujakóros nőszemélynek dajkaszolgálatba lépése, — 107. §. főzéshez használandó réz- cinn- és más érczedényekre s az előírásítandó étel- és italezikkre vonatkozó szabályok megszegése, — 109. §. robbanó vagy könnyen meggyuló anyagokkal való bánásmódra vonatkozó szabályok megszegése, — 110. §. felrobbantásoknál szükséges elővigyázat elmulasztása, — 112. §. gőz- vagy más gépekre s vaspályákra nézve kiadott életbiztonsági szabályok megszegése, — 113. §. a híd, komp, vagy más átjáró készülék biztonságára vonatkozó szabályok megszegése, — 115. §. tiltott lövöldözés, fegyvernek járatlan egyén kezébe adása, — 116. §. hatósági engedély nélküli lövöldenyítés, — 117. §. építkezési biztonsági szabályok megszegése, — 118. §. szilárd tárgy veszélyes eldobás, kiállítása vagy felfüggesztése, — 119. §. nagyobb tárgyak lerakása által a közlekedés akadályozása, — 120. §. sebes és vigyázatlan hajtás vagy lovaglás, a kocsizásokra vonatkozó szabályok megszegése, — 121. és 122. §§. veszélyes vadállat és kutya tartásánál a köteles elővigyázat elmulasztása, — 123. §. holttest bonczolására, eltemetésére, kiására és szállítására vonatkozó szabályok megszegése, — 124. és 125. §§. a köztisztasági szabályok megszegése, — a súly- hossz- vagy ürmértékre vonatkozó szabályok megszegése, — 137. és 138. §§. a hús- és kenyéreneműek részletes eladására vonatkozó szabályok megszegése, — 141. §. tűzrendőri szabályok megszegése, — 142. §. hatóság iránti engedetlenség tűzvész vagy árvíz esetén.

2) Az 1879. évi 40. t.-cz. 46. §-ában meghatározott kihágások, ha azok közigazgatási hatóság, hivatalnok vagy közeg ellen voltak elkövetve;

3) azok a kihágások, melyeket más törvények a közigazgatási hatóságok hatásköréhez utasítanak;

4) a miniszteri rendeletben megállapított kihágások, amennyiben kifejezetten a királyi járásbíróságok hatásköréhez utasítva nincsenek;

5) a törvényhatósági vagy városi szabályrendeletben megállapított kihágások.

IV. Anyagi jogi rendelkezések.

1. Zárt büntető tárgyalás vagy főtárgyalás tiltott közzététele.

20. §. A ki a büntető bíróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást vagy főtárgyalást a hatóság engedélye nélkül bármely módon egészben vagy részben közzétesz, a mennyiben súlyosabban büntetendő cselekmény nem forog fenn, három hónapig terjedhető fogházzal és 1000 koronáig terjedő pénz-büntetéssel büntetendő.

Jegyzet. A BP. 193. §-nak negyedik, továbbá 337. és 542. §§-ainak első bekezdései értelmében a törvényszék, illetőleg az esküdttbíróág előtt tartott főtárgyalásra vagy ezeknek egy részére nézve a bíróság bármikor elrendelheti a nyilvánosság kizárását, ha a tárgyalás nyilvánossága veszélyeztetné a közrendet vagy a közerkölcsiséget. Minthogy a bűnvádi perrendtartás 924. §-a szerint a főtárgyaláson, illetőleg tárgyaláson a nyilvánosság kizárása esetében is mindenik vádlott és sértett részéről kijelölt két-két bizalmi férfi lehet jelen, s a bíróságnak nincs módja a bizalmi férfiak teljes discret voltáról meggyőződést szerezni, vagy a kellő discretiót egyáltalán nem biztosító bizalmi férfiúnak jelenlétét megakadályozni; minthogy továbbá nincs kizárva annak lehetősége sem, hogy akadhatnak olyan esküdtek, akik az esküdttbíróág előtt a nyilvánosság kizárásával tartott főtárgyalásnak discret részleteit is másokkal közölnék: ezeknél fogva könnyen keletkezhetnének, egyedül szenzatiohajhászatra számított olyan hírlapi közlések, a melyek a nyilvánosságnak, a közerkölcsiség veszélyeztetése miatt történt kizárása esetében az érdekelt családoknak jó hírnevét a legnagyobb mértékben sértenék; s a sajtónak hivatását szem elől tévesztő néhány zúglapnak üzleti érdekében piacra vinnék, a fontos állami titkokat is.

A bűnvádi perrendtartás 293. §- 2-ik bekezdése szerint a nyilvánosság kizárásával tartott főtárgyalás során hozott határozatok nem nyilvánosan lesznek kihirdetve. Ebből folyólag a 20. §-ban foglalt tilalom kiterjed a nem nyilvánosan kihirdetett ítélett közlésére is. Hogy az szaklapokban sem történhetik, azt eléggé igazolja az a körülmény, hogy az államtitkok megővése egyébként nem volna biztosítható.

A fentebb 20. §-ba körülírt új büntetendő cselekmény a BTK. 20. §-ának 2-ik bekezdéséhez képest vétséget fog megállapítani és a BTK. I. részében (1—125 §§.) foglalt általános határozatok arra nézve is alkalmazandók lesznek.

Minthogy e törvény 18. §-a a szóban forgó vétséget nem utalja a kir. jbiroságok elé, az a kir. törvényszékek, — a mennyiben pedig a közzététel nyomtatvány útján történt, az esküdtbiróságok hatáskörébe fog tartozni.

2. Sajtótörvény hatályának kiterjesztése.

21. §. Az 1848. évi XVIII. törvenyzikknek érvényben levő rendelkezései a bűnvádi perrendtartás életben lépésének napjától kezdve az országnak a Királyhágon túl fekvő részeiben, továbbá a polgárosított határőrvidéken, valamint Fiume városában és kerületében is hatályba lépnek.

V. A bűnvádi perrendtartást kiegészítő eljárási rendelkezések.

1. Házkutatás, személymotozás, vagy lefoglalás fogantatása katonai épületben.

22. §. Ha a házkutatást, személymotozást vagy lefoglalást katonai vagy katonailag megszállott épületben polgári bíróság hatósága alatt álló egyénél kell teljesíteni, akkor az csak az épület parancsnokának értesítése után s az általa kirendelt katonai személy jelenlétében fogantatosítható.

2. A vádlottnak mellőzhetlen jelenléte a felebbviteli főtárgyaláson.

23. §. A királyi ítélőtábla előtt a felebbviteli főtárgyalást, — a bűnvádi perrendtartás 414. §-ában meghatározott eseten felül, — a vádlott jelenléte nélkül akkor sem lehet megtartani, ha a királyi ítélőtábla életfogytig tartó vagy tíz évnél hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetést megállapító ítéletet oly felebbezés következtében vizsgál felül, mely nem egyedül semmiségi okra van alapítva.

Jegyzet. A bűnvádi perrendtartás 413. §-a értelmében a kir. ítélőtábla felebbviteli főtárgyalásra maga elé idézheti, illetőleg vezettetheti a vádlottat,

ha közvetlen kihallgatását az ügyállás kiderítésére szükségessé tartja. A bünvádi perrendtartás 1895. évi törvényjavaslatának 414. §-a a közvetlenség elvének érvényre emelése érdekében, illetőleg az eldöntendő ügynek rendkívüli súlyosságánál fogva kötelezőnek mondta ki a vádlottnak a felebbviteli főtárgyalásra idézését, illetőleg elővezetését, ha ezen a főtárgyaláson bizonyítás veendő fel, vagy ha tíz évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést megállapító ítéletet nem egyedül semmiségi okra alapított felebbezés következtében kell felülvizsgálni.

A képviselőház igazságügyi bizottsága a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával törölte a 414. §. 2-ik pontját, mert abból a felfogásból indult ki. (Jelentése 56. lap), hogy abban az esetben, ha a büntető törvénykönyv értelmében életfogytig tartó vagy tíz évnél hosszabb tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűntettek mind az esküdtbiróságok elé utaltatnának, a szóban forgó rendelkezés tárgytalanná válnék, a mennyiben ez esetben ezek a súlyos bűntettek soha sem volnának a kir. ítélőtábla előtt tárgyalhatók. Minthogy azonban jelen életbeléptetési törvény ezen bűntetteknek egy részét is a kir. törvényszékeknek, következőleg másodfokban a kir. ítélőtábláknak hatáskörébe utalja: a szóban forgó szabálynak a 23. §-ba való felvételével ki kellett egészíteni a bünvádi perrendtartás 414. §-át.

VI. Vegyes és átmeneti rendelkezések.

1. Rendbüntetés és fegyelmi eljárás a védőként működő jogtanárokkal szemben.

24. §. A védelem képviselőjében eljáró egyetemi vagy jogakadémiai jogtanárookra a rendfentartás tekintetében ugyanazok a rendelkezések alkalmazandók, melyeket a bünvádi perrendtartás a védő ügyvédekre nézve tartalmaz.

A jogtanár által a védelem képviselőjében elkövetett fegyelmi vétségek az ügyvédek fegyelmi bíróságának hatáskörébe tartoznak. A fegyelmi eljárásra első fokban annak az ügyvédi kamarának fegyelmi bírósága illetékes, melynek kerületében a fegyelmi vétség elkövetve volt. A fegyelmi vétség elévülésére és a fegyelmi eljárásra nézve az 1874: XXXIV. t.-cz. rendelkezései alkalmazandók.

A fegyelmi vétségek büntetése:

- 1) rosszalás;
- 2) pénzbírság száz koronától ezer koronáig;
- 3) eltiltás a védelem képviselétől.

A védelem képviselétől való eltiltás esetében az ítélet, jogerőre emelkedése után, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, valamint az összes hatóságok értesítése végett az igazságügyiminiszterhez is felterjesztendő.

2. A főtárgyalás elrendelésének és a közvetlen idézésnek hatálya a fegyelmi törvények szempontjából.

25. §. A főtárgyalásnak a bűnvádi perrendtartás 268. §-a alapján, illetőleg a főtárgyalásra való közvetlen idézésnek a 283. §. alapján történt elrendelése a fegyelmi törvények szempontjából egyenlő hatályú a vád alá helyezéssel.

Jegyzet. A bűnvádi perrendtartás a bűnvádi eljárásnak tagozatát akként állapítja meg, hogy kétség támadhatna a felől: vajjon az egyes törvényekben, — pl. a köztisztviselő minősítéséről szóló 1883: I. t.-cz. az 1871. évi VIII. t.-cz. 62. §., az 1886: XXI. t.-cz. 1. §., 23. §., az 1886: XXII. t.-cz., 34. és 37. §§., az 1887: XXVIII. t.-cz. 4. §. stb., — a vizsgálat elrendeléséhez, illetőleg a vád alá helyezéshez fűzött joghatályokat a bűnvádi perrendtartás rendelkezéséhez képest lefolytatandó bűnpernek, melyik fázisaihoz kell alkalmazni? Például tekintettel arra, hogy a 101. és 282. §-sok értelmében közvetlen idézés a nyomozás befejezte után, tehát vizsgálat tartása nélkül is indítványozható; továbbá tekintettel arra, hogy a közvetlen idézésnek perjogi hatálya nem egyenlő a vád alá helyezésével: ennél fogva a gyakorlatban előreláthatólag kérdés tárgya lenne, vajjon a közvetlen idézés elrendeléséhez lehet-e ugyanazokat a jogkövetkezményeket fűzni, mint a vizsgálat elrendeléséhez vagy a vád alá helyezéshez? Ezenfelül a bűnvádi perrendtartás 268. §-a a főtárgyalás elrendelésének egy olyan esetét állapítja meg, a melyet hatályban levő perjogunk nem ismer, melynek hatályát tehát tételes jogunk alapján nem is lehet megítélni.

E törvény 25. §-nak szabálya mindezen irányokban tájékoztatást kíván nyújtani a felmerülő kérdésekre nézve.

3. Az elítéltek nyilvántartó lajstroma.

26.§. A bűnvádi úton jogerősen elítéltekről nyilvántartó lajstromot kell vezetni.

Ennek módozatait az igazságügyi és a belügyi miniszterek rendelet útján állapítják meg.

Jegyzet. Minden jogállamnak több szempontból van szüksége arra, hogy a bűnvádi úton jogerősen elítélteket pontosan nyilvántar. A szokásos gonosztevőknek szaporodó osztálya állandó veszedelemmel fenyegeti a társadalmat és a jogrendet: tehát elkerülhetetlenül szükséges nyilvántartani azokat, a kiktől a társadalomnak különösen óvakodni vagy a kiket állandóan rendőri felügyelet alatt tartani kell. Ezenfelül a vádbeli cselekmény minősítésénél a visszaesésnek gyakran, — a büntetés kiszabásánál mindig nagy szerepe van. Szükséges tehát, hogy a vádlottak előéletéről szóló biztos adatok álljanak az ítélő bíróság rendelkezésére.

Számos esetben más irányban is szükséges az előéletre vonatkozó adatokat közérdekből gyűjteni. Így például, állami tisztviselő, esküdt, községi képviselő, községi előljáró és törvényhatósági bizottsági tag csak az lehet, aki nyereség vágyból eredő büntett vagy vétség miatt elítélve nem volt, a mi csak gondosan teljesített adatgyűjtés alapján állapítható meg teljes biztossággal.

A nyugati culturállamokban már évtizedek óta be van hozva ez az intézmény, mely a keletkezési helyén Franciaországban nyert elnevezés után az irodalomban „casier judiciaire“ néven ismeretes.

Hazánkban ez idő szerint csak a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését kimondó jogerős büntető ítéleteknek nyilvántartása iránt van hatályban az igazságügyminiszternek 1881. évi 13865. sz. rendelete, a melyhez képest az első folyamodású bíróságok mindazon ítéleteket, melyekben a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése együtt vagy külön kimondva van, jogerőre emelkedés után, másolatban közlik az elítélt egyénre nézve illetékes közigazgatási hatósággal. Ezen szűkebb körű adatgyűjtés természetesen nem felel meg azoknak a feladatoknak, amelyeknek megvalósítását ezen törvény 62. §-a czélozza.

4. *Abrogatorius rendelkezések.*

27. §. A bűnvádi perrendtartás életbe lépésének napjától kezdve hatályukat veszítik a törvényeknek, rendeleteknek és szabályrendeleteknek mindazok a rendelkezései, valamint a szokásjognak mindazok a megállapításai, a melyek megegyeznek vagy ellenkeznek azokkal a szabályokkal, a melyeket a királyi bíróságok hatáskörébe utasított büntettek, vétségek és kihágások miatt megindítandó rendes bűnvádi eljárásra vonatkozólag a bűnvádi perrendtartás vagy az esküdtbíróságokról rendelkező, vagy a jelen törvény tartalmaznak.

Különösen hatályukat vessztik:

az 1848. évi XVIII. t.-cz. 17., 21., 22., 23. és 29. §-ai;

az 1873. évi XXVII. t.-cz. 7. §-ának harmadik bekezdése, valamint 38., 39., 40., 44. és 45. §§-ai;

az 1883. évi VI. t.-cz.

Továbbá hatályukat veszítik:

az 1862. évi 9424. szám alatt közölt királyi leirat a m. kir. curia kebelében alakítandó kegyelmi tanács tárgyában;

az 1867. évi márczius 17-éről 16. J. M. E. szám alatt a sajtóviszonyok tárgyában kiadott bel- és igazságügyminiszteri rendelet, továbbá az 1867. évi május 17-én 307. J. M. E., az 1867. évi július 25-én ad 307. J. M. E. szám alatt kelt rendeletekben, valamint az ezeket módosító és pótló rendeletekben foglalt sajtó eljárási szabályok;

az országnak a Királyhágón túl fekvő részeiben, valamint Fiume városában és kerületében az 1852. évi május 27-én kibocsátott sajtórendtartás, illetőleg az 1853. évi július 29-én kibocsátott büntető perrendtartás, az ehhez később kiadott rendeletek, továbbá az igazságügyi és belügyi minisztereknek 1871. évi május hó 14-éről 1498. J. M. E. szám alatt kelt három rendelete és 1872. évi ápril 22-ről 13448. sz. a. kelt rendelete;

a polgárosított magyar határőrvidéken az 1862. évi december 17-ről kibocsátott sajtószabályok;

az 1868. évi november 5-én 6400. J. M., 1873. november 8-án 35042. J. M., 1874. évi május 9-én 1566. J. M. E., 1876. évi január 19-én 883. J. M. és 1879. évi december 19-én 34461. J. M. sz. alatt kibocsátott rendeletekben foglalt rögtönbírói szabályok;

vége az 1880. évi augusztus 15-éről 2265. J. M. E. sz. alatt a járásbirósági büntető eljárás tárgyában kibocsátott rendelet, stb.

Jegyzet. Ez a felsorolás nem taxativ, hanem csak példaszerű, de nem is lehet teljesen kimerítő, mert a joganyag nagyságánál és bonyolult voltánál fogva találhatók törvényes intézkedések, melyeknek, — bár ugyanazon egy §-ba vannak foglalva, — egy része hatályban marad, másik része pedig hatályon kívül lesz helyezve.

A hatályukat veszítő rendelkezéseket a következő újabb jogforrások fogják pótolni:

Az 1848. évi XVIII. t.-cz. 17. §-ának a sajtó-esküdtbíróóságok hatáskörét megállapító első mondata helyébe a jelen törvény 16. §-ának II. pontja lép.

A sajtótörvény 17. §-ának a miniszteriumot az esküdtbíróóságok alakítására felhatalmazó egyébrendelkezései az „esküdtbíróóságokról“ szóló törvény folytán váltak tárgytalanokká.

A sajtótörvény 21. és 22. §§-ai helyébe a bűnvádi perrendtartás 566., 567. és 570. §§-ai, a 23. §. helyébe pedig a bűnvádi perrendtartás 562. és 563. §§-ai lépnek.

Az 1873. évi XXVII. t.-cz.-nek a fennállott határőrvidéken jelenleg érvényben levő jogforrásokról intézkedő 16. §-át ezen törvény 2. §-ában foglalt rendelkezés teszi tárgytalanná.

Az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 7. §-ának harmadik bekezdését ezen törvény 21. §-ának szabálya helyezi hatályon kívül, ugyane t.-cz. 38. §-a a bűnvádi perrendtartás életbe lépése következtében válik tárgytalanná; a t.-cz. 39—41. §§-ai helyébe pedig ezen törvény 15—18. §§-ai fognak lépni.

Az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 44. §-át, továbbá az 1883. évi VI. t.-cz.-ket, valamint az 1880. évi 2265/J. M. E. sz. alatt a járásbirósági büntető eljárás tárgyában kibocsátott rendeletet a bűnvádi perrendtartás XXIX. fejezete fogja pótolni.

Az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 45. §-a a bűnvádi perrendtartás 107. §-ában, illetőleg XV. fejezetében foglalt szabályok következtében veszti hatályát.

Azon nagyszámú rendeletek közül, melyek az új jogszabályoknak hatályba lépte következtében érvényüket veszítik: a törvény csak a legnagyobb jelentőségűeket és ezeket is csupán exemplificative sorolja fel.

5. Felhatalmazási rendelkezések.

28. §. A jelen törvény végrehajtásával az igazságügyi és belügyi miniszterek bizatnak meg.

Egyszersmind felhatalmaztatnak, hogy a bűnvádi perrendtartás életbe lépése következtében szükséges rendeleteket és utasításokat kibocsáthassák és hogy a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalt kihágási ügyekben követendő eljárást is a törvényhozás további intézkedéséig rendelettel szabályozzák.

Továbbá felhatalmaztatik az igazságügyminiszter, hogy a birói ügyviteli szabályokban és a kir. ügyészség számára kiadott utasításban a czélszerűnek mutakozó módosításokat és kiegészítéseket megtegye s az ügyészi utasítás keretében az ügyészségi megbízottak szolgálati viszonyait is szabályozza, végül, hogy a kereskedelmi bíróságok hatáskörébe utalt vétségek eseteiben követendő eljárást újból szabályozza.

Jegyzet. A bűnvádi perrendtartás életbe lépése szükségessé teszi, hogy a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt rendőri biráskodás is lehetőleg a bűnvádi perrendtartásba foglalt és a törvényhozás által helyeseknek talált elveknek megfelelően szabályoztassék.

Az 1875. évi XXXVII. t.-cz. (kereskedelmi törvény) 218—219. §§-aiban büntető határozatokat tartalmaz, a részvénytársaságok alapítói, igazgatóságának és felügyelő bizottságának tagjai és külföldi képviselői ellen, melyek a szövetkezetekre is megfelelően alkalmazandók. Ezek a büntetendő cselekmények ez idő szerint a kereskedelmi bíróságok hatáskörébe vannak utalva s az azok eseteiben követendő eljárást a kereskedelmi eljárás szabályozása tárgyában 1891. évi november 1-éről 3269. J. M. E. sz. alatt kibocsátott rendelet 50. §-a állapítja meg. Minthogy ezen vétségek megbüntetése végett a jelzett eljárás nem mutatkozik megfelelőnek: az igazságügyi kormány szükségesnek találta ezen eljárásnak újabb szabályozása végett a törvényhozástól felhatalmazást kérni.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés	3
A bünvádi perrendtartás (1896. évi XXXIII. t.-cz.) vezérelvei	4
I. Fejezet. Általános rendelkezések	16
II. Fejezet. Birói hatáskör és illetékesség	18
III. Fejezet. A kir. ügyészség	21
IV. Fejezet. A magánvádoló és a magánfél	22
V. Fejezet. A védelem	27
VI. Fejezet. Birák, jegyzőkönyvvezetők és a kir. ügyészség tagjainak kizá- rása és mellőzése	30
VII. Fejezet. A bíróság határozatai és közlésök	33
VIII. Fejezet. A nyomozás	34
I. A nyomozás célja és a teljesítésre hivatott hatóságok és közegek	34
II. A feljelentés és a magánindítvány megtétele és a felhatalmazás megadása	35
III. A nyomozás menete	36
IX. Fejezet. A vizsgálat	39
I. A vizsgálat célja és elrendelése	39
II. A vizsgálatot teljesítő birák és a vádтанács	40
III. A vizsgálat menete	41
IV. A vizsgálat megszüntetése és be- fejezése	43
X. Fejezet. A terheltnek hatóság elé rende- lése és kihallgatása	44
I. Idéző levél és elővezető parancs	44
II. A terhelt kihallgatása	44
XI. Fejezet. Előzetes letartóztatás és vizsgá- lati fogság	46

I. Előzetes letartóztatás	47
II. Vizsgálati fogság	49
III. Az előzetesen letartóztatottak és a vizsgálati foglyok elhelyezése és a velök való bánásmód	50
IV. Az előzetes letartóztatás és vizs- gálati fogság megszüntetése	51
XII. Fejezet. Lefoglalás, házkutatás és személy- motozás	52
I. Lefoglalás	53
II. Házkutatás	53
III. A lefoglalás, a házkutatás és sze- mélymotozás elrendelése	54
IV. A lefoglalás, a házkutatás és sze- mélymotozás foganatosítása	55
XIII. Fejezet. A tanúk	56
I. A tanúk idézése és a tanuzás kötelessége	56
II. A tanuságtétel akadályai	57
III. Mentesség a tanuságtétel köteles- sége alól	58
IV. A kihallgatás	58
V. A tanúk vallomásának megerősí- tése	59
VI. A tanúk díjazása	60
XIV. Fejezet. Bírói szemle és szakértők	60
I. Általános rendelkezések	60
II. Halottszemle és bonczolás. Gyer- mekölés, mérgezés, testi sértés és elmezavar megállapítása	63
III. Pénz-, közhitelpapír- és bélyeg- hamisítás megállapítása	64
IV. Az írás azonosságának vizsgálata	64
V. Csalárd és vétkes bukás megállá- pítása	64
VI. Eljárás gyűjtogatás és kárt okozó egyéb bűncselekmények esetei- ben	65
XV. Fejezet. A vádirat, a kifogások és az ezekre vonatkozó eljárás	65
I. A kir. ügyészség részéről képvi- selt vád esetében	65
II. Eljárás ha a vádat magánvádoló képviseli	68
XVI. Fejezet. Közvetlen idézés a főtárgyalásra	69

XVII. Fejezet. A főtárgyalás előkészítése .	70
XVIII. Fejezet. Főtárgyalás a törvényszék előtt	71
I. A nyilvánosság és a rend fenntartása	71
II. A főtárgyalás megnyitása, az idézettek jelenlétének megállapítása és a vádlott kihallgatása	73
III. Bizonyító eljárás	74
IV. A felek perbeszédei	76
V. Az ítélet vagy határozat hozása és kihirdetése	77
VI. Jegyzőkönyv	79
VII. A főtárgyaláson elkövetett bűncselekmények. Elnapolás félbeszakítás	80
XIX. Fejezet. Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt	81
I. Az esküdtbiróság előtt tartandó főtárgyalás előkészítése	81
II. Az esküdtszék megalakítása	82
III. Bizonyító eljárás, a kérdések feltevése és az esküdtek határozata	83
IV. A további eljárás és az ítélelthozás	87
XX. Fejezet. Perorvoslat és kijavítás	88
I. Felfolyamodás	88
II. Felelbezés	89
A) Általános rendelkezések	89
B) Eljárás a kir. ítélőtábla előtt	91
C) Eljárás a felelbezés elintézésé után	94
III. Semmiségi panasz	94
IV. Perorvoslat a jogegység érdekében	97
V. Kijavítás	98
XXI. Fejezet. Ujrafelvétel	98
XXII. Fejezet. Igazolás	102
XXIII. Fejezet. Eljárás az ismeretlenek, a távollévők és szökevények ellen	103

XXIV. Fejezet. Eljárás a kiadatás iránti ügyekben	104
XXV. Fejezet. Eljárás a BTK. 62. §-a esetében	105
XXVI. Fejezet. A bűnügyi költségek	106
XXVII. Fejezet. A magánjogi igény érvényesítése és biztosítása	107
XXVIII. Fejezet. Végrehajtás	108
I. Általános rendelkezések	108
II. Halálbüntetés végrehajtása és az ezt megelőző eljárás	109
III. Szabadságvesztésbüntetés végrehajtása	110
IV. Jogerős ítéletekkel megállapított több szabadságvesztésbüntetés végrehajtása	112
V. Végrehajtás a pénzbüntetés és a magánjog tekintetében	112
XXIX. Fejezet. Eljárás a járásbiróság előtt	112
I. Általános rendelkezések	113
II. Az eljárás megindításához	113
III. A terhelt személyére vonatkozó intézkedések	116
IV. A tárgyalás	116
V. Perorvoslat	118
VI. Vegyes rendelkezések	120
XXX. Fejezet. Eljárás nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmény esetében	121
XXXI. Fejezet. Kártalanítás az ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság és büntetés esetében	123
Az esküdtbiróságok (1897: XXXIII t.-cz.)	125
Bevezetés	125
I. Az esküdtbiróság alkotó elemei	125
II. Esküdtképesség	126
III. Kizáró okok	127
IV. Mentő okok	129
V. Lajstromok összeállítása. Alapljajstrom	130
VI. Felszólalások elintézése	132
VII. Évi lajstromok (fő- és helyettes lajstrom)	133
VIII. Szolgálati lajstrom	135

IX. Az esküdtek költségei	137
X. Rendbirságok	137
XI. Esküdttbíróági rendes ülősszakok	138
XII. Esküdttbíróági rendkívüli ülősszak	139
XIII. Esküdttbíróág székhelyén kívüli főtárgyalás	139
XIV. Esküdttbíróági kerületek	139
XV. Pénzbírságok hováfördítása	139
XVI. Atmeneti intézkedések	140

A bűnvádi perrendtartás életbeléptetése (1897. évi XXXIV. t.-cz.) 141

I. A bűnvádi perrendtartás életbelépésének ideje, hatálya a terület tekintetében és szabályainak alkalmazhatósága 141

1. A bűnvádi perrendtartás életbelépésének ideje 141
2. Hatálya terület tekintetében 141
3. A bűnvádi perrendtartás szabályainak alkalmazása tárgyi tekintetben 141
4. Az új hatásköri szabályok és a bűnvádi perrendtartás alkalmazása már folyamatban levő ügyekre 143
5. A bűnvádi perrendtartás alkalmazása az újra felvett ügyek tekintetében 143
6. Büntetések végrehajtása 144

II. A büntető bíróságok belső ügymenete és szervezeti rendelkezések 144

1. A büntető bíróságok összeállítása 144
2. Vádtanács megalakítása 144
3. Ügyészségi megbízottak 145

III. Büntető bíróságok hatásköre 146

1. Esküdttbíróágok hatásköre 146
2. Hatáskör a nyomtatvány útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés vétségek esetében 148
3. A kir. törvényszékek hatásköre 149
4. A járásbíróágok hatásköre 153
5. A közigazgatási hatóságok hatásköre 157

IV. Anyagi jogi rendelkezések 159

1. Zárt büntető tárgyalás vagy főtárgyalás tiltott közzététele 159
2. Sajtótörvény hatályának kiterjesztése 160

V. *A bűnvádi perrendtartást kiegészítő eljárási rendelkezések* 160

1. Házkutatás, személymotoszás, vagy lefoglalás foganatositása katonai épületben 160
2. A vádlottnak mellőzhetlen jelenléte a felebbviteli főtárgyaláson 160

VI. *Vegyes átmeneti rendelkezések* 161

1. Rendbüntetés és fegyelmi eljárás a védőként működő jogtanárokkal szemben 161
2. A főtárgyalás elrendelésének és a közvetlen idézésnek hatálya a fegyelmi törvények szempontjából . 162
3. Az elítéltek nyilvántartó lajstroma 163
4. Abrogatorius rendelkezések . . . 164
5. Felhatalmazási rendelkezések . . 166

Stampfel Károly kiadásában Pozsonyban

megjelent és általa, valamint minden hazai könyvárustól
megszerezhető :

Nemzetünk nagy költői.

Szerkeszti Gaal Mózes.

Ezen vállalatban a magyar szellem kiválóbb képviselőinek: a költőknek, a regény- és drámaíróknak nem száraz életrajzaik, hanem élvezetes és érdekesen megírt jellemképeik, műveiknek az életrajz keretébe foglalt esztétikai fejtegetései 3—4 íves, csinos füzetekben fognak megjelenni. Azok is kedvvel forgathatják, a kik a szóban forgó írókat olvasták, s azok is megértik, akiknek még nem volt módjukban az illető írók műveit olvashatni. — Eddig megjelentek: **Tompa, Petőfi, Arany, Balassa, Gyöngyösi, Zrinyi, Csokonai, Berzsenyi, Kazinczy és Kölesey** élete és költészete.

A csinosan és ízléssel kiállított füzetek ára
egyenként 40 fillér.

Földrajzi és statisztikai zsebatlász.

Ezen zsebatlaszt mindenki élvezettel fogja tanulmányozni, mert közérdekű dolgok oly sokaságát közli világos előadásban, mint a mennyi ily alakban eddigelé egy általában még nem került nyilvánosságra.

Ára díszes vászonkötésben 5 korona.

Stampfel Károly kiadásában Pozsonyban

megjelent és általa, valamint minden hazai könyvárustól megszerezhető:

Tudományos zseb-könyvtár.

Minden egyes füzet 30 kr. = 60 fillér.

A „*Tudományos zseb-könyvtár*“ időhöz nem kötött 60 filléres kis füzetekben jelenik meg s a tudományok minden ágára kiterjeszkedik.

A „*Tudományos zseb-könyvtár*“ idővel mindazt felöleli, ami az általános műveltség körébe tartozik. A csinos külsejű füzeteket, rendkívüli olcsóságukra való tekintettel, bárki könnyen megszerezheti, aki pedig a hasznos tudnivalók ismeretét a legkényelmesebb módon akarja elsajátítani, az föltétlenül vegye meg a „*Tudományos zseb-könyvtár*“t. A jó magyarsággal és eleven stílussal megírt füzetek főbb vonásokban világos képet adnak az illető tudományról és megismertetik az olvasót mindazzal, amit az illető szakmából okvetetlenül tudnia kell.

Eddigelé a következő füzetek jelentek meg:

1. **Földrajzi és statisztikai tabellák.** Összeállította Hickmann A. és Péter J.
2. **Arithmetmetikai és algebrai példatár.** Irta Dr. Lévy E.
3. **Kis latin nyelvtan.** Irta Dr. Schmidt Márton.
4. **Magyar irodalomtörténet.** Irta Gaal Mózes.
5. **Görög nyelvtan.** Irta Dr. Schmidt Márton.
6. **Franczia nyelvtan.** Irta Dr. Pröhle Vilmos.
7. **Angol nyelvtan.** Irta Dr. Pröhle Vilmos.
8. **Római jog. I. Institutiók.** Irta Dr. Bozóky Alajos.
9. **Római jog. II. Pandekták.** Irta Dr. Bozóky Alajos.
10. **Egyházjog. (Kathol.)** Irta Dr. Bozóky Alajos.
11. **Magyar nyelvtan.** Irta Gaal Mózes.
12. **Magyar stilisztika.** Irta Gaal Mózes.
13. **Magyar retorika.** Irta Gaal Mózes.
14. **A sík trigonometriája.** Irta Dr. Lévy Ede.
15. **Római régiségek.** Irta Dr. Schmidt Márton.
16. **Magyarok oknyomozó története.** Irta Cseh Lajos.
17. **Kereskedelem története.** Irta Dr. Stirling Sándor.
- 18—20. **Egyetemes irodalom történet.** Irta Hamvas József.
21. **Nemzetközi jog.** Irta Dr. Gratz Gusztáv.

22. Magyar poetika. Irta Gaal Mózes.
 23. Planimétria példatárral. Irta Dr. Lévay Ede.
 24. A római nemz. irod. tört. Irta Márton Jenő.
 25. Német nyelvtan. Irta Albrecht János.
 26. Oszmán-török nyelvtan. Irta Dr. Pröhle Vilmos.
 27—30. Árúisme-Lexikon. Irta Dr. Koós Gábor.
 31—34. Magyar-magánjog. Irta Dr. Katona Mór.
 35. Számtan. Irta Dr. Lévay Ede.
 36. Logarithmustáblák. Összeállította Polikeit Károly.
 37—38. Magyarország őskora. Irta Darnay Kálmán.
 39—40. Magyar büntetőjog. Irta Dr. Atzél Béla.
 41—42. Bünvádi perrendtartás. Irta Dr. Atzél Béla.
 43. Kis növénygyűjtő. Összeállította Dr. Cserey Adolf.
 44. Algebra. Irta Dr. Lévay Ede.
 45. A magyar helyesírás törvényei. Irta Gaal Mózes.
 46. Ábrázolástan. Irta Kolbai Arnold.

A „Tudományos zseb-könyvtárban“ legközelebb, de időhöz nem kötötten, a következő kötetek megjelenése van tervbe véve:

Aesthetika	Keresk. szokások	Phys. repetitorium:
Alkotmánytan	ismert.	Mechanika és akustika
Államszámviteltan	Közigazgatási jog	Optika és hőtan
Árúisme és vegytan	Közjog	Elektromosság és
Astronomia	Lélektan	mágnesség
Chémia (szerves)	Logika	A kosmograph. elemei
Chémia (szervetlen)	Math. és phys. föld-	Rajzolás
Egyházjog (Prof.)	rajz	Statisztika
Egyháztörténet	Művelődéstörténet	Stereometria és
Építészeti stilisme	Mythológia	sphaerikai tri-
Észjog	Német helyesírás	gonometria
Ethika	Német irodalom-	Természetrajz:
Fogalmazványok	történet	Állattan
Földrajz (politikai)	Nemzetgazdaságtan	Bogárgyűjtő
Földtan	Népisme	Rovargyűjtő
Geológia	Oktatási módszer-	Lepkegyűjtő
Geometria (analytica)	tan	Növénytan
Görög irod. tört.	Olasz nyelvtan	Gombaisme
Görög régiségek	Orosz nyelvtan	Ásványtan
Gyorsírás	Paedagógia	Tornatanítás
Jogtörténet	Pénzügyi jog	Váltójog
Kereskedelem-isme	Pénzügytan	Világtörténet
Keresk. földrajz	Polg. perrendtartás	Zeneműszavak
Kereskedelmi jog	Politika	gyűjteménye
		Zeneelmélet és
		összhangzattan.

